TMMOB ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI
NÜKLEER ENERJİ RAPORU-II
2016

NÜKLEER ENERJİ RAPORU 2016

TMMOB
Elektrik Mühendisleri Odası
1954

NÜKLEER ENERJİ RAPORU-II
2016

TMMOB
ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ
ODASI

Enerji Çalışma Grubu

1. Baskı, Ankara-Mart 2016
ISBN:978-605-01-0839-2
EMO Yayın No: GY/2016/638

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası
Ihlamur Sokak No:10 Kat:2 06640 Kızılay Ankara
Tel: (312) 425 32 72 Faks: (312) 417 38 18
http://www.emo.org.tr E-Posta: emo@emo.org.tr

Kütüphane Katalog Kartı

333.7924 ELE 2016

Nükleer Enerji Raporu-2; TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası.--1. bs.--Ankara. Elektrik Mühendisleri Odası, 2016

312 s., 16x24cm (EMO Yayın No:GY/2016/638; ISBN: 978-605-01-0839-2)

Dizgi
TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası

Baskı
Mattek Matbaa

TMMOB ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI

44. DÖNEM ENERJİ ÇALIŞMA GRUBU

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ **1**

1. GİRİŞ **5**

2. EMO NÜKLEER ENERJİ RAPORU-2013 SONRASI NÜKLEER ENERJİ KONUSUNDAKİ GELİŞMELER **11**

2.1 NÜKLEER ENERJİ ALANINDAKİ ULUSLARARASI GELİŞMELER .. 11

2.1.1 Dünyada İşletmedeki ve Yapımı Süren Nükleer Güç Santrallarının Durumu 11

2.1.1.1 Nükleer Güç Santrallarından Yapılan Elektrik Üretimi... 11

2.1.1.2 Dünyada İşletmedeki Nükleer Reaktörler..... 13

2.1.1.3 Dünyada Yapımı Süren Nükleer Santrallar 23

2.1.1.4 Dünyada Kapatılan Nükleer Reaktörler..... 26

2.1.1.5 EMO 2013 Yılı Raporu'nda Yer Alan Veriler İle Bu Rapor'da Yer Alan Verilerin Karşılaştırılması 28

2.1.2 Nükleer Enerjiye Uluslararası Bakış Yönündeki Değişmeler..... 30

2.2 NÜKLEER ALANDA TÜRKİYE'DEKİ GELİŞMELER..... 47

2.2.1 Yeni Yayımlanan İlgili Mevzuat 47

2.2.1.1 Yasalar 47

2.2.1.2 Tüzükler 48

2.2.1.3 İlgili Mevzuatlara Bağlı Yönetmelikler 48

2.1.2.4 Usul ve Esaslar 50

2.2.2 Akkuyu Nükleer Güç Santralı İle İlgili Gelişmeler 50

2.2.3 Sinop Nükleer Güç Santralı İle İlgili Gelişmeler 71

2.2.4 İğneada-Kırklareli Nükleer Güç Santralı İle İlgili Gelişmeler..... 75

2.3 TÜRKİYE'DE YAPIMI PLANLANAN NÜKLEER GÜÇ SANTRALLARINDAKI FİZİKİ DURUM..... 80

2.3.1 Akkuyu Nükleer Güç Santralı Alanı Fiziki Durumu 80

2.3.2 Sinop Nükleer Güç Santralı Alanı Fiziki Durumu..... 81

3. SİNOP'TA YAPILMASI PLANLANAN NÜKLEER GÜÇ SANTRALININ İNCELENMESİ **87**

3.1 SİNOP'TA YAPILMASI PLANLANAN NÜKLEER GÜÇ SANTRALI İLE İLGİLİ TARİHSEL GELİŞİM 87

3.2 SİNOP NÜKLEER SANTRALI YAPIMI İÇİN YAPILAN YASA VE ANLAŞMALARIN İNCELENMESİ 89

4. TÜRKİYE'NİN ELEKTRİK ENERJİ İHTİYACININ KARŞILANMASI AÇISINDAN SİNOP NÜKLEER GÜÇ SANTRALI'NIN DEĞERLENDİRİLMESİ 115

4.1 TÜRKİYE'NİN UZUN DÖNEM ELEKTRİK İHTİYACI 116

4.2 SİNOP NÜKLEER GÜÇ SANTRALI'NIN ELEKTRİK İHTİYACININ KARŞILANMASINDAKİ YERİ..... 120

5. TÜRKİYE'DE NÜKLEER GÜÇ SANTRALLARI YAPILMASINA KARŞI ETKİNLİKLER..... 131

5.1 SİNOP'TA YAPILAN ETKİNLİK VE DİRENİŞLER 131

5.2 MERSİN'DE AKKUYU NGS'YE KARŞI YAPILAN ETKİNLİK VE DİRENİŞLER..... 148

5.3 TÜRKİYE NÜKLEER KARŞITI PLATFORM (NKP) ETKİNLİKLERİ. 154

6. SONUÇ VE NÜKLEER GÜÇ SANTRALLARI İLE İLGİLİ ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI'NIN GÖRÜŞÜ..... 159

EKLER

1- NÜKLEER ENERJİNİN BARIŞÇIL AMAÇLARLA KULLANILMASI ALANINDA, TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE KORE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA İMZALANAN İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI'NIN ONAYLANMASI HAKKINDA KARAR.....165

2- TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ ARASINDA NÜKLEER ENERJİNİN BARIŞÇIL KULLANIMINA İLİŞKİN İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI VE EKİ MUTABAKAT ZAPTININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN 171

3- TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE FRANSA CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA NÜKLEER ENERJİNİN BARIŞÇIL AMAÇLI KULLANIMI İÇİN İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI.....179

4- TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE JAPONYA HÜKÜMETİ ARASINDA NÜKLEER ENERJİNİN BARIŞÇIL AMAÇLARLA KULLANIMINA DAİR İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI 185

5- TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE JAPONYA HÜKÜMETİ ARASINDA TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE NÜKLEER GÜÇ SANTRALLARININ VE NÜKLEER GÜÇ SANAYİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ ALANINDA İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN ANLAŞMA VE NÜKLEER GÜÇ SANTRALLARININ VE NÜKLEER GÜÇ SANAYİNİN GELİŞTİRİLMESİNE DAİR İŞBİRLİĞİ ZAPTI 201

6- AKKUYU NGS ÇED RAPORU ÖZETİ 267

7- NÜKLEER KARŞITI PLATFORMLAR TARAFINDAN YAPILAN BAZI BASIN AÇIKLAMALARI.....281

SUNUŞ

Değerli Meslektaşlarım,

Elinizdeki bu kitap; Elektrik Mühendisleri Odası'nın geçen dönem "Nükleer Santrallar" ile ilgili kitaplaştırmış olduğu raporun genişletilmiş ve güncelleştirilmiş halidir. Bu dönem Sinop'ta yapılması planlanan nükleer santral ile ilgili bilgi ve belgelerin yanı sıra nükleer santrallarla ilgili Dünya'da ve Türkiye'deki son gelişmeleri içerecek şekilde yeniden hazırlanarak, çalışma "Nükleer Enerji Raporu-II" adıyla basılmıştır.

EMO, 1970'lerden bu yana nükleer santrallarla ilgili çok sayıda etkinlik yapmış ve raporlar hazırlamıştır. Bu raporlar da hem kamuoyu ile hem de ilgililerle paylaşılmıştır. Fukuşima Felaketi gibi yakın dönemde yaşadığımız nükleer facialara rağmen siyasal iktidarın nükleer santral sevdası devam etmektedir.

Bugüne kadar tam olarak engel olunamasa da EMO ve nükleer santral karşıtları süreci geciktirmeyi başarmışlardır. Nükleer santrallarla ilgili yaratılan kandırmacayı kırabilmek için bilimsel ve dünyadaki gelişmeleri de yansıtan çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. EMO'nun çalışması bu anlamda önemli bir kazanım sağlayacaktır. Daha da önemlisi bu çalışmaların kamunun yararını düşünecek iktidarlar tarafından dikkate alınmasıdır. Bunun için de kuvvetli bir kamuoyu desteğine ihtiyacımız olduğu bilincindeyiz.

Dolayısıyla kapsamlı olarak hazırlanan ve 300 sayfayı aşan bu çalışmamız ile kamuoyunu bilgilendirmek ve bir kez daha yetkililerin de dikkatini çekmek istedik.

EMO'nun, nükleer santrallarla ilgili bilgileri değerlendirerek ulaştığı; kamuoyu ve yetkililer tarafından bilinen net bir görüşü vardır: Türkiye'nin atık sorunu çözülememiş ve dünyanın terk etmeye başladığı bu santrallardan elde edilecek elektrik enerjisine ihtiyacı yoktur. Yenilenebilir enerji kaynaklarımızı yani güneş ve rüzgar potansiyelimizi hızla değerlendirmemiz ve enerji verimliliğini de göstermelik olmaktan çıkarıp, anlamına uygun şekilde uygularsak ne nükleer santrala ihtiyaç duyarız, ne de bu kadar doğalgaza bağımlı oluruz.

Biz diyoruz ki bir nükleer santralın yapım süresi yaklaşık olarak 10 yıldır. Bu da yaklaşık üç hükümet dönemini kapsayacaktır. Ülkemizin bulunduğu jeopolitik konum, Ortadoğu ve Dünya konjonktürü göz önüne alındığında; değil üç nükleer santral yapmak, bir tanesinin bile inşaatına başlayamazlar (Akkuyu'da olduğu gibi), başlarlarsa bitiremezler, bitirseler bile çalıştıramazlar, çalıştırmaya kalkarlarsa da kamuoyunun ve nükleer santral karşıtlarının mücadelesi sonucunda bu santralları kapattırmayı başarabiliriz.

Bu kitabın hazırlanmasında emeği geçen başta Enerji Çalışma Gurubu Yürütme Kurulu Başkanı Nedim Bülent Damar olmak üzere bütün arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Saygı ve sevgilerimle

Hüseyin Yeşil
EMO 44. Dönem Yönetim Kurulu Başkanı

NÜKLEER ENERJİ RAPORU 2016

1. BÖLÜM

GİRİŞ

NÜKLEER ENERJİ RAPORU 2016

1. GİRİŞ

Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) 2013 yılında yayımladığı, "NÜKLEER ENERJİ RAPORU" başlıklı çalışmasının devamını 2015 yılı itibarı ile nükleer enerji alanında ülkemizde meydana gelen son gelişmeleri de ele alarak yeni bir rapor olarak yayımlamaya karar vermiştir.

Nükleer enerji konusunda ülkemizdeki gelişmeler akıl almaz bir şekilde bir an önce nükleer santrala sahip olma anlayışı ile toplumsal çıkarlar ve gereklilikler dikkate alınmaksızın devam etmektedir. 2013 yılında hazırlanan Nükleer Enerji Raporu'nda henüz resmi anlaşmaları tamamlanmamış olduğu için raporda yer almayan Sinop Nükleer Güç Santralı(NGS)'na ilişkin yasal işlemler aradan geçen iki yıl gibi kısa bir süre içerisinde tamamlanmış ve son ticari anlaşma henüz kamuoyuna açıklanmamış olmasına rağmen, santral sahasında ön çalışmalar başlamıştır.

Bu da yetmemiş İğneada'da üçüncü bir nükleer güç santralının yapımı için yeni bir yapımcı grupla ön anlaşma imzalandığı bizzat zamanın Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı tarafından açıklanmış ve bu konu bazı devlet kuruluşlarının faaliyet raporlarında da yer almıştır.

Ülkemizde nükleer santrallar elektrik üretimi için planlanmakta ve yapılmaya çalışılmaktadır. Nükleer enerji elektrik üretimi için kullanılan kaynaklardan bir tanesidir; güneş, kömür, doğalgaz, su, rüzgâr gibi diğer kaynaklardan da elektrik üretilmektedir. Ancak nükleer santrallara mevcut iktidar tarafından özel önem verilmekte, nükleer santralları yapmaya çalışan firmalara birçok ayrıcalık tanınmakta ve alım garantileri verilmektedir. Bilindiği gibi ülkemizde yenilenebilir kaynaklara ve

Elbistan Termik Santralına verilen kısıtlı alım garantisi dışında başka herhangi bir kaynağa alım garantisi verilmemektedir. Örneğin barajlı ve yüksek güçlü bir hidroelektrik santrala alım garantisi verilemez.

Bu raporumuzda, tamamen bağımsız kaynaklardan elde edilen verilerle öncelikle dünyadaki nükleer santrallara ilişkin son durum incelenmiş ve tarafsız bir şekilde hangi ülkelerin nükleer santral yaptığı ve nükleer santrallara bakış açıları ele alınmıştır. Böylece okuyucuya, dünyanın nükleer santrallara nasıl baktığına dair bir fikir verilmeye çalışılmıştır. Bu irdeleme sonucunda gelişmiş batı ülkelerinin nükleer santral yapma yönelimlerinde önemli bir azalma, gelişmekte olan ülkelerin nükleer santral yapma yönelimlerinde ise bir artış olduğu görülmektedir. Gelişmiş ülkeler elektrik gereksinimlerini daha çok yenilenebilir kaynaklardan elde etmeye yönelirken, gelişmekte olan ülkeler ve özellikle; Çin, Rusya ile Hindistan gibi ülkeler nükleer santral yapma konusunda oldukça istekli davranmaktadırlar. Nükleer endüstri konusunda kendi ülkelerinde nükleer santrallardan elektrik elde edilmesini görece olarak kısıtlayan Fransa ve Japonya gibi ülkelerin başka ülkelerde nükleer santral yapmak için birbirleri ile yarışmaları da ayrı bir ironi olarak, neo liberal kapitalist uygulamaların somut bir örneğini oluşturmaktadır.

Bu bölümde ortaya çıkan gerçek gelişmiş ülkelerin nükleer santrallardan uzaklaşmaya başladığıdır.

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Nükleer Enerji Raporu-II 2015'in ikinci bölümünde, 2013 yılında yayımlanan Nükleer Enerji Raporu'ndan sonra; Türkiye'de nükleer alanda meydana gelen gelişmeler yeni mevzuat, yapılması planlanan nükleer güç santrallarına ilişkin yasal ve idari gelişmeler ile bu santral sahalarındaki fiili durum değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler sonucunda, Akkuyu NGS'de yapım aşamasına yönelik bir takım gelişmelerin yaşandığı, (Çevresel Etki Değerlendirmesi) ÇED raporunun kabul edildiği ve bazı yapıların temel atma işlemlerinin gerçekleştiği görülmüştür. Ancak yapılan tüm işlemlerde bir takım usulsüzlükler ve eksikliklere ilişkin hukuki süreçlerin de devam etmekte olduğu ve ayrıca Rusya ile olan siyasi ilişkilerdeki gerginlik nedeni ile belirsiz bir durumun ortaya çıktığı gözlemlenmiştir.

Sinop NGS'ye ilişkin yasal işlemlerin tamamlandığı, Elektrik Üretim AŞ (EÜAŞ) tarafından sahada bir takım ön araştırma işlemlerine başlandığı anlaşılmaktadır. Ancak santral yapımcısı şirket henüz kurulmamıştır.

İğneada NGS için ise bir konsorsiyumla ön anlaşmanın yapılmış olduğu ve çalışmalara başlandığı açıklanmış ise de bu konuda kamuoyunu aydınlatacak herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Raporun üçüncü bölümünde, Sinop'ta yapılması planlanan nükleer santral ve bu santralın yapımı için imzalanarak yasalaştırılan anlaşmalar ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu anlaşmaların incelenmesi sonucunda, Sinop NGS'yi yapacak Japon konsorsiyumuna büyük avantajlar ve ayrıcalıklar sağlandığı, 20 yıl alım garantisi verildiği ve anlaşmaların tamamen bir imtiyaz anlaşması niteliğinde olduğu görülmüş; başka herhangi bir yatırımcıya verilmeyen garantilerin bu yatırımcıya verildiği anlaşılmıştır.

Raporun dördüncü bölümünde, Türkiye'nin uzun dönem elektrik ihtiyacının karşılanması açısından Sinop NGS'nin gerekli olup olmadığı, Türkiye'ye maliyeti, enerjide dışa bağımlılık ve elektrik fiyatlarına etkisi yönünden incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda Sinop NGS'nin elektrik sektörüne fayda getirmeyeceği açıkça ortaya çıkmıştır.

Raporun beşinci bölümünde, Türkiye'de nükleer karşıtı faaliyetler kronolojik bir sırayla anlatılmıştır.

Rapora ek olarak, nükleer enerji ile ilgili beş adet yasa, Akkuyu NGS ÇED Raporu'nun kısa bir özeti ve Nükleer Karşıtı Platformlar (NKP) tarafından yayımlanmış olan bazı basın açıklamaları yer almaktadır.

EMO'nun bu raporu yayımlamaktaki amacı ülkemizin çıkarlarına ve gerçeklerine zıt olan bir uygulamaya ilişkin halkımızı aydınlatarak bu konuda ülke çıkarlarını halk yararına koruma görevini yerine getirmektir. Böylece konuyu bir kez daha kamuoyunun gündemine getirerek kamuoyunu aydınlatma ve karar vericileri uyarmaya çalışmaktadır.

Toplumsal yararı görülmeyen ancak bir kaza durumunda büyük yıkımlara neden olacak nükleer santralların yapılmasından vazgeçilmesinin gerekli olduğuna inanan EMO bu santralların yapılmaması için halkı bilgilendirme ve uyarma görevini yapmaya devam edecektir.

Bu raporun hazırlanmasında emeği geçen tüm meslektaş ve emekçi dostlarımıza teşekkür ederiz.

NÜKLEER ENERJİ RAPORU 2016

2. BÖLÜM

EMO 2013 NÜKLEER ENERJİ RAPORU SONRASI NÜKLEER ENERJİ KONUSUNDAKİ GELİŞMELER

NÜKLEER ENERJİ RAPORU 2016

2. EMO NÜKLEER ENERJİ RAPORU-2013 SONRASI NÜKLEER ENERJİ KONUSUNDAKİ GELİŞMELER

2.1 NÜKLEER ENERJİ ALANINDAKİ ULUSLARARASI GELİŞMELER

2.1.1 Dünyada İşletmedeki ve Yapımı Süren Nükleer Güç Santrallarının Durumu

Elektrik Mühendisleri Odası (EMO)'nın 2013 yılında yayımlamış olduğu "Nükleer Enerji Raporu-2013"da Haziran 2013 tarihi esas alınarak nükleer güç santrallarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

O günden bugüne kadar nükleer güç alanında olan gelişmeleri dünya ölçeğinde gözden geçirmek amacı ile Ağustos 2015 tarihi esas alınarak (bazı veriler 2015 yılı içerisinde ancak daha önceki tarihlere aittir) dünyada var olan nükleer güç santrallarına ilişkin somut bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

2.1.1.1 Nükleer Güç Santrallarından Yapılan Elektrik Üretimi

2014 yılında dünyadaki nükleer santrallardan yapılan elektrik üretimi 2.410 GWh olmuştur.

Üretimin gelişimi Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1'de görüldüğü gibi 2014 yılında nükleer santrallardan üretilen enerji bir önceki yıla göre %2.2 yükselmiş ancak en fazla üretimin yapıldığı 2006 yılına göre %9.4 oranında azalmıştır.

Dünyada nükleer santrallardan üretim 19 ülkede artmış, 9 ülkede azalmış ve 3 ülkede ise yaklaşık aynı kalmıştır. En büyük üreticiler olan ABD, Fransa, Rusya, Güney Kore ve Çin dünya nükleer üretiminin %69'unu gerçekleştirirken, ABD ve Fransa toplamın yaklaşık %50'sini üretmişlerdir.

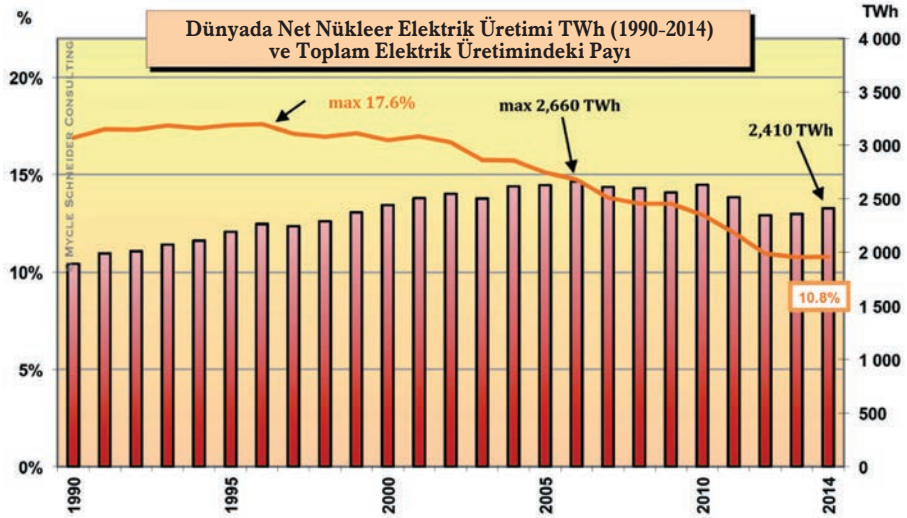

Kaynak: Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu-Nükleer Reaktör Bilgi Sistemi (IAEA-PRIS), BP, MSC (Mycle Schneider Consulting)

Şekil 1: Dünyada Nükleer Enerjiden Elektrik Üretimi (Twh)

Dünya ülkelerinin 2014 üretimleri ve şimdiye dek nükleer santrallardan yaptıkları en yüksek üretim değerleri Şekil 2'de gösterilmektedir.

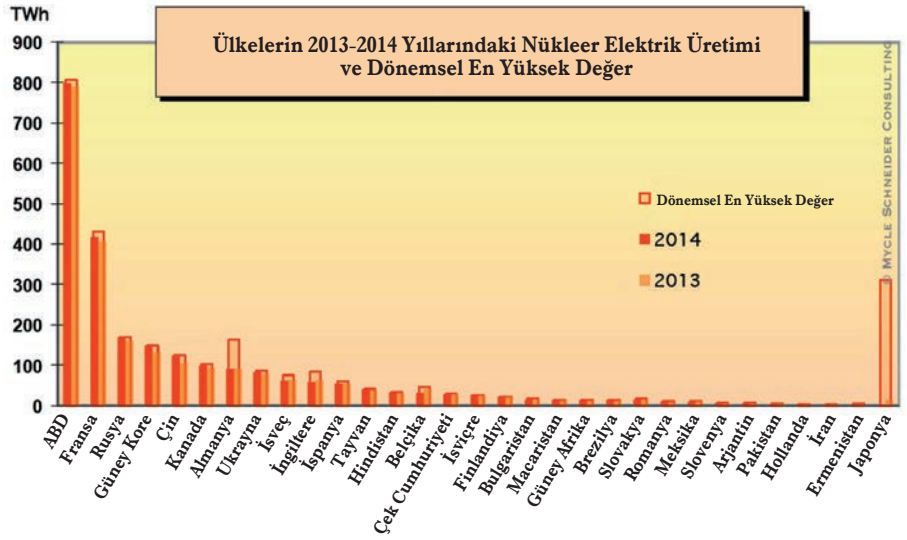

Kaynak: Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu-Nükleer Reaktör Bilgi Sistemi (IAEA-PRIS), BP, MSC (Mycle Schneider Consulting)

Şekil 2: Ülkelerin Yıllık Nükleer Elektrik Üretimi ve Dönemsel En Yüksek Değerleri

Dünyada nükleer enerjiden elde edilen elektriğin payı son 3 yılda değişmemiş ve %10.8 seviyesinde kalmıştır. Ancak 1996 yılındaki %17.6 oranındaki pay devamlı bir düşme kaydetmiştir. 2014 yılında üretilen ticari primer enerji göz önüne alındığında nükleer enerjinin payı son yıllarda değişmemekte ve %4.4 oranında seyretmektedir. Bu oran 1984 yılı sonrasındaki en düşük orandır.

Ülkelerin nükleer santrallardan ürettikleri elektriğin toplam elektrik üretimleri içindeki payı Şekil 3'de gösterilmiştir.

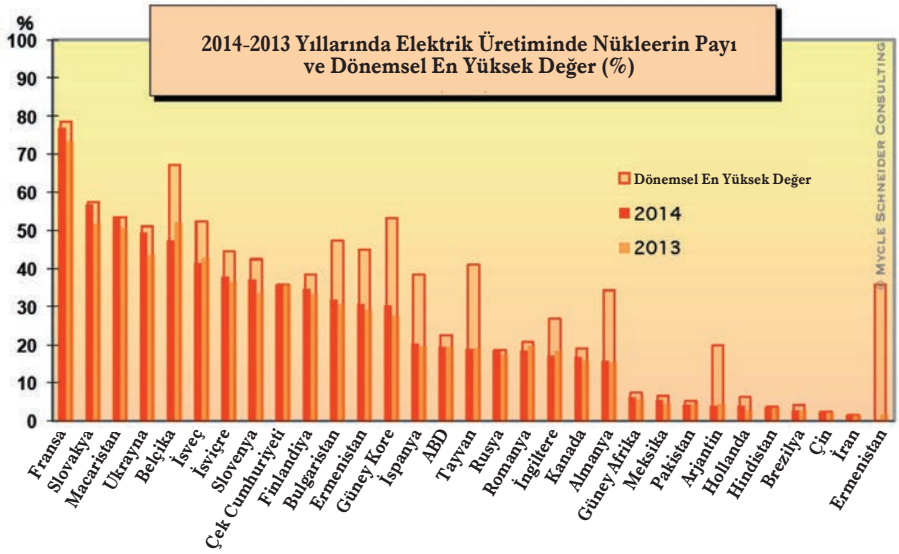

Kaynak: Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu-Nükleer Reaktör Bilgi Sistemi (IAEA-PRIS), BP, MSC (Mycle Schneider Consulting)

Şekil 3: Ülkelerin Toplam Elektrik Üretiminde Nükleer Enerjinin Payı ve En Yüksek Değerleri

2.1.1.2 Dünyada İşletmedeki Nükleer Reaktörler

Dünyada genellikle nükleer güç santralları reaktör sayısı olarak belirlenmektedir. Her ne kadar tüm dünyada da, Türkiye'deki gibi santralların isimleri var ise de, bir santralda birden çok reaktör olsa bile istatistik bilgiler santral adı ile değil reaktör sayısı ile tanımlanmaktadır.

İşletmede olan nükleer santralların tarifinde kuruluşlar arasında bazı faklar vardır. International Atomic Energy Agency (IAEA) gibi bazı kuruluşlar uzun dönemli kapatılan reaktörleri işletmede olan reaktörler kategorisinde kabul ederken diğer bazı kuruluşlar bu reaktörleri ayrı kategori de kabul etmektedir. Bu raporumuzda da, 2013 yılı raporunda esas alınan IAEA rakamları ve verileri kullanılacaktır.

IAEA'ya, göre Haziran 2015 tarihi itibarı ile işletmede olan ve uzun dönemli kapatılmış olan nükleer reaktörlerin sayısı 438'dir. Buna ait grafik Şekil 4'de, işletmede olan santralların ülkelere dağılımını ise Tablo 1'de verilmiştir.

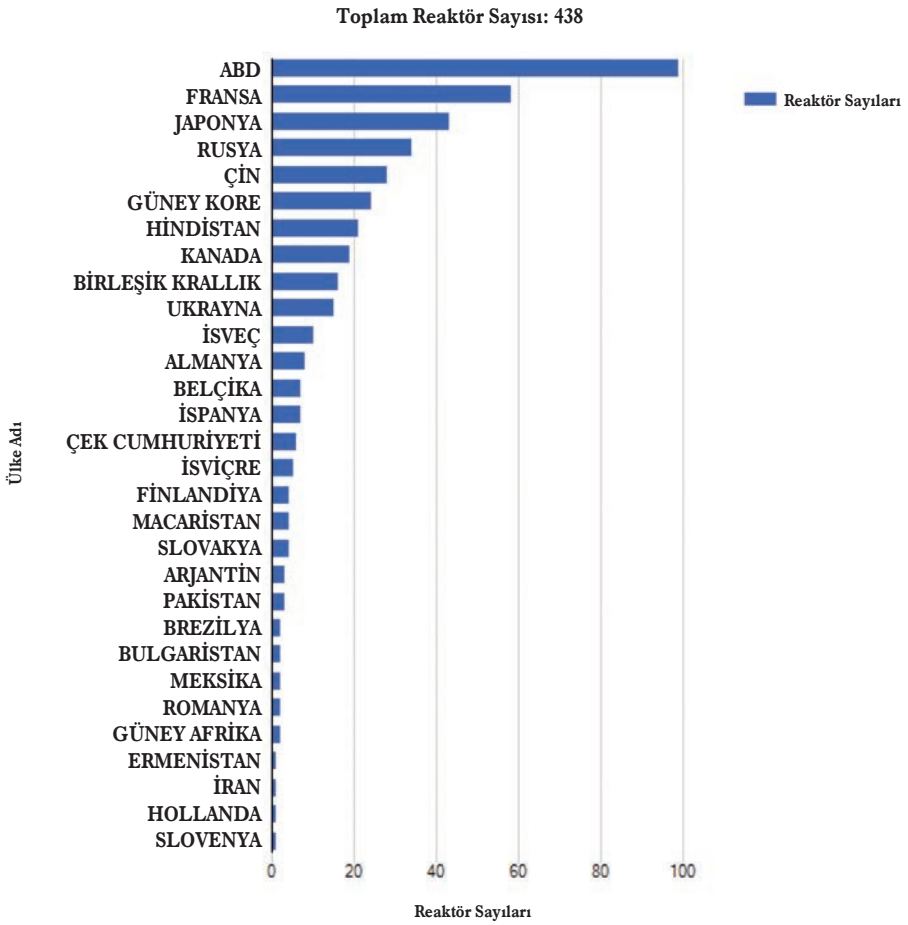

Kaynak: IAEA PRIS 08.09.2015.

Şekil 4: Nükleer Reaktörlerin Sayısal Olarak Ülkelere Dağılımı

Tablo 1: İşletmede Olan Nükleer Reaktörlerin Ülkelere Göre Dağılımı ve Toplam Kurulu Gücü (Mw)

Ülke	Reaktör Sayısı	Toplam Net Gücü [MW]
Arjantin	3	1627
Ermenistan	1	375
Belçika	7	5921
Brezilya	2	1884
Bulgaristan	2	1926
Kanada	19	13500
Çin	28	24025
Çek Cumhuriyeti	6	3904
Finlandiya	4	2752
Fransa	58	63130
Almanya	8	10799
Macaristan	4	1889
Hindistan	21	5308
İran	1	915
Japonya	43	40290
Güney Kore	24	21667
Meksika	2	1330
Hollanda	1	482
Pakistan	3	690
Romanya	2	1300
Rusya	34	24654
Slovakya	4	1814
Slovenya	1	688
Güney Afrika	2	1860
İspanya	7	7121
İsveç	10	9651
İsviçre	5	3333
Ukrayna	15	13107
İngiltere	16	9373
Amerika Birleşik Devletleri	99	98708
Tayvan-Çin	6	5032
Japonya	1	246
İspanya	1	446

Kaynak: IAEA PRIS 08.09.2015

IAEA reaktör tarifinde kapatılmış ancak henüz daha resmen bir daha işletmeye alınmayacağı açıklanmamış olan santralları, “uzun dönemli durdurulmuş reaktörler” olarak tanımlamaktadır. Şekil 2’de görüldüğü gibi bir zamanlar 300 milyar KWH’in üzerinde nükleer santrallardan elektrik üreten Japonya 2013 ve 2014 yıllarında nükleer santrallardan hiç elektrik üretmemiştir. 2011 yılındaki Fukuşima’da yaşanan felaketten sonra Japonya’da nükleer santrallardan elektrik üretimine son verilmiştir ve bu durum halen devam etmektedir. Mahkeme tarafından 2015’in sonlarına doğru bir santralın üretime başlamasına izin verilmiş ancak bu santralda tam kapasiteye çıkamadığı için üretimini normal olarak gerçekleştirememiştir.

Hal böyle iken ve Japonya hükümeti tarafından Japonya’daki nükleer santralların durumu ile ilgili resmi açıklamalar yapılmadığından dolayı IAEA işletmedeki reaktörler sayısına Japonya’daki reaktörleri de dahil etmektedir. Başka ülkelerde de bu durumda olan reaktörler vardır. Üretim yapmayan ve bundan sonrada üretim yapma olasılığı düşük olan reaktörlerde dikkate alınırsa dünyadaki nükleer reaktör sayısı 391’dir. Nükleer güç kapasitesi de, 336.5 GW’dır.

Bu durum grafikle, Şekil 5’de gösterilmiştir. İki şekil karşılaştırıldığında nükleer reaktör sayısında 47 azalış, nükleer güç kapasitesinde ise 42.555 MW azalış gözlenmektedir.

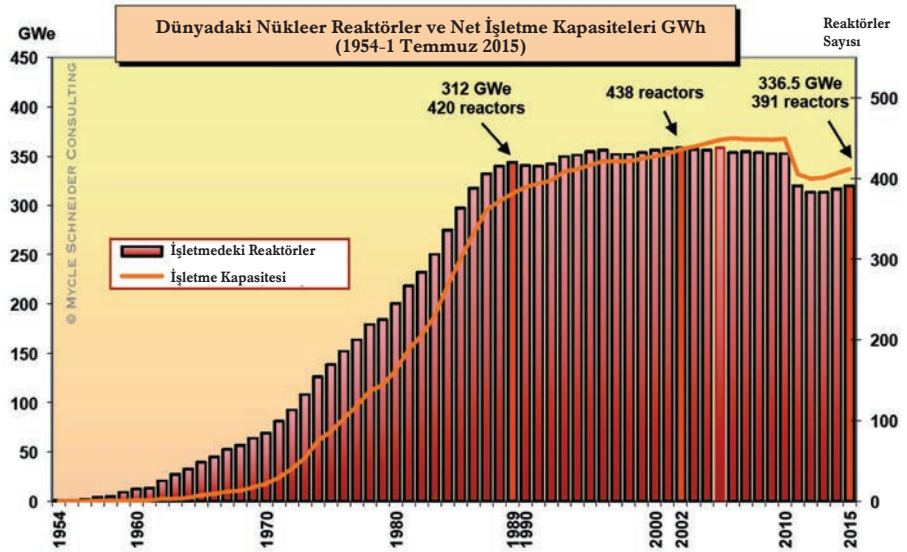

Kaynak: Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu-Nükleer Reaktör Bilgi Sistemi (IAEA-PRIS), BP, MSC (Mycle Schneider Consulting)

Şekil 5: Dünya Nükleer Reaktör Filosu (1954-2015)

Tablo 2: Dünyada İşletmede Olan ve Uzun Dönemli Kapatılmış Olan Reaktörlerin Yapım Tipi Açıklamaları ve Dağılımı

İşletmede Olan Reaktörler ve Uzun Dönemli Kapatılan Reaktörler			
Reaktör Tipi	**Reaktör Tip Açıklaması**	**Dünyadaki Miktarı (Ad)**	**Toplam Net Gücü [MW]**
BWR	Boiling Light-Water-Cooled and Moderated Reactor (Kaynar Hafif Su Soğutmalı ve Kullanımlı Reaktör)	78	74755
FBR	Fast Breeder Reactor (Hızlı Besleyici (Üretken) Reaktör)	2	580
GCR	Gas-Cooled, Graphite-Moderated Reactor (Gaz Soğutmalı Grafit (Yumuşak Karbon) Kullanımlı Reaktör)	15	8175
LWGR	Light-Water-Cooled, Graphite-Moderated Reactor (Hafif Su Soğutmalı Grafit Kullanımlı Reaktör)	15	10219
PHWR	Pressurized Heavy-Water-Moderated and Cooled Reactor (Basınçlı Ağır Su Kullanımlı ve Soğutmalı Reaktör)	49	24549
PWR	Pressurized Light-Water-Moderated and Cooled Reactor (Basınçlı Hafif Su Kullanımlı ve Soğutmalı Reaktör)	279	260777

Uzun Dönemli Kapatılan Reaktörler			
Reaktör Tipi	**Reaktör Tip Açıklaması**	**Dünyadaki Miktarı (Ad)**	**Toplam Net Gücü [MW]**
BWR	Boiling Light-Water-Cooled and Moderated Reactor (Kaynar Hafif Su Soğutmalı ve Kullanımlı Reaktör)	1	446
FBR	Fast Breeder Reactor (Hızlı Besleyici (Üretken) Reaktör)	1	246

Kaynak: IAEA PRIS 08.09.2015

YAPIM TİPLERİNE GÖRE REAKTÖRLER:

Dünyada işletmede olan reaktörler çeşitli tiplerdedir. Bu tipleri gösteren grafik ve bilgiler Şekil 6'da verilmiştir.

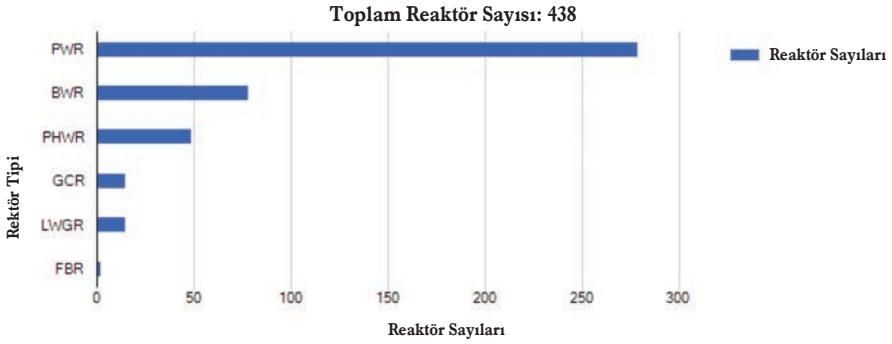

Şekil 6: Dünyada İşletmede Olan ve Uzun Dönemli Kapatılmış Olan Reaktörlerin Tip Dağılımı

İşletmede olan ve uzun dönemli kapatılmış reaktörlerin dünya üzerinde bölgesel dağılımı da önem taşımaktadır. Nükleer reaktörlerin ilk inşa edilmeye başladığı yıllarda yalnızca batı ülkeleri ve Japonya'da yapılan nükleer santralların günümüzde dünya üzerindeki bölgesel dağılımı Şekil 7'de gösterilmiştir.

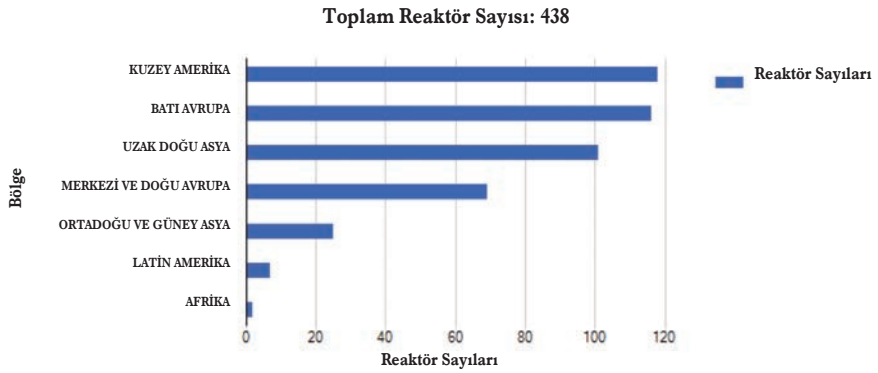

Kaynak IAEA PRIS 08.09.2015

Şekil 7: Dünyada İşletmede Olan Reaktörlerin Bölgesel Dağılımı

Tablo 3: Dünyada İşletmede Olan ve Uzun Dönemli Kapatılmış Olan Reaktörlerin Bölgesel Dağılımı

İşletmedeki Reaktörler		
Bölge	**Reaktör Sayısı**	**Toplam Net Elektrik Gücü [MW]**
Batı Avrupa	116	112562
Merkezi ve Doğu Avrupa	69	49657
Orta Doğu ve Güney Asya	25	6913
Uzak Doğu Asya	101	91014
Kuzey Amerika	118	112208
Latin Amerika	7	4841
Afrika	2	1860

Uzun Dönemli Kapatılan Reaktörler		
Bölge	**Reaktör Sayısı**	**Toplam Net Elektrik Gücü [MW]**
Uzak Doğu Asya	1	246
Batı Avrupa	1	446

Kaynak: IAEA PRIS 08.09.2015

Dünyada nükleer enerji kapasitesinin ne şekilde geliştiğini incelemek, dünyanın bu konudaki davranışlarını irdelemek açısından yararlı bir bilgi olarak önümüzde durmaktadır. Şekil 8'de 1995 yılından sonra nükleer santralların güç gelişimi gösterilmektedir.

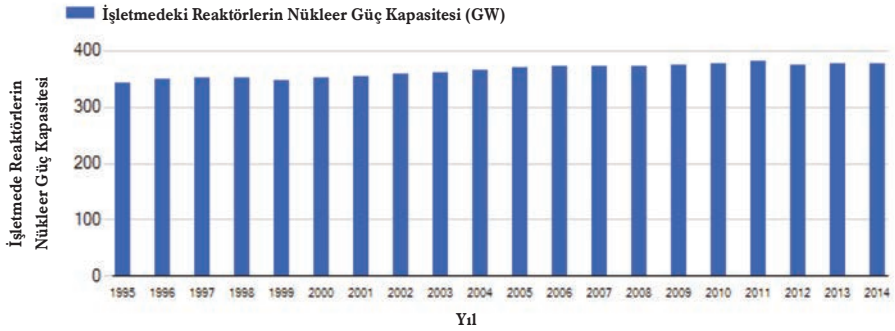

Kaynak: IAEA PRIS 08.09.2015

Şekil 8: 1995-2015 Nükleer Santral Güç Gelişimi

Tablo 4: 1995-2014 Yılları Arası Yılbaşı ve Yılsonundaki İşletmede Olan Reaktörlerin Sayısı ve Toplam Güçleri (GW)

Yıl	Yıl Başında İşletmedeki Reaktör Sayısı	Yıl Başında Toplam Net Güç [GW]	Yıl Sonunda İşletmedeki Reaktör Sayısı	Yıl Sonunda Toplam Net Güç [GW]
1995	436	342.48	434	341.39
1996	440	348.58	438	347.28
1997	441	351.26	434	347.88
1998	438	351.17	430	344.9
1999	434	348.00	432	347.35
2000	438	351.38	435	349.98
2001	438	352.72	438	352.72
2002	444	358.55	439	357.48
2003	443	360.81	437	359.83
2004	443	366.05	438	364.67
2005	443	369.06	441	368.12
2006	443	371.82	435	369.58
2007	439	371.71	439	371.71
2008	439	371.96	438	371.56
2009	440	373.21	437	370.70
2010	442	375.41	441	375.28
2011	448	380.28	435	368.92
2012	440	374.60	437	373.26
2013	441	377.58	434	371.74
2014	439	376.89	438	376.28

Kaynak: IAEA PRIS 08.09.2015

Şekil 8'den açıkça görüldüğü gibi 1970'lerden başlayan yoğun nükleer santral yapımı daha sonra durağanlaşmış ve 1995'e kadar 342.48 GW olan toplam gücü aradan geçen 20 yılda 376.89GW güce yükselmiştir. Bu yaklaşık 20 yılda %10 güç artışına tekabül etmektedir.1995 yılına kadar yapılan 342 GW gücüne karşın 1995'den 2014'e kadar geçen 20 yılda ancak 34 GW gücünde ek nükleer santral yapılmıştır. Bu aradan geçen 20 yılda, daha önceki 20 yılda yapılanın ancak %10'u kadar

yapılması dünyada nükleer santral yapma isteğinin büyük oranda azaldığını göstermektedir.

Bilindiği gibi nükleer reaktörlerin teknik ömrü 30-40 yıldır. Ancak yapılan güç artışı ve yenileme çalışmaları ile bazı tip reaktörlerin teknik ömürleri 60 yıla kadar uzatılabilmektedir. Yukarıda açıklanan bilgiler ışığında giderek azaldığı görünen nükleer reaktör sayısını dünyada nükleer santralların geleceği açısından değerlendirmek için işletmedeki nükleer reaktörlerin teknik yaşları da önem taşımaktadır.

Şekil 9, 2015 yılı itibarı ile işletmede olan nükleer reaktörlerin ilk işletmeye alınma tarihlerinden bugüne kadar geçirdikleri süreyi, daha başka bir değişle yaşlarını göstermektedir. Bir reaktörün yaşı enterkonnekte sisteme bağlandığı gün başlamaktadır. Son yıl devreye alınan reaktörlerin yaşı 0 (sıfır) olarak gösterilmektedir.

Şekil 9'un incelenmesinden görüleceği üzere Temmuz 2015 itibarıyla reaktörlerin ortalama yaşının 28,8 yıl olduğu görülmektedir. ABD'de işletmede olan 99 reaktörden 33'ü tasarım ömrü olan 40 yıldan daha fazla bir süre işletmededir. ABD'deki nükleer reaktörlerin ortalama ömrü 35,6 yıldır. Toplam 438 nükleer santraldan 250'sinin yaşı 30'un üzerindedir.

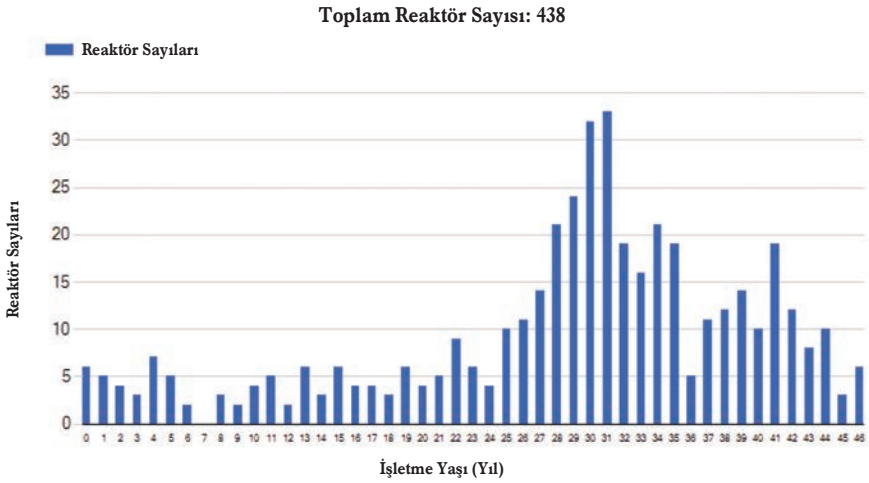

Kaynak: IAEA PRIS 08.09.2015

Şekil 9: İşletmedeki Nükleer Reaktörlerin İşletme Süreleri (Yaşları)

İşletmede olan reaktörlerin yaşlarının ve güçlerinin gösterilmiş olduğu Tablo 5, bu konuyu daha ayrıntılı olarak açıklamaktadır.

Tablo 5: İşletmedeki Nükleer Reaktörlerin İşletme Süreleri (Yaşları) ve Güçleri

İşletme Yaşı [Yıl]	Reaktör Sayısı	Toplam Net Elektrik Gücü [MW]
0	6	5968
1	5	4721
2	4	4039
3	3	3016
4	7	4004
5	5	3777
6	2	1068
7	0	0
8	3	1842
9	2	1480
10	4	3662
11	5	4785
12	2	1648
13	6	5156
14	3	2740
15	6	3204
16	4	2802
17	4	3097
18	3	3645
19	6	7030
20	4	3348
21	5	4251
22	9	9070
23	6	4806
24	4	3688
25	10	10693
26	11	10270
27	14	13870
28	21	21465
29	24	24546
30	32	31906
31	33	32341
32	19	14778
33	16	14081
34	21	18705
35	19	14840
36	5	4620
37	11	10110
38	12	8849
39	14	10874
40	10	7609
41	19	12938
42	12	8790
43	8	5202
44	10	5010
45	3	2226
46	6	2485

Kaynak IAEA PRIS 08.09.2015

2.1.1.3 Dünyada Yapımı Süren Nükleer Santrallar

Günümüzde halen bazı ülkelerde nükleer santrallar yapılmaktadır.

2015 Temmuz tarihinde dünyada 67 nükleer reaktör inşa halinde kabul edilmektedir. Japonya'da yapımı durdurulan reaktörlerde bu sayıya dahildir. Bu reaktörlerin %80'i Asya ve Doğu Avrupa'da, 24 tanesi Çin'dedir. Bu reaktörlerin %60'dan fazlası yalnızca 3 ülke; Çin, Hindistan ve Rusya'dır. 2013 yılında 10 reaktörün inşasına başlanmıştır. Şekil 10'da yapımı süren reaktörlerin listesi verilmiştir.

2015 yılında inşa halindeki reaktör sayısı 1990 yılından sonraki en yüksek seviyesindedir ancak yine de 1979 yılındaki toplam kapasitesi 200.000 MW olan 234 sayısının hayli altındadır. Dikkat çeken başka bir konu da 1979 yılında inşa halinde olan 234 reaktörün 48'inin henüz bitirilememiş olmasıdır.

2014 yılındaki inşa halindeki reaktörlerin kapasitesi, 59.033 MW (durdurulanlar düşülmüş olarak) ile 2013 yılına göre %7.3 oranında bir düşme göstermiştir.

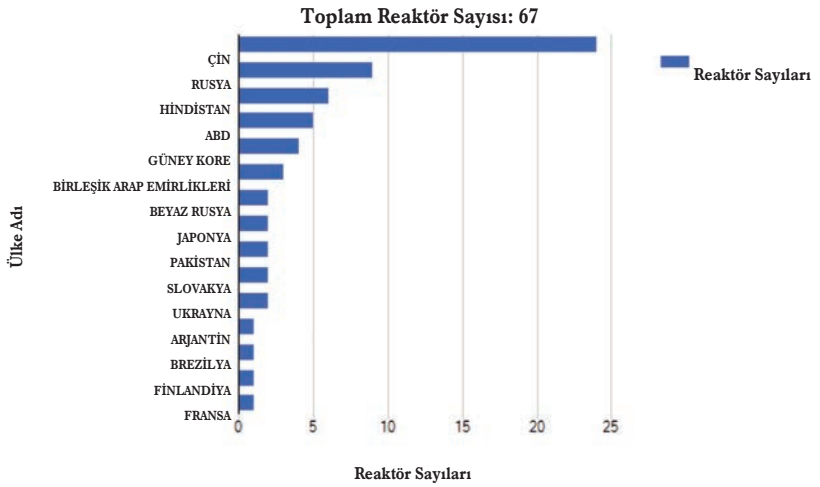

Kaynak: IAEA PRIS 09.09.2015

Şekil 10: Dünyada Yapımı Devam Eden Nükleer Reaktör Sayıları (Tayvan'daki 2 reaktör dahildir)

Dünyada yapımı süren nükleer santralların genel durumu yıllara göre Şekil 11'de gösterilmektedir. Burada dikkat edilecek husus, 1980'lerde-

ki nükleer santral yapma isteğinin sonraki yıllarda hızla nasıl düştüğü gerçeğidir.

Tablo 6: Yapımı Süren Reaktörlerin Ülkelere Dağılımı ve Güçleri
(Tayvan'da Yapımı Devam Eden Toplam 2600 Mw Gücündeki 2 Adet Reaktör Toplama Dahil Edilmiştir)

Ülke	Reaktör Sayısı	Toplam Net Elektrik Gücü [MW]
Arjantin	1	25
Beyaz Rusya	2	2218
Brezilya	1	1245
Çin	24	23738
Finlandiya	1	1600
Fransa	1	1630
Hindistan	6	3907
Japonya	2	2650
Güney Kore	4	5420
Pakistan	2	630
Rusya	9	7371
Slovakya	2	880
Ukrayna	2	1900
Birleşik Arap Emirlikleri	3	4035
Amerika Birleşik Devletleri	5	5633

Kaynak: IAEA PRIS 09.09.2015

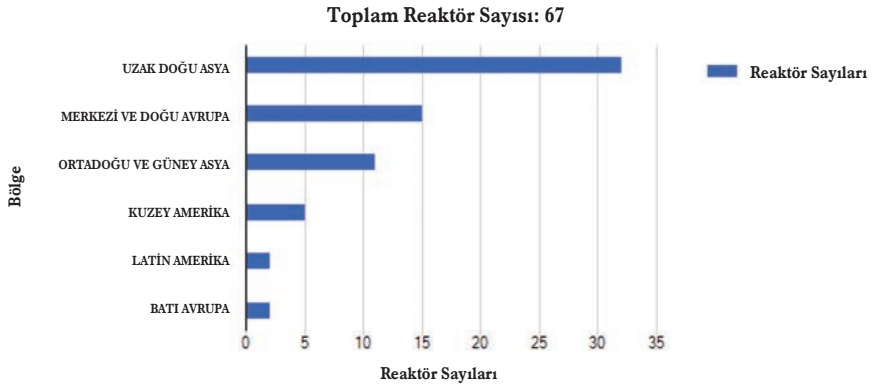

Kaynak IAEA PRIS 09.09.2

Şekil 11: Yapımı Süren Reaktörlerin Bölgelere Dağılımı

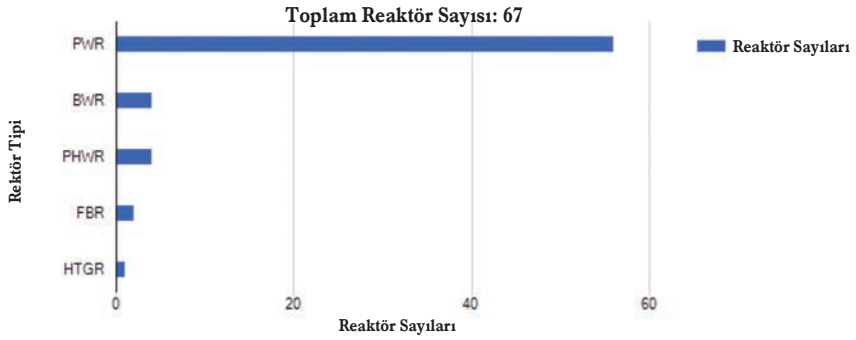

Kaynak: IAEA PRIS 09.09.2015

Şekil 12: Yapımı Süren Reaktörlerin Tiplerine Göre Dağılımı

Nükleer reaktör yapımında karşılaşılan en önemli sorunlardan birisi de yapım aşamasındaki gecikmelerdir. Yapım aşamasındaki gecikmeler genellikle teknik ve finansal nedenlerle olmakla birlikte son yıllarda ortaya çıkan güvenlik açıklarının kapatılması ve nükleer santralların güvenliğinin arttırılması için yapılması zorunlu hale gelen yeni tasarım değişiklikleri de bu gecikmelere neden olmaktadır. Tablo 7'de yapımı süren nükleer reaktörlerin programlarına göre gecikme süreleri gösterilmektedir.

Tablo 7: Yapımı Süren Nükleer Reaktörler ve Gecikme Süreleri

Ülke	Reaktör (Ad.)	MWe (net)	İnşaat Başlangıcı	Şebeke Bağlantısı	İşletmeye Girişi Ertelenen (Ad.)
Çin	24	23,738	2009-2015	2015-2021	15
Rusya	8	6,262	1983-2010	2015-2019	8
Hindistan	6	3,907	2001-2011	2015-2019	6
ABD	5	6,320	1972-2013	2016-2020	5
Güney Kore	4	5,360	2008-2013	2016-2018	4
Birleşik Arap Emirlikleri	3	4,035	2012-2014	2017-2019	?
Beyaz Rusya	2	2,218	2013-2014	2019-2020	?
Pakistan	2	630	2011	2016-2017	2
Slovakya	2	880	1985	2016-2017	2
Ukrayna	1	1,900	1986-1987	2019	2
Arjantin	1	25	2014	2018	?
Brezilya	1	1,245	2010	2018	1
Finlandiya	1	1,600	2005	2018	1
Fransa	1	1,600	2007	2017	1
Toplam	**62**	**59,033**	**1972-2015**	**2015-2021**	**47**

Kaynak: IAEA PRIS MSC 2015

Şekil 7'de yer alan listede görüldüğü gibi yapımı devam eden 62 reaktörden 47'si çeşitli uzunluklarda gecikmeler göstermektedir.

2.1.1.4 Dünyada Kapatılan Nükleer Reaktörler

İşletmeye alınmış olan nükleer reaktörler teknik ömürlerini tamamladıktan sonra eğer ömür uzatma işlemlerine tabii tutulmazlar ise işletmelerine son verilerek kapatılmaktadırlar. Teknik ömür sonlanması dışında meydana gelen arızalar ve kazalar nedeni ile onarımları yapılamacak duruma gelen veya güvenlik gerekçesi ile de nükleer reaktörler kapatılmaktadır. Bunun yanında son yıllarda ekonomik ömrünü doldurduğu düşünülerek kapatılan reaktörlerde olmuştur.

Çeşitli nedenlerle kapatılan reaktörlerin yıllara göre listesi ve hangi ülkelerde kapatıldığı Şekil 13 ve 14'de gösterilmektedir.

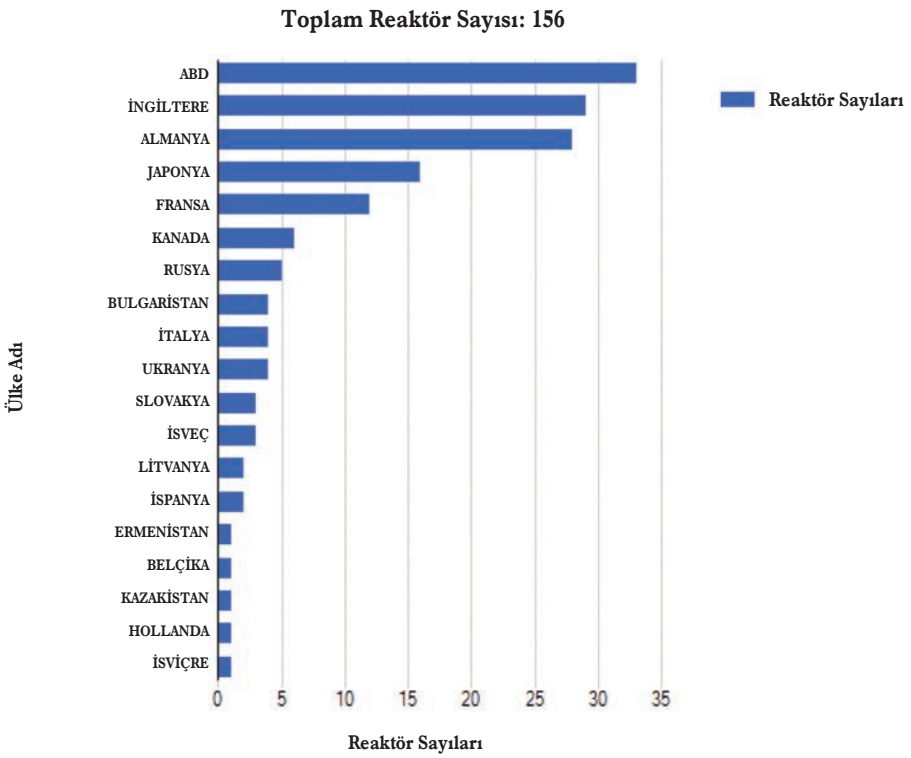

Kaynak: IAEA PRIS 09.09.2015

Şekil 13: Dünyada Kapatılan Reaktörler ve Ülkelere Dağılımı

Tablo 8: Dünyada Kapatılan Reaktörlerin Ülkelere Dağılımı ve Toplam Güçleri

Ülke	Reaktör Sayısı	Toplam Net Elektrik Gücü [MW]
Ermenistan	1	376
Belçika	1	10
Bulgaristan	4	1632
Kanada	6	2143
Fransa	12	3789
Almanya	28	15576
İtalya	4	1423
Japonya	16	8262
Kazakistan	1	52
Litvanya	2	2370
Hollanda	1	55
Rusya	5	786
Slovakya	3	909
İspanya	2	621
İsveç	3	1210
İsviçre	1	6
Ukrayna	4	3515
İngiltere	29	4225
Amerika Birleşik Devletleri	33	13945

Kaynak: IAEA PRIS MSC 2015

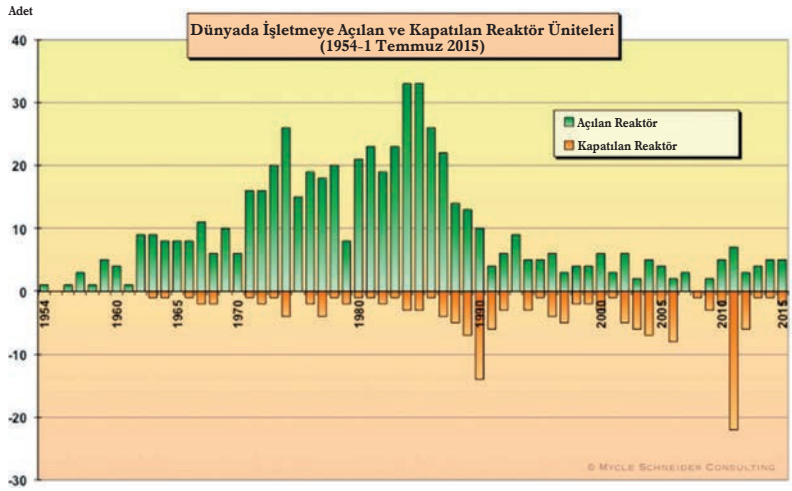

Kaynak: Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu-Nükleer Reaktör Bilgi Sistemi (IAEA-PRIS), BP, MSC (Mycle Schneider Consulting)

Şekil 14: Nükleer Reaktörlerin Şebeke Bağlantıları ve Kapatılanlar (1954-2015)

Dünyadaki nükleer santrallarla ilgili uygulamaları daha iyi anlayabilmek için dünyada yıllara göre işletmeye alınan ve kapatılan santralları aynı grafikte incelemek yararlı olacaktır.

Şekil 14'de yıllara göre işletmeye alınan ve kapatılan nükleer reaktörler gösterilmektedir.

Şekil 14'de görüldüğü gibi, ilk defa 1990 yılında kapatılan reaktör sayısı işletmeye alınanlardan fazla olmuş ve ondan sonraki yıllarda da birçok yılda servise giren reaktör sayısı kapatılan reaktör sayısından daha azdır. Buna rağmen toplam nükleer reaktör güç artışı ise kapatılan reaktörlerin düşük güçlü yeni servise alınan reaktörlerin ise yüksek güçlü olmasından kaynaklanmaktadır.

2.1.1.5 EMO 2013 Yılı Raporu'nda Yer Alan Veriler İle Bu Rapor'da Yer Alan Verilerin Karşılaştırılması

Rapor'un 2.1.1 Bölümü'nde 2015'in ikinci yarısından itibaren dünyadaki nükleer faaliyetlerin son durumu, IAEA verilerine dayanılarak verilmektedir. EMO'nun 2013 tarihli bir önceki Nükleer Enerji Raporu'nda yer alan veriler ile bu rapordaki verilerin bir tabloda karşılaştırılması 2013'den 2015'in ikinci yarısına kadar geçen sürede nükleer enerji açısından dünyadaki değişimleri bir arada göstermek açısından yararlı olacaktır. Bu nedenle Mayıs 2015 tarihi esas alınarak hazırlanmış olan, Tablo 9'da aşağıda verilmiştir. Ülkelerin nükleerden elde ettiği elektrik enerjisini ve ülke elektrik tüketimindeki paylarını 2013 ve 2014 sonu değerlendirmesi ile gösteren bu tablo 2013 yılına göre nükleer santrallardan elde edilen elektriğin arttığını (%2.2) göstermekle beraber, bazı ülkelerdeki dramatik değişimlere de işaret etmektedir.

Tablo 9: Dünya Ülkelerinin 2013 ve 2014 Yıllarında Nükleer Santrallardan Ürettiği Elektrik Enerjisi Toplam Üretimleri İçerisindeki Payı

Ülke	Nükleer Pay (%)											Nükleer Elektrik Üretimi (TWh)	
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2013	2014
Arjantin	8.2	6.9	6.9	6.2	6.2	7.0	5.9	5.0	4.7	4.4	4.0	5.7	5.2
Ermenistan	38.8	42.7	42.0	43.5	39.4	45.0	39.4	33.2	26.6	29.2	30.7	2.2	2.3
Belçika	55.1	55.6	54.4	54.1	53.8	51.7	51.1	54.0	51.0	52.1	47.5	40.6	32.1
Brezilya	3.0	2.5	3.3	2.8	3.1	3.0	3.1	3.2	3.1	2.8	2.9	13.8	14.5
Bulgaristan	41.6	44.6	43.6	32.1	32.9	35.9	33.1	32.6	31.6	30.7	31.8	13.3	15.0
Kanada	15.0	14.6	15.8	14.7	14.8	14.8	15.1	15.3	15.3	16.0	16.8	94.3	98.6
Çin													
-Mainland	-	2.0	1.9	1.9	2.2	1.9	1.8	1.8	2.0	2.1	2.4	104.8	123.8
-Tayvan	-	-	19.5	19.3	17.1	20.7	19.3	19.0	18.4	19.1	18.9	39.8	18.9
Çek Cumhuriyeti	31.2	30.5	31.5	30.3	32.5	33.8	33.3	33.0	35.3	35.9	35.8	29.0	28.6
Finlandiya	26.6	32.9	28.0	28.9	29.7	32.9	28.4	31.6	32.6	33.3	34.6	22.7	22.6
Fransa	78.1	78.5	78.1	76.9	76.2	75.2	74.1	77.7	74.8	73.3	76.9	405.9	418.0
Almanya	32.1	31.0	31.8	25.9	28.3	26.1	28.4	17.8	16.1	15.5	15.8	92.1	91.8
Macaristan	33.8	37.2	37.7	36.8	37.2	43.0	42.1	43.2	45.9	50.7	53.6	14.5	14.8
Hindistan	2.8	2.8	2.6	2.5	2.0	2.2	2.9	3.7	3.6	3.5	3.5	30.0	33.2
İran	0	0	0	0	0	0	0	0	0.6	1.5	1.5	3.9	3.7
Japonya	29.3	29.3	30.0	27.5	24.9	28.9	29.2	18.1	2.1	1.7	0	14.0	0
Güney Kore	44.7	38.6	38.6	35.3	35.6	34.8	32.2	34.6	30.4	27.6	30.4	132.5	149.2
Litvanya	72.1	69.6	72.3	64.4	72.9	76.2	0	0	0	0	0	0	0
Meksika	5.2	5.0	4.9	4.6	4.0	4.8	3.6	3.6	4.7	4.6	5.6	11.4	9.3
Hollanda	3.8	3.9	3.5	4.1	3.8	3.7	3.4	3.6	4.4	2.8	4.0	2.7	4.0
Pakistan	2.4	2.8	2.7	2.3	1.9	2.7	2.6	3.8	5.3	4.4	4.3	4.4	4.3
Romanya	10.1	8.6	9.0	13.0	17.5	20.6	19.5	19.0	19.4	19.8	18.5	10.7	10.8
Rusya	15.6	15.8	15.9	16.0	16.9	17.8	17.1	17.6	17.8	17.5	18.6	161.7	169.1
Slovakya	55.2	56.1	57.2	54.3	56.4	53.5	51.8	54.0	53.8	51.7	56.8	14.6	14.4
Slovenya	38.8	42.4	40.3	41.6	41.7	37.9	37.3	41.7	36.0	33.6	37.2	5.0	6.0
Güney Afrika	6.6	5.5	4.4	5.5	5.3	4.8	5.2	5.2	5.1	5.7	6.2	13.6	14.8
İspanya	22.9	19.6	19.8	17.4	18.3	17.5	20.1	19.5	20.5	19.7	20.4	54.3	54.9
İsveç	51.8	46.7	48.0	46.1	42.0	34.7	38.1	39.6	38.1	42.7	41.5	63.7	62.3
İsviçre	40.0	32.1	37.4	40.0	39.2	39.5	38.0	40.8	35.9	36.4	37.9	25.0	26.5
Birleşik Krallık	19.4	19.9	18.4	15.1	13.5	17.9	15.7	17.8	18.1	18.3	17.2	64.1	57.9
Ukrayna	51.1	48.5	47.5	48.1	47.4	48.6	48.1	47.2	46.2	43.6	49.4	78.2	83.1
Amerika Birleşik Devletleri	19.9	19.3	19.4	19.4	19.7	20.2	19.6	19.2	19.0	19.4	19.5	790.2	798.6
TOPLAM												2359	2410

2.1.2 Nükleer Enerjiye Uluslararası Bakış Yönündeki Değişmeler

Yukarıdaki bölümde verilen bilgilerden açıkça görülen en önemli konu dünyada nükleer enerjiden elektrik elde edilmesi için yapılan yatırımların nükleer reaktörlerin sayısında bir artış getirmediği ve elde edilen elektrik enerjisinin ise son 20 yılda yaklaşık %10 seviyesinde arttığı gerçeğidir. Şekil 8'de gösterilen verilerde bu durum açıkça görülmektedir.

Nükleer reaktör yatırımları ile ilgili bir diğer çarpıcı veri ise 1995 yılından sonra batıdaki gelişmiş kapitalist ülkelerde bu yatırımların azaldığı ve hatta durduğu, Asya ülkelerinde ise nükleer santral yapımı için yeni yatırımların yapılmakta olduğudur. Nükleer reaktör sayılarındaki azalmalar ancak nükleer santrallardan elde edilen elektrik enerjisinin azalmaması bu yatırımlardan dolayı olmaktadır.

Bugün dünyada elektrik üretimi ile ilgili en önemli tartışma konusu elektrik üretiminde kullanılan kaynaklar ile ilgilidir. Bu tartışmalarda nükleer santrallar da önemli bir yer tutmaktadır. Dünyanın önünde en önemli tehlikelerden biri olarak görülen çevre kirliliği ve global karbon emisyonu artışı elektrik üretimi ile doğrudan ilgili bir konudur.

Genel olarak iklim sorunları olarak adlandırılan bu konuda tüm uluslararası kuruluşlar çalışmalar yapmakta ve Birleşmiş Milletler (BM) gibi kuruluşlar ülkeleri bağlayıcı kararlar almaktadırlar.

İklim sorununu ön plana taşıyan bazı ülkeler karbon emisyonunu azaltıcı ve yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretimini teşvik etmekte ve aşırı karbon emisyonunu cezalandırmaktadırlar.

Bu çerçevede ülkelerin nükleer santrallarla ilgili bakışlarında değişmeler olmaktadır.

Nükleer santrallarda karbon emisyonu az olması nedeniyle nükleer enerjiden elektrik elde edilmesi avantajlı görünmekte ise de özellikle Çernobil ve Fukuşima kazaları sonucu oluşan felaketlerin büyüklüğü nükleer santralların güvenlik kriterlerini ön plana çıkarmıştır.

Güvenlik önlemlerinin nükleer santrallarda kaza riskini en aza indirecek şekilde arttırılması çalışmaları nükleer santralların yapım maliyetlerini aşırı yükseltmiştir. Bunun sonucunda nükleer santrallardan elektrik üretimi de rekabetçi olmaktan uzaklaşmaktadır. Bugün için nükleer santralların birim yatırım maliyetleri (1 Kw güç elde etmek için yapılması gereken yatırım tutarı) diğer tüm kaynak yatırımlarının birkaç kat üzerine çıkmış ve nükleer santrallar 1970-1990 yılları arasındaki

ucuz yatırım olma niteliğini kaybetmiştir. Bu durum da ülkelerin nükleer santrallara bakışında önemli bir yer tutmaktadır.

Son yıllarda rüzgâr, güneş ve diğer yenilenebilir doğal kaynaklardan elektrik elde edilmesi teknolojileri hızla ilerlemiş ve yatırım maliyetleri de hızla düşmeye başlamıştır. Bu ise özellikle gelişmiş batı ülkelerinin yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilecek elektrik enerjisi konusunda yeni bağlayıcı kararlar almalarına neden olmuştur. Şöyle ki, bazı ülkeler (Yeni Zelanda gibi) belli bir sürede tüm elektrik enerjilerini yenilenebilir kaynaklardan elde etme hedefleri koymuşlardır.

Ayrıca dünyada nükleer silahların kısıtlanması hemen hemen tüm ülkelerce kabul edilmiştir. Dolayısı ile nükleer yakıt zenginleştirme işlemlerini yapan ülkelerde de kısıtlamalar yönünde dünyada bir kamuoyu oluşmuştur. Bugün için dünyada nükleer yakıt olarak kullanılabilecek uranyumu ticari olarak temin eden beş ülke (ABD, İngiltere, Kanada, Fransa ve Rusya) ve yakıtı santrallarında kullanmak için zenginleştiren birçok ülke bulunuyor. Büyük ölçekli ticari nükleer yakıt zenginleştirme tesisleri ise; Fransa, Almanya, Hollanda, ABD, İngiltere ve Rusya'da bulunmaktadır. Bu işlemleri geliştirmek için kurulmuş olan nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla ve güvenli bir biçimde kullanılmasını amaçlayan Global Nükleer Enerji Ortaklığı (Global Nuclear Energy Participation-GNEP) adını taşıyan kuruluş aralarında Türkiye'nin de olduğu yeni birkaç ülkede nükleer yakıt zenginleştirme tesislerini devlet ve özel sektör ortaklığı ile kurma yönünde girişimlerde bulunmuştur. Bu ülkelerin böylece dünyanın sayılı nükleer teknolojiye sahip ülkeleri arasına girmeleri planlanmıştır. Ancak yapılan çalışmalar sonucunda bu işlemlerin yaygınlaşmasının nükleer yakıt zenginleştirilmesinde karmaşaya neden olabileceği ve amacına aykırı sonuçlar verebileceği görüşü öne çıkarılarak, GNEP'ten vazgeçilmiş ve bu kuruluşun çalışmaları yavaşlamıştır.

Yukarıda sayılan ve daha da arttırılabilecek birçok konu nedeni ile ülkelerin nükleer enerjiye bakışlarında önemli farklılıklar olmaktadır. Japonya gibi Fukuşima kazasından iki yıl sonra tüm nükleer santrallarını kapatma kararı alan ve elektrik için ithal kaynak (doğalgaz) kullanmayı tercih eden ülkeler olduğu gibi güneş ve fosil kaynakları çok fazla olan Birleşik Arap Emirlikleri gibi birkaç nükleer reaktör kurma kararı alan ülkelerde görülmektedir.

Bu nedenle bu bölümde nükleer santralları bulunan ve bu konudaki işlemleri dünyaya da örnek olabilecek ülkelerin nükleer santral konu-

sundaki durumlarını ve kararlarını inceleyerek genel bakış hakkında nesnel ve tarafsız bilgi verilmeye çalışılacaktır. Burada ülkeler seçilirken dünyada nükleer enerji konusunda öncü ülkelerdeki durumun incelenebilmesine olanak sağlayacak ülkeler ile ekonomik olarak Türkiye'ye benzerlik gösteren ülkeler dikkate alınmıştır.

AMERİKA KITA ÜLKELERİ

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ (ABD)

Amerika şu anda işletmede olan 99 reaktör ile dünyada en fazla nükleer reaktöre sahip olan ülkedir. Bu sayı en fazla nükleer reaktöre sahip olduğu 1990 yılındaki 108'den 9 adet daha azdır. ABD'de 2013 yılında 4, 2014 yılında da 1 santral kapatılmıştır. ABD nükleer santrallardan 2014 yılında yaklaşık 798 milyar kwh elektrik üreterek ülke tüketiminin %19.5'ini karşılamıştır. Son 10 yılda bu oran sürekli %19-20 arasında kalmıştır. ABD'nin nükleer enerjiden elektrik üretimi dünya ortalaması olan, %11'in oldukça üzerindedir.

Bugün ABD'de yapıma başlama tarihi ilki 1972 olmak üzere yalnızca 5 reaktör inşa halindedir. Son 19 yıldır devreye giren yeni bir nükleer reaktör yoktur. ABD'de işletmede olan nükleer reaktörler giderek yaşlanmaktadır, 2015 yılı ortasında ABD reaktörlerinin yaş ortalaması 35,6 yıldır. 33 reaktör 40 yıldan fazla bir süredir servistedir. ABD'de nükleer santral sahipleri yetkili idarelere başvurarak santral işletme sürelerini uzatabilmektedirler. Mevcut 99 reaktörün 74'üne işletme sürelerini 60 yıla kadar uzatma izni verilmiştir.18 başvuru ise inceleme aşamasındadır.

ABD'de yapımı süren nükleer reaktörlerde uzun gecikmeler olmuş ve yatırım maliyetleri artmıştır. Yapımı 43 yıldır süren bir reaktörün işletmeye alınma tarihi son olarak Haziran 2016 olarak açıklanmış ve aynı şirket yapımı süren öteki santrallarının yapımına ise ancak bu reaktör devreye alındıktan sonra devam edeceğini belirtmiştir.

ABD Enerji Bilgi Merkezi (EIA) tarafından yapımı devam eden 5 reaktör tamamlanıp devreye alınmadan yeni nükleer santral kurulmasının pek mümkün görülmediğini açıklamıştır.

ABD'de nükleer santralların bakım ve işletme maliyetleri önemli ölçüde artmaktadır. Artış son zamanlarda yılda %3.5 oranında olmuştur. Bu artış tek reaktörlü santrallarda ise daha fazladır. Ancak

yapılan elektrik satış birim fiyat tahmin çalışmaları elektrik fiyatlarında çok fazla artış olmayacağını ve nükleer santrallardaki işletme maliyeti artışlarının üretilen elektrik fiyatını rekabetçi olmaktan uzaklaştıracağını göstermektedir. Bu durum nükleer santral sahiplerini yeni nükleer santral planları yapmakta ve santral işletme sürelerini uzatmakta gönülsüz davranmaya yöneltmektedir. Öyle ki bir şirket 2011'de 20 yıllık işletme süresi uzatma izni almış olduğu bir reaktörü 2014 yılı sonunda kapatmıştır.

EIA 2040 yılı referans elektrik yatırımlarını öngördüğü yayımında (2015 Annual Energy Outlook) 2040 yılına kadar devreye alınacak nükleer santralların toplam kapasitesini 9 000 MW olarak öngörürken aynı tarihe kadar devreye girecek yenilenebilir kaynak kullanan santralların gücünü 77.000 MW olarak öngörmüştür. Aynı kuruluş 2040 yılında ABD'de nükleer santrallardan elde edilecek elektriğin ülke tüketiminin %15'i oranında olması yani bugünkü oranından %25 daha az olmasının hedeflendiğini belirtmektedir.

Burada anlatılanlardan açıkça görüleceği gibi resmen ilan edilmemekle beraber ABD nükleer enerji konusuna soğuk yaklaşmakta, yeni santral yapımında çok yavaş davranmaktadır. Bunun yanında ülke elektriğinin nükleer enerjiye bağımlılığını azaltacak ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını arttıracak hedeflere yönelmektedir.

KANADA

18 reaktöre sahip olan Kanada, ülke tüketiminin %16.8'ini nükleer enerjiden karşılamaktadır. Ülkede yapılmakta olan yeni bir nükleer santral yoktur. Aralık 2013'de yapımı planlanan iki nükleer reaktörden vazgeçilmiştir.

Kanada ülke elektrik strateji planında başta rüzgâr ve güneş olmak üzere yenilenebilir kaynak kullanımını arttırmayı hedeflemektedir.

Mevcut nükleer reaktörlerden lisans süresi tamamlananların lisansları 3 ila 5 yıl arasında uzatılmaktadır.

MEKSİKA

2 adet nükleer reaktöre sahip olan Meksika ülke tüketiminin %5.6'sını nükleer enerjiden elde etmektedir. Yeni nükleer santral kurma planı olmamakla beraber mevcut iki reaktörde güç artırımı çalışmaları yapmaktadır.

Meksika, ülke hedefi olarak yenilenebilir kaynaklardan elektrik üretimi kapasitesini %17'den %33'e çıkarmak ve nükleer enerjiyi %3 sınırında tutmak olarak belirlemiştir.

ARJANTİN

Arjantin, sahip olduğu 3 nükleer reaktör ile ülke tüketiminin %4'ünü karşılamaktadır.

İşletmedeki reaktörlerden 1981 yılında yapımına başlanan biri Haziran 2014'de devreye alınmıştır.

Arjantin, 2009 yılından beri bir reaktör daha yapmak için çalışmalar yapmakla birlikte henüz yapımına başlanmış bir reaktör yoktur.

Arjantin, Çin tarafından dizayn edilen 3. Jenerasyon Hualong One tipi reaktör içinde ön anlaşma imzalamıştır, ancak kesinleşmiş bir durum yoktur.

BREZİLYA

Brezilya'da, biri yapımı 24 yıl süren 2 reaktör mevcuttur ve 2014 yılında ülke elektrik tüketiminin %2.9'unu nükleer enerjiden elde etmektedir.

Brezilya, 1975 yılında Almanya ile 8 reaktör için anlaşma imzalamıştır. Bunlardan 1 tanesi 2000 yılında devreye alınmış, bir tanesinin de yapımı halen sürmekte olup 2018 yılında devreye alınacağı öngörülmektedir.

Geri kalan 6 reaktörün yapımından ise vazgeçilmiştir.

Brezilya, elektrik üretimi için nükleer enerjiye başvurmayacağını ve ülke gereksinimini yenilenebilir ve diğer kaynaklardan sağlayacağını deklere etmiştir.

ASYA KITA ÜLKELERİ

ÇİN HALK CUMHURİYETİ

Bugün için dünyada yapımı süren nükleer santralların %40'ını yapmakta olan Çin, mevcut 27 reaktörü ile 2014 yılında 130 milyar kwh elektrik üreterek ülke tüketiminin %2.4'ünü nükleer enerjiden sağlamıştır.

2014 yılında 3 ve 2015 yılında 4 yeni reaktör devreye alınmıştır. 2015 yılı sonuna kadar 2 veya 4 yeni reaktörün daha devreye alınması öngörülmektedir.

Çin'deki nükleer reaktörlerin ortalama yaşı 7,1 yıl olup dünyadaki en genç ortalamaya sahiptir.

Dünyada nükleer endüstrinin liderliğini yapmakta olan Çin'de 24 adet nükleer reaktörün yapımı da halen sürmektedir.

Çin elektrik endüstrisinin santral büyüklükleri çok yüksektir. Şöyle ki, 2014 yılında 3.000 MW gücünde 3 reaktörü devreye alan Çin, aynı yıl içerisinde 47.000 MW fosil yakıtlı, 21.000 MW hidroelektrik, 23.000 MW rüzgâr ve 11. 000 MW güneş santralını devreye almıştır. Görüldüğü gibi 3.000 MW yeni reaktör dünyada 2014 yılında devreye giren tüm nükleer reaktörlerin yaklaşık %60'ına karşılık gelmekte ise de aynı yıl Çin'de devreye alınan elektrik üretim tesislerinin %3'ünden daha azdır. Aynı yıl devreye alınan güneş santralları devreye alınan nükleer reaktörlerden yaklaşık 4 kat daha fazladır.

Çin, dünyada nükleer santral yapımı alanında en önde gitmekle beraber son yıllarda daha önce kararlaştırdığı planlarda yavaşlamaya gitmiş ve 2007 yılında almış olduğu sürekli destek kararlarını değiştirerek 2020 yılı hedefi olarak koyduğu 58.000 MW güce ulaşmayı ertelemiştir.

Bu yavaşlama yanında Çin, yenilenebilir kaynaklar ile ilgili hedeflerini arttırarak 2020 yılında ki hedeflerini 350.000 MW hidroelektrik, 200.000 MW rüzgâr ve 100.000 MW güneş olarak açıklamıştır.

Bu tablodan da anlaşılacağı gibi nükleer enerji konusunda dünya lideri durumundaki Çin'in de nükleer yatırımlar yerine yenilenebilir yatırımlara daha fazla önem vermeye yöneldiği görülmektedir.

HİNDİSTAN

Hindistan da mevcut olan 20 nükleer reaktörün toplam gücü 5.900 MW civarındadır ve bu reaktörlerden üretilen 33.2 milyar kwh elektrik ile Hindistan 2014 yılı tüketiminin %3.5'ini karşılamıştır. Hindistan'da bulunan reaktörler düşük güçlü olup çoğunluğu 220 MW kapasitededir. Hindistan'da bulunan reaktörlerin toplam işletme süresindeki yüklenme faktörü %61.3 ile dünyadaki en düşük değerdedir.

Hindistan elektrik ihtiyacı çok hızla artan bir ülke olarak nükleer santral yapımına ihtiyaç duyduğu kanısındadır ve bu nedenle nükleer reaktör yatırımlarına ara vermeden devam etmektedir. Hindistan'da şu anda yapımı süren toplam kapasitesi 3.900 MW olan 6 reaktör vardır. Hindistan son 5 yıllık planında nükleer kapasitesini 5 yıl içerisinde iki katına çıkaracağını açıklamış ve bunu sağlamak

amacı ile Rusya ile 20 reaktör yapımını içeren bir niyet anlaşması yapmıştır.

Hindistan dünyada nükleer enerjiden elektrik üretiminde ısrar eden ülkeler arasında önemli bir yer tutmaktadır.

JAPONYA

Japonya, ilk nükleer reaktörünü devreye aldığı 1965 yılından bugüne geçen 50 yıllık sürede ilk kez 2014 yılında nükleer enerjiden elektrik üretmediği bir yıl geçirmiştir. Mevcut çalışır durumdaki 40.290 MW kapasiteli 43 reaktörüne karşın Fukuşima felaketinden sonra ilk yıllarda çok düşük oranda üretim yaptırılan nükleer santrallar 2014 yılında tamamen kapatılarak nükleer enerjiden hiç üretim yapılmamıştır. Japonya'nın 1963-2014 yılları arasındaki nükleer enerjiden ürettiği elektrik miktarları Şekil 15'de gösterilmiştir.

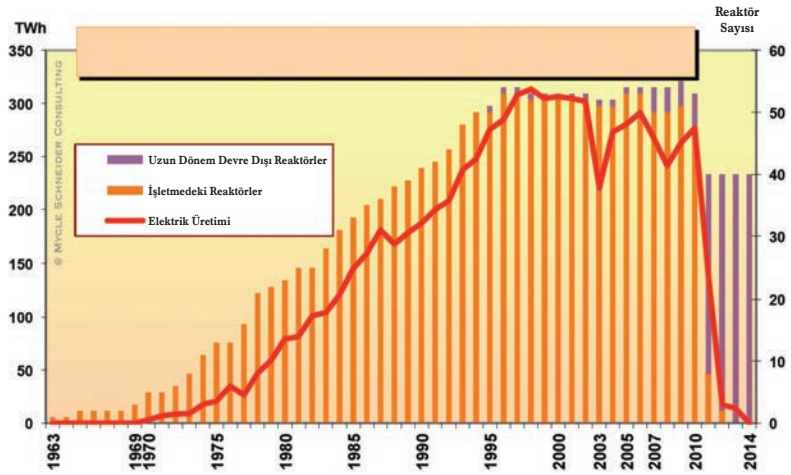

Kaynak: Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu-Nükleer Reaktör Bilgi Sistemi (IAEA-PRIS), BP, MSC (Mycle Schneider Consulting)

Şekil 15: Japonya'nın Nükleer Enerjiden Elektrik Üretimi

Japonya, 1998'de elektrik tüketiminin normalde yaklaşık %30'unu karşıladığı nükleer santrallardan Fukuşima felaketi sonrası tamamen vazgeçmek ve hepsini kapatmak durumunda kalmıştır. Buradan ortaya çıkan açığı doğalgaz santralları ve yenilenebilir enerji kaynakları ile karşılamaktadır.

2012 yılında Japon hükümeti 2030 yılında Japonya elektrik üretiminde nükleer santrallar olmayan bir yapıyı kabul etmiş ve uygulamaya sokmuştur. Ancak daha sonra iktidara gelen hükümet bu planı

değiştirerek Japonya'nın nükleer enerjiye olan %30 dolayındaki bağımlılığını %22 oranına düşürecek bir planı kabul etmiştir. Bu plana göre kapatılmış olan 43 reaktörün devreye alınması gerekecektir. Ancak bu durum da teknik olarak pek mümkün görülmemektedir.

Japonya'daki reaktörlerin yaşlı olması ve teknik ömürlerinin sonuna gelmiş olmaları, yeni nükleer santral yapımına başlanamaması, mevcut santralların güvenlik testlerinden geçip geçemeyeceğinin belirsizliği ve bu testlerin çok uzun sürelere yayılacağı 2030 yılı %22 hedefini tartışılır bir duruma getirmiştir. %22 hedefinin tutturulamaz bir hedef olduğu konusunda yoğun tartışmalar yapılmaktadır.

Fukuşima felaketi sonrası halktan nükleer santrallara karşı büyük bir direniş başlamıştır.

Halk elektrik fiyatları artsa bile nükleer santralların yeniden çalıştırılmamasını istemektedir ve bu yolda yoğun çalışmalar yapmaktadır. Bir sonraki seçimlerde iktidara gelecek hükümetin ne yönde karar alabileceği bugünden tahmin edilememektedir.

Sonuç olarak nükleer teknoloji ve nükleer santralların önde gelen ülkelerinden olan Japonya'da nükleer santrallardan elektrik elde edilmesi konusu tamamen siyasi bir alana çekilmiş olup belirsizliğini korumaktadır. Ancak görülen odur ki nükleer santral taraftarlarının istekleri yerine getirilip nükleer santrallar tekrar işletmeye alınsa bile Japonya nükleer enerjiye olan bağımlılığını %30'lardan %20'lere düşürecektir.

KORE CUMHURİYETİ (GÜNEY KORE)

Güney Kore'de, 24 reaktör devrede olup ülke elektrik tüketiminin %30.4'ü nükleer enerjiden sağlanmaktadır. Tarihsel olarak nükleer enerjiye önem veren Güney Kore'de bu oranın %53.3'e kadar yükseldiği de görülmüştü. Güney Kore'de halkın karşı çıkma eğilimleri yükselmesine ve özellikle enerji verimliliği programları ile bazı reaktörlerin kapatılması hedeflenmekte ise de Güney Kore hükümetleri ülkedeki nükleer santral kapasitesini arttırma yönünde kararlı görünmektedirler.

Fukuşima felaketinden hemen sonra Güney Kore Elektrik Kurumu nükleer santral kapasitelerini 2030 yılına kadar iki misline arttırarak 43.000 MW'a yükseltmeyi ve böylece ülke elektrik tüketiminin %59'unu nükleer santrallardan elde etme planını hükümete sunmuştur.

Fukuşima felaketinden sonra halkta artan nükleer santral karşıtlığı yanında bu ülkede nükleer santral yapımlarında özellikle malzeme kalitesi ile ilgili önemli suistimallerin ortaya çıkmış olması son yıllarda önceden yapılan planların revize edilerek 2035 yılında nükleer enerjiden elde edilecek elektrik hedefini %22-29 arasına indirmesine neden olmuştur.

AVRUPA ÜLKELERİ

AVRUPA BİRLİĞİ

Avrupa Birliği ülkeleri bir bütün olarak kabul edildiğinde, 128 reaktör ile dünyada var olan reaktörlerin yaklaşık üçte birine sahiptir. Bu 128 reaktörün 109'u 8 Batı Avrupa ülkesinde geri kalan 19'u ise diğer 6 ülkededir. 28 üyeli Avrupa Birliği'nin geri kalan 14 ülkesinde, yani yarısında nükleer reaktör yoktur.

Avrupa Birliği'nde genel olarak nükleer enerjiden bir kaçış vardır. Hatta buna mevcut nükleer reaktörlerin ömürlerinin bir an önce tamamlanmasının bekleme siyaseti de denebilir. 2015'de kapatılmış 49 reaktör olmasına karşın yapımı devam eden reaktör sayısı 2'si Slovakya'da ve birer adet Fransa ve Finlandiya'da olmak üzere 4'tür. Bunlardan Finlandiya'daki reaktörün yapımına 2005 yılında, diğerlerinin yapımına da 2007 yılında başlanmıştır. Yani son 8 yıldır yeni bir reaktör yapımına başlanmamıştır.

Avrupa Birliği'nde nükleer enerji kullanımına dair Şekil 16, 17 ve 18'de gösterilen grafikler bu konuda Avrupa Birliği'nin görüşlerini ve nükleer enerji gerçekleştirmelerini net olarak ortaya koymaktadır.

Şekil 16, 17 ve 18'de yer alan grafiklerden açıkça görüleceği gibi Avrupa Birliği'nde;

- Nükleer enerjiden elde edilen elektrik miktarı, 1988 yılından bu yana yıllar arasında farklılıklar gösterse de düşmektedir.
- Devrede olan nükleer reaktör sayısı 1988 yılından bu yana sürekli düşmektedir.
- Kapatılan reaktör sayısı 1990 yılından itibaren devreye alınan reaktör sayısından fazladır.
- Devrede olan reaktörlerin büyük bir çoğunluğu yaşlı olup teknik ömürlerini tamamlama süresine yaklaşmışlardır.
- Son yıllarda devreye alınan nükleer reaktör sayısı büyük oranda azalmıştır.
- En son nükleer reaktör 2007 yılında devreye alınmıştır. 2000 yılından bu yana devreye alınan nükleer reaktör sayısı 3'tür.

Bu veriler geçmişte ABD ile beraber nükleer enerjinin öncülüğünü yapmış olan Batı Avrupa'nın 1990'lı yıllardan sonra bu politikasından vazgeçerek nükleer enerjiden elektrik elde etmek konusunu öncelikli politika olarak benimsemediğini açıkça göstermektedir.

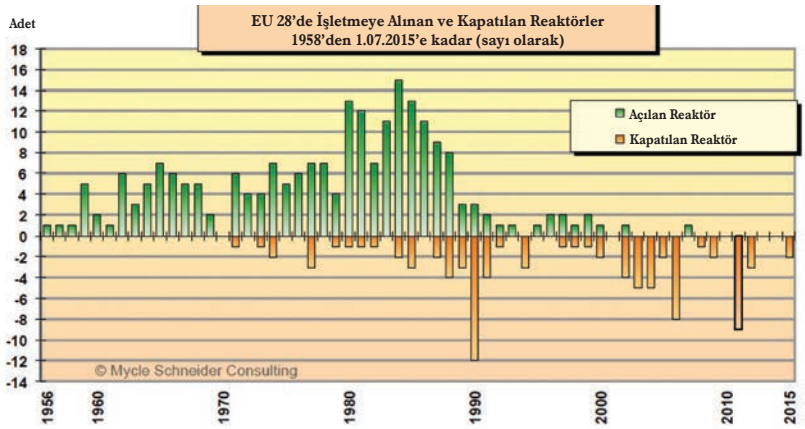

Kaynak: Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu-Nükleer Reaktör Bilgi Sistemi (IAEA-PRIS), BP, MSC (Mycle Schneider Consulting)

Şekil 16: Avrupa Birliği'nde Nükleer Reaktörlerin Şebeke Bağlantıları ve Kapatılanlar (1954-2015)

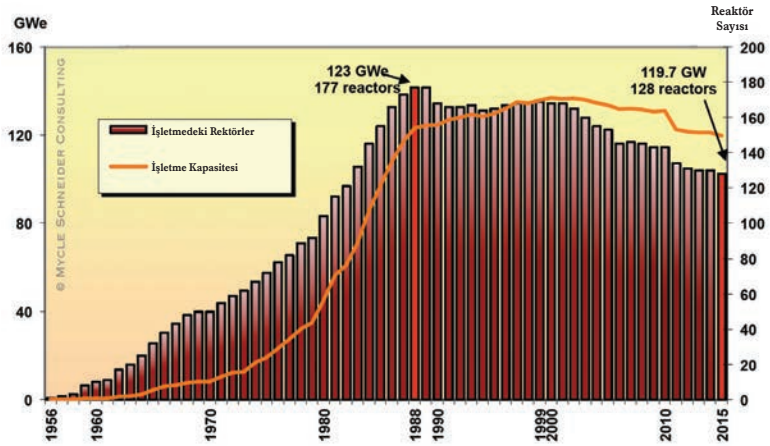

Kaynak: Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu-Nükleer Reaktör Bilgi Sistemi (IAEA-PRIS), BP, MSC (Mycle Schneider Consulting)

Şekil 17: Avrupa Birliği'nde (EU 28) Bulunan Nükleer Reaktörler ve İşletme Kapasiteleri

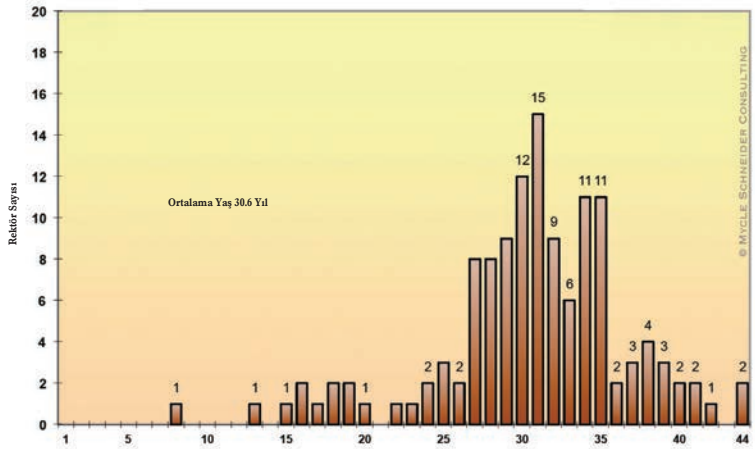

Kaynak: Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu-Nükleer Reaktör Bilgi Sistemi (IAEA-PRIS), BP, MSC (Mycle Schneider Consulting)

Şekil 18: Avrupa Birliği'nde 1 Temmuz 2015 Tarihinde İşletmede Olan 128 Nükleer Reaktörlerin İşletme Süreleri (Yaşları)

FRANSA

Fransa nükleer enerjiden elektrik elde edilmesinde dünyada öncü ülkelerden en önemlilerindendir. Fransa 2014 yılında işletmede olan 58 nükleer reaktörden 415.9 milyar kwh elektrik üreterek ülke elektrik tüketiminin %77'sini karşılamıştır. Fransa'daki nükleer reaktörlerin yüklenme faktörü %74.3 ile 2014 yılında son bir kaç yıla göre yükselme göstermiştir.

Fransa Avrupa'nın en büyük elektrik ihracatçısıdır. 2014 yılında 65.1 milyar kwh elektrik ihraç ederek 2002 yılından bu yana en yüksek ihracat rakamına ulaşmıştır.

Bir anlamda ticari ve endüstriyel olarak başarı kabul edilecek bu duruma karşın Fransız hükümeti enerji politikasında yeni bir yön çizerek Fransa'nın nükleer enerjiye bağımlılığını yüzde yetmiş-seksen arasından yüzde elli oranına düşürme kararı almış ve bu kararı Milli Meclis'ten geçirmiştir. 2015 sonuna doğru Senato'dan geçerek yayımlanması beklenen bu yasada aşağıdaki konular önem taşımaktadır:

- İnşa halindeki FL3 reaktörü devreye alınmadan önce aynı büyüklükte bir nükleer santral devreden çıkartılmalıdır.
- 2025 yılına kadar elektrik üretiminde nükleer enerjinin payı %50'ye düşürülecektir.

- 2030 yılına kadar elektrik üretiminde yenilenebilir enerjinin payı %40'a çıkarılacaktır.
- İşletmede olan nükleer santrallarının işletme sürelerinin 40 yıldan öteye uzatılması kamu talebine bağlı olacaktır.

Fransa'da bulunan nükleer rektörlerin yaş ortalaması 30.4 yıldır. Bu ünitelerin bakım ve işletme masrafları giderek yükselmektedir. Yenilenebilir kaynaklardan elektrik elde edilmesine yönelim ve elektrik talebinin artışının az olması teknik ömürleri dolacak reaktörlerin işletme sürelerinin uzatılması için gereken yatırımların yapılması olasılığını azaltmaktadır.

Fransa'da 2007 yılında yapımına başlanan ve yapımındaki gecikmeler nedeni ile işletmeye alınması 2017 yılına ertelenen 1 nükleer reaktör vardır. Sinop Nükleer Santralı'nın yapımını üstlenen konsorsiyumun üyesi AREVA firması tarafından inşa edilmekte olan bu reaktörün önemli teknik sorunlarla karşılaştığı bilinmektedir. Özellikle basınçlı kazanların imalatında karşılaşılan sorunlar bu reaktörün denetçi kuruluşların denetimlerinden geçip geçemeyeceği sorusunu gündemde tutmaktadır. 1600 MW net güce sahip Flamanville-3 (FL3) isimli bu reaktörün resmi maliyeti 2012 yılı hesaplamaları ile öngörülen maliyetin iki katından fazla artarak yaklaşık 8.5 milyar Euro'ya ulaşmıştır. Yapımda meydana gelen hatalar ve öteki sorunlar, 2012 yılında öngörülen bu maliyetin daha da artacağını göstermektedir.

Benzer sorunlar AREVA firması tarafından inşa edilmekte olan veya AREVA firmasının yer aldığı diğer nükleer reaktör projelerinde de görülmektedir. AREVA'nın yer aldığı Finlandiya, İngiltere, İtalya ve ABD bunlardan bir kaçıdır. Bu sorunlar devlet kuruluşları olan Fransız Elektrik İdaresi (EDF) ve AREVA firmasında büyük finansal zorluklara neden olmaktadır.

AREVA firması son dört yıldır zarar etmekte olup, 4 yıllık kümülatif zararlarının toplamı 8 milyar euroya; borçları, 5,8 milyar euroya ulaşmıştır. Sermayesi ise 3,5 milyar eurodur.

Kredi değerlendirme kuruluşu S&P AREVA'nın derecesini (BB-) olarak tespit ederek çöp (junk) sınıfına almıştır. AREVA'nın hisse değeri 2007 yılındaki değerinin %90'ını kaybetmiştir.

AREVA şirketi bu verilerle teknik olarak iflas etmiş durumdadır.

AREVA'nın sahibi olan Fransız Devleti ve Fransız Elektrik Kurumu (EDF) AREVA'yı kurtarmak için çeşitli senaryolar üzerinde çalışmaktadır ancak henüz AREVA'yı finansal olarak uygun statüye getirecek bir çözüm bulunamamıştır.

Nükleer enerjinin en önemli kullanıcılarından Fransa'da da nükleer enerjiden uzaklaşabilmek için önemli adımlar atılmaktadır.

ALMANYA

Almanya, Fukuşima felaketinden sonra işletmedeki 17 nükleer reaktöründen 8 adedini kapatarak nükleer enerjiden vazgeçen lider ülke durumuna gelmiştir. Almanya 31 Temmuz 2011'de çıkardığı bir yasa ile ülkede bulunan tüm nükleer santralların kapatılacağı tarihleri Tablo 10'da görüleceği şekilde kesinleştirmiştir.

Tablo 10: Almanya'daki Nükleer Reaktörlerin Yasal Kapatılma Tarihleri (2011-2022)

Reaktör Adı, Tipi, Kapasitesi	Sahibi/İşletmeci	İlk Devreye Alma Tarihi	Ruhsat Bitiş Tarihi (En Geç Kapatılma Tarihi)
Biblis-A (PWR, 1167 MW)	RWE	1974	06.08.2011
Biblis-B (PWR, 1240 MW)	RWE	1976	
Brunsbüttel (BWR, 771 MW)	KKW Brunsbüttel[628]	1976	
Isar-1 (BWR, 878 MW)	E.ON	1977	
Krümmel (BWR, 1346 MW)	KKW Krümmel[629]	1983	
Neckarwestheim-1 (PWR, 785 MW)	EnBW	1976	
Philippsburg-1 (BWR, 890 MW)	EnBW	1979	
Unterweser (BWR, 1345 MW)	E.ON	1978	
Grafenrheinfeld (PWR, 1275 MW)	E.ON	1981	31.12.2015 (27.01.2015'de kapatıldı)
Gundremmingen-B (BWR, 1284 MW)	KKW Gundremmingen[630]	1984	31.12.2017
Philippsburg-2 (PWR, 1402 MW)	EnBW	1984	31.12.2019
Brokdorf (PWR, 1410 MW)	E.ON/Vattenfall[631]	1986	31.12.2021
Grohnde (PWR, 1360 MW)	E.ON	1984	
Gundremmingen-C (BWR, 1288 MW)	KKW Gundremmingen	1984	
Israr-2 (PWR, 1410 MW)	E.ON	1988	31.12.2022
Emsland (PWR, 1329 MW)	KKW Lippe-Ems[632]	1988	
Neckarwestheim-2 (PWR, 1310 MW)	EnBW	1989	

Kaynak: Atomgesetz, 31 July 2011, Atomforum Kernenergie May 2011; IAEA-RIS 2012

Bunun yanında Almanya, 12 Haziran 2014 de yeni bir karar alarak nükleer santrallarda kullanılan malzemeler için İhracat Garanti Sistemi (HERMES)'nin kullanılmasını yasaklamıştır. Böylece yalnızca kendi ülkesinde nükleer santralları kapatma kararı ile yetinmemiş bunun yanında başka ülkelere nükleer santral teknolojisi ve malzemesi ihracına da kısıtlama getirmiştir.

Almanya bu tutumu, ülkesindeki nükleer santralları kapatarak veya nükleer enerjiden elektrik üretimini kısıtlayan ama başka ülkelere nükleer santral yapmak için yarışan Fransa ve Japonya gibi ülkelere amacının insani olduğunu göstermek açısından çok önemlidir.

Almanya 2014 yılında nükleer santrallardan 91,8 milyar kwh elektrik enerjisi üreterek ülke tüketiminin %15,8'ini nükleer enerjiden sağlamıştır. Almanya 2014 de 35,5 milyar kwh elektrik ihraç ederek ülke rekorunu kırmıştır. Aynı yıl ülke tüketiminin en büyük kısmı %27.8 ile yenilenebilir kaynaklardan sağlanmıştır. 2014 yılında Almanya'nın tüketiminde diğer kaynakların payı; linyit %25,4, taşkömürü %17,8, doğalgaz %9,5'dir.

Almanya Enerji ve Ekonomi Bakanı, Almanya'nın nükleer enerjiden vazgeçmesinin ana nedenini; **"Nükleer santralların hatırı sayılır derecede denetlenemez risklere sahip olması"** olarak açıklamıştır.

Almanya'nın yenilenebilir kaynaklardan elektrik üretimi hızla artmaktadır. Bunun yanında Almanya enerjinin etkin kullanımı ve enerji verimliliği programlarını ülke çapında büyük ciddiyetle uygulayarak elektrik tüketiminden gelen sera gazı emisyonlarını en alt seviyeye indirmeyi amaçlamaktadır.

RUSYA

Ülkemizde Akkuyu Nükleer Santralı'nın yapımını yüklenmiş olan Rusya hem ülkesindeki iç üretimi, hem de dünyadaki etkinliğini arttırabilmek için ucuz finansman kanalları kullanarak nükleer reaktör ihracatı yapmaktadır. Rusya'da biri 2014 de devreye alınan 34 reaktör bulunmaktadır. Rusya 2014 yılında nükleer santrallarda 169 milyar kwh elektrik üreterek ülke elektrik tüketiminin, %18.6'sını nükleer enerjiden karşılamıştır.

Rusya'daki nükleer reaktörlerin ortalama yaşı Avrupa Birliği ile aynı olup 30,7 yıldır.

Rusya'da 9 nükleer reaktörün yapımı sürmektedir. Bunların 2'si, 32 MW kapasiteli yüzer (gemi üzerine monte edilmiş) reaktörler-

dir. Rusya'da yapımı süren tüm reaktörler bugün için 12 ila 38 ay arasında gecikmişlerdir. Bu gecikme sürelerinin daha da uzayacağı öngörülmektedir.

Türkiye'de Akkuyu'da yapılması öngörülen VVER 1.200 tipi (küçük değişikliklerle NPP 2006 veya AES 2006 olarak da adlandırılıyor) reaktörlerden 2'si St. Petersburg yakınlarındaki Leningrad Nükleer Santralı'nda, 2'si de Novovoronezh Nükleer Santralı'nda yapım halindedir. Bu reaktörlerin devreye girmeleri 2 ila 4 yıl arasında gecikmiştir.

Rusya orta vadeli planlarında 2020 yılına kadar 24.000 MW olan nükleer güç kapasitesini 30.500 MW'a yükselteceğini hedef olarak belirtmiştir. Bu ise yapımı süren 9 reaktör dışında başka yeni yatırım planı olmadığına işarettir.

Rusya dünyada nükleer reaktör temininde önemli bir güç olmaya çalışmaktadır. Bu amacına ulaşmak için Türkiye, Ermenistan, Bangladeş, Finlandiya, Macaristan, İran, Ürdün, Güney Afrika, Ukrayna ve Vietnam ile nükleer santral yapım görüşmeleri, protokolleri veya anlaşmaları yapmıştır. Rusya bu anlaşmalarla yapımına başlanan reaktörler için 24 milyar ABD dolar, görüşmeleri devam edenler için ise 64 milyar ABD dolar olmak üzere toplam 88 milyar ABD dolar finansal yükümlülük altına girecektir. Uzmanlar Rusya ekonomisinin bu koşulları sağlayabileceğinden kuşku duymaktadır.

KOMŞU ÜLKELER

Sınır komşumuz olan ülkelerden Bulgaristan, İran ve Ermenistan'da hem işletmede olan nükleer reaktörler vardır hem de bu ülkelerin yeni nükleer reaktör yapma planları görünmektedir. Bu nedenle bu ülkelerin nükleer enerji ile ilgili konumları burada anlatılacaktır.

BULGARİSTAN

Bulgaristan'da geçmiş yıllarda Kozloduy Santralı'nda bulunan 6 reaktörün 4'ü Avrupa Birliği'ne giriş koşulu olarak kapatılmıştır. Şu anda işletmede olan Rus imalatı 2 VVER 1000 tipi reaktör ile 2014 yılında 15 milyar kwh elektrik üreterek ülke tüketiminin %33.6'sını karşılamıştır. Yüklenme faktörü 2014 yılında %90.5 olarak işletmedeki nükleer reaktörler arasında en yükseklerden biri olmuştur.

Mevcut koşullara göre bu iki reaktörün işletme lisanları 2017 ve 2021'de bitmektedir. Ancak bu reaktörlerin işletme sürelerini uzatılması için çalışmalar başlamış olup santral işleticisi Fransız EDF ve Rus Rusatom Service ile bu amaca yönelik anlaşmalar yapmıştır.

Bulgaristan'da, 1980'lerden beri yeni bir reaktör yapımı için çalışmalar sürmektedir. En son 2012 yılında başlayan Kozloduy Santralı'na Westinghouse ile ortak bir AP 1000 tipi reaktör yapımı için görüşmeler sürdürülmektedir. Piyasa şartlarında yapılması düşünülen bu reaktörün ortaklık yapısında sorunlar sürmekte ve kwh maliyetinin yüksekliği ise bir diğer sorun olarak gündemdeki yerini korumaktadır. Westinghouse tarafından yapılan tahminler de 1 kwh bedeli 7.5 ila 8.4 sent (ABD) olarak gösterilmektedir. Bu maliyetin 4.5 sent/kwh'i yatırım maliyeti, 3 sent/kwh'i işletme maliyeti olarak belirtilmiştir santral çıkışından sonraki etkenler hariçtir. Bu maliyet Bulgaristan'da sanayi tüketicilerinin ödediği 5.5 sent/kwh bedelin oldukça üzerindedir. Bu durumda piyasa şartlarına göre yapılması planlanan bu reaktörün akıbeti üretimini satış şansı bulamayacağı için kuşkulu olmaktadır.

İRAN

İran, şah zamanından beri nükleer santrala sahip olmak için çaba göstermektedir. Bu konu neredeyse İran için bir prestij meselesi olarak görülmektedir. Şah zamanında, 23.000 MW kapasiteli nükleer enerji projesi başlatılmış ve çeşitli evrelerden sonra Busherh de iki ünite Framatom tarafından son aşamasına getirilmiş ancak bu reaktörler İran-Irak savaşında tahrip olmuştur.

İran nükleer santral yapma çabasından vazgeçmemiş ve 1995 yılında Rusya ile anlaşma imzalayarak yine Bushehr'de 1.000 MW (brüt) kapasiteli bir reaktör yapımı için anlaşmıştır.

Çeşitli zamanlarda aksayan yapım çalışmaları sonucunda 2013 yılının Eylül ayında, VVER 1.100/460 (iki tipin bazı özellikleri ortak kullanılarak) tipi 915 MW (net) gücünde bir reaktör devreye alınmıştır. Bu reaktör devreye alındıktan sonra jeneratör arızası nedeni ile uzun süre devre dışı kalmıştır. Dolayısı ile tam bir yıllık üretim verileri henüz yoktur. Bu arada reaktöre yakın alanda meydana gelen 7.7 ölçeğinde bir deprem beton çatlaklarına neden olmuşsa da IAEA depremin önemli hasara neden olmadığını rapor etmiştir. Rus yetkililer, "Busherh-1" adı verilen bu santralın 8 ölçeğinde depreme dayanacak şekilde yapıldığını belirtmektedirler.

Santralın işletmesi Rusya'da eğitilen İranlı teknik kadro ile yapılmakta ise de, 270 kişilik bir Rus teknik ekibi de bu santralda bakım, iyileştirme ve entegrasyon işleri için bulunmaktadır.

İranlı yetkililer nükleer reaktörden üretilen elektrik nedeni ile yurt dışına nakit para ile ihraç edecekleri petrol ve doğalgaz miktarının artacağını dolayısı ile ileriye yönelik nükleer enerji santralları yapma

planlarının devam ettiğini belirtmektedirler. Uzun dönemli planda nükleer santralların gücü 20.000 MW'a çıkarılacak diye gösterilmektedir. Hâlihazırda Bushehr-2 ve 3 isimli aynı tip 2 reaktörün yapımı için Rusya ile görüşmeler sürdürülmektedir.

ERMENİSTAN

Ermenistan'da, Medzamor Nükleer Santralı'nda var olan 2 reaktör 1988 yılındaki büyük deprem sonrasında Mart 1989 da kapatılmış ancak daha sonra Ermenistan ile Azerbaycan arasındaki bölgesel sorunlar nedeni ile elektrik sıkıntısı yaşayan Ermenistan Medzamor (Armanian-2) reaktörünü 1993 yılında tekrar devreye almıştır.

Bu reaktör ilk Rus tasarımlarından olan VVER 440-230 tipidir ve 2014 yılında 2.2 milyar kwh elektrik üreterek Ermenistan tüketiminin %30.6'sını karşılamıştır.

Erivan'a 30 km ve Türkiye sınırına yakın olan bu reaktörün durdurulması için Türk hükümetleri çeşitli kereler girişimde bulunmuş iseler de reaktör bugüne kadar çalışmasına devam etmiştir.

Medzamor-2 reaktörünün işletme lisansı 2016 yılında sona ermektedir. 2014 yılında Ermenistan hükümeti bu reaktörün çalışma süresinin 2026 yılına kadar uzatılması için gerekli yenileme işlemlerini yapmak üzere Rusya ile bir anlaşma imzalandığını ve reaktörün 2026 yılına kadar kesintisiz işletileceğini duyurmuştur. Ancak IAEA Haziran 2015'de Ermenistan Nükleer Enerji Denetleme Kurulu'nda bu yönde bir bilgi olmadığını açıklamıştır.

Bu reaktör hakkında uluslararası uzmanlar büyük kuşkular taşımaktadır. 1995 yılında yayımlanan bir ABD Enerji Bakanlığı yayımında "Önemli bir arıza durumunda bu reaktör milyonlarca insanın ölümüne neden olabilir" denmektedir. Ayrıca Avrupa Komisyonu, Mart 2015'de yayımladığı Ermenistan Raporu'nda bu santralın biran önce kapatılmasının kilit öneme sahip olduğunu ve bu reaktörün günümüz güvenlik önlemlerini karşılayacak şekilde iyileştirme ve yenileştirmesinin mümkün görülmediğini belirtmiştir.

Ermenistan uzun yıllardır Rusya ile yeni bir 1.000 MW'lık reaktör inşası için görüşmektedir. 2010 yılı Ağustos ayında bu yönde bir anlaşma imzalanmış ise de bugüne kadar yapıma başlanmamıştır.

(Bu bölümün hazırlanmasında diğer kaynaklar yanında, MSC Temmuz 2015 tarihli raporundan yararlanılmıştır.)

2.2 NÜKLEER ALANDA TÜRKİYE'DEKİ GELİŞMELER

2013 EMO Nükleer Enerji Raporu'nun yayımlanmasından sonra geçen süre içerisinde Akkuyu Nükleer Santralı'na ilişkin bir takım yasal prosedür ile Sinop Nükleer Santralı'na ilişkin yasa çalışmaları olmuştur. Kamuoyundan gelen yoğun tepkilere karşın hükümet nükleer santral çalışmalarına devam etmiştir.

Çalışmalar esas olarak üç konuda yoğunlaşmıştır:

1- Akkuyu Nükleer Santralı'nın yapımına yol vermek ve bu konudaki uluslararası minimum koşulları sağlayacak ikincil mevzuatın hazırlanması,

2- Sinop'ta kurulması düşünülen nükleer santral için önceden varılmış olan anlaşmaların yasalaştırılması,

3- Üçüncü nükleer santral için yapımcı arayışlarının sürdürülmesi.

Bu bölümde, öncelikle yasal mevzuatta ki gelişmeler ve daha sonra Akkuyu ve Sinop ve İğneada nükleer santrallarına ilişkin yapılan çalışmalar değerlendirilecektir.

2.2.1 Yeni Yayımlanan İlgili Mevzuat

2013 yılı EMO Nükleer Enerji Raporu'nun yayımlanmasından sonra yayımlanan yasa ve yönetmenlikler ile nükleer santrallarla ile ilgili olup 2013 EMO Nükleer Enerji Raporu'nda yer almayan bazı eski tarihli yasalar bu bölümde sıralanmıştır.

TBMM tarafından kabul edilen yasalar rapor ekinde verilmiştir. Konu ile ilgili olan birçok yönetmenlik ve yönerge ise liste olarak hazırlanmıştır. Böylece yasal mevzuatla ilgili olarak ihtiyaç duyulan konulara kolaylıkla ulaşılabilecektir.

*2.2.1.1 Yasalar**

1- 12.04.1999 tarihinde yayımlanan, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kore Cumhuriyeti Hükümeti arasında, "Nükleer Enerjinin Barışçıl Kullanımına Dair İşbirliği Anlaşması" EK: 1

2- 14.01.2004 tarihinde yayımlanan, Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri arasında, "Nükleer Enerjinin Barışçıl Kullanımına Dair İşbirliği Anlaşması ve Mutabakat Zaptının Onaylanması Anlaşması" EK:2

* 2013'den önceki mevzuat için EMO Nükleer Enerji Raporu I-2013'e bakınız.

3- 25.02.2011 tarihinde yayımlanan, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fransa Cumhuriyeti Hükümeti arasında, “Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlı Kullanımı İçin İşbirliği Anlaşması” EK: 3

4- 22.04.2014 tarihinde yayımlanan, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti arasında, “Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlarla Kullanımına Dair İşbirliği Anlaşması” EK: 4

5- 10.04.2015 tarihinde yayımlanan, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti arasında, “Türkiye Cumhuriyetinde Nükleer Güç Santrallarının ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesi Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşma ile Türkiye Cumhuriyeti’nde Nükleer Güç Santrallarının ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesine Dair İşbirliği Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun” EK: 5

2.2.1.2 Tüzükler

1- Nükleer Tesislere Lisans Verilmesine İlişkin Tüzük (Resmi Gazete Tarih/Sayı: 19.12.1983/18256)

2- Radyasyon Güvenliği Tüzüğü (Resmi Gazete Tarih/Sayı: 07.09.1985/18861)

2.2.1.3 İlgili Mevzuatlara Bağlı Yönetmelikler

1- Atom Enerjisi Komisyonu Çalışma Esasları Yönetmeliği (Resmi Gazete Tarih: 13 Ocak 1983/17927)

2- Danışma Kurulu’nun Teşkili ve Çalışma Esaslarına Dair Yönetmelik (Resmi Gazete Tarih/Sayı: 15.12.1986/19312)

3- Kontrollü Alanlarda Çalışan Harici Görevlilerin İyonlaştırıcı Radyasyondan Kaynaklanabilecek Risklere Karşı Korunmasına Dair Yönetmelik

4- Nükleer Tanımlar Yönetmeliği (Resmi Gazete Tarih/Sayı: 09.09.1991/20986)

5- Nükleer Güvenlik Danışma Komitesi’nin Kuruluş ve Çalışma Yöntemleri Yönetmeliği (Resmi Gazete Tarih/Sayı: 10.091997/23106)

6- Nükleer ve Radyolojik Tehlike Durumu Ulusal Uygulama Yönetmeliği (Resmi Gazete Tarih/No: 15.01.2000/23934)

7- Nükleer ve Nükleer Çift Kullanımlı Eşyaların İhracatında İzne Esas Olacak Belgenin Verilmesine İlişkin Yönetmelik

8- Nükleer Güç Santralı Sahalarına İlişkin Yönetmelik

9- Nükleer Güç Santrallarının Güvenliği İçin Özel İlkeler Yönetmeliği

10- Nükleer Güç Santrallarının Güvenliği İçin Tasarım İlkeleri Yönetmeliği

11- Nükleer Güvenlik Denetimleri ve Yaptırımları Yönetmeliği

12- Nükleer Maddelerin Sayım ve Kontrolü Yönetmeliği

13- Nükleer Tesislerde Serbestleştirme ve Sahanın Düzenleyici Kontrolden Çıkarılmasına İlişkin Yönetmelik

14- Radyoaktif Atık Yönetimi Yönetmeliği (9 Mart 2013 Cumartesi Resmi Gazete Sayı: 28582)

15- Radyoaktif Maddenin Güvenli Taşınması Yönetmeliği (8 Temmuz 2005 Cuma-Sayı: 25869)

16- Radyoaktif Madde Kullanımından Oluşan Atıklara İlişkin Yönetmelik

17- Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği

18- Radyasyon Güvenliği Denetimleri ve Yaptırımları Yönetmeliği

19- Araştırma Reaktörlerinde İşletme Organizasyonu, Personel Nitelikleri ve İşletici Personel Lisanslarına İlişkin Yönetmelik

20- Araştırma Reaktörlerinde Kayıt ve Raporlama Yönetmeliği

21- Araştırma Reaktörlerinde Olağandışı Olay Bildirim ve Raporlama Yönetmeliği

22- Araştırma Reaktörlerinin Güvenliği İçin Özel İlkeler Yönetmeliği

23- Endüstriyel Radyografide Radyasyondan Korunma ve Lisanslama Yönetmeliği

24- Gamma, Elektron Demeti Işınlama Tesislerinin Güvenliği ve Lisanslanması Yönetmeliği

25- Tıpta Tedavi Amacıyla Kullanılan İyonlaştırıcı Radyasyon Kaynaklarını İçeren Tesislere Lisans Verme Yönetmeliği

26- Yüksek Aktiviteli Kapalı Radyoaktif Kaynakların ve Sahipsiz Kaynakların Kontrolü Yönetmeliği

27- Kontrollü Alanlarda Çalışan Harici Görevlilerin İyonlaştırıcı Radyasyondan Kaynaklanabilecek Risklere Karşı Korunmasına Dair Yönetmelik

28- Nükleer güç santrallarının lisanslanmasına esas mevzuat, klavuz ve standartlar ile referans santralın belirlenmesine ilişkin yönerge.

2.1.2.4 Usul ve Esaslar

1- Dozimetri Hizmeti Verecek Kuruluşlara İlişkin Usul ve Esaslar

2- Radyasyon Güvenliği Komiteleri Çalışma Usul ve Esaslar

3- Radyoaktif Kaynak İçeren Cihazların Sökümü ve Taşınması Faaliyetlerine İlişkin Usul ve Esaslar

2.2.2 Akkuyu Nükleer Güç Santralı İle İlgili Gelişmeler

EMO 2013 Nükleer Enerji Raporu'nun yayımlanmasından sonra bir taraftan Akkuyu'da nükleer santral yapılmasına kamuoyu tarafından yoğun karşı çıkışlar yaşanmış, uygulamalar hakkında yasal yollara başvurulmuş ancak nükleer santralın yapım çalışmalarına da devam edilmiştir.

Akkuyu Nükleer Santralı'nın yapılacağı alan koruma altındadır ve girilmesi yasak bölge durumundadır. Alana girilmesi ancak yapımcı Rus şirketinin iznine bağlı olmaktadır. Dolayısı ile elde edilen tüm gerçekleşme bilgileri, yapımcı şirket verileri veya mahkeme kararları, dava dosyalarındaki bilgilerle sınırlı olmaktadır.

Kamuoyu tarafından bu kadar yakından takip edilen böyle bir yapının bu kadar büyük gizlilik içerisinde yapılması, nükleer santralların insan yaşamı bakımından çok önemli olması nedeniyle kabul edilebilecek bir durum değildir.

Bir nükleer santralın yapımı çok çeşitli ve karmaşık prosedür ve izinlere bağlıdır. Bu izinler normal olarak bağımsız ve tarafsız bir nükleer enerji düzenleme kurulu tarafından yapılmalıdır. Ancak Türkiye'de böyle bir kurum yoktur. Kurulması için çalışmalar yapılmış ise de hazırlanan taslak da doğrudan Başbakan'a bağlı bir yapı öngörüldüğünden tahminen uluslararası nükleer enerji kuruluşları tarafından uygun görülmediği için rafa kaldırılmıştır.

Günümüzde bu işlemler Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın bağlı kuruluşu Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) tarafından yapılmaktadır. Bu kurum içerisinde bulunan Atom Enerjisi Komisyonu nükleer enerji ile ilgili önemli kararların alınmasında rol oynamaktadır. Bu kurulun üyeleri ve hangi kurumlara bağlı oldukları, TAEK web sitesinden şöyle verilmiştir.

“Atom Enerjisi Komisyonu

1	Zafer ALPER	Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı
2	Veysel UYAR	Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkan Yardımcısı
3	Dr. Sancak ÖZDEMİR	Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkan Yardımcısı
4	Doç. Dr. Mustafa ÖZDEMİR	Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkan Yardımcısı
5	Müh. Yb. Erdinç DİNÇER	Milli Savunma Bakanlığı
6	Büyükelçi Hakkı Emre YUNT	Dışişleri Bakanlığı
7	Doç. Dr. Mehmet ÖZDAMAR	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
8	Prof. Dr. Mehmet Haluk AKSEL	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
9	Prof. Dr. Semih KÜÇÜKARSLAN	İstanbul Teknik Üniversitesi
10	Prof. Dr. Kemal Metin KIR	Ankara Üniversitesi
11	Prof. Dr. Ayhan YILMAZER	Hacettepe Üniversitesi

Başbakan, gerekli gördükçe Atom Enerjisi Komisyonu toplantılarına başkanlık eder. Atom Enerjisi Komisyonu, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı’nın başkanlığında, başkan yardımcıları, Milli Savunma, Dışişleri, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlıklarından birer üye ile nükleer alanda eğitim, öğretim ve araştırma yapan dört öğretim üyesinden oluşur. Bakanlık ve yükseköğretim kurumları temsilcisi üyeler, Başbakan tarafından seçilerek dört yıllık bir süre için görevlendirilir. Süreleri sona eren üyelerin yeniden seçilmesi mümkündür. Herhangi bir nedenle üyeliğin normal süreden önce sona ermesi halinde, eski üyenin kalan süresini tamamlamak üzere yenisi seçilir.

Atom Enerjisi Komisyonu toplantılarına, Başbakanca belirlenecek esaslara göre konuyla ilgili diğer bakanlık temsilcileri de katılabilir.

Görevleri:

1. Türkiye Atom Enerjisi Kurumu’nun çalışma ilkelerini ve programlarını saptamak; bütçe taslağını hazırlamak ve Başbakan’a sunmak.

2. Nükleer alanla ilgili kanun tasarılarını ve tüzükleri hazırlamak ve Başbakanlığa sunmak ve Türkiye Atom Enerjisi Kurumu ile ilgili yönetmelikleri kabul etmek.

3. Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun çalışmalarını izlemek, değerlendirmek, yıllık çalışma programını ve raporunu hazırlayıp Başbakan'a sunmak.

4. Kurumun gelişen ihtiyaçları karşısında organizasyon ve kadrolarını gözden geçirip gerekli düzenlemeleri Başbakan'ın onayına sunmak.

Çalışma Şekli:

Atom Enerjisi Komisyonu, yılda en az dört kere toplanır ve Komisyonun sekreterlik işleri Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanlığı sekretaryası tarafından yapılır.

Atom Enerjisi Komisyonu'nun çalışma şekli bir yönetmelikle düzenlenir."

Görüldüğü gibi tamamen siyasi otoriteye bağlı olan bu komisyon nükleer enerji ile ilgili son merci olarak görev yapmaktadır. Son tahlilde Başbakan'ın kabulü olmaksızın herhangi bir önemli kararın bu komisyondan geçebilme olasılığı görünmemektedir.

Dolayısı ile bu kurul tarafından Akkuyu Nükleer Santralı ile ilgili alınan önemli kararların doğrudan siyasi otoritenin istek ve arzuları yönünde olduğunu söylemek, gerçekçi bir yaklaşım olur.

Yukarıda açıklanan kurum ve komisyondan alınan kararlar çerçevesinde Akkuyu Nükleer Santralı'nın yapımı için çeşitli izinler verilmiş ve çeşitli adımlar atılmıştır. Tüm bu işlemler henüz temeli atılmayan Akkuyu Nükleer Santralı'nın yapımına fiilen başlanabilmesi için ön hazırlıkları ve altyapıyı tamamlamak içindir.

Akkuyu Nükleer Santralı ile ilgili olarak 2013 yılından bu yana oluşan önemli gelişmeleri aşağıda özetlenmiştir.

16 Ağustos 2012

"Nükleer Güç Santrallarının Lisanslanmasına Esas Mevzuat, Kılavuz ve Standartlar ile Referans Santralın Belirlenmesine İlişkin Yönerge" uyarınca Akkuyu Proje Şirketi tarafından TAEK'e sunulan rapor incelenmiş ve TAEK Atom Enerjisi Komisyonu'nun kararıyla Rusya Federasyonu'ndaki Novovoronej-2 Nükleer Santralı, Akkuyu Nükleer Santralı için referans olarak kabul edilmiştir.

Bu bilgi 2013 yılı raporu yayımlandığında henüz açıklanmamıştır.

Bilindiği gibi VVER 1200 tipi reaktörlerin dünyada henüz daha devreye alınmış bir örneği yoktur. Rus tasarımı VVER tiplerinden biri olan bu tip reaktörlerden Rusya'da Novovoronej (Novovoronezh) Santralı'nda 2, Leningrad Nükleer Santralı'nda da 2 ve Kaliningrad'da 1 olmak üzere 5'i yapım aşamasındadır. Henüz devreye alınmış bir reaktör yoktur. Tüm reaktörlerin yapım süreleri öngörülen programa göre 2 ila 4 yıl arasında gecikmiştir. Referans olarak kabul edilen Novovoronezh-2 reaktörü VVER 1200/V-392 M tipi olup yapımına 2009 yılının Temmuz ayında başlanmıştır. 2019 yılında ticari işletmeye alınması öngörülmektedir.

Buradan da açıkça anlaşılacağı gibi Akkuyu Nükleer Santralı'nda yer alacak reaktörlerin tasarım ve yapımı yapılmakta olan bir Rus reaktörü ile beraber gerçekleştirilecektir. Yani, "kervan yolda düzülecektir". Bu ise denenmemiş ve hiç kullanılmamış bir reaktörün Türkiye'de devreye alınarak büyük risk alındığının açık örneğidir.

2 Kasım 2012

TAEK Atom Enerjisi Komisyonu daha önce Akkuyu NGS yapım şirketi tarafından TAEK'e sunulmuş olan "Akkuyu Nükleer Santralı'nın Lisanslanması Süresince Esas Alınacak Mevzuat, Kılavuz ve Stand*artlar Listesi ve Onay Şartlarını" kabul ederek karar haline getirmiş ve Akkuyu Nükleer Santralı'nı yapacak şirkete sunmuştur.*

Yani bu tarihten sonra nükleer santralın yapılabilmesi için yapımcı şirketin elinde takip edeceği yolu gösteren bir kılavuz ve hangi adımı atarsa ne olacağını gösteren bir yol haritası verilmiş olmaktadır. Artık şirket bir taraftan kendi yapacaklarını hazırlarken diğer taraftan da Akkuyu Nükleer Santralı'nın yapımı için Rusya ile imzalanan anlaşma çerçevesinde Türkiye tarafının yapmayı ve temin etmeyi yükümlendiği hususları devletten talep etmeye başlayabilecektir. Bilindiği gibi Rusya ile yapılan ve sonradan yasa haline getirilen anlaşmanın bir maddesinde Türkiye Hükümeti'nin nükleer santral yapımı ile ilgili olarak Türkiye mevzuatında bulunan hususların halledilmesinde yapımcı şirkete yardımcı olacağına yönelik bir hüküm vardır. Dolayısı ile artık nükleer santral yapımcısı şirket her başı sıkıştığında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na başvurarak çözüm talep edebilecektir.

TAEK'in lisanslama süresince takip edeceği özet program TAEK tarafından aşağıdaki şekilde yayımlanmıştır.

Tablo 11: Akkuyu NGS TAEK Lisanlama Tablosu

Akkuyu Nükleer Santral Lisanslaması
Yayın: Pazartesi, 08 Ekim 2012 11:36 Gösterim: 4711

Tüzüğe göre Akkuyu Nükleer Santralı lisanslaması adımları aşağıdaki tabloya çıkarılmıştır:

Akkuyu Proje Şirketi, "Nükleer Tesislere Lisans Verilmesine İlişkin Tüzük" hükümleri uyarınca Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) nezdinde kurucu olarak tanınmak üzere 7 Şubat 2011 tarihinde Kurumumuza başvuruda bulunmuştur. Şirketin başvurusu incelendikten sonra TAEK, 28 Şubat 2011 tarihinde Akkuyu NGS Elektrik Üretim AŞ'yi Kurucu olarak tanıdığını şirkete bildirmiştir.

Kurucu olarak tanınma adı geçen Tüzük'te düzenlenen aşamalı olarak işletme lisansına kadar tanımlanan lisanslama sürecinin ilk adımıdır. Tüzük her bir aşamanın tamamlanmasından sonra bir diğer aşamaya geçilmesini öngörmektedir.

Anlaşma hükümleri uyarınca Rus tarafı, %100 Rus sermayesi ile nükleer tesisi inşa etmek, işletmek ve işletmeden çıkarmakla sorumlu olan "Akkuyu Nükleer Güç Santralı Elektrik Üretim AŞ"ni (Akkuyu Proje Şirketi) kurmuştur. Akkuyu Nükleer Santralı Türkiye Cumhuriyeti kanun, tüzük, yönetmelik ve diğer ilgili hukuki dokümanlarına göre lisanslanacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu hükümetleri arasında 12 Mayıs 2010 tarihinde imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyetinde Akkuyu Sahasında Bir Nükleer Güç Santralı'nın Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliğine İlişkin Anlaşma" (Hükümetler Arası Anlaşma) ile Akkuyu sahasında 4 ünite 1200 MWe VVER-1200 tipi nükleer santral kurulmasını öngörmektedir.

Adım		Tamamlanma
Kurucu olarak tanınma		28.02.2011
Yer Lisansı Aşaması		
	Yer Lisansı	01.07.1976
	Yer Raporunun Güncellenmesi (1976 tarihli Yer Lisansına temel teşkil eden Yer Raporu'nun 1983 tarihli Tüzük hükümleri, Akkuyu'ya kurulacak santralın özellikleri ve güncel veriler kullanılarak güncellenmesi TAEK tarafından talep edilmiştir)	06.12.2013
	Yerle İlgili Proje Parametrelerinin Onayı	
Akkuyu NS 1. Ünite		
İnşaat Lisansı Aşaması		
	Sınırlı Çalışma İzni	
	İnşaat Lisansı	
İşletme Lisansı Aşaması		

	Hizmete Sokma İzni	
	Yakıt Yükleme ve Deneme İşletmelerine Başlama İzni	
	Tam Güçte Çalışma İzni ve İşletme Lisansı	
Akkuyu NS 2. Ünite		
İnşaat Lisansı Aşaması		
	Sınırlı Çalışma İzni	
	İnşaat Lisansı	
İşletme Lisansı Aşaması		
	Hizmete Sokma İzni	
	Yakıt Yükleme ve Deneme İşletmelerine Başlama İzni	
	Tam Güçte Çalışma İzni ve İşletme Lisansı	
Akkuyu NS 3. Ünite		
İnşaat Lisansı Aşaması		
	Sınırlı Çalışma İzni	
	İnşaat Lisansı	
İşletme Lisansı Aşaması		
	Hizmete Sokma İzni	
	Yakıt Yükleme ve Deneme İşletmelerine Başlama İzni	
	Tam Güçte Çalışma İzni ve İşletme Lisansı	
Akkuyu NS 4. Ünite		
İnşaat Lisansı Aşaması		
	Sınırlı Çalışma İzni	
	İnşaat Lisansı	
İşletme Lisansı Aşaması		
	Hizmete Sokma İzni	
	Yakıt Yükleme ve Deneme İşletmelerine Başlama İzni	
	Tam Güçte Çalışma İzni ve İşletme Lisansı	

Kaynak: TAEK web sitesi

4 Kasım 2013

IAEA Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından daha önce talep edilmiş olan Entegre Nükleer Altyapı Gözden Geçirme Raporu (INIR)'nu Bakanlığa sunmuştur.

Fotoğraf: 1 IAEA INIR-Entegre Nükleer Altyapı Gözden Geçirme Raporu İçin ETKB'da Yapılan Toplantı

Bu rapor, 20 gün kadar bir süre Türkiye'den ilgili kuruluş delegeleri ile IAEA delegeleri arasında görüşülmüş ancak kamuoyuna bu konuda bilgilendirme yapılmamıştır. Türkiye kamuoyu, Türkiye'nin altyapısının bir nükleer santral yapılması için elverişli olup olmadığını inceleyen ve bağımsız ancak nükleer santral yapılmasına taraftar bir kuruluş tarafından hazırlanan bu rapordan bir gazete haberi vasıtası ile haberden olmuştur.

INIR Raporu olarak adlandırılan bu rapor ülkelerinde ilk kez nükleer santral yapılacak olan ülkelerde gerekli altyapının olup olmadığını inceleyen ve eksikliklere işaret ederek hükümetlere bu eksikliklerin giderilmesini öneren bir rapordur. IAEA tarafından rutin olarak yapılmaktadır. Raporun neleri içereceği ve hangi konuların inceleneceği her ülke için aynıdır. Raporun ana hatları IAEA web sitesinde herkese açık bulunmaktadır.

INIR Raporu, IAEA'nın nükleer santral yapacak her ülkede gerekli olan altyapı ve kuruluşları 19 başlık altında inceleyerek ilgili ülkeye sunulmaktadır. İlki 2009 yılında hazırlanan INIR raporları şimdiye ka-

dar; Bangladeş, Belarus, Endonozya, Nijerya, Polonya, Tayland, BEA, Vietnam, Güney Afrika, Ürdün ve en son olarak da Kenya için hazırlamıştır. Türkiye dışında geri kalan ülkelerden Bangladeş, Ürdün gibi bir kaçının dışında hemen hemen tamamı bu raporları kamuoyuna açıklamış ise de Türkiye konu basında tartışıldığı halde raporu gizli tutmakta ve içeriğini saklamakta ısrar etmektedir. Daha sonra rapor bazı yayın organlarınca elde edilmiş ve içeriğine ilişkin bazı konular kamuoyuna yansımıştır. Buradan alınan bilgilere göre en önemli konu Türkiye'nin bağımsız bir düzenleyici kuruluşa sahip olmamasıdır.

Bu konuda birkaç haber yapan Hürriyet Gazetesi Yazarı Tolga Tanış'ın haberlerinden ikisi bu konuya ilişkin detayları gözler önüne sermektedir.

UAEA'NIN KAYIP NÜKLEER RAPORU
07.12.2014 Pazar
Tolga Tanış
ttanis@hurriyet.com.tr

*

UAEA, seçilen BOO modelinin şimdiye kadar nükleer enerjide dünyada ilk kez denendiğini özellikle vurguladıktan sonra, bunun ortaya koyabileceği zorluklara ilişkin 24 tavsiye ve 15 öneride bulundu Ankara'ya. Bu tavsiyeleri de UAEA'nin belirlediği, nükleer enerjiye sahip olmaya çalışan ülkelerin üç aşamalı hazırlık sürecinin ikinci aşamasına göre düzenledi. Yani inşaat öncesi aşamaya göre. Nükleer güvenlikten radyasyon korunmasına 19 farklı kriter üzerinden hazırlandı değerlendirme. Ama en önemli nokta olarak, Türkiye'nin bağımsız bir nükleer enerji düzenleyiciye sahip olmamasına, bunu sağlayacak bir nükleer enerji yasası geçirmemiş olmasına vurgu yapıldı. Dikkat edin. UAEA raporu Enerji Bakanlığı'na veriyor. Hükümete. Diğer teslim ettiği kurum TAEK de bırakın bağımsız olmayı, aynı zamanda Türkiye'deki araştırma reaktörlerinin uygulayıcısı konumunda. Ardından diğer kriterlerin hepsinde, tespit edilen açıklara dair hayati tavsiyeler sıralandı.

*

Nükleer santral yapımı konusunda Hükümetin şeffaf olmayan tutumunu anlamak mümkün olmamaktadır. Uluslararası bağımsız bir kuruluşun Rus sermayesi ile kurulmakta olan bir nükleer santrala ait olması gereken hususları kamuoyu ile paylaşması ancak yapımcı şirketin bu hususları yerine getirmesi açısından zorlayıcı

olur. Bu ise güvenlik önlemlerinin gerektiğince alınmasını sağlayacağı için Türkiye açısından yararlıdır ve hükümete hiçbir ek yük getirmeyecektir. Ancak her türlü faaliyetin doğrudan kendi bürokratik denetiminde olmasını isteyen hükümet IAEA'nın bağımsız bir nükleer denetleyici kuruluş önerisini beğenmediğinden ve bu hususu yerine getirmek istemediğinden bu raporu saklama gereği duyabilir. Ancak unutulmaması gereken başka bir husus da Türkiye'de herhangi bir nükleer reaktörün devreye girmeden önce mutlaka IAEA denetiminden geçmek zorunda olduğudur. Bugün önerileri yerine getirilmeyen IAEA yarın yapımı tamamlanan reaktörlere devreye girme izni vermeyebilir.

Yukarıdaki haberi yayımlayan Tanış daha sonra yurt dışındaki kaynaklarından ele geçirdiği Türkiye INIR Raporu'nda Türkiye'ye yapılan tavsiyeleri, raporun sonuçlarını ve rapordaki önerileri ise şöyle açıklıyor:

İŞTE O TAVSİYELER

1) Türkiye Hükümeti, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın Nükleer Enerji Proje Uygulama Dairesi Başkanlığı ve Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) arasında nükleer politika geliştirmedeki görev ve sorumlulukları netleştirmeli.

2) Türkiye Hükümeti, ulusal nükleer programın daha da ilerletilmesinde bir yol haritası olabilecek ulusal politika ve strateji taslağını tamamlamalı. Bu çalışma, temel ilkeleri tanımlamalı, görev ve sorumlulukları netliğe kavuşturmalı. Bu çalışma diğer konular arasında, harcanmış yakıt ve atıklar ile tesisin işletmeden çıkarılması meselelerini de ele alacaktır.

3) Akkuyu proje şirketi (Akkuyu Nükleer AŞ), işletmecinin güvenlik (safety) konusundaki birinci sorumluluğunu, Rosenergoatom'daki (Rus Devleti'nin nükleer santral işletme şirketi) uzmanlığının kullandırılmasından sağlayacağı menfaati ve Türk düzenleme çerçevesiyle uluslararası standartları dikkate alarak hazırlık, inşaat ve işletme sırasında işletmeci sorumluluğunu yerine getirmek için organizasyon yapısını tamamlamalı.

4) Akkuyu proje şirketi, lisans belgeleri ve düzenleme gözden geçirmelerinde ortaya çıkan konuların çözümünü halletmede değerlendirme ve sorumluluk alma kapasitesine sahip olduğunu garanti etmeli.

5) Akkuyu proje şirketi, tesisi devreye sokmak için hazırlıklı olma ve tesisin işletmesini yürütme ihtiyacını hesaba katarak işletme fonksiyonlarını güçlendirmek için planlarını tamamlamalı. Buna ilave olarak TAEK, Akkuyu proje şirketi ile istişarenin ardından Akkuyu Nükleer Santralı işletme organizasyonu için ana ilkeler ve gereklilikleri tanımlamalı. Özellikle de işletme faaliyetlerinin diğer kuruluşlara devredilmesi ve belirli kadroya lisans verilmesiyle ilgili.

6) Türkiye Hükümeti, Ulusal Radyoaktif Atık ve İşletmeden Çıkarma Hesaplarında kapsamı ve idari ayarlamaları netleştirmek için düzenlemelerin geliştirilmesini tamamlamalı.

7) Türkiye, kapsamlı nükleer yasanını mümkün olduğunca erken biçimde çıkarmalı ve yasada şu ihtiyaçlar dahil olacak biçimde bir dizi önemli konunun yeterli derecede ele alınmasını sağlamalı:

- Teşvik sorumluluğu olmayan ve karar almasını gereksiz yere etkileyecek sorumlulukları ya da menfaati olan kurumlardan bağımsız bir düzenleme organının kurulması.

- Düzenleme organının fonksiyonlarının ve yetkili kişilerin sorumluluklarının tanımlanması.

- Nükleer güvenlik (safety), emniyet (security) ve güvence denetimini (safeguards) kapsaması.

8) Türkiye, nükleer hasar için sivil sorumluluk yasasını çıkarmalı.

9) Türkiye Hükümeti, lisans süreci dönemi dahil, düzenleyici fonksiyonların bağımsızlığını garanti altına almalı.

10) TAEK, bir nükleer güç programı için gerekli düzenlemeleri tamamlamalı.

11) Nükleer Enerji Proje Uygulama Dairesi Başkanlığı, gerekli faaliyetleri, görev ve sorumlulukları tanımlamak için Ulusal İnsan Kaynakları Geliştirme Planı'nı tamamlamalı.

12) Akkuyu proje şirketi, işe alma ve eğitimde uygun bir planlamayı, işletme organizasyonu için düzenleyici gereklilikleri konusundaki nihai karar bağımsızlığını garanti altına almalı.

13) TAEK, kadrosunun işe alımı ve lisanslama, Akkuyu Nükleer Güç Santralı'nın denetimi için bir teknik destek kuruluşuyla

anlaşma konusundaki faaliyetlerini hızlandırmalı. Ayrıca TAEK, SAT (Eğitime Sistematik Yaklaşım)'e dayanarak yeni kadrosu için daha fazla işe özel eğitim planları geliştirmeli.

14) Türkiye Hükümeti, görev ve sorumlulukların net tanımıyla, paydaş dahli ve halkı bilgilendirmede ulusal bir strateji oluşturmalı.

15) Türkiye Hükümeti, kendi iletişim faaliyetlerini uygulayabilmeleri için projenin teşvikinde görevlendirilen kamu kuruluşları ya da düzenleyici fonksiyonların finansal ve uzmanlık açısından uygun biçimde kaynağa kavuşturulduklarından emin olmalı.

16) Akkuyu proje şirketi, uygulamalı yer incelemelerine dayanan yer parametreleri raporunu tamamlamalı ve gözden geçirme, onay için TAEK'e sunmalı.

17) Hükümetin koordine edici organı olarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Akkuyu proje şirketi, Çevre Etki Değerlendirmesi (ÇED) sürecini zamanında bitirmek için gerekli faaliyetleri tamamlamalı.

18) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, nükleer tesisler için Çevre Etki Değerlendirmesi raporunun standart formatını oluşturmalı.

19) Türkiye Hükümeti, nükleer güç santralları için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın görev ve sorumluluklarını, TAEK'le koordinasyonu net biçimde tanımlamalı.

20) Nükleer Enerji Proje Uygulama Dairesi Başkanlığı, harcanmış yakıt ya da yüksek dereceli atıkların yönetimi konusundaki uzun dönemli teknik sorumluluğun netleştirilmesi dahil, nükleer yakıt döngüsünün ön ve arka ucu için ulusal bir politika ve strateji oluşturma çalışmasını tamamlamalı.

21) Nükleer Enerji Proje Uygulama Dairesi Başkanlığı, her türlü nükleer atık ve ulusal atık yönetimi organizasyonunun sorumluluklarını belirlemek için ulusal bir politika oluşturma çalışmasını tamamlamalı.

22) Türkiye Hükümeti, radyoaktif atık yönetiminde gerekli faaliyet ve tesisler için uzun dönemli bir plan geliştirmeli.

23) Yerel sanayi katılımının kapsamı ve dahil olma seviyesi konusunda Nükleer Enerji Proje Uygulama Dairesi Başkanlığı ve

Akkuyu proje şirketi arasında bir anlaşmaya varma faaliyetleri yoğunlaştırılmalı.

24) Türkiye Hükümeti, nükleer güç programlarının uluslararası pazarlarda ve bazen sadece tek bir tedarik kaynağına iş taşere edilmesini gerektirdiğini kabul ederek, zamanlı biçimde mal ve hizmet alımı için kamu kuruluşlarına imkân vermeli.

RAPORUN ÇARPICI SONUÇLARI

• Raporun üzerinde durduğu en önemli konulardan biri TAEK'in özerk bir düzenleyici kuruluş kimliği kazanması. Bu halen yapılmadı. Ve şu andaki durum Türkiye'nin de taraf olduğu Nükleer Güvenlik Konvansiyonu'na aykırı.

• Akkuyu tesisinin nükleer güvenliği konusunda TAEK'in vereceği zorlayıcı talimatlarla ilgili de bir ilerleme yok.

• Akkuyu proje şirketi, uygulamalı yer incelemelerine dayanan yer parametreleri raporunu onay için TAEK'e sundu. Şu anda TAEK raporu inceliyor.

• Başka bir önemli açık Türkiye, nükleer hasar için sivil sorumluluk yasasını çıkarmadı. O yüzden genel idare hukuk prensipleri kapsamında, herhangi bir kaza kusursuz sorumluluk üzerinden devlete ait bir sorumluluk olacak.

• Halkı bilgilendirme kısmında da; Akkuyu projesine ilişkin bilgi ve belgeler sistematik olarak halktan hatta mahkemelerden bile gizlendi. ÇED süreci kapsamında yapılan inceleme ve değerlendirme komisyonu (İDK) toplantılarına ait tutanaklar, sunulan kurum görüşleri için yapılan bilgi edinme başvuruları Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından reddedildi.

• ÇED yönetmeliği kapsamında, ÇED raporlarının hazırlanması için proje sahibine özel format verildi. Ancak bu formatın bir standartı yok. Akkuyu projesi, ÇED raporunda entegre tesis olarak değerlendirilmedi. Atıkların kontrolü, iletim hatları, taş ocakları ÇED raporunda değerlendirilmedi.

• Yereldeki sanayinin, sivil toplum kuruluşların, yurttaşların sürece katılımı kısıtlandı. Belediyelerin proje ile ilgili görüşleri değerlendirmeye alınmadı. İmar planı değişiklikleri Bakanlık eliyle yapıldı.

• En önemli konulardan bir diğeri ise Türkiye Hükümeti'nin, nükleer enerjide harcanmış yakıt ve atıklar ile tesisin işletmeden çıkarılması meselelerini de ele alan bir ulusal politika ve stratejiyi halen tamamlamamış olması. Hürriyet'e bu konunun önemini değerlendiren CHP Mersin Milletvekili Aytuğ Atıcı, "Harcanmış yakıtların akıbetinin ne olacağı konusunda hiçbir açıklama bulunmamaktadır. Radyoaktif atıklar bir 'süre' ülkemizde depolanacaktır. Daha sonra ne olacağı net değildir. Atıkların Akdeniz-Ege-Marmara-Boğazlar-Karadeniz yoluyla Rusya'ya götürülmesi akıl dışıdır. Nükleer tesisin sökümü ve söküm maliyeti hakkında da hiçbir bilgi verilmemektir" dedi.

ÖNERİLER

1) Türkiye Hükümeti, nükleer güç santralı projelerini desteklemek için uygun altyapının takvime uygun biçimde oluşmasını sağlamada Nükleer Enerji Proje Uygulama Dairesi Başkanlığı'nın rolünü güçlendirmeye devam etmeli.

2) Akkuyu proje şirketi, TAEK'le iletişim yönetimi prosedürlerini tamamlayıp mutabık kalmalı ve TAEK'i yönetim sistemine dahil etmeli.

3) Nükleer Enerji Proje Uygulama Dairesi Başkanlığı, tüm destek altyapı çalışmasının tatmin edici bir biçimde ilerlediği konusunda üst düzey bir teminat vermek için program yönetimi araçlarının geliştirilmesini düşünmeli.

4) TAEK, Entegre Yönetim Sistemi'nin geliştirilmesi ve yönetmeliklerinin revizyonu için hâlihazırda tanımlandığı gibi planları geliştirip uygulamada uygun kaynaklara sahip olduğundan emin olmalı.

5) Akkuyu proje şirketi, mümkün olan en kısa zamanda kuvvetli bir güvenlik ve emniyet kültürü geliştirmek için bir iş programı başlatmalı.

6) Akkuyu proje şirketi, projenin uygulanabileceğini teyit etmek için finansal modelini tamamlamalı.

7) Akkuyu proje şirketi, risklerin nasıl yönetildiğine ilişkin ortak bir görüş olduğundan emin olunması için bir finansal risk yönetimi planı hazırlamalı. Elektrik ücreti artış mekanizmasının nasıl çalıştığına ilişkin anlaşmanın tamamlanması, bu açıdan önemli bir adım.

8) Türkiye, ilgili uluslararası yasa araçlarının çoğuna taraf olsa da, “Harcanmış Yakıt Yönetimi Güvenliği ve Radyoaktif Atık Yönetimi Güvenliği Birleşik Sözleşmesi”, “Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Sözleşmesi’nde Değişiklik” ve “Nükleer Enerji Sahasında Üçüncü Şahıslara Karşı Sorumluluğa ilişkin Paris Sözleşmesi’nin 2004 Protokolü”ne sadık kalıp uygulamaya devam etmeli.

9) Türkiye, gerekli oldukça nükleer güç programı için diğer ilgili yasalarını gözden geçirip değiştirmeye devam etmeli.

10) Akkuyu proje şirketi, Nükleer Maddeler Hesap ve Kontrol Yönetmeliği’nin gerekliliklerini ve Türkiye’nin Kapsamlı Güvence Denetimi Anlaşması ve Ek Protokol’den doğan yükümlülüklerini karşılamak için tesis seviyesindeki prosedürlerin gelişimini başlatmalı.

11) TAEK, düzenleyici görevinde kamu güvenini artırmak için fonksiyonları ve yapısında önümüzdeki dönem yapacağı değişikliklerin iletişimini nasıl gerçekleştireceğini düşünmeli.

12) TAEK, nükleer emniyet konusunu ele almada nükleer tesislerin tanımı için kurallarını değiştirmeyi düşünmeli.

13) Türkiye Hükümeti, nükleer güç santrallerinin radyolojik etkileri konusuyla ilgili TAEK’ten çıkacak değerlendirmenin, ÇED onay sürecinde bağlayıcı görüş olarak kabul edildiğinden emin olunmasını düşünmeli.

14) Düşük ve orta dereceli atıkların yönetiminde optimizasyonun mümkün kılınmasını sağlamak için, kurulduğunda, ulusal atık yönetimi organizasyonu, düşük ve orta dereceli atıkların tesislerinde tasarım ve güvenlik konularını düşünmeli.

15) Türkiye Hükümeti, işletmeden çıkarma konusunu ele alan ulusal stratejiyi tamamlamalı.

IAEA tarafından hazırlanmış olan “INIR-Entegre Nükleer Altyapı Gözden Geçirme Raporu” tarafımızdan görülmemiş olduğundan buraya bu konu ile ilgili olarak yukarıdaki gazete haberlerini koyarak konu hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Ancak yazar dile getirdiği konular ile Türkiye’nin nükleer altyapı konusundaki eksikliklerini başta IAEA olmak üzere bu konudaki uzman kişilerin artık bildiğini gözler önüne sermektedir.

6 Aralık 2013

Akkuyu NGS Üretim AŞ tarafından sunulan Akkuyu Güncellenmiş Yer Raporu TAEK tarafından uygun bulunmuştur.

TAEK'in konu ile ilgili kamuoyu açıklaması şu şekildedir:

Akkuyu NGS Elektrik Üretim AŞ Tarafından Sunulan Akkuyu Güncellenmiş Yer Raporu (GYR) Kurumumuz Tarafından Uygun Bulunmuştur

Kurumumuz tarafından "Akkuyu Yer Lisansı için Lisans Koşulları" Akkuyu NGS Elektrik Üretim AŞ'ye (APŞ) 13.10.2011 tarihinde bildirilmiştir. Lisans koşullarının 5inci maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi uyarınca Akkuyu Yer Lisansına temel teşkil eden yer raporunun sahada kurulması öngörülen santralın teknik özellikleri de dikkate alınarak güncellenmesi ve Kurumun onayına sunulması istenmiştir.

Bu çerçevede APŞ yer raporunu güncelleyerek Güncellenmiş Yer Raporunu (GYR) 21.05.2012 tarihinde Kurumumuzun onayına sunmuştur. Kurumun değerlendirmesi sonrasında tespit edilen eksiklikler çerçevesinde GYR, APŞ tarafından yeniden düzenlenmiş ve 26.06.2013 tarihinde Kurumumuza sunulmuştur.

Kurumun Nükleer Güvenlik Dairesinin, GYR'nin ilgili mevzuat hükümlerini karşıladığı, sahanın kabul edilebilirliğini ve sahanın reddedilmesine neden olabilecek bir özelliği olmadığını yeterince ortaya koyduğu yönündeki değerlendirmesi Atom Enerjisi Komisyonunun (AEK) 06.12.2013 tarih ve 130 sayılı toplantısında görüşülmüş ve AEK'nın 130/2 sayılı kararı ile yeterli ve uygun bulunmuştur.

Bu karar ile, Lisans koşullarının 5inci maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde yer alan hükümlerin karşılandığı sonucuna varılmıştır.

Kurumumuza sunulan GYR'nin Kurumumuz internet sayfasında yayımlanabilmesi için APŞ'den izin istenmiştir. İznin gelmesini müteakip, GYR ve buna ilişkin Kurumumuz tarafından hazırlanan değerlendirme raporu Kurumumuz internet sayfasında yayımlanacaktır.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

Akkuyu NGS Üretim AŞ'ye 1976 da Akkuyu için hazırlanmış olan yer raporu verilmiş, günün koşullarına uygun hale getirilmesi için gereken değişikliklerin yapılması istenmiş ve Akkuyu NGS şirketi de daha önce TAEK tarafından kendisine bildirilen yer lisansı koşullarına uygun olacak şekilde yer raporunu güncelleyerek onaya sunmuştur. Onaya sunulan belgede kabul edilerek Akkuyu NGS için yer raporu güncel hale getirilmiştir. 1976 yılı sonrası gelişen teknolojilere göre yeni depremsellik çalışmaları, Türkiye'de, 1976'dan bu yana meydana gelen gelişmeler çerçevesinde Akkuyu'nun bulunduğu mevki toplumsal ve ekonomik olarak uygunluk yönünden incelenmesi, yöre halkının bir nükleer santral yapımını ilkesel bazda onaylaması konusu ve benzeri birçok konunun incelenip incelenmediği, yer raporunda yer alıp almadığı belli değildir. Bu çalışmalar yapılmış olsa bile altı ay gibi kısa bir sürede Akkuyu NGS şirketinin bu konuları nasıl bir detayla hazırlama imkânı bulmuştur; bu çok açık değildir. Böylece Akkuyu'da bir nükleer santral yapılabilmesi için gerekli olan; ulaşım, düzenleme, elektrik ve benzeri altyapı tesislerinin önü açılmıştır.

Güncellenmiş yer raporunun uygun bulunduğu resmen yayımlandıktan sonra iptali yönünde birçok kuruluş tarafından yargıya başvurulmuştur. Yargı süreci halen devam etmektedir. Bu konu ile ilgili detaylar ileride nükleer karşıtı etkinlikler bölümlerinde ayrıca anlatılacaktır.

24 Ekim 2014

Bu tarihte Akkuyu Nükleer Güç Santralı ÇED Raporu askıya çıktı

Bu konu ile ilgili Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mersin İl Müdürlüğü'nün duyurusu şöyledir:

Akkuyu Nükleer Güç Santralı, Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rıhtım, Deniz Dolgu Alanı ve Yaşam Merkezi Projesi Duyuru

24.10.2014

İlimiz Gülnar İlçesi Büyükeceli Beldesi sınırları içerisinde Akkuyu NGS Elektrik Üretim AŞ tarafından yapılması planlanan *"Akkuyu Nükleer Güç Santralı, Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rıhtım, Deniz Dolgu Alanı ve Yaşam Merkezi"* projesine ilişkin Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Raporu; 03/10/2013 tarih ve 28784 sayılı ÇED Yönetmeliği'nin Geçici 1. Maddesi kapsamında 17/07/2008 tarih ve 26939 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan ÇED Yönetmeliği'nin 12. Maddesi doğrultu-

sunda incelenerek, değerlendirilmiş ve ÇED Raporu nihai kabul edilerek, inceleme-değerlendirme süreci Komisyonca sona erdirilmiştir.

ÇED Raporu örneği; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü'nün http://www.csb.gov.tr/gm/ced/ adresindeki Duyurular kısmı ile http://www.csb.gov.tr/iller/mersin/ adresindeki Duyurular kısmında yayımlanmaktadır.

ÇED Raporu; ÇED Yönetmeliği'nin 14. Maddesinin 1. Bendi uyarınca, duyuru tarihinden itibaren 10 iş günü boyunca halkın görüş ve önerilerini almak üzere görüşe açılmıştır. ÇED Raporu'nu incelemek isteyenler, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Merkezi'nde veya Valiliğimizde (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) duyuru tarihinden itibaren raporu inceleyerek, süreci içerisinde proje hakkında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na veya Valilimize (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) görüş ve önerilerini bildirebilirler.

Tüm halkımıza duyurulur.

Mersin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

1 Aralık 2014

Bu tarihte Akkuyu Nükleer Güç Santralı ve İlgili Tesislerinin Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Raporu'nun Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından kabul edildiği duyuruldu.

Aynı tarihlerde Rusya Devlet Başkanı Putin Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Türkiye Hükümeti büyük bir jest yaparak, ÇED Raporu'nu acele onayladığını Putin'e bildirmiştir.

Aynı konuda yapılan son duyuru şu şekilde yayımlanmıştır.

4.800 Mwe Kurulu Gücünde Olan Akkuyu Nükleer Güç Santralı Projesi (Nükleer Güç Santralı, Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rıhtım, Deniz Dolgu Alanı ve Yaşam Merkezi)

04.12.2014

İlimiz Gülnar İlçesi Büyükeceli Beldesi sınırları içerisinde Akkuyu NGS Elektrik Üretim AŞ tarafından yapılması planlanan 4.800 MWe Kurulu Gücünde Olan Akkuyu Nükleer Güç Santralı Projesi (Nükleer Güç Santralı, Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rıhtım, Deniz Dolgu Alanı ve Yaşam Merkezi) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na sunulmuş, ÇED Raporu, İnceleme-Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş ve ÇED Yönetmeliği'nin 14. maddesi gereğince proje hakkında Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı verilmiştir.

ÇED Raporu örneği; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü'nün http://www.csb.gov.tr/gm/ced/ adresindeki Haberler kısmı ile ilan örneği; http://www.csb.gov.tr/iller/mersin/ adresindeki Duyurular kısmında yayımlanmaktadır.

Bu bağlamda, alınan ÇED Olumlu Kararı içeriğinde, karara esas gerekçeleri ile şartlarını ve halkın görüş ve önerileri Nihai Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu'na yansıtılmıştır.

Tüm halkımıza duyurulur.

Böylece 1972 yılından beri Türkiye Hükümetlerinin ve bürokrasisinin gündeminde olan ve dünyanın artık gündeminden çıkmakta olan nükleer santral tesisi gerçeğine karşın, Akkuyu Nükleer Santralı'nın yapımındaki en önemli adım atılmıştır. Olumlu ÇED Raporu sonrası şirketin önünde santralın yapımı için pek az adım kalmıştır. Kendi programını yapıp ve finansal imkânlarını tamamladığında tesis çalışmaların başlaması için önündeki en önemli adımı aşmıştır. Türkiye Hükümeti, Rusya ile yapılan anlaşmadaki "her türlü kolaylıklardan" birini daha yerine getirmiştir.

Burada dikkat edilmesi gereken bir başka konuda radyoaktif atık depolama tesisi içinde, "ÇED Olumlu Raporu" verilmiş olmasıdır. Dünyada henüz hiç bir ülkenin çözemediği önemli konulardan birisi olan, atık depolaması tüm ülkelerde geçici atık depolama tesislerinde yapılmaktadır. Burada ise geçicilik hususu ÇED Raporu'nda yer almamıştır. Dolayısı ile sürekli "Bir tesis mi düşünülmektedir" sorusu akla gelmektedir.

ÇED Raporu yayımlandıktan sonra önemli itirazlar ve karşı çıkışlar olmuştur. Çevre yönünden rapordaki eksiklikler ve yanlışlıklar ortaya konmuş, ancak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı itirazları dikkate almayınca yargıya başvuru zorunluluğu doğmuştur. TMMOB, Türk Tabipler Birliği (TTB) ve Türkiye Barolar Birliği (TBB), İdari Yargıya ÇED Raporu'nun iptali davası açmıştır. Bunun yanında bazı çevre platformları, sivil toplum kuruluşları ve ilgililerde dava açmıştır. Tüm davalar Danıştay 14. Daire 2014/11695 Esas No.lu dosyada birleştirilmiştir. Bu dava halen devam etmektedir. TMMOB, TBB, TTB tarafından hazırlanan başvuru dilekçesinde nükleer santral yapılması durumunda ortaya çıkacak çevre etkileri ve diğer yanlışlıkların tamamı geniş şekilde anlatılmakta ve ÇED Raporu'nun neden iptal edilmesi gerektiği açıklanmaktadır. Çok uzun ve detaylı olan bu başvuru dilekçesinin özeti Ek 6'da verilmiştir. Özet başvuru incelenerek Akkuyu Nükleer Santralı'nın çevre yönünden zararları ve Akkuyu Nükleer Santralı'nın çevresel tehditlerinin neler olduğu görülebilir.

14 Nisan 2015

Akkuyu Nükleer Santralı'nda deniz yapıları tesisinin temeli atıldı.

Böylece 2014 yılı sonunda alelacele verilen ÇED Olumlu Raporu'nun ilk somut sonucu alınmış olmuştur. Bu temel bir yan tesis temeli olmasına rağmen nükleer santral yanlıları bu olayı "Nükleer santralın temeli atıldı" diye lanse etmişlerdir. Birçok yayın organında bu durum nükleer santralda artık geri dönülemez bir adım olarak anlatılmıştır. Gerçekte 22 milyar dolar tutarındaki toplam yatırımın %1.8'inin temeli atılmıştır. Başlanmış vazgeçilemeyecek bir yatırım söz konusu değildir.

Devletin yayın kuruluşu Anadolu Ajansı (AA) haberi aşağıdaki şekilde duyurmuştur.

Akkuyu Nükleer Santralı'nda ilk temel atıldı

Mersin'de inşa edilecek Akkuyu Nükleer Güç Santralı kapsamında Akkuyu Nükleer Deniz Yapıları inşaatının temel atma töreni yapıldı.

14.04.2015

Kaynak: Akkuyu Nükleer AŞ web sitesi

Fotoğraf 2: Akkuyu Nükleer Güç Santralı Kapsamında Akkuyu Nükleer Deniz Yapıları İnşaatının Temel Atma Töreni

Mersin'de inşa edilecek Akkuyu Nükleer Güç Santralı kapsamında Akkuyu Nükleer Deniz Yapıları inşaatının temel atma töreni yapıldı.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız, Rosatom Genel Müdürü Sergey Kiriyenko, Akkuyu Nükleer AŞ Genel Müdürü Fuad Akhundov, Mersin Valisi Özdemir Çakacak ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Necati Yamaç butonlara basarak temeli attı.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Yıldız, törende yaptığı konuşmada, bugün yeni bir sürecin başladığını belirterek, hiçbir zaman nükleer santral kurulumunda bu kadar somut ve net bir noktaya gelinemediğini söyledi.

"Akkuyu'da artık fiili olarak işler başlamıştır"

Temel Atma töreninin ardından basın mensuplarının sorularını yanıtlayan, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız, Akkuyu Nükleer Santralı'na ilişkin, "Yaklaşık 5-6 kilometrekarede biz 22 milyar dolarlık bir yatırımı gerçekleştireceğiz. Bu paranın hepsi buraya gelecek. Çok yoğun metrekare başı düşen yatırım miktarı, Türkiye'nin en yoğun yeri olacak Akkuyu" dedi.

Yıldız, nükleer santralın yapı izinlerinin sorulması üzerine, "Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı legal bir kurumdur. Burada her aklına geldiği şekliyle bir iş yapılması söz konusu değil. Buranın ÇED'i alınmış durumda. Liman hizmetleri ile alakalı izinler alınmış durumda. Reaktörlerin temelinin atılacağı yerle alakalı inşaat ruhsatı ve izni alınmış durumda değil. Şu anda biz onu yapmıyoruz zaten. Şu anda biz reaktörlerin temelini atmıyoruz. Reaktörleri buraya taşıyabilecek, dışarıdan tribün ve jeneratörleri buraya transfer edebilecek limanların temelini atıyoruz" yanıtını verdi.

Akkuyu Nükleer Santralı liman ihalesi

Rosatom Genel Müdürü Sergey Kirienko, Akkuyu Nükleer Santralı'nın liman ihalesinin tamamlandığını belirterek, "Dün saat 23.15'te son zarfları açtık. Sonuç itibarıyla Cengiz İnşaat ihaleyi kazanmış oldu" dedi.

Cengiz İnşaat'ın son teklifinin 394 milyon dolar olduğunu anlatan Kirienko, "Başlangıçtaki teklif 1 milyar 50 milyon dolardı. Yaklaşık 3 kat inmiş oldular" değerlendirmesinde bulundu.

25 Haziran 2015

EPDK Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Akkuyu Nükleer AŞ'ye 36 aylık ön lisans verdi.

Verilen ön lisansın amacının nükleer santralın yapımına başlanabilmesi için gerekli onay, izin, ruhsat ve benzerlerinin alınabilmesine imkân tanıması olduğu açıklanmıştır.

Akkuyu Nükleer AŞ ön lisans verilmesine ilişkin haberi ise şöyle yayına vermiştir:

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK), Akkuyu Nükleer AŞ'ye 36 aylığına üretim ön lisansı verdi.

Akkuyu Nükleer Santral Projesi'nin üretim lisansının ilk aşaması tamamlandı. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) yaptığı açıklama ile Akkuyu Nükleer AŞ'ye 36 aylığına üretim ön lisansı verdiğini duyurdu.

Böylece Akkuyu Nükleer Santralı'nın elektrik üretimi yatırımına başlanabilmesi için gerekli onay, izin, ruhsat ve benzerlerinin alınabilmesi için 'Ön Lisans' süreci başlamış oldu. 25 Haziran 2015 tarihinden geçerli olacak bu karar ile 3 yıl boyunca gerekli hazırlıklar yapılabilecek.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Akkuyu Nükleer AŞ'nin ön lisans kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmesi halinde üretim lisansını da alabileceğini kaydetti.

2015 yılının en önemli gündem maddesi, inşaat izinlerinin alınmasına ilişkin hazırlık çalışmalardır. Bu konuda ilgili kurum ve kuruluşlar nezdinde gerekli çalışmalar yapılmaktadır. Gerekli izinler ve lisanslar alındıktan sonra Akkuyu NGS inşaatı ile ilgili işlerin yerine getirilmesine başlanacaktır.

Projenin finansmanı da planlanan programa uygun olarak gerçekleştirilmektedir. 2015 yılının ocak ayında projeye 800 milyon ABD doları aktarılmıştır. Akkuyu NGS Projesi'ne bugüne kadar aktarılan toplam tutar ise yaklaşık olarak 3 milyar ABD dolarını bulmuştur.

Türkiye'nin ilk nükleer santralı Akkuyu Nükleer Güç Santralı (NGS) kapsamında, Deniz Yapıları İnşaatı'nın temeli ise geçtiğimiz Nisan ayında atılmıştı.

Ön lisans verilmesi EPDK tarafından kurul kararına bağlandıktan sonra EPDK Başkanı Yılmaz aşağıdaki açıklamayı yapmıştır:

"Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ile Rusya Federasyonu hükümeti arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde Akkuyu sahasında bir nükleer güç santralının tesisine ve işletimine dair işbirliğine ilişkin anlaşmanın 12/05/2010 tarihinde imzalanmasını takiben Mersin ili, Gülnar ilçesi Akkuyu beldesinde 4 üniteden oluşacak toplamda 4 bin 800 MW kurulu güce sahip VVER-1200 tipindeki 'Akkuyu Nükleer Güç

Santralı'nın kurulması amacıyla Akkuyu Nükleer AŞ (şirket) kurulmuş ve şirkete söz konusu elektrik üretim tesisinin yatırımına başlanabilmesi için gerekli onay, izin, ruhsat ve benzerlerinin alınabilmesi amacıyla 25/06/2015 tarihinden itibaren 36 ay süreli ön lisans verilmiştir. Ön lisans kapsamındaki yükümlülüklerin yerine getirilmesi halinde şirkete üretim lisansı verilecek".

Türkiye bürokrasisi el ele vermiş olarak nükleer santralın bir an önce yapılabilmesini sağlayacak adımları atmaktadır. Unutulmamalıdır ki, 2013 yılında yayımladığımız EMO Nükleer Enerji Raporu'nda ayrıntılı olarak belirttiğimiz, 2010 yılında Rusya ile imzalanan anlaşmanın hemen arkasından Akkuyu Nükleer Santralı'na yönelik her türlü işlemin ivedilikle ve geciktirilmeksizin yapılması talimatını veren bir Başbakanlık Genelgesi yayımlanmıştı.

Yukarıda sıralanan konular dışında Akkuyu Nükleer Santralı'na ilişkin pek çok izin, onay ve ruhsat gibi işlemler hız kazanmıştır. Örneğin;

- Akkuyu'dan elektrik taşıyacak 380 KV enerji nakil hatları TEİAŞ yatırım programına kondu ve ENH ÇED çalışmaları başladı.
- Akkuyu sahası içerisinde bazı imar ve iskân çalışmaları başladı ve temeli atılan deniz yapıları ve bazı başka tesislerin imar planları onaylandı.
- İnşaat işlerinin gereklerinden biri olan taş ocakları için gerekli yasal işlemler tamamlanarak taş ocakları çalışmaya başladı ve bu taş ocakları için alınan ÇED raporları gösterilerek bazı inşaat işleri gerçekleştirildi.
- Alan içerisi hazırlık çalışmaları çerçevesinde birçok altyapı yapım işleri yapıldı.

Akkuyu Nükleer AŞ yetkililerinin ifadesine görev yapılan yatırımların toplamı 800 milyon doları aştı ve toplam 3 milyar dolarlık yatırımı gerçekleştirecek bütçe yapıldı.

2.2.3 Sinop Nükleer Güç Santralı İle İlgili Gelişmeler

Akkuyu Nükleer Güç Santralı ile ilgili işlemler devam ederken diğer taraftan da, 1960'lı yıllarda ikinci nükleer santral yapım sahası olarak seçilen Sinop'ta ikinci nükleer santralın yapılması için çalışmalara Enerji ve Tabii kaynaklar Bakanlığı tarafından devam edilmiştir.

Nükleer santral yapılması için gerçekleştirilen tüm çalışmalar ikinci nükleer santral içinde geçerli olacağından, Akkuyu için yapılan anlaşmadan elde edilen deneyim ile Sinop için yapılacak anlaşma çok daha kısa sürede gerçekleştirildi.

2011 Fukuşima felaketinden sonra Japonya'da nükleer santrallarla ilgili tüm işlemler durdurulmuş Japon nükleer endüstri şirketlerinin elinde yapacak iş kalmamış ve dünyada işe en çok ihtiyacı olan kuruluşlar durumuna gelmişlerdir. Bu raporumuzun önceki kısımlarında yer alan Fransa bölümünde de değinildiği gibi, Fransız AREVA şirketi de yükümlenmiş olduğu nükleer tesislerde ettiği zararlar sonucunda iflas konumuna ve karlı bir işe çok ihtiyacı olan bir şirket durumuna gelmiştir. Böyle bir ortamda Sinop'ta ikinci bir nükleer santral yapmak için dünyada yapımcı arayışında olan Türkiye ile bir araya gelmeleri çok da zor olmamıştır.

Fransız AREVA ve Japon Mitsibushi şirketleri bir araya gelip kendilerine finans güçleri yüksek, Fransız GDF-Suez ve Japon Itochu şirketlerini de alarak bir konsorsiyum oluşturmuştur ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile görüşmelere başlamışlardır. Sonuçta Sinop'ta, AREVA'nın tasarladığı ve dünyada ilk olacak olan ATMEA tipi her biri 1120 MW gücünde dört reaktörden oluşacak toplam, 4480 MW gücünde bir nükleer santralın Sinop'ta yapılması yönünde prensip anlaşmasına varılmıştır. Bu santralı yapacak şirkette bu konsorsiyumun %51, Türk tarafının da %49 payı olmasında mutabık kalınmıştır.

ATMEA1

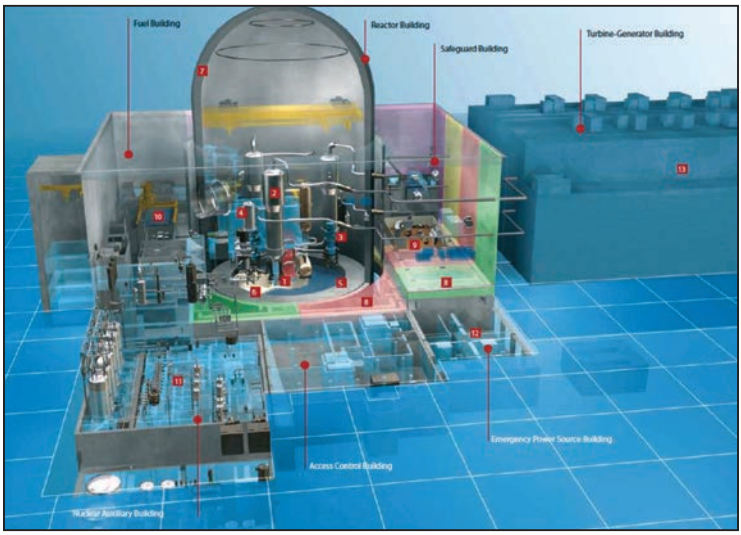

Kaynak: AREVA ATMEA1 Broşürü

Fotoğraf 3: Yasada Belirtilen ATMEA 1 Tipi Nükleer Santral Şematik Kesit Resmi

Bu mutabakattan sonra Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı gerekli hazırlıkları yapmaya başlamıştır. Fransa ile 21.09.1999 tarihinde yapılan, "Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlarla Kullanımı Anlaşması", 25.02.2011 tarihinde zaten yasalaşmıştır. Eksik olan Japonya ile yapılacak anlaşma ve yasa taslaklarını da Bakanlar Kurulu'na ve TBMM'ye sunmuştur.

Sinop Nükleer Santralı'na ilişkin yasal işlemlerin gelişimi aşağıdaki şekilde olmuştur:

25.02.2011

Bu tarihte Resmi Gazete'de yayımlanan 2011/1401 sayılı karar ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fransa Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlı Kullanımı İçin İşbirliği Anlaşması Resmi Gazete'de yayımlandı. Bu anlaşma ile nükleer enerji ile ilgili birçok husus dışında aşağıdaki hususlarda Fransa ile nükleer enerji santralı kurulması konusunda işbirliği için yasal prosedür tamamlanmış oldu.

- Elektrik enerjisi üretimi için nükleer enerjinin kullanımı,
- Nükleer yakıt ve atıkların yönetimi,
- Uranyum ve toryum kaynaklarının aranması ve işletilmesi,
- Tarafların mutabık kalması durumunda uranyumun zenginleştirilmesi de dahil olmak üzere, nükleer santrallara yakıt temini için gerekli tesis ve hizmetlerle birlikte nükleer güç santrallarının tasarımı, inşaası ve işletilmesi için gereken malzeme, teçhizat ve teknolojinin Fransa Cumhuriyeti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne transferi,
- Bilimsel ve teknik personel değişimi ve eğitimi,
- Malzeme, nükleer madde, teçhizat, teknoloji ve hizmet temini.

22.04.2014

Bu tarihte Resmi Gazete'de yayımlanan 2014/6209 sayılı karar ile "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti Arasında Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlarla Kullanımına Dair İşbirliği Anlaşması" onaylandı. Bu anlaşma ile Japonya ile Türkiye arasında nükleer enerji alanında aşağıdaki hususlarda işbirliği yapılabileceği yasa hükmü haline getirildi.

- Nükleer reaktörlerin tasarımı, inşası, işletilmesi ve işletmeden çıkarılması,

- Nükleer yakıt ve bununla ilgili ekipman üretimi,
- Radyasyondan korunma ve çevre izleme dahil nükleer güvenlik,
- Kullanılmış yakıt ve radyoaktif atık yönetimi,
- Uzman ve kursiyer değişimi,
- Doğada var olan kaynak maddelerin keşif ve kullanımı,
- Malzeme, nükleer madde, teçhizat, teknoloji ve hizmet temini.

Görüldüğü üzere bu anlaşma ile Japonya tarafından da Türkiye'de nükleer santral kurulmasına yönelik yasal zemin tamamlanmış oldu.

10.04.2015

Bu tarihte "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde Nükleer Güç Santrallarının ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesi Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşma ile Türkiye Cumhuriyeti'nde Nükleer Güç Santrallarının ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesine dair İşbirliği zaptının onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun" 6642 sayı ile Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Burada ayrıntılı bir şekilde inceleyeceğimiz bu kanun ile Japonya menşeli bir şirket vasıtası ile Sinop'ta bir nükleer santral kurulması için gereken yasal süreç tamamlanmış ve nükleer santralı kuracak şirket ile mutabık kalınan hususlar yasalaşmış oldu.

Bu yasanın gelişimi aşağıdaki kronoloji ile gerçekleşmiştir:

- Yapılan görüşmeler sonunda mutabık kalınan genel hususlar "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde Nükleer Güç Santrallarının ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesi Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşma" adı altında Japonya hükümeti adına Dış İşleri Bakanı tarafından 26 Nisan 2013 tarihinde Tokyo'da ve Türkiye Cumhuriyeti adına Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı tarafından 3 Mayıs 2013 tarihinde imzalandı,
- İşbirliği anlaşması detaylandırılarak ticari ve finansal hususlar üzerinde mutabık kalındı ve "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti arasında Türkiye Cumhuriyetinde Nükleer Güç Santrallarının ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesine dair İşbirliği zaptı" 02 Ağustos 2014 tarihinde Ankara'da, 27 Ağustos 2014 tarihinde Tokyo'da imzalandı,

Bu işbirliği zaptının önemi ekinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sinop'ta ki nükleer santralı yapacak olan proje şirketi ile yapacağı sözleşmenin tüm ana unsurlarını içeren "Ev Sahibi Hükümet Anlaşması" adı

altında tarafların tüm yükümlülükleri, fiyat ve ticari, finansal koşulları içeren bir anlaşma metninin de yer almasıdır. Böylece Sinop'ta yapılacak santralın ana unsurları üzerinde anlaşılmış olmaktadır. Ancak tali bir takım unsurlar, üzerinde anlaşılan finansmanın bulunması, şirketin kurulması için bürokratik işlemlerin tamamlanması ve santralın yapılmasını teknik ve ekonomik yönden irdeleyecek bir fizibilite çalışmasının yapılması gibi konular sonrasında ve şirketin kurulmasını takiben imzalanacak bir anlaşma ile yer teslimi yapılıp santralın yapılmasına fiilen başlanabilecektir,

- Yukarıdaki iki aşamadan sonra yapılan anlaşmalar birleştirilerek tek yasa halinde 6642 sayı ile 01 Nisan 2015 tarihinde sabaha doğru TBMM'de kabul edildi, hemen Cumhurbaşkanı tarafından onaylandı ve 10 Nisan 2015 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Bu yasaya ilişkin ayrıntılı açıklamalar, ilerleyen bölümlerde verilmektedir.

2.2.4 İğneada-Kırklareli Nükleer Güç Santralı İle İlgili Gelişmeler

Kaynak: Özel

Fotoğraf 4: İğneada Sahili

Kaynak: Özel

Fotoğraf 5: İğneada Genel Görünüş

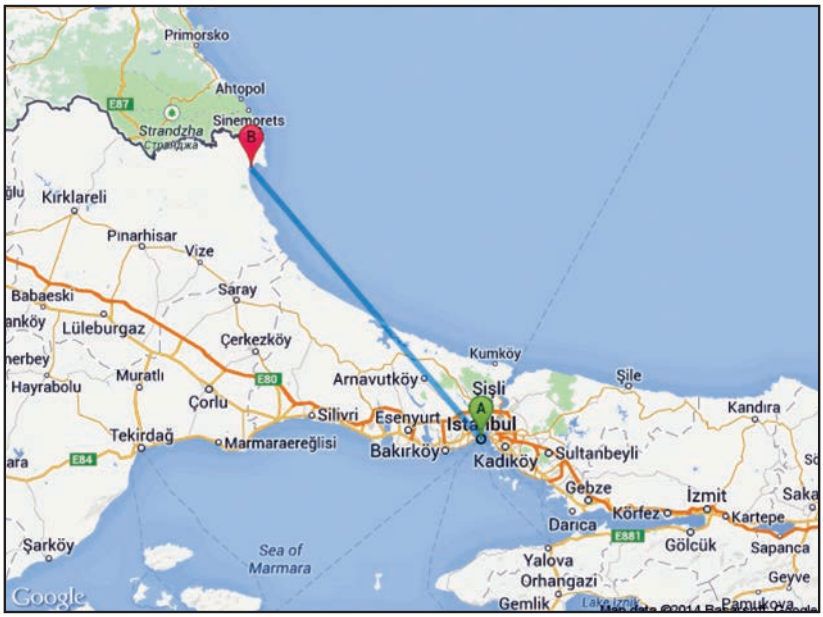

Kaynak: Google Internet

Fotoğraf 6: İğneada İstanbul Arası Haritası

Daha önce belirtildiği gibi 1970'li yıllarda Türkiye'de nükleer santral yapılması için üç yer belirlenmiştir. Bunların üçüncüsü ise longoz ormanları ile ünlü, Türkiye'nin önemli bakir alanlarından biri olan Kırklareli ilindeki İğneada'dır.

Sinop Nükleer Santralı'na ilişkin çalışmaların tamamlanmasından hemen sonra hükümet, İğneada'da nükleer santral yapımı konusundaki çalışmalarını hızlandırmış ve 2015 seçim hükümetinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı İğneada'da üçüncü bir nükleer santral yapılacağını, bunun için bazı şirketler ile işbirliği protokolü imzalandığını açıklamıştır.

İğneada longoz ormanları, dünyadaki üç longoz ormanından birisidir ve uluslararası sözleşmelerle koruma altına alınmıştır. Böyle bir alanda nükleer santral yapılması buradaki doğal yapıyı bozacak ve dolayısı ile İğneada longoz ormanlarının asırlardır korunan özellikleri yok olacaktır.

Proje henüz ilk aşamasındadır. Ancak anlaşılan odur ki Sinop Nükleer Santralı için uygulanan yöntem İğneada içinde uygulanacaktır. Önce nükleer santralı yapmaya talip olan firmalarla gizli kapaklı bir takım görüşmeler yapılacak, belli konularda anlaşma sağlandıktan sonra yasal prosedür tamamlanmak üzere harekete geçilecektir. Konunun ayrıntıları yasal prosedür başlamadan önce açıklanmayacağından, konu kamuoyu tarafından tartışılamayacak ve yalnızca bilinen ve tahmin edilen hususlar üzerinden bir takım görüşler ortaya atılacaktır.

Yapılan açıklamalara göre Çin devlet kuruluşu Chinese State Nuclear Power Technology Corporation (SNPTC) ve Amerikan Westinghouse firmasının oluşturduğu bir grup ile EÜAŞ arasında görüşmeler yapılmış ve sonrasında bir işbirliği anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ile EÜAŞ ve Westinghouse-SNPTC arasında dört reaktörden oluşan bir nükleer santral kurulması için ileri görüşmelere başlanmıştır. Kurulacak reaktörlerin Westinghouse teknolojisine dayanan 2 AP 1.000 tipi, 2 de CAP 1.400 tipi olması öngörülmektedir. Bilindiği gibi SNPTC Westinghouse şirketinin temsilcisi olarak AP 1000 tipi reaktör teknolojisini Çin'e getirmiş ve bu tip reaktörlerin yapımına önayak olmuş daha sonra AP 1000 tipini geliştirerek CAP 1400 tipi reaktörleri üretmiştir. Bu gün için Çin ve ABD'de 8 AP 1000 tipi reaktör inşa halindedir. CAP 1400 tipi reaktörün henüz yapımına başlanmış olanı yoktur. Yakında Çin'in Shidaowan Bölgesi'nde yapımına başlanması öngörülmektedir.

Amerikan şirketi olarak bilinen, Westinghouse Electric Company LLC'nin çoğunluk hisseleri Japon Toshiba Gurup'a aittir. Westinghouse şirketi payları %87 oranında Japon Toshiba, %10 oranında Kazakistan kuruluşu Kazatomprom ve %3 oranında Japon şirketi IHHI Ltd'ye aittir. Dolayısı ile aynı Sinop Nükleer Santralı gibi İğneada Santralı'nı yapmaya da Japon sermayesi talip olmuştur.

Akkuyu ve Sinop'ta olduğu gibi İğneada'da da henüz daha hiç denenmemiş ve işletme referansı olmayan reaktörler tercih edilmektedir. Bu ise yapılacak reaktörlerin güvenilirliğini önemli ölçüde azaltmaktadır.

Kaynak: Westinghouse web sitesi

Şekil 19: İğneada'da Yapılması Öngörülen Nükleer Güç Santralı Tipinin Görünümü

Westinghouse tasarımı AP 1000 tipi reaktörlerin öteki tiplerden daha basit ve ucuz olduğu iddia edilmektedir.

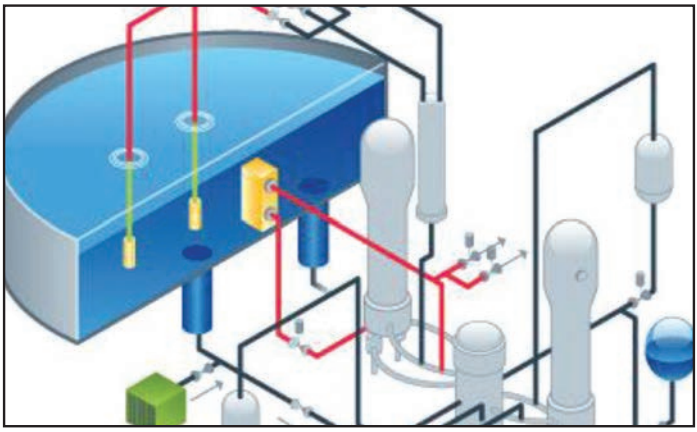

Kaynak: Westinghouse web sitesi

Şekil 20: İğneada'da Yapılması Öngörülen AP 1000 Tipi Reaktör Şematik Görünümü

Westinghouse tasarımı AP 1.000 tipi basınçlı su reaktörlerin ayırdedici özelliği olarak pasif güvenlik sistemlerinin kullanılması gösterilmektedir. Yani tasarımdan kaynaklanan bir arıza olması durumunda (örneğin bir soğutucu borusunun patlaması) reaktör, operatör müdahalesi olmaksızın güvenli şekilde devre dışı olacaktır. AP 1.000 tasarımında yardımcı güce veya imdat jeneratörlerine ihtiyaç duyulmadan yerçekimi, doğal sirkülasyon ve basınçlı gazlar vasıtası ile aşırı ısınmanın önleneceği öngörülmektedir. Henüz AP 1.000 tipi veya aynı tasarımı kullanacak olan CAP 1.400 tipi reaktörler işletmeye alınmadığı için bu tasarımın gerçek işletmede ne sonuç vereceği bilinmemektedir. Ancak öteki tip tasarımlardan daha düşük maliyette olduğu iddiası güvenlik kriterlerine uyumunun düzeyi hakkında kuşku uyandırmaktadır. AP 1.000 tipi reaktörlerin son güvenlik onayı ABD'de ilgili kuruluş tarafından Temmuz 2015'de verilmiştir.

2.3 TÜRKİYE'DE YAPIMI PLANLANAN NÜKLEER GÜÇ SANTRALLARINDAKI FİZİKİ DURUM

Türkiye'de nükleer santral yapılacak alanlara girişilmesi oldukça detaylı izinlere bağlanmıştır. Birçok işlem gerekli izinler tamamlanmadan yapıldığı için belki de bu yasa dışı tutumlar kamuoyu tarafından bilinmesin diye bu yola başvurulmaktadır. Dünyada öteki ülkelerde nükleer reaktörlerin yapımı bile safha safha video olarak internet sitelerinde yer almaktadır. Nükleer reaktör yapımcısı şirketler web sitelerine yapımı sürmekte olan reaktörlerin fotoğraflarını ve videolarını referans olarak koymaktadırlar. Hal böyle iken Türkiye'deki nükleer santral alanlarından sınırlı bazı fotoğraflar elde edilebilmiştir. Bu fotoğraflar son durumları yansıtmamakla beraber bilgi amaçlı olarak nükleer santral alanlarında bir fikir vermesi açısından aşağıdaki bölüme eklenmiştir.

2.3.1 Akkuyu Nükleer Güç Santralı Alanı Fiziki Durumu

Kaynak: Özel

Fotoğraf 7: Akkuyu Sahası İnşa Faaliyetleri Başlamadan Önce

Kaynak: Google Earth

Fotoğraf 8: Akkuyu Sahası 2015 Yılı Google Earth Görünümü

Kaynak: Google Earth

Fotoğraf 9: Akkuyu Sahası Genel Görüntü 2015

2.3.2 Sinop Nükleer Güç Santralı Alanı Fiziki Durumu

Sinop'ta Merkez İlçe Abalı Köyü sınırları içerisindeki İnceburun mevkii seçilmiş olan nükleer santral sahasına henüz yer raporu ve benzeri hiç bir yasal ruhsat alınmamıştır. Buna rağmen bazı çalışmalar başlamıştır.

Fotoğraf 10: Sinop Harita

Sinop Yarımadası Türkiye'nin en kuzey noktasında yer alan, gerek tarihsel gerek coğrafik açıdan ilk bakışta tekdüze bir görünüm arz etse de, yakından incelendiğinde yerini ayırt edilen ana unsurlara bırakır. Bu ayırt edici unsurların her biri tektonik ve morfolojik ünitelerden oluşur, bu ünitelerin bir araya gelmesiyle de bir jeomorfolojik birim olarak

Sinop Yarımadası meydana gelir. Biri doğuya doğru uzanan Bozburun Yarımadası, diğeri de kuzeye doğru uzanan İnceburun Yarımadası (Türkiye'nin en kuzey noktası) olarak iki adadan oluşur. Bu iki yarımadanın birleştiği noktada da, Sinop kurulmuştur.

İnceburun Yarımadası içerisindeki ormanlık alanlar acımasızca katledilerek nükleer santral yapımı öncesindeki olası bir ÇED sürecinde ağaçsız alan yaratılarak ormansızlaştırılmaktadır. 130 Hektarlık alanda devam eden on binlerce ağaç kesimi, Endüstriyel Plantasyon Sahaları'ndaki planlı ormancılık faaliyetleri olarak gösterilmektedir. İnceburun içerisinde 1. Derece doğal sit alanı olan Hamsilos Tabiat Parkı, 2. Derece doğal sit alanı olan Akliman Mevkii ile 1. ve 3. Derece doğal sit alanı statüsündeki Sarıkum Gölü ve çevresi bulunmaktadır. Sarıkum Gölü önemli bitki ve kuş alanı ile koruma altındadır. Öncelikle Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na 60 km^2'lik bir alan tahsis etmiştir. Ancak, İnceburun Yarımadası'nın tamamının nükleer saha ilan edilmesi halinde yerleşim alanı ve özel mülkiyet içeren; Abalı Köyü, Kurtkuyusu, Sarıkum Köyü, Soğucak ve Saraycık Mahalleleri tamamen kaldırılacaktır. Bu sınırlar içinde bulunan ve koordinatları belirlenmiş (60-63 enlem; 61-67 boylam) 10.517.882 m^2'lik saha nükleer santral projesi uygulaması çerçevesinde nükleer santral yapımı için Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın 26.12.2013 tarihli ve 378 sayılı "olur"u ile 36 ay süreyle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na tahsis edilmiştir. Bu saha içerisinde kesim faaliyetleri yapılmaktadır.

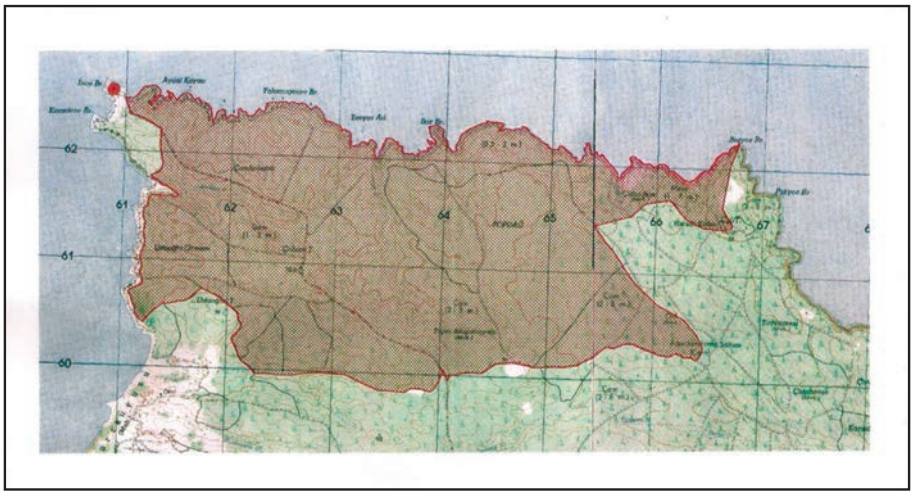

Fotoğraf 11: Sinop NGS'nin Yapılacağı Alan Fiziki Harita

16-23 Ocak 2014 tarihlerinde Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Arıştırma Kurumu (TÜBİTAK), Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) ve EÜAŞ ortaklığında etüt çalışmaları sürdürülmekte ve Sinop açıklarında 850 deniz mil'lik alanda R/V TÜBİTAK Marmara isimli araştırma gemisi araştırmalar yapmaktadır. Denizde üç boyutlu akıntı haritaları, iletkenlik, sıcaklık, derinlik, tuzluluk ölçümleri yapıldığı bilgisi ve NGS sahasının koordinatları da Sinop Valiliği'ne bildirilmiştir.

Sinop Nükleer Santralı'nı inşa edip işletecek şirket henüz daha kurulmamıştır. Ancak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve TAEK gibi kamu kuruluşları yanında kurulacak şirket de çalışmalara başlamıştır. Gerekli ölçümleri yapmak üzere Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na tahsis edilen arazi içerisinde bir kamp kurulmuştur. EÜAŞ'ın 2014 yılı faaliyet raporunda, Sinop NGS sahasında yapılan çalışmalara ilişkin şu bilgiler aktarılmıştır:

SAHA ÇALIŞMALARI

Sinop Nükleer Güç Santralı İçin Yer Değerlendirme Parametrelerine Yönelik Araştırmalar Projesi (EÜAŞ/ TÜBİTAK-MAM projesi)

Proje alanı ve çevresinde tarihsel depremler, aletsel dönem öncesi depremler, aletsel dönemdeki depremlere ait kataloglar oluşturulmuştur. Karasal Sismolojik ve Jeodezik Ağlar ile Gözlem ve İzleme Çalışmaları kapsamında 23 istasyonluk sismoloji gözlem ağı ve 13 istasyonluk bir GPS ölçüm ağı oluşturularak Temmuz 2013'te istasyonlar devreye alınmış olup istasyonlarından gerçek zamanlı veri akışı devam etmektedir. Sinop İnceburun Yarımadası Çevresinde Oşinografik Araştırmaları kapsamında TÜBİTAK-MAM Çevre ve Temiz Üretim Enstitüsü tarafından TÜBİTAK Marmara R/V gemisi kullanılarak denizdeki Oşinografik parametrelerin ölçüm çalışması tamamlanmıştır. Sinop Çevresinde Kara Alanı Jeofizik Jeomorfolojik Araştırmalar 2014 Ağustos ayında tamamlanmıştır.

JAPC (Japon Atomic Power Company)

Japon Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı (METI) ile JAPC arasında Sinop sahasına yönelik karada ve denizde yer alan faylar ve bunların karakteristik özelliklerini belirlemek amacıyla yapılmış olan bu sözleşme sonrasında, EÜAŞ ile JAPC arasında 05.12.2013 tarihinde bir işbirliği anlaşması protokolü imzalanmıştır.

JAPC Off-Shore (Deniz) Çalışmaları

JAPC firması tarafından, 9 Eylül Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Teknoloji Enstitüsüne ait sismik araştırma gemisi Koca Piri Reis'le de-

nizde bulunan faylar ve bunların karakteristiklerini belirlemek amacıyla uluslararası standartlara uygun olarak, Sinop sahasında kıyı ötesi (off-shore) veri toplama çalışmaları, 5-31 Ekim 2013 tarihleri arasında tamamlanmıştı JAPC on-Shore (Kara) Çalışmaları JAPC firması, ayrıca nükleer santralın sismik tasarımını etkileyebilecek yetkin fayları tanımlamak için karada jeolojik, jeofizik ve jeoteknik araştırmaları yapmak üzere, alt yüklenicileri ile birlikte gerekli izinlerin alınması sürecini tamamlayarak 11 Ağustos 2014 itibarıyla saha çalışmalarına başlamış ve 28 Kasım 2014'te tamamlamıştır.

Kara alanında yüksek çözünürlüklü topoğrafyanın elde edilmesi amacıyla LIDAR çalışması yaptırılmasına yönelik olarak 2014'de verilerin toplanması gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizi ve raporlaması devam etmektedir. Çalışmaların ikinci aşaması olan jeomorfolojik çalışmalarla ilgili kalite dokümanları hazırlanmış ve TAEK'e sunulmuştur.

Fizibilite çalışmaları kapsamında deniz tabanı topografyası ve mevcut süreksizliklerin belirlenmesi için yapılması gereken Batimetri çalışmasına yönelik kalite dokümanları hazırlanmış ve TAEK'e sunulmuştur.

Teknik fizibilite çalışmaları kapsamında, Olasılıksal (Probabilistic-PSHA) ve Deterministik (Deterministic-DSHA) yaklaşımlarla Sismik Tehlike Analizi (Seismic Hazard Analysis-SHA) çalışması yapılacaktır. Sinop sahasının karmaşık yapısı göz önünde bulundurularak bu çalışmanın, "Sismik Tehlike Analizi Uzmanlar Kurulu" (Senior Seismic Hazard Analysis Committee-SSHAC) süreci ile yürütülmesi kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda, SSHAC sürecine ait ilk hazırlık toplantısı 09-10 Aralık 2014 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Sinop Projesi ÇED Kalite Planı kapsamında ÇED çalışmaları başlamıştır. Sahada meteoroloji çalışmaları, radyolojik çalışmalar, karasal ve deniz çalışmaları, hidroloji çalışmaları, sosyo-ekonomik çalışmalar, hava kalitesi çalışmaları başlamıştır. Bu doğrultuda sahada 100 m'lik, 10 m'lik kuleler ve AWOS ve Sodar Rass istasyonu lokasyonları Meteoroloji Genel Müdürlüğü yetkililerinin de katılımıyla belirlenmiş ve istasyonlar kurulmuştur. Atmosferik dağılım analizini gerçekleştirmek için 1 yıllık kesintisiz veri toplayacaktır.

Altyapı Geliştirme Faaliyetleri

Sinop Nükleer Santral Projesi'nin yapılabilirliği konusunda önemli rol oynayan fizibilite çalışması ve ekonomik etki değerlendirme raporu hazırlama çalışması başlamıştır. Ekonomik Etki Değerlendirme Raporu projenin sosyo-ekonomik etkilerini değerlendiren ve ekonomik anlamda sayısal değerlerle somutlaştıran rapor olup Proje Şirketince Bakanlığa sunulması öngörülmüştür.

NÜKLEER ENERJİ RAPORU 2016

3. BÖLÜM

SİNOP'TA YAPILMASI PLANLANAN NÜKLEER GÜÇ SANTRALININ İNCELENMESİ

NÜKLEER ENERJİ RAPORU 2016

3. SİNOP'TA YAPILMASI PLANLANAN NÜKLEER GÜÇ SANTRALININ İNCELENMESİ

3.1 SİNOP'TA YAPILMASI PLANLANAN NÜKLEER GÜÇ SANTRALI İLE İLGİLİ TARİHSEL GELİŞİM

Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) Sinop İnceburun bölgesini 1970 yılı başlarında nükleer santral yeri olarak seçmiş, ön hazırlıklar yapmış fakat deprem açısından ortaya çıkabilecek sonuçlar nedeniyle araştırmalar durdurulmuştur. 2 Kasım 1983 tarihinde, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nca, G.E (ABD) firmasına Sinop'ta 1185 MWe gücünde nükleer santral kurmak için iyi niyet mektubu vermiştir. G.E uzmanlarının Sinop'ta yaptıkları incelemeler ve kuruluş yeri ile ilgili araştırmalar sonucu Maden Tetkik ve Arama (MTA), Elektrik İşleri Etüt İdaresi (EİE), ODTÜ uzmanları ve Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu (UAEA) kanalıyla ülkemize davet edilen uzmanların kararı 'Deprem yönünden denizdeki fayların ne ölçüde aktif oldukları araştırılmadan kesin karara varılamayacağı' görüşü sonrası, G.E firması ihaleden çekilmiştir.

2006 Nisan ayında Türkiye'nin nükleer santral sahası olarak yine Sinop'un seçildiği açıklanmıştır. Akkuyu ihale sürecindeyken TAEK, Sinop sahası için Eylül 2009 tarihine kadar kendi kendine yer lisansı vermiş, Sinop sahası için ihale açılacağını ve daha sonra Sinop'ta yakıt zenginleştirme kurulacağını açıklamıştır. 10 Kasım 2009 tarihinde Danıştay nükleer santrallarla ilgili yasanın yer tahsisi ve birim fiyat satışı konulu iki maddesinin yürütülmesini durdurmuş ve ilk nükleer santral kurulacak yer Sinop İnceburun Yarımadası seçilmiştir. Ne var ki Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu (İMF) ile yapılan stand-by anlaşmaları gereği nükleer santralların üreteceği elektriğe hazine garantisi verilmemiş olması nedeniyle Enerji Bakanı Hilmi Güler, santralın özel

sektörce yapılması çalışmalarını başlatmıştır. Bu doğrultuda Nükleer Santral Kurma ve İşletmesi'ne ilişkin Yasa Teklifi 2007'nin Ocak ayında TBMM Çevre Komisyonu'nda görüşülüp yasalaşmış ancak 10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından veto edilmiştir. Cumhurbaşkanı seçimleri ardından 60. AKP hükümeti tarafından yeniden TBMM'ye sunulan ve komisyon görüşmelerinde tüm maddeleri değiştirilerek yenilenen düzenleme yeni Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından onaylanmış ve 5710 sayılı Nükleer Güç Santralı'nın Kurulması ve İşletmesi ile Enerji Satışına İlişkin Kanun Kapsamında Yapılacak Yarışma ve Sözleşmeye İlişkin Usul ve Esaslar İle Teşvikler Hakkında Yönetmelik 19.03.2008 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Daha sonra aşağıda ayrıntılı olarak incelenen ve Sinop Nükleer Güç Santralı'nın yapımına yönelik gelişmeler yaşanmıştır.

3.2 SİNOP NÜKLEER SANTRALI YAPIMI İÇİN YAPILAN YASA VE ANLAŞMALARIN İNCELENMESİ

Sinop'ta yapılması planlanan nükleer santralın yasal altyapısı 6642 sayılı ***"Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti arasında Türkiye Cumhuriyetinde Nükleer Güç Santrallarının ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesi Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşma ile Türkiye Cumhuriyetinde Nükleer Güç Santrallarının ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesine dair İşbirliği zaptının onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun"*** yasa ile tamamlandı.

Yasanın adından da anlaşılacağı üzere bu yasa iki bölümden oluşuyor;

1- Türkiye ile Japonya arasında nükleer güç santrallarının ve nükleer güç sanayinin geliştirilmesi alanında işbirliği ve

2- Türkiye ile Japonya arasında nükleer güç santrallarının ve nükleer güç sanayinin geliştirilmesine dair işbirliği zaptı.

Yani önce hangi alanlarda işbirliği yapılacağı konusunda mutabakata varılıyor, daha sonra bu işbirliğinin nasıl yapılacağı belirlenerek bir tutanak haline getiriliyor ve Türkiye bu anlaşmadan vazgeçmesin diye yasa haline getiriliyor. Dolayısı ile bu anlaşmayı imzalayan hükümet değişse bile Sinop'ta nükleer santral yapılmasından vazgeçilmesi ancak yasa değişikliği ile mümkün olacak hale getiriliyor.

Bu bölümde adı geçen yasanın neler getirdiği, ülkemizi hangi yükümlülükler altına soktuğu incelenecektir. Yasanın gerekçesinin ilk pragrafı şu ifadeleri içermektedir:

GEREKÇE

Dünya enerji talebi her geçen gün hızla artmaya devam etmektedir. Uluslararası Enerji Ajansı tarafından yapılan senaryo çalışmalarına göre, 2035 yılına kadar dünya enerji talebinin üçte bir oranında artması ve artan enerji talebinin karşılanmasında fosil yakıtların ağırlıklı konumunu devam ettirmesi öngörülmektedir. Ancak enerji talebinin artışı ve fosil kaynaklarının tükeneceği göz önünde bulundurulduğunda, enerji arz güvenliğinin sağlanması için yeni kaynaklara ihtiyaç duyulmakta ve bu kaynakların her an kullanıma hazır bulunmasının yanı sıra ucuz, çevre dostu ve güvenilir (sürekli) olması da gerekmektedir. Tüm bu özelliklere sahip olan nükleer enerji, ülkelerin sürdürülebilir enerji stratejileri açısından büyük öneme sahiptir.

Gerekçenin ilk paragrafında, “Arz güvenliğinin sağlanması için yeni kaynaklara ihtiyaç duyulduğu ve bu kaynakların her an kullanıma hazır olması yanı sıra ucuz, çevre dostu ve güvenilir (sürekli) olması” gerektiği vurgulanmaktadır ve nükleer enerjinin bu özelliklere sahip olduğu belirtilmektedir. Yani nükleer enerji ucuz, çevre dostu ve güvenilir (sürekli) olarak kabul edilmektedir. Bu özellikleri inceleyecek olursak; öncelikle nükleer enerjinin ucuz olmadığını ve Sinop Nükleer Santralı’ndan alınacak elektriğin en düşük fiyatının (11.83 sent/kwh yakıt dahil-Bknz 6642 sayılı yasa) TETAŞ’ın 2014 yılı ortalama elektrik alım fiyatından (7.75 sent/kwh-Bknz TETAŞ 2014 faaliyet raporu) %53 oranında daha pahalı olduğunu görürüz. Gerekçede, nükleer santralların güvenilir (sürekli) olma niteliği gösterilmektedir. Bilindiği gibi nükleer santrallara yakıt yüklemesi yapıldıktan sonra yaklaşık bir yıl süre ile santrallar yüklenen bu yakıtı kullanmakta ve bir yıl sonunda yeni yakıt yüklemesi yapılarak reaktörün sürekliliği sağlanmaktadır. Reaktöre yüklenen yakıt çubukları Türkiye’de imal edilmemektedir ayrıca Türkiye’de nükleer yakıt yoktur ve nükleer yakıt yapma kapasitesi de yoktur. Dolayısı ile Sinop’ta kurulacak santralın yakıtı ya Fransa’dan ya da Japonya’dan getirilecektir. Yani ticari bir işlemle satın alınacaktır. Dünyadaki nükleer endüstrideki nesnel durum nedeniyle başka bir kaynaktan (örneğin Rusya’dan veya Çin’den) Sinop’ta Japon-Fransız konsorsiyumu tarafından yapılan nükleer santrala yakıt temin olanağı yoktur. Dolayısı ile kaynağı Türkiye’de bulunmayan ve tek kaynaktan satın alınması zorunlu olan bir yakıtla çalışan bir santralın güvenilir ve sürekli olduğundan bahsedilemez. Bu santralın güvenilirliği, ancak temin edilen ülkelerle olan münasebetin ve ticari ilişkilerin güvenilirliği kadardır.

Gerekçede ayrıca nükleer enerjinin kaynak çeşitliliği sağlayacağı ithal kaynaklara olan bağımlılığımızı azaltılacağı belirtilmektedir:

> • Söz konusu Proje, enerji talebi hızla artan ülkemiz için kaynak çeşitliliği sağlayarak, ithal kaynaklara olan bağımlılığımızı azaltıp sürdürülebilir enerji arzına önemli katkı sağlayacaktır.

Aynı konu bu yasanın ana komisyonu olan, Dış İşleri Komisyonu raporunda da şu şekilde yer almaktadır:

> • Nükleer enerjinin enerji arz kaynaklarımız arasına dahil edilmesinin ülkemiz ekonomisinin son yıllarda önemli gelişme göstermesi ile birlikte artan enerji talebinin karşılanması, enerji arzı güvenliğinin sağlanarak ithal yakıtlara bağımlılıktan kaynaklanan risklerin azaltılması, enerji kaynaklarımızın çeşitlendirilmesi ve sera gazı emisyonlarının azaltılması açısından elzem olduğu,

Komisyon raporunda, ithal yakıtlara bağımlılık bir risk olarak kabul edilmekte ancak nükleer yakıt sanki yerli bir yakıtmış gibi nükleer santralların dışa bağımlılığı azaltacağı söylenmektedir. Burada büyük bir yanılgı ve çelişki vardır. Türkiye'de olmayan bir yakıt dışa bağımlılığı azalmaz, ancak arttırır. Burada kastedilen; nükleer yakıtın ucuz olduğu ve az bedelle çok elektrik enerjisi üretilebileceğidir. Bu söyleminde doğru olmadığı ve Sinop Nükleer Santralı'ndan alınacak elektriğin KWH bedelinin çok yüksek olacağı bir önceki paragrafta açıklanmıştır.

Gerekçede yer alan; nükleer santral yapılması ile sera gazı emisyonlarının azalacağı yönündeki söylem ise kısmen doğrudur.

Görüldüğü gibi 6642 Sayılı Yasa gerekçesi bile, gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Bu durum Sinop Nükleer Santralı'nın yapım gerekçesinin bile bu nükleer santralın gereğini tam olarak açıklayamadığını göstermektedir.

SİNOP'TA YAPILACAK NÜKLEER SANTRAL ANLAŞMASI SÜRECİ ŞEFFAF DEĞİLDİR

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde Nükleer Güç Santrallarının ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesi Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşma

6642 Sayılı yasanın birinci bölümü; "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde Nükleer Güç Santrallırının ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesi Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşma"dır. Bu anlaşmanın ayrıntılarına baktığımızda aşağıdaki hususları görülmektedir.

GİRİŞ

Bu kısımda daha önce bir takım görüşmeler yapılarak Türkiye'nin nükleer güç sanayisini, nükleer emniyet ve güvenliğini, nükleer düzenleme, atık yönetimi ve benzeri nükleer sanayi konularında gelişimini sağlamak için Japon firmalarının Türkiye'de nükleer güç santralı kurmak yönündeki güçlü istek ve arzularını göz önünde bulundurarak ikinci sahada nükleer güç santralının geliştirilmesi amacı ile Japonya'yı işbirliği ortağı olarak seçmeye karar verdiği belirtilerek bu anlaşmanın imzalandığı belirtilmektedir.

Yani Japon firmaları Sinop'ta nükleer santral yapmak isteklerini belirtmiş; bir takım görüşmeler yapılmış, pazarlıklar bitirilmiş ve bu anlaşma nükleer sanayinin geliştirilmesi adı atında Sinop Santralı'nın Japonlara yaptırılması amacıyla imzalanmıştır. Yapılmış veya yapılacak bir ihale yoktur. Fiyatlar, koşullar herhangi bir yarışmaya tabi tutulmamıştır; bir rekabet ortamı yaratılmamıştır, bu anlaşmanın koşullarına nasıl varıldığı belli değildir, bir şeffaflık yoktur ve kapalı kapılar ardında varılan bir takım mutabakatlarla bu anlaşma yapılmış ve Sinop'a bir nükleer santral kurulması kararlaştırılmıştır.

Madde 1 ve 2:

Anlaşma'nın 1. Maddesi, Tanımları; 2. Maddesi ise işbirliği yapılacak alanları kapsamaktadır. 2. Maddede nükleer endüstrinin hemen hemen her konusunda işbirliği yapmak için tarafların elinden gelen en iyi çabayı gösterecekleri belirtilmiştir. En iyi çaba ölçülebilir bir kavram olmadığından işbirliği yapılacak alanların hangisinin ne derece gerçekleştirilebileceği bu anlaşma ile somut bir şekilde ortaya konmamaktadır. Dolayısı ile anlaşılan uygulama safhasında bu anlaşmanın ne kadarının ne şekilde gerçekleşeceği ortaya çıkacaktır.

Madde 4:

4. Madde aşağıdaki gibidir:

SAHA VE ALTYAPIYA İLİŞKİN HUSUSLAR

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti

(a) Proje için gerekli olan Proje Sahası'nı, mülkiyetini vermeksizin, nükleer güç santralının söküm sürecinin sonuna kadar Proje Şirketi'ne bila bedel tahsis edecektir;

(b) Proje Sahası dışında Proje için gerekli olan altyapıyı bila bedel sağlayacaktır;

(c) Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına uygun olarak, ilgili kişilerin Proje Sahası'na erişimini kolaylaştıracaktır;

(d) Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına uygun olarak, Proje için uygun şartlara sahip yabancı vatandaşların istihdam edilebilmesi amacıyla gerekli izinlerin verilmesini kolaylaştıracaktır ve

(e) Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına uygun olarak, Proje'nin uygulanması için onayların, izinlerin ve lisansların verilmesini kolaylaştıracaktır.

Saha ve altyapı konusunda Akkuyu Nükleer Santralı'nda olduğu gibi Türkiye, santral sahasını bedelsiz olarak sağlayacağı gibi, proje sahasının tüm altyapısını yapacak ve projenin uygulanması için onayların, izinlerin ve lisansların verilmesini kolaylaştıracaktır.

Yani gerekli alanı ve altyapıyı sağlayarak nükleer santralın sahibi olan ve üretilecek enerjiyi Türkiye'ye satacak olan özel şirketin yatırım tutarına çok önemli bir katkı sağlanarak şirketin santral için yapacağı yatırımın miktarı azaltılacaktır. Böylece kâr haddi yükseltilmiş olmaktadır. Ayrıca çok önemli bir konu da Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına uygun olarak gerekli; onay, izin ve lisansların verilmesinin kolaylaştırılacağı güvencesidir. Bu şu anlama gelmektedir; "Eğer şirket mevzuata uygun olarak başvuru yaparsa doğal olarak onay ve izinleri kolayca alacaktır." O zaman yukarıdaki cümle mevzuata pek de uygun olmayan hususlarda kolaylık sağlanacağı ve mevzuata tam uymayan izin ve onayların verileceği anlamına mı gelmektedir?

Özellikle ÇED raporu ve yer raporu için gerekli olan onay ve izinler hayati önemdedir. Sinop Santralı'nın yapılacağı yer ekolojik olarak çok önemlidir ayrıca fay hatlarına da yakındır. Acaba mecazi olarak fay hattının bile yerini değiştiren bürokrasi Sinop Nükleer Santralı için de böyle kolaylıklar mı düşünmektedir?

Anlaşmanın bu maddesi hiçbir anlam taşımamaktadır.

Madde 5:

5. Madde anlaşmanın en önemli maddesi olup anlaşma eki ev sahibi hükümet anlaşmasının esas unsurlarını belirlemekte ve Türkiye Cumhuriyeti'ne Sinop Santralı'nda üretilecek enerjinin devlet tarafından satın alınması garantisini içermektedir. Anlaşma ekinde yer alan ayrıntılar bu anlaşmanın en önemli kısmı olup, bu bölüm sonunda ele alanıcaktır.

Madde 6:

Bu maddede projenin finansmanının proje şirketi vasıtası ile Japonya'dan sağlanacağı belirtilmektedir.

Anlaşma'nın bundan sonraki maddeleri rutin anlaşma maddeleri şeklindedir.

EK

EV SAHİBİ HÜKÜMET ANLAŞMASININ ESAS UNSURLARI

Bu anlaşmanın en önemli bölümü bu olup, 6642 Sayılı Yasanın 2. Bölümü olan, "Türkiye Cumhuriyeti'nde Nükleer Güç Santral-

larının ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesine Dair İşbirliği Zaptı"nın eki olan ve Sinop'ta yapılacak santral için Türkiye Hükümeti ile yapımcı konsorsiyum arasında imzalanacak olan sözleşmenin ana unsurlarını belirlemektedir.

Burada ilk üç maddede belirtilenlerle;

1- Sinop Nükleer Güç Santralı (NGS) katılımcılarının EÜAŞ, Mitsibushi Heavy Industries Ltd. ve ITOCHU şirketlerinin olduğu ve bunun Proje şirketi olarak adlandırılacağı,

2- Sinop'ta ATMEA 1 tipi dört adet reaktörden oluşacak bir NGS kurulacağı,

3- Proje sahasının NGS'nin sökümüne kadar bedelsiz tahsis edileceği,

4- Proje şirketinin bir fizibilite çalışması hazırlayacağını,

5- Proje şirketinin yer raporunu hazırlayacağını,

6- Proje şirketinin bir ekonomik etki değerlendirmesi raporu hazırlayacağını,

7- Proje şirketinin yalnızca nükleer santral yapılacak saha içerisindeki altyapıdan sorumlu olacağı, saha dışındaki yol, iletişim vs. gibi altyapıdan sorumlu olmayacağı, yani saha dışı altyapının Türkiye Hükümeti'nce yapılacağı,

8- Proje finansmanının %30 öz sermaye, %70 borç (banka kredisi) ile yapılacağı, genel konular olarak hükme bağlanmıştır.

4. Madde: Elektrik Satın Alma Anlaşması: Bu madde çok önemli olduğu için aynen aşağıya alınmıştır:

4. ELEKTRİK SATIN ALMA ANLAŞMASI

(a) Türkiye Cumhuriyeti Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt AŞ, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve ilgili Proje Katılımcıları arasında yapılan müzakerelere dayalı olarak Proje Şirketi ile Elektrik Satın Alma Anlaşması'nı akdedecektir.

(b) Yukarıda bahsedilen müzakerelerde hesaplanan (katma değer vergisi hariç) kilovat saat başına [10,80/10,83] Amerika Birleşik Devletleri (ABD) senti tarife aşağıdaki varsayımlara dayanmaktadır:

(i) Proje sahasında dört (4) ünite inşa edilecektir. Dört (4) ünitenin işletmeye alma yılları sırasıyla ünite I için 2023, ünite II için 2024, ünite III için 2027 ve ünite IV için 2028'dir;

(ii) Elektrik Satın Alma Anlaşması, her bir ünitenin ticari işletme tarihinden itibaren yirmi (20) yıl süreyle geçerli olacaktır;

(iii) Tarife, yirmi (20) yılın ortalamasıdır;

(iv) Tarife, Fizibilite Çalışması sonucuna ve fiyat ayarlama mekanizmasına tabidir;

(v) İletim ve frekans kontrolü sırasında toplam elektrik kaybı %iki (2) olacaktır;

(vi) Yakıt masrafı, bu tarifeye dahil edilmemiştir ve aynen yansıtılan masraf temelinde eklenecektir;

(vii) Tarife, atık yönetimi ve söküm fonlarını (her bir kilovat saat başına 0,30 ABD senti olmak üzere) içermektedir;

(viii) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Proje Şirketi'nde öz sermayenin %49'unu nakit olarak sağlamakla sorumludur;

(ix) Japon Konsorsiyumu, Proje Şirketi'nde öz sermayenin %51'ini nakit olarak sağlamakla sorumludur;

(x) Elektrik Satın Alma Anlaşması yürürlükte kaldığı süre boyunca, EÜAŞ, Proje Şirketi'nde öz sermayenin [%30/%49]'una sahip olacaktır;

(xi) Elektrik Satın Alma Anlaşması yürürlükte kaldığı süre boyunca, Japon Konsorsiyumu, Proje Şirketi'nde öz sermayenin %51'ine sahip olacaktır ve

(xii) EÜAŞ ve diğer Proje Katılımcıları farklılaştırılmış iç karlılık oranına tabi olacaklardır.

Çok önemli olması nedeni ile 4. Madde içeriği fasıllar şeklinde yorumlanmıştır.

- (a) Bu madde de Proje şirketi ile TETAŞ'ın elektrik satın alma anlaşması imzalayacağı hüküm altına alınmaktadır.
- (b) Satın alma anlaşmasının koşulları da oldukça ayrıntılı olarak bu maddede yer almaktadır.

FİYAT: Sinop Nükleer Güç Santralı'ndan satılacak elektriğin beher kwh'i (KDV hariç) ve aşağıdaki koşulların yerine getirilmesi şartı ile (10,80/10,83) ABD sent'i olacaktır. Burada hangi koşulda 10,80 sent hangi koşulda 10,83 sent olacağı belirgin değildir.

Bu fiyat aşağıdaki koşullara bağlıdır:

- (i) Proje sahasına 4 ünite inşa edilecektir. Yani şirket daha küçük güçlü bir santralı kabul etmemektedir. Reaktörlerin devreye alma tarihleri de bu anlaşmada kesinleştirilmiştir.

- (ii) Türkiye Hükümeti 20 yıl nükleer santralda üretilecek elektriği satın alma garantisi vermiştir.

Yani ihtiyacı olsa da olmasa da, piyasa da fiyatlar daha ucuz olsa da Devlet Sinop Nükleer Santralı'nın ürettiği tüm elektriği 20 yıl süre ile ortalama 10,83 sent artı yakıt fiyatından satın almak zorundadır. Bugünün fiyatları ile bir kwh fiyatı eğer yakıt kwh başına 1 sent olarak kabul edilirse 11.83 sent karşılığı 34.3 kuruş/kwh olacaktır. Bu rakam bugünün fiyatları ile bile çok pahalıdır ve 2014 ortalama fiyatının iki katına yakındır. İleride yakıt masrafı olmayan yenilenebilir enerji kaynaklarının daha fazla kullanılması ile ucuzlayacak elektrik birim fiyatları içerisinde ise bu fiyat çok daha fahiş kalacaktır.

- (iii) Yukarıda belirtilen tarife 20 yılın ortalaması olacaktır yani belli yıllar daha yüksek olabilir. Bu şu anlama gelmektedir. Şirket kredi ödemesi yapacağı ilk yıllarda yüksek bir tarife uygulayacaktır. Ancak kredinin ödenmesinden sonra fiyatları ortalama tarifenin altına indirecektir. Dolayısı ile krediyi erkenden ödeyerek faiz avantajı kazanıp kâr marjını maksimize edebilecektir.

- (iv) Tarife yani beher kwh fiyatı fizibilite çalışması sonrası fiyat ayarlama makanizmasına tabi olacaktır denilerek fizibilite çalışması sonrasında ve bu süre zarfında eğer fiyat artışları olur ise tarifenin artabileceğine işaret edilmektedir. Fizibilite çalışması sonrasında eğer güvenlik önlemlerinin en üst seviyeye çıkarılması talep edilirse (Fukuşima felaketinden sonra IAEA bu konuda ısrarlı olmaktadır) fiyatın artma olasılığı yüksek bir olasılık olarak karşımıza çıkabilir.

- (v) İletim ve frekans kontrolü yani yük tevzi tarafından gerek frekans kontrolü gerekse iletim kısıtları dolayısı ile verilecek yük atma emirleri nedeni oluşabilecek üretim azalmaları %2 oranından fazla olamayacaktır. Yani bu madde ile şirket Sinop Nükleer Santralı'nda enterkonnekte sistem gerekleri nedeni ile üretimde %2'den fazla bir kısıntıya gidilmesi halinde üretemediği elektriğin bedelini talep etme hakkına sahip olacaktır.

- (vi) Yakıt yani nükleer santralın çalışması için elzem olan yakıt yukarıda verilen 10,80/10,83 sent/kwh bedeline dahil edilmemiştir. Şirket yakıtı kaça alırsa aynen o bedelle fiyata yansıtılacaktır. Yani yakıt fiyatlarındaki artış riskini şirket almamış ve bu risk de Türkiye tarafından satın alınacak fiyata eklemiştir. Dünyada uranyum madenciliği ve uranyumun ticari nükleer santral yakıtı haline getirilmesini yapan 5 ülke vardır. Bu ülkeler ABD, Kanada, Fransa, Rusya ve Çin'dir. Fiyatı belirleyen de bu ülkelerdir.

Bilindiği gibi doğadan elde edilen uranyum çeşitli işlemlerden geçtikten sonra nükleer santral yakıtı haline gelmektedir. Bir örnek olarak ABD'de bu işlemin yapılışı fiyatlı olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Burada ABD'de kendi santralında yakıt maliyeti 0.52 sent/kwh olarak hesaplanmıştır. Ancak bu fiyat satış fiyatı değildir. Türkiye gibi bir ülke için bu yakıt satın alındığı zaman üzerine kâr, taşıma ve depolama gibi ek giderler eklenmelidir. Bu nedenle yakıt maliyetinin Sinop Nükleer Santralı'nda 1 sent/kwh olacağı tahmin edilmektedir.

Temmuz 2015 tarihinde ABD'de 1 kg uranyumun, UO2 reaktör yakıtı olarak almak için hesaplama (Uzun dönem uranyum alım fiyatı anlaşması varsayımı ile Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12: Nükleer Yakıt Bedelinin KWH Birim Fiyatına Etkisi Hesaplaması

Uranyum:	8.9 kg U3O8 x $97	US$ 862	%46
Dönüştürme:	7.5 kg U x $16	US$ 120	%6
Zenginleştirme:	7.3 SWU x $82	US$ 599	%32
Yakıt İmalatı:	kg (yaklaşık)	US$ 300	%16
Toplam-Yaklaşık:		US$ 1.880	
At 45,000 MWd/t burn-up this gives 360,000 kWh electrical per kg, hence fuel cost: 0.52 ¢/kWh. (45,000 MWd/t (günlük tüketim) varsayımı ile 1 kg yakıt 360 000 kwh elektrik üretimi sağlar. Bu durumda örnek olarak alınan nükleer santralda yakıt bedeli 1 kwh için 52 sent olarak hesap edilebilir)			

Kaynak: World Nuclear Organisation web sitesi

AÇIKLAMA: MWd/t: Ton başına MW gün enerji: reaktörün çalıştığı sure için bir ton nükleer yakıttan elde edilen termik enerjinin birimi olarak kullanılır.

Fosil yakıtlı santralların aksine nükleer santrallarda reaktörler yakıt değişimi gerektirdiğinden doğrudan bir hesaplama ile beher birim uranyuma karşılık elektrik üretimi hesabı yapılamaz. Kullanılmayan yakıt ve kullanılmış yakıttan ortaya çıkan plutonyum daha sonra yeniden işlenerek kullanılacak hale getirilebilir. Bu nedenle pratik olarak hesaplama yapılabilmesi için hafif su reaktörleri örnek alınarak bir hesaplama sistemi genellikle kullanılmaktadır. Hafif su reaktörleri 45.000 ila 50.000 MWd/t uranyum kullanırlar. Bu ise kullanılan bir ton nükleer yakıt içerisinde 45-50 kg arasında fisyona uğrayabilir madde (Parçalanabilir madde) fisyona uğramış (parçalanmış) ve 360 ila 400 milyon kwh elektrik

üretildiği anlamındadır. Burada nükleer güç santralının verimliliği %34 olarak kabul edilmektedir.

Yakıt fiyatlarının kwh fiyatına ne şekilde etki edeceği aşağıdaki grafikte verilmiştir. Yukarıdaki örnekte 1 kg madenden çıkan uranyumun fiyatı 97 USD/kg olarak alınmıştır. Artması halinde elektrik fiyatına etkisi, Şekil 21'deki grafikten kolayca anlaşılmaktadır.

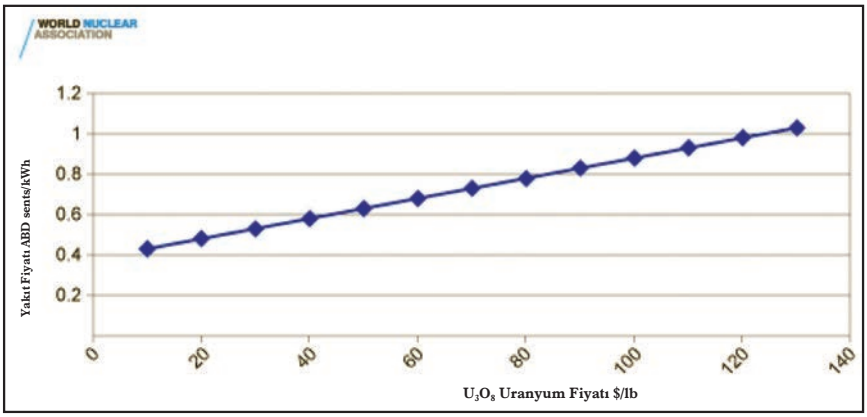

Kaynak: World Nuclear Association

Şekil 21: Uranyum Fiyatı-Elektrik Fiyatı (kwh) Etkileşimi

- (vii) Bu maddede tarifenin atık yönetimi ve söküm fonları için ödenecek 0.3 sent/kwh'i içerdiği belirtilmektedir. Bu madde çok önemlidir. Şirket kwh başına 0,30 sent ödeyerek nükleer santraldan çıkan atık yakıtın sorumluluğunu ve nükleer santralın teknik ömrü tamamlandıktan sonraki söküm masraflarını Türkiye'ye yüklemektedir veya bu bedel karşılığı Türkiye bu yükü omuzlarına almaktadır.

Bu Türkiye'ye büyük yük getirmektedir. Dünyada durdurulmuş 150 adet reaktör olmasına karşın henüz daha tam olarak sökülmüş ve sahası kullanıma açılmış bir nükleer reaktör yoktur. Uzmanlar bir nükleer reaktörün söküm bedelinin yapım bedelinden fazla olabileceğini tahmin etmektedirler. Eğer Sinop Santralı 40 yıl boyunca %90 kapasite ile hiç durmadan çalışırsa bu fonda 4.24 milyar dolar birikecektir. Bu bedelle değil ki atıkların depolanması için uygun depo yapılması, bir reaktörün bile tam anlamı ile sökümü mümkün değildir. Bu madde vasıtası ile Türkiye altından kalkamayacağı bir yük altına girmektedir.

- (viii) ve (ix) Kurulacak şirketin yatırımının %70 kredi ve %30 öz sermaye ile yapacağı önceki maddelerde hükme bağlanmıştır. Bu madde de yine öz sermayenin %51'ini Japon konsorsiyumunun, %49'unu ise EÜAŞ'ın nakit olarak sağlayacağı hüküm altına alınmaktadır. Bunun amacı nükleer santralı yapacak şirketin nakit varlığının yüksek olması ve böylece borç alacağı %70 için bankalar nezdinde kolaylık sağlanmasıdır. Yaklaşık 22 milyar dolar yatırımla gerçekleşeceği öngörülen Sinop Nükleer Santralı (yaklaşık 5000 USD/KW) için Türkiye 3.24 milyar dolar nakit yatırım yapacaktır. Bu ise yatırımın %15'inin Türkiye tarafından nakden yatırılacağı anlamına gelmektedir.

- (x) ve (xi) Bu maddelerde de TETAŞ'ın satın alma anlaşması yürürlükte kaldığı sürece yani en az 20 yıl boyunca Japon konsorsiyumun nükleer santralı yapmak ve işleterek elde edilen elektriği satmaktan sorumlu olan şirketin %51 pay oranına EÜAŞ'ın ise %30 ila %49 arasında bir pay oranına sahip olacağı kayda alınmıştır. Yani 20 yıl sonra ve santralın piyasaya elektrik satacağı zaman Japon konsorsiyum hisselerini satarak santraldan ayrılabilecektir. Bu ise atık yönetimi ve santralın sökümünde sorumluluklarını ortadan kaldıracaktır. Santral Türkiye'dedir; dolayısı ile atık yönetimi, atıkların tehlike ve zararları ile santralın sökülmesi sorumluluğu tamamen Türkiye'nin olacaktır. Türkiye Hükümeti uzun dönemli düşünerek bu konularda mutlaka gereken önlemleri almalı ve Japon konsorsiyumunun 20 yıl sonra muhtemelen yatırımını geri alarak yeterli kârı elde etmiş bir şekilde ve ayrıca proje şirketinin kendine ait paylarını satarak ilave bir gelirle nükleer santralın sorunları ile Türkiye'yi baş başa bırakarak kaçmasına müsaade etmemelidir.

EÜAŞ'ın pay oranının %49 ila %30 arasında olması ise EÜAŞ'ın paylarını başka bir özel kuruluşa devretme niyetini göstermektedir. Bu ise kâr amaçlı ortaklar için bir çağrı olarak kabul edilebilir ve devletin daha az miktarda yatırım yapmasını ama karşılığında da şirket üzerindeki kontrol haklarının azalmasını getirecektir.

(xii) Bu madde proje şirketi paydaşlarının farklı iç karlılık oranına sahip olacağını ortaya koymaktadır. Bu ise EÜAŞ'a yatırmış olduğu bedele karşılık %5 kâr oranı takdir edilirken Japon konsorsiyumun üyelerine değişik oranlarda ve çok daha fazla karlar takdir edilebilme olanağını ortaya çıkarmaktadır. Şirketin %51'ini elinde tutan Japon konsorsiyumu bu yönde istediği kararı alabilecektir. EÜAŞ'ın veto hakkı veya altın hisse denen hisseye sahip olmaması bu konu-

da hiç bir söz hakkı olamayacağını göstermektedir. Bu durum kamu kuruluşu olan EÜAŞ'ın yıllarca hiç bir kâr alamaması sonucunu doğurabilir. Bu gibi ticari anlaşmalarda kâr dağıtımı konuları çok net bir şekilde ana sözleşmelerde ifade edilmez ise sonuçta çoğunluk pay sahipleri şirketi istediği gibi yönetebilir. Bu madde piyasa ağzı ile Japonların imtiyazlı ortaklığa sahip oldukları anlamına gelmektedir. Nitekim bu ayrıcalık 4. Maddenin c bendi ile elektrik satın alma anlaşmasının süresi sona erdikten sonra kaldırılmaktadır. Yani Japon konsorsiyum paylarını satacak duruma gelince artık bu ayrıcalıktan vazgeçmektedir.

5. Madde: Bu madde ile Sinop Nükleer Santralı'ndan elektriği enterkonnekte sisteme nakledecek enerji nakil hatlarının Türkiye tarafından yapılacağı; bakım ve işletmesinden sorumlu olacağı ve ayrıca Sinop NGS için hatların zamanında hazır olmasını garanti edeceği konusunu kayda almaktadır. Böylece yapımcı şirket elektriği santral çıkışında satmayı, hat kayıpları vs. ile hiç bir şekilde sorumlu olmamayı ve ENH arızaları nedeni ile oluşacak üretim kayıplarının karşılanmasını garanti altına almış olmaktadır.

6. Madde: Bu madde ile Türkiye Cumhuriyeti kullanılmış yakıt ve radyoaktif atığın nihai bertarafının sorumluluğunu üzerine almaktadır. Ve bunun için şirketten daha önceki 4 (b) (vii) Maddesi'nde belirtilen 0.30 sentin, 0.15 sentini şirketten tahsil edeceğini kayda bağlamaktadır. Yani Türkiye dünyanın henüz çözmeyi başaramadığı radyoaktif atığın nihai bertarafı işlemini belli bir bedelle yükümlenerek şirketi bu sorumluluktan kurtarmış olmaktadır. Elektrik Satın Alma Anlaşması'nda atıfta bulunulan 5710 Sayılı Yasa'da nükleer santral kuran ve işleten şirketlerin kullanılmış yakıt ve radyoaktif atığın idaresi için açılacak hesaplara katkısı söz konusu iken diğer taraftan bu anlaşma ile sorumluluğun tamamı Türkiye'ye yüklenmiş olmaktadır. Böylece santralın ürettiği elektriğin karının şirkete, pisliğini temizlemek ise Türkiye'ye ait olacağı kabul edilmektedir.

7. Madde: Bu madde ile Türkiye nükleer zararlardan sorumluluklarla ilgili yasal çerçeveyi oluşturmak sorumluluğunu almıştır. Yani bir kaza halinde oluşacak zararlardan veya nükleer santralın çevreye verebileceği zararlardan şirket tek başına sorumlu olmayı kabul etmemiş ve bu hususla ilgili zararın Türkiye'ye yükleneceği veya en iyimser yönü ile paylaşılacağı bir yasal çerçeve talep etmiştir. Bu anlaşılması ve kabul edilmesi olanaksız olan bir ayrıcalıktır. Bu ayrıcalık başka hiç bir şirkete veya kişiye tanınmamaktadır. Genel kural olarak zarara neden

olan zararı tazmin etmekle yükümlüdür. Bu evrensel bir kuraldır. Sinop Nükleer Santralı'nı yapıp işletecek şirkete bu ayrıcalık tanınmamalı ve eğer nükleer santral nedeni ile bir zarar oluşacak olursa bu zararı karşılamakla nükleer santralın sahibi şirket sorumlu olmalıdır.

Madde 8: Bu maddede; "eğitilecek personel ve eğitim düzeyi konusu ileride yapılacak fizibilite çalışması ile belirlenecektir" denmektedir.

Madde 9: Bu maddede; ATMEA 1 tipi reaktörle ilgili teknoloji transferi yapılmasına ilişkin bir plan yapılacağı belirtilmiştir. Burada dikkat edilecek konu teknoloji transferi yapılacağı değil, teknoloji transferi için plan yapılacağının hükme bağlanmış olmasıdır. Yani Türkiye ATMEA 1 tipi reaktörler le ilgili teknoloji transferi konusunda karar verirse bunun ne şekilde olabileceğinin planı yapılacaktır. Burada sözü edilen gerçek anlamda teknolojinin transferi değildir. Yapılacak plan dahilinde teknoloji transferine karar verilirse teknolojiyi verecek olanların neler isteyeceği, ne kadarını vereceği, bunun neye yarayacağı belli değildir. Bu madde göz boyamak için eklenmiş izlenimi vermektedir.

Madde 10: Bu madde de ev sahibi hükümet anlaşmasında yer alabilecek diğer önemli hususlar belirtilmiştir. Bir sonraki bölümde incelenecek olan 6642 Sayılı Yasa'nın 2. Bölümü olan; "İşbirliği Zaptı ve Ev Sahibi Hükümet Anlaşması" bölümünde bu hususlar ayrıntısı ile incelenecektir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde Nükleer Güç Santrallarının ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesine Dair İşbirliği Zaptı

6642 Sayılı Yasa'nın 2. Bölümü, "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde Nükleer Güç Santrallarının ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesine dair İşbirliği Zaptı"nın onaylanmasına ayrılmıştır. Onaylanarak yasa haline getirilen bu işbirliği zaptına baktığımız zaman; Türkiye Hükümeti adına Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Japonya Hükümeti adına Dış İşleri Bakanı tarafından imzalanmış, 5 maddeden oluşan bir işbirliği zaptı olduğu ve bu zaptın ana amacının zaptın eki olan;

"Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve (Proje Şirketinin Ünvanı) Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde Nükleer Güç Santralı Projesinin ve Nükleer Güç Endüstrisinin Geliştirilmesi Hakkında ***Ev Sahibi Hükümet Anlaşması"***nın

onaylanması olduğu görülmektedir.

Böylece önceki bölümde anlatılan İşbirliği Anlaşması'nda ana unsurları belirtilen, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile henüz daha ismi belli olmayan ancak hangi kuruluşlardan oluşacağı anlaşma içerisinde tarif edilecek olan proje şirketi arasına da imzalanacak olan, "Ev Sahibi Hükümet Anlaşması" son haline getirilerek yasalaştırılmış olmaktadır. Bu adımdan sonra yapılacaklar artık Sinop Nükleer Santralı'nı kuracak şirket ile Türkiye Hükümeti arasında olacaktır.

Ev Sahibi Hükümet Anlaşması incelendiğinde genel olarak İşbirliği Anlaşması ekinde Esas Unsurlar olarak belirtilen konuların yer aldığı, bu konuların, Ev Sahibi Hükümet Anlaşması'nın maddeleri olduğu, bunlara bazı açıklamalar getirdiği ve bunun yanında yeni bazı madde ve kavramların eklendiği görülmektedir.

Giriş bölümünde özellikle aşağıdaki paragraflar dikkat çekmektedir.

> Hükümet, Türk Mevzuatı'na uygun ve tabi olarak kendisine tanınan yetki ile işbu Anlaşma kapsamında Proje'nin tüm amaçları için Devlet ve tüm Devlet Makamlarını yönetmek ve adlarına taahhütte bulunmak için işbu Anlaşma'yı akdettiğinden;
>
> Devlet Makamları, Türk Mevzuatı'na uygun ve tabi olarak Proje'ye olanak sağlamak ve Proje'yi desteklemek istediklerini, Proje'nin ilerletilmesi amacıyla, Proje ve Proje Şirketi'ne veya Proje ve Proje Şirketi yararına, diğerlerinin yanı sıra, bir takım yetkiler, muafiyetler ve güvenceler tahtında ve bunlara ilişkin olarak işburada belirtilen Arazi Hakları da dahil olmak üzere haklar temin etmek niyetinde olduklarından;

Burada açıkça Türkiye Cumhuriyeti devlet makamlarının Proje Şirketi'ne ve proje şirketi yararına, ***"bir takım yetkiler, muafiyetler ve güvenceler ..... haklar temin etmek niyetinde olduğu"*** vurgulanmaktadır. Eğer Sinop Nükleer Santralı bir ticari tesis ise diğer elektrik üretim şirketlerine tanınmayan bu haklar Sinop'ta nükleer santral yapacak şirkete neden tanınmaktadır? Bu şirket imtiyazlı bir şirket midir? Bu imtiyazlar ve haklar elektrik üretecek bir şirkete verilmesi gereken haklar mıdır? Tüm bu soruların yanıtları bu yasada yoktur. Tek gerekçe hükümetin nükleer enerjiden elektrik üretilmesini desteklemesi olarak gösterilmektedir. Hükümet öteki kaynaklardan elektrik üretimini desteklemiyor mu? Neden güneşten elektrik üretecek kişilere veya şirketlere bedelsiz arazi tahsisi yapılıp tüm altyapısı da devlet tarafından inşa edilmemektedir? Neden öteki tüm kaynaklardan elektrik üretmek için yapılan santrallar için yasalar çıkarılmamakta ve ek güvenceler ve mu-

afiyetler verilmemektedir. Türkiye Hükümeti tüm bu soruların yanıtlarını açıklamalı ve elektrik üretecek bir ticari kuruluşa neden satın alma garantisi dışında tüm bu imtiyazları verdiğini açıklamalıdır.

Giriş bölümünde ayrıca, proje şirketi tarafından yapılacak ve neleri kapsayacağı liste halinde anlaşma ekinde verilen fizibilite raporunun projenin gerçekleşmesi yönünde hayati öneme haiz olduğunun ve bu fizibilite çalışması sonucunun hem Türkiye Hükümeti'ni, hemde Proje Şirketi'ni tatmin etmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Türkiye Hükümeti'nin işbirliği ve desteği ile proje şirketi tarafından yapılacak bu fizibilite raporunda ortaya çıkacak hususlar projenin geleceği açısından önemli olacaktır. Bu nedenle fizibilite raporunun hazırlanması kamuoyu tarafından dikkatle izlenmelidir. Fizibilite raporunun kamuoyuna açıklanıp açıklanmayacağı belli değildir. Nükleer santral gibi çok önemli bir tesis söz konusu olduğundan fizibilite raporunun hazırlanıp kamuoyu bilgi ve eleştirilerine açık olması büyük önem arzetmektedir.

Bu bölümde, İşbirliği Anlaşması bölümünde yer alan ve "Ev Sahibi Hükümet Anlaşması (ESHA)'na içine konan hususlara tekrar değinilmeyecektir. Ancak daha önce söz edilmemiş ve anlaşma içerisinde yer alan konular açıklanacaktır.

Madde 5: Amaçlar

ESHA'da Madde 5, Amaçlar Bölümü'nde tüm anlaşmaların amacı şöyle açıklanmıştır:

> Hükümetlerarası Anlaşma, İşbirliği Zaptı ve işbu Anlaşma kapsamında yer alan hususlara uygun olarak, Taraflar işbu Anlaşma aracılığı ile aşağıdaki amaçlara ulaşmayı istemektedir;
>
> (a) Nükleer güvenlik ve nükleer emniyete azami önemi göstererek, Proje kapsamında NGS tarafından istikrarlı, güvenilir ve yüksek verimlilikte elektrik üretimi;
>
> (b) NGS'nin yüksek emre amadeliğe sahip olmasının sağlanması;
>
> (c) Proje'nin uygulanması aracılığıyla, NGS'nin ve Tesislerin tasarımı, inşası, işletilmesi, bakımı (ve yaşam döngüsünün yenilenmesi), Kullanılmış Yakıt ve Radyoaktif Atık yönetimi, İşletmeden Çıkarılması ve sökülmesine ilişkin kanıtlanmış ve ileri teknolojinin ve bilginin aktarımı;
>
> (d) NTEM'in inşa edilmesi ve
>
> (e) Proje'nin uygulanması süresince, insan kaynakları gelişimi, yerli tedarik, teknoloji transferi ve istihdam olanaklarının yaratılması yoluyla Türkiye Cumhuriyeti halkına faydaların sağlanması.

Bu anlaşmanın amacı; Bir nükleer santral kurularak işletilmesi, bilgi aktarımı, Nükleer Teknoloji ve Eğitim Merkezi (NTEM) inşaası ile istihdam, yerli tedarik ve teknoloji transferi için "*olanak yaratılması*" olarak belirtilmiştir. Yani asıl amaç nükleer enerjiye dayalı bir ticari yüksek randımanlı elektrik üretim tesisi kurmak ve öteki başka amaçlar içinde olanak yaratmaktır. Olanak ölçülebilir, somut bir konu değildir. Dünyada ulaşılamayan pek çok olanak vardır. Ayrıca bu konularda şu anda mevcut pek çok olanak varken bu olanakları elde etmek için bir nükleer santral kurulması gerekli değildir. Dolayısı ile burada bu ESHA'nın ana amacının Sinop'a bir nükleer santral kurmakla sınırlı olduğunu varsaymak yanlış bir varsayım olmayacaktır.

Madde 7: Proje Şirketi

Bu maddenin;

7.4 Bendi'nde Japon konsorsiyumunun 20 yıllık Enerji Satış Anlaşması (ESA) tamamlandıktan sonra hisse devirlerinde serbest olduğu ancak ETKB makul bir neden sunarsa bundan vazgeçebileceği,

7.5 Bendi'nde ESA süresince Japon konsorsiyumunun EÜAŞ konsorsiyumundan daha yüksek bir iç karlılık oranına sahip olacağı,

7.6 Bendi'nde proje şirketi ortağı EÜAŞ konsorsiyumunun Sayıştay kanunu dahil olmak üzere bazı Türkiye Cumhuriyeti yasalarına tabii olmayacağı,

7.7 Bendi'nde proje şirketi ortağı EÜAŞ konsorsiyumu tarafından yapılacak herhangi bir işlemin özel hukuk mevzuatına tabii olacağı, yani kamu denetimine tabii olmayacağı,

7.8 Bendi'nde proje şirketi ve EÜAŞ ortaklığının Kamu İhale Kanunu ve bu kanunun getirdiklerine tabii olmayacağı,

hükme bağlanmaktadır.

Yani proje şirketi ve onun ortağı kamu kuruluşu EÜAŞ Konsorsiyumu hiç bir denetime tabii olmadan, özel hukuk hükümlerine bağlı olarak proje şirketinin ortağı Japon konsorsiyumuna daha yüksek karlılık oranı sağlayacak şekilde ve Türkiye yasalarının bazılarına uymak zorunluluğu olmadan çalışacaktır. Böyle bir şirket kuruluşu ancak kapitülasyonlar devrinde ve ekonomi tarihinde sömürge dönemlerinde sömürge ülkelere zorla yaptırılan eşit olmayan anlaşmalar çerçevesinde değerlendirilebilir. Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin elektrik üretimi için Japon şirketine bu denli büyük ayrıcalıklar tanıması ekonomik kurallar ve siyasi bağımsızlıkla açıklanabilir değildir. Bu anlaşma proje şirketine

verilen haklar açısından tam bir imtiyaz sözleşmesi (kapitülasyon-teslim anlaşması) olarak kabul edilebilir.

Madde 8: Projenin Kapsamı

Bu maddede projenin amacı olarak 5. Madde'de belirtilen hususlar yanında iki önemli ekleme vardır.

- Nükleer Yakıt İmalat Fabrikası (NYİF) uygulamasına ilişkin uygulamada işbirliği. NYİF anlaşmanın tanımlar bölümünde "nükleer güç santrallarına nükleer yakıt imalatı sağlanması ve gelecekteki tedariki için Türkiye Cumhuriyeti'nde inşa edilecek ve faaliyet gösterecek nükleer yakıt demeti ve kontrol çubuğu imalat tesisi anlamına gelir" şeklinde tarif edilmektedir. Yani bu madde de Türkiye'de nükleer yakıt imalatının yapılacağı bir fabrika kurulması için işbirliği yapılacaktır denmektedir. Bu konu basına da bu şekilde yansımıştır. Ancak ESHA'nın 24. Maddesi'nde bu işbirliğinin ne şekilde olacağı aşağıdaki gibi gösterilmiştir:

MADDE 24
NÜKLEER YAKIT İMALAT FABRİKASI (NYİF)

24.1 Proje Şirketi, ETKB ve İştirakler'i ve/veya yakıt imalatı işi ile iştigal eden Japon Konsorsiyumu ortakları arasındaki iletişimi kolaylaştıracak ve bu ilgili kişilerden NYİF'nin kapsamı ve hesap modelinin incelenmesi için bağımsız değerlendirme yapmasını talep edecektir. Bu ilgili kişiler NYİF'yi yapmayı tercih etsin ya da etmesin, anılan iletişimi sağlamakla Proje Şirketi NYİF'ye ilişkin yükümlülüğünü yerine getirmiş olacaktır. EUAŞ ve/veya EÜAŞ Konsorsiyumu NYİF'nin uygulamasından sorumlu olacak ve kendisi ya da bir ya da daha fazla kişi ile birlikte NYİF'yi tasarlayacak, inşa edecek ve işletecektir. Hükümet NYİF için bila bedel saha tahsis edecektir.

Proje şirketinin bu konudaki sorumluluğu yalnızca Japon konsorsiyumu içerisinde yer alan ve yakıt imalatı yapan firmalarla EÜAŞ veya ETKB ile iletişimini sağlayacaktır. Yani, "Şu firma (sanki bilinmeyen bir sırmış gibi) nükleer yakıt imal etmektedir" diyecek ve sorumluluğu bitecektir. Türk tarafı işaret edilen firma ile işbirliği yapar veya yapmaz bu proje firmasının sorumluluğu olmayacaktır. Türkiye bu yakıt fabrikasını eğer isterse kendisi yapacaktır. Bu maddenin buraya NYİF yapılması için değil de kamuoyuna bu anlaşma ile nükleer yakıt yapacağız izlenimi vermek için konmuş gibi görünmektedir. Türkiye'nin nükleer yakıt ya-

pan firmalarla ilişki kurmak için Sinop NGS'yi yapacak firmanın adres vermesine gerek yoktur. Bu firmalar herkes tarafından bilinmektedir. Bu madde de buraya göz boyamak için konmuş gibi durmaktadır.

- **8. Madde'de** göze çarpan ikinci husus Türkiye'nin üçüncü bir nükleer santral yapma kararı alması halinde ve şartlar uygun olursa yeni bir anlaşma yapmaksızın bu anlaşma metni tadil edilerek üçüncü nükleer santralında bu proje firmasına yaptırılabileceği konusudur. Yani Türkiye bu konsorsiyuma bir nükleer santralı daha ek iş olarak verebilecektir. Nükleer santral gibi çok önemli ve hayati bir yatırımı ek iş olarak bir firmaya vermeyi düşünmek herhalde en iyimser ifade ile "nükleer santral konusunun tam olarak anlaşılmamış olduğu" şeklinde ifade edilebilir. Her ne kadar bu sözleşmede bu konu uygulama maddesi olarak yer almasa da proje şirketinin bu konuda bir önceliği olacağı şeklinde anlaşılabilir.

Madde 9: Taraflar Arasında İşbirliği Alanları

Bu maddede, anlaşma çerçevesinde tarafların işbirliği yapacağı konular belirtilmiştir. Ekte tamamı yer alan yasa içerisinde görüleceği gibi işbirliği alanları genellikle nükleer kültür ve güvenlik alanlarında; bilgi paylaşımı, teknoloji geliştirilmesi, radyoaktif atık yönetimi alanında bilgi paylaşımı, insan kaynaklarının geliştirilmesi, eğitim merkezi kurulması ve teknik yardım sağlanması ile ilgilidir. Ancak bu konuların nasıl yerine getirileceği belli değildir. Proje şirketinin yükümlülüklerini açıklayan 12. Madde'de burada belirtilen bazı konular sözkonusu edilerek bu konuda proje şirketinin yükümlülüğü "makul çaba" ile sınırlanmıştır. Yani işbirliğinin ölçülebilir bir tanımı verilmemiştir. Eğitim merkezi kurulması, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve teknoloji transferi ile ilgili 19 maddede uygulama anlaşması bölümünde ayrıntılar açıklanmış ancak özellikle endüstrinin geliştirilmesi ve kapasite artırımı gibi konularda ölçülebilir kriterlere yer verilmemiştir.

Madde 11: Hükümetin Taahhüt ve Onayları

Bu bölümde proje şirketine daha önce açıklanan ayrıcalıklar tanınmıştır. Bunun yanında aşağıdaki konular ayrıca dikkat çekmektedir:

- **Madde 11.9:** Bu madde; Sinop Nükleer Santralı'nın Türk dengeleme ve uzlaştırma piyasasına katılacağı ancak iletim sistem işletmecisi tarafından verilen yük atma veya kapama emirlerindeki öncelik sıralamasında son güç santralı olacağı hükme bağlanmıştır. Yani Sinop NGS sistemde yük atılması veya bir santralın durdurulması

gerekirse yük atacak veya durdurulacak son santral olacaktır. Bu madde ile Sinop NGS'ye sistemdeki öteki tüm santrallara ve bu arada Akkuyu NGS'ye göre bir ayrıcalık sağlanmış olmaktadır. Böylece Sinop NGS'nin maksimum oranda üretim yapması da garantiye alınmaktadır. Belki de sistemdeki en pahalı elektriği satacak olan bu santrala böyle bir ayrıcalığın verilmesi ekonomi kuralları ile bağdaşmamaktadır.

- Madde 11.10: Sinop NGS'nin kendinden kaynaklanmayan nedenlerle üretim yapmaması durumunda üretemeyeceği elektriğin bedelinin devlet tarafından karşılanacağı hükme bağlanmıştır. Böylece bir kez daha Türkiye Cumhuriyeti "al veya öde" sözleşmesi ile yüz yüze kalmaktadır. Yani başka kaynaklardan sisteme daha ucuz elektrik teklif edilse bile TETAŞ alım garantisi nedeniyle Sinop NGS'den elektrik almaya devam edecektir ve almaz ise parasını elektriği almış gibi ödeyecektir. Elektrikte arz fazlası olduğu bizzat ETKB tarafından ifade edilen bir ülkede böyle bir anlaşmanın mantığını anlamak mümkün değildir.

Madde 12: Proje Şirketinin Yükümlülükleri

12. Madde'de Sinop NGS'nin yapılması ile ilgili genel yükümlülükleri sıralanmaktadır. Bu sözleşmenin 12.2 (ix) Maddesi ile kullanılmış yakıt ve radyoaktif atık yönetiminin proje şirketinin yükümlülüğü olduğu belirtilmekle birlikte 21. Madde'ye yapılan atıfla bu yükümlülük Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti sorumluluğunda kurulacak olan, "nihai bertaraf tesisleri"ne taşınması olarak sınırlandırılmıştır. Yani proje şirketi kullanılmış yakıtı ve radyoaktif atıkları nihai bertaraf tesisine götürecek ve sorumluluğu bitecektir. Henüz hiç bir ülkenin tam olarak çözemediği atık yakıt bertarafı veya depolanması yükümlülüğünü Hükümet neden üzerine almıştır, bunu nasıl gerçekleştirecektir belli değildir.

Yine benzer bir şekilde 12.2 (x) Maddesi'nde Sinop NGS ile ilgili tesislerin işletmeden çıkarılması 22. Madde'ye atıf yapılarak proje şirketinin sorumluluğunda gösterilmektedir. Ancak 22. Madde'de ise bu sorumluluğun taraflar arasında bölüşüleceği ve yönetiminin ortak bir komite vasıtası ile yapılacağı belirtilmiştir.

Yani dünyada nükleer enerji santrallarına sahip olan ülkeler tarafından henüz daha nihai çözüme ulaştırılamamış bu iki konuda sözleşmede bir taraftan proje şirketine yükümlülük verilmekte diğer taraftan bu konulardaki sorumluluklar Türkiye'ye bırakılmaktadır.

Henüz daha teknik çözümü bulunmamış olan bu konuların sonunda Türkiye'nin baş başa kalacağı ve çözümünün çok zor olduğu bu sözleşmeyi hazırlayanların bilmeyeceği konular değildir. Dolayısı ile bu konuların Türkiye tarafından bilerek kabul edildiği ve gelecek kuşaklara büyük bir sorun olarak hediye edildiği anlaşılmaktadır.

Madde 14: Elektrik Satın Alma Anlaşması

Anlaşmanın bu maddesinde üretilecek elektriğin ne şekilde satılacağı açıklanmaktadır.

Daha önceki anlaşmada açıkça belirtilen kwh satış bedeli olan (10.80/10.83 sent/kwh + fiili yakıt bedeli) rakamı bu madde de yer almamaktadır. Anlaşıldığı kadarı ile ESHA'nın ana unsurlarının belirlendiği İşbirliği Anlaşması'nda söz edildiği şekilde tarife fizibilite çalışması sonucuna göre fiyat ayarlama mekanizmasına tabii olacaktır.

Bu madde ile:

- TETAŞ'ın Sinop NGS tarafından üretilecek olan elektriğin tamamını satın alması ve yük atma sebebi ile sistem işletmecisi tarafından yönetilen herhangi bir kısıtlama sonucunda Sinop NGS üretimi üzerinde herhangi bir azalma olmaması, Md.14.2 (iii),
- Sinop NGS eğer verdiği programdan daha fazla üretim yaparsa ve bunu piyasada daha yüksek fiyattan satamaz ise TETAŞ'ın bu fazla üretimi de satın alması, Md.14.3 (iii)
- Elektrik Satış Anlaşması (ESA) da belirlenecek tarifenin yatırım bedeli, sabit işletme bedeli, değişken işletme bedeli, radyoaktif atık ve kullanılmış yakıt yönetimi ile işletmeden çıkarma fonlarına yapılacak katkıları içereceği, Md.14.5
- TETAŞ'ın tarifeden ayrı olarak yan giderleri de dahil olmak üzere proje şirketinin yakıt için ödeyeceği toplam miktarı proje şirketine ödeyeceği, Md.14.6
- NGS'nin test ve işletmeye alma süresince üreteceği tüm elektriği TETAŞ'ın satın alması, Md 14.9

teyit edilmiştir.

Böylece proje şirketi, meydana gelecek olası fiyat artışlarından da negatif etkilenmemeyi ve tarifeyi bu koşullara göre yükseltmeyi garanti etmiş olmaktadır.

Bu santralın kurulması eğer Devlet tarafından yapılacak bir ihale ile olsaydı yapımcı şirket tüm bu riskleri hesaplayıp bir fiyat vererek yapımı üstlenecekti. Eğer geçerli yasalara göre bir şirket bu santralı yapsa idi oluşacak piyasa fiyatları ile elektriği satacak ve kamunun bir kuruluşu tüm bu riskleri yükümlenmemiş olacaktı. Burada ise hem alım garantileri verilmekte, hem yapımcı şirketin maruz kalacağı tüm riskler yüklenilmekte ve yakıtın bir yabancı ülkeden satın alınırken olası tüm koşulları; fiyat artışları ve kısıtlamaları kabul edilerek devlet tarafından yapılan bu tarife uygulama için şirkete verilecektir. Bunun herhangi bir ticari kuralla açıklanması imkânsızdır. Tüm bunlar da yılda yaklaşık 33.5 milyar kwh elektrik elde etmek için yapılıyor. Yakıtı yurt dışından alınacak ve satıştan elde edilecek olan tüm geliri EÜAŞ ortaklığı hariç, yurtdışına gidecek olan böyle bir yatırımın hangi avantajı elde etmek için yapıldığı belli değildir. Halk dili ile bu şekilde yapılan anlaşmaya "bile bile lades" veya "bile bile kazık yeme" dışında bir tarif bulmak mümkün değildir.

Madde 17: Sigorta

17. Madde'de proje şirketinin NGS'ye ilişkin olabilecek zararları sigorta ettireceği ancak eğer bunun tamamını yapamaz ise kalan bölümünü Türkiye'nin üstleneceği ifade edilmiştir. Yani proje şirketi işletip kazancını alacağı bu santralın bir zarara uğraması veya başkalarına bir zarar vermesi halinde oluşabilecek tazminat ödemelerinin sigortasını da Türkiye'ye yüklemektedir veya başka bir deyişle, Türkiye bu yükümlülüğü de üzerine almıştır.

Dünyada sigorta şirketleri yüksek risk taşıdığından nükleer santralları ve nükleer enerji ile ilgili işlemleri sigorta etmemekte veya büyük sınırlamalara tabii tutmaktadırlar. Bu konu Akkuyu NGS de de uzun süre tartışılmış ise de bugüne kadar Akkuyu NGS'de sigorta ettirilememiştir.

Burada Türkiye Hükümeti hem sigorta yükümlülüğünü almakta, hem de şirkete bir zarar halinde sorumsuzluk garantisi vermiş olmaktadır.

Bu anlaşmaya imza atan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve bu anlaşmayı yasalaştıran TBMM bu ayrıcalığı ve yükü Türkiye vergi mükelleflerinin parası ile hangi amaçla yapmaktadırlar bunu açıklamak zorundadırlar. Neden sigorta zorunluluğunu Türkiye üzerine almıştır ve bir kaza halinde şirketin uğrayacağı zararın tazminine ilişkin sigortasını neden Türkiye üstlenmektedir? Bundan Türkiye'nin ne gibi bir çıkarı olacaktır?

Madde19: Uygulama Anlaşması

Bu maddede şu konulara açıklık getirilmiştir.

- Yerli Tedarik Planı: NGS'de kullanılabilecek yerli malzemelerin olup olmadığı ve eğer proje şirketi bu malzemelerin kalitesini kabul ederse ne şekilde temin edilebileceğini gösterir bir plan proje şirketi tarafından hazırlanarak ETKB'ye sunulacaktır. Yani proje şirketi yapım süresince yerli piyasadan ne alabileceğini Hükümete bildirecektir. Bu konu zaten tüm yapım işlerinde alt yükleniciler ve tedarikçiler seçilirken yapılan bir işlemdir. Özel bir konu gibi sunulması ancak NGS için bir nevi propaganda gibi açıklanabilir.

- İnsan kaynaklarını geliştirme planı: Yerli istihdamın arttırılabilmesi için proje şirketinin yapacağı eğitim ve benzeri faaliyetlerin planı proje şirketince hazırlanacaktır. İstihdama yönelik bir girişim olup daha çok yerel halkın NGS'yi kabulünün arttırılabilmesi için yapılan bir plandır. Akkuyu NGS'nin Rusya'da nükleer mühendis eğitiminin yerel uygulaması ile benzerlikler taşımaktadır.

- Sosyal Sorumluluk, Kamuoyu Kabulü ve Kamuoyu Farkındalığı Planı: Sinop halkının NGS'nin yararları konusunda ikna edileceği ve NGS'nin uzun dönemde istihdam sağlayıcı bir yatırım olduğunun anlatılacağı ve Türkiye tarafından bedelsiz olarak tahsis edilecek araziler üzerinde kurulacak tesisler ile halkın "eğitileceği" bir plan proje şirketi tarafından yapılacaktır. Yani Sinop ve civarında yaşayanların NGS'nin yararlı olduğuna inandırılarak nükleer santrala karşı çıkmamalarını sağlayacak bir çalışmanın planı kastedilmektedir. Burada halkın böyle bir tesise karşı çıkacağı öngörüsü ile hareket edilmekte ve halkın karşı çıktığı bir tesisin yapılmasında ısrar edildiği ve halkın bu konuda ikna edilmesinin gerektiği itiraf edilmektedir. Yani hükümet halkın istemeyeceği bir tesis yapmakta olduğunun bilincinde olarak bu tesisi yaptırmaktadır.

- Teknoloji Transferi Planı ve Fikri Mülkiyet Hakları: Burada kapsamı ve fiyatı daha sonra belirlenecek olan teknolojinin nasıl transfer edileceği ve fikri mülkiyet haklarının nasıl korunacağına dair bir planın proje şirketi tarafından hazırlanacağı anlatılmıştır. Tamamen belirsiz bir konu olarak anlaşmada yer alan bu konu bir plan hazırlanması dışında hiç bir somut bilgi içermektedir. Ne transfer edilecektir, bedeli nedir, değer mi, gerekli midir, nasıl kullanılacaktır, ilgili hükümetler onaylayacak mıdır, yalnızca Japonya'nın elinde bulunan teknoloji neye yarayacaktır? (yapılacak nükleer santral Fransız

menşeli olup Japon Mitsubishi ile Fransız AREVA firmasının ortak tasarımı ATMEA 1 tipidir) gibi bir sorular bütününün yanıtları yoktur. Dolayısı ile bu husus anlaşmanın belirsiz kısımlarından birisidir.

- Nükleer Teknoloji ve Eğitim Merkezi (NTEM): Proje şirketinin, Nükleer Teknoloji ve Eğitim Merkezi adı altında bir eğitim tesisi yapacağı ve içerisini bu maksada uygun olarak döşeyeceği ve gerekli ekipmanı sağlayacağı bu maddede hükme bağlanmıştır. Ancak eğitimin kimler tarafından verileceği belli değildir. Eğitimin niteliği ve kapasitesi bu anlaşmada ele alınmamış olup, fizibilite çalışmasının tamamlanmasından sonra proje şirketi tarafından yapılacağı ifade edilmiştir. Ana amacı Sinop NGS'nin sağlıklı bir şekilde işletilmesini sağlayacak işgücünün yetiştirilmesine yöneliktir.

- Bu maddede ayrıca, Tarife Modeli'nin yapılması ve gecikme tazminatlarının tespiti konularının ETKB ve proje şirketi ile birlikte yapılacağı da hükme bağlanmıştır. Böylece Sinop NGS üzerinde Türkiye Hükümeti'nin tek başına denetleme ve tarife yapma hakları iyice kısıtlanmış olmaktadır.

Madde 25: Cezalar ve Tazminat, Fesih

25. Madde'de ayrıntılı olarak cezalar ve tazminat koşulları belirlenmiştir. Burada dikkat çeken konular ise şu şekilde yer almaktadır:

- Fizibilite çalışması 18 ay içerisinde bitirilecek, talep halinde 6 ay uzatılabilecektir. Hükümetin daha da uzatabileceği ancak bu aşamalardan sonrada fizibilite çalışması tamamlanmazsa anlaşmanın tazminatsız fesh edilebileceği belirtilmiştir.

- Hükümet veya proje şirketi fizibilite çalışması tamamlanmadan önce anlaşmayı sona erdirmek isterse karşılıklı olarak bilançolarında yer alan masrafları ve ilaveten 10 milyon ABD doları tazminat olarak ödeyecektir.

Yani Türkiye anlaşmadan vazgeçerse proje şirketinin tüm masraflarını ve bunun yanında da 10 milyon dolar ceza ödeyecektir.

Madde 31: Nükleer Düzenleyici Yapı

Burada Sinop NGS'ye ilişkin her türlü denetleme ve lisanslama işleminin TAEK tarafından yapılacağı belirtilmiştir. TAEK Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlı bir kuruluş olup doğrudan siyasi otorite tarafından atanmış kişiler tarafından yönetilmektedir. Bağımsız bir yapısı yoktur. Uluslararası gereklilikler nükleer enerji konusunun sınır aşan

bir konu olması nedeni ile her türlü nükleer enerji santralının denetleme ve lisanslamasının bağımsız kuruluşlar vasıtası ile yapılmasının gerekli olduğunu öngörmektedirler. Nitekim daha önce ayrıntılı olarak yer verilmiş olan IAEA INIR-Entegre Altyapı Değerlendirme Raporu'nda da IAEA tarafından, Türkiye'de bağımsız bir Nükleer Enerji Denetleme Kurulu'nun kurulması talep edilmiştir. Ayrıca Avrupa Birliği'nin 2014 yılı Türkiye ile ilgili İlerleme Raporunda da bu konu dile getirilmiştir.

Buna rağmen Türkiye Hükümeti Sinop NGS'nin denetiminin TAEK tarafından yapılacağını anlaşmaya koymakta sakınca görmemektedir. Bu ise olası siyasi baskı ve tercihler nedeni ile yapılacak nükleer santralın güvenilirliğini tehlikeye düşürecek riskleri içermektedir.

Sonuç olarak, Sinop Nükleer Santralı yapımcısı şirketle yapılması yasa haline getirilen anlaşma;

- Yapımcı şirkete büyük ayrıcalıklar sağlayan,
- Anlaşmada birçok maddenin belirsiz olduğu,
- Ölçülebilir talepleri içermeyen,
- Pek çok konuda dünya pratiğinin aksine ve Türkiye aleyhine maddeler içeren,
- KWH birim satış fiyatı çok yüksek olan, tam ve kesin olarak belirtmeyen, artması öngörülen,
- 20 yıl süre ile yüksek fiyattan elektrik alım garantisi veren,
- Genel ticari ilkelere bile uyum sağlayamayan,
- Yapımcı şirkete tanınan menfaatler ve verilen haklar açısından kapitülasyon anlaşmalarını anımsatan,
- Türkiye'nin çıkarlarına uygun olmayan,

bir anlaşma niteliğindedir.

NÜKLEER ENERJİ RAPORU 2016

4. BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN ELEKTRİK ENERJİ İHTİYACININ KARŞILANMASI AÇISINDAN SİNOP NÜKLEER GÜÇ SANTRALI'NIN DEĞERLENDİRİLMESİ

NÜKLEER ENERJİ RAPORU 2016

4. TÜRKİYE'NİN ELEKTRİK ENERJİ İHTİYACININ KARŞILANMASI AÇISINDAN SİNOP NÜKLEER GÜÇ SANTRALI'NIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Devletin resmi raporlarında, Sinop Nükleer Enerji Santralı'nın kuruluş amacı "elektrik üretimi" olarak belirtilmektedir. Ülkemizde elektrik talep tahminleri Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Bu tahminler esas alınarak, ülkemizin elektrik üretiminin uzun dönemli kapasite raporlarının hazırlanması, Türkiye Elektrik İletim AŞ'ye, yasa ile görev olarak verilmiştir. Bu görevi yerine getirmek için TEİAŞ 2003 yılından bu yana her yıl 10 yıllık, son yıllarda da 5 yıllık üretim kapasite projeksiyonları yayımlamaktadır. Bu raporlarda ülkemizdeki elektrik tüketim artış oranları dikkate alınarak, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından belirlenen ileriye yönelik tüketim artış oranı ve ülkemizin elektrik tüketiminin ne kadar olacağı tahmin edilmektedir. Buna göre yatırımcılara yol göstericilik yapılmaktadır. Genelde bu raporlar Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) dahil olmak üzere tüm kamu kuruluşları tarafından Türkiye'nin uzun dönem elektrik talep tahmin raporları olarak da kullanılmaktadır.

Sinop Nükleer Enerji Santralı'nın Türkiye'nin elektrik enerjisi talebini karşılamak için gerekli olup olmadığı, Türkiye'nin uzun dönem tüketim talep tahminlerini gösteren TEİAŞ Kapasite raporları ve EPDK tarafından yayımlanan inşa halindeki lisans almış elektrik üretim santralları listeleri incelenmesi sureti ile değerlendirilecektir.

4.1 TÜRKİYE'NİN UZUN DÖNEM ELEKTRİK İHTİYACI

TEİAŞ yasal görevi gereği 2012 yılında, Türkiye Elektrik Enerjisi 10 Yıllık Üretim Kapasite Projeksiyonu (2012-2021), 2014 yılında da Türkiye Elektrik Enerjisi 5 Yıllık Üretim Kapasite Projeksiyonu (2014-2018) raporlarını yayımlamıştır. Bu raporlarda, Türkiye'nin uzun dönem elektrik tüketim talebinin ne olacağı incelenmiştir.

Şekil 22'de verilen grafikte 2004 ile 2013 yılları arasındaki elektrik enerjisi tüketimleri gösterilmektedir. Geçmişte yapılan talep tahminleri ve sapma oranları da aynı raporda aşağıdaki gibi yer almaktadır.

Tablo 13: Elektrik Enerjisi Tüketimi Gerçekleşme ve Yapılan Talep Projeksiyonları (Milyar kWh)

	Elektrik Tüketimi	Projeksiyonlar							
		2000	2002/1	2002/2	2004	2008	2010	2012	2013
2000	128,3	126,8	128,3	128,3					
2001	126,9	138,8	127,3	126,9					
2002	132,6	151,4	133,4	132,3					
2003	141,2	165,2	151,5	142,5					
2004	150	180,2	172,1	158,2					
2005	160,8	196,6	195,5	175,7	160,5				
2006	174,6	213,2	211	190,7	176,4				
2007	190	231,1	227,8	207,1	190,7				
2008	198	250,6	245,9	224,8	206,4	204			
2009	194,1	271,7	265,5	244,1	223,5	219			
2010	210,4	294,5	286,6	265,1	242	236,2	210,4		
2011	229,3	313,8	306,8	283,9	262	253,8	219,5		
2012	242,4	334,4	328,4	304,2	283,5	272,8	235,9	244	
2013	248,3	356,3	351,6	325,9	306,1	293,2	253,6	262	255,5
2014		379,7	376,4	349,2	330,3	315,1	272,7	281,8	256,7
2015		404,6	402,9	374,1	356,2	338,7	293,1	303,1	271,4

Kaynak: TEİAŞ Türkiye elektrik enerjisi 5 yıllık üretim kapasite projeksiyonu (2014-2018)

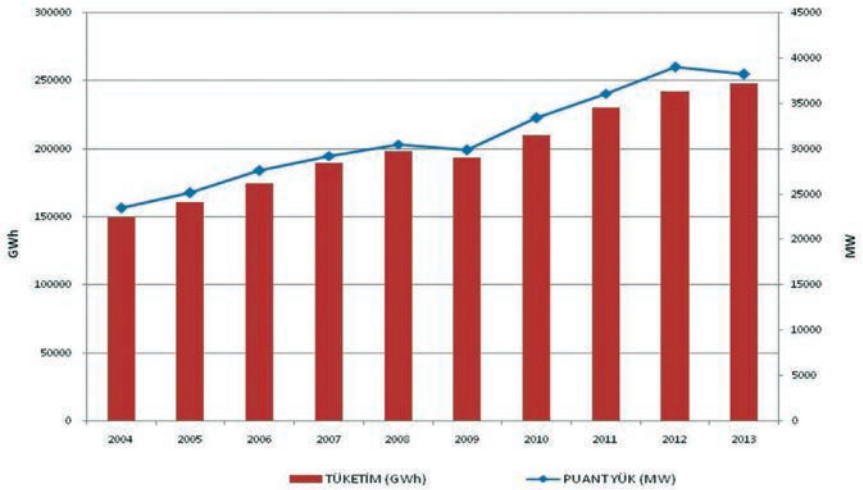

Kaynak: TEİAŞ Türkiye elektrik enerjisi 5 yıllık üretim kapasite projeksiyonu (2014-2018)

Şekil 22: 2004-2013 Yılları Türkiye Elektrik Sistemi Puant Güç ve Enerji Talebi

Tablo 14: Elektrik Enerjisi Talep Projeksiyonlarının Tüketimi Gerçekleşmesine Göre Sapma Oranları (%)

	Projeksiyonlar							
	2000	2002/1	2002/2	2004	2008	2010	2012	2013
2000	-1,2							
2001	9,4	0,3						
2002	14,2	0,6	-0,2					
2003	17,0	7,3	0,9					
2004	20,1	14,7	5,5					
2005	22,3	21,6	9,3	-0,2				
2006	22,1	20,8	9,2	1,0				
2007	21,6	19,9	9,0	0,4				
2008	26,6	24,2	13,5	4,2	3,0			
2009	40,0	36,8	25,8	15,1	12,8			
2010	40,0	36,2	26,0	15,0	12,3			
2011	36,9	33,8	23,8	14,3	10,7	-4,3		
2012	38,0	35,5	25,5	17,0	12,5	-2,7	0,7	
2013	43,5	41,6	31,3	23,3	18,1	2,1	5,5	2,9

Kaynak: TEİAŞ Türkiye elektrik enerjisi 5 yıllık üretim kapasite projeksiyonu (2014-2018)

Tablo 13 ve 14 incelendiğinde tahminlerdeki sapmaların ne denli fazla olduğu açıkça görülmektedir. Yani 2002 yılında hazırlanan raporda, 2013 yılı %41,6 yanılgı ile tahmin edilmiş ve yatırım kararları alınmıştır. Özetle; talep şişirilmiş, özel yatırımcılar enerji santralı yatırımlarına teşvik edilmiş, talebin çok artacağı, mevcut yatırımların talebi karşılamaya yetmeyeceği propagandası ile devlet tarafından da bir takım yatırımların yapılması gerektiği konusunda kamuoyu yaratılmıştır. 1970'li yılların başlarından beri gündeme gelen nükleer santrallar yeniden masaya yatırılmış ve büyük, güçlü Türkiye süslemeleri de ilave edilerek Akkuyu ve Sinop Nükleer Enerji Santrallarının yapılmasına karar verilmiş. İlgili yasalar TBMM'den geçirilerek bu santralların yapılması için somut adımlar atılmaya başlanmıştır.

2013-2014 yılında Akkuyu ve Sinop NES'ler için gerekli yasalar TBMM'den çıkarıldıktan sonra yayımlanan Türkiye Elektrik Enerjisi 5 Yıllık Üretim Kapasite Projeksiyonu (2014-2018) Türkiye'nin uzun dönem elektrik talep tahminleri ile 2012 yılında yayımlanan Türkiye elektrik enerjisi 10 yıllık üretim kapasite projeksiyonu (2012-2021) arasındaki farklılıklara bakıldığında şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır.

Tablo 15: 2021 Yılı Tüketim Talep Tahminlerinin Karşılaştırılması

	Yüksek Talep Senaryosu milyon kWh	Düşük Talep Senaryosu milyon kWh
2012 Yılı Raporu	467.260	424.780
2013 Yılı Raporu	430.510	362.130
FARK	-36.750	-62.650

TEİAŞ raporlarındaki, 2013-2014 yılı tüketim artış oranı gerçekleşen %1.3 yerine yüksek talepte %6.7, düşük talepte %4.9, 2014-2015 tüketim artış oranı ise sırasıyla; %8.1 ve %4.7 olarak alınmıştır. 2014-2015 tüketim artış oranının %2.4 civarında olacağı öngörülmektedir. Tahminler yapılırken artırılmış olarak alınan bu iki faktörün daha sonraki yıllarda artış oranları aynen gerçekleşse bile düşük talep senaryosunda 2012 ile 2014 tahmini arasındaki fark 76 milyar kWh'a varmaktadır. Bu fark tam da o yıllarda (2021-22) devreye alınması düşünülen Akkuyu ve Sinop NES'lerin toplam yıllık üretim rakamına denk düşmektedir.

Yani 2013 yılında yayımlanan Kapasite Projeksiyonu Raporu daha önceki yıllarda yayımlanmış olsa idi, arz güvencesi olarak nükleer santrallara ihtiyaç olmadığı ortada olacaktı. Bu basit inceleme bile ülkemizin elektrik enerjisi yatırımlarında nasıl yanıltıldığını açıkça ortaya koymaktadır.

Dolayısı ile uzun dönem elektrik talep tahminlerinin kendi içerisinde değerlendirilmesinde Akkuyu ve Sinop NES'lere ihtiyaç olmadığı devletin kendi raporları ile ortaya konmaktadır.

4.2 SİNOP NÜKLEER GÜÇ SANTRALI'NIN ELEKTRİK İHTİYACININ KARŞILANMASINDAKİ YERİ

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) 2015 yılı için kendi web sitesinde Ocak 2015 verilerine göre inşa halindeki lisans almış elektrik santrallarını, bu santralların teknik verilerini ve gerçekleşme oranlarını yayımlamıştır. Bu listede belirtilen lisanslı santralların tamamı inşa halinde olup, gerçekleşme düzeyleri değişik safhalardadır. Normal koşullarda enerji santrallarının inşasına başlandıktan sonra 2-6 yıl arasında devreye gireceği kabul edilir (NES'ler hariç). Bu durumda tüm bu santralların 2021 yılına kadar devreye alınacağını varsaymak yanıltıcı olmayacaktır. Söz konusu listeye Tablo 16'da yer verilmiştir.

Tablo 16: Ocak 2015 Yılı Başı İtibarı İle Yapımına Başlanan Lisanslı Elektrik Üretim Projeleri

Sıra No	Yakıt Tipi	Adet	Lisans Kurulu Gücü (MWe)	Lisans Ortalama Üretim (kWh/yıl)	Kurulu Güç %	Üretim %
1	HİDROLİK	364	10.281,3	32.220.555.832	22,59	12,90
2	BİYO KİTLE	10	62,2	435.272.600	0,14	0,17
3	JEOTERMAL	13	395,4	3.121.478.470	0,87	1,25
4	RÜZGÂR	183	7.459,1	24.994.113.616	16,39	10,00
5	DOĞALGAZ	99	17.188,7	119.350.990.803	37,76	47,77
6	FUEL OİL	2	310,6	2.155.500.000	0,68	0,86
7	İTHAL KÖMÜR	7	3.712,9	27.058.760.000	8,16	10,83
8	YERLİ KÖMÜR+ASFALTİT	12	4.955,4	32.577.850.000	10,89	13,04
9	PROSES ATIK SU	4	28,4	196.660.000	0,06	0,08
10	DİĞER FOSİL YAKIT	2	1.128,7	7.740.000.000	2,48	3,10
	TOPLAM	**696**	**45.522,7**	**249.851.181.321**	**100,00**	**100,00**

Kaynak: EPDK web sitesi

Bu tablodan anlaşılan önümüzdeki 5-6 yıl içerisinde Türkiye elektrik üretim kapasitesine; 249,85 milyar kWh üretim gerçekleştirilebilecek kapasite daha ekleneceğidir. Dikkat edilirse bu tabloda henüz lisans almadıkları için Akkuyu ve Sinop NES'ler bulunmamaktadır. TEİAŞ 2014-2018 Kapasite Projeksiyonu Raporu'nda aşağıdaki tablolar yer almaktadır.

Tablo 17: Talep Tahmini Referans (Baz) Talep

YIL	PUANT TALEP		ENERJİ TALEBİ	
	MW	Artış (%)	GWh	Artış (%)
2014	40000	4,5	256700	3,4
2015	41850	4,6	271450	5,7
2016	44260	5,8	287310	5,8
2017	46640	5,4	302750	5,4
2018	49290	5,7	319980	5,7
2019	52110	5,7	338270	5,7
2020	55060	5,7	357430	5,7
2021	57940	5,2	376150	5,2
2022	60930	5,2	395540	5,2
2023	64040	5,1	415680	5,1

Kaynak: TEİAŞ Türkiye elektrik enerjisi 5 yıllık üretim kapasite projeksiyonu (2014-2018)

Tablo 18: Talep Tahmini (Yüksek Talep)

YIL	PUANT TALEP		ENERJİ TALEBİ	
	MW	Artış (%)	GWh	Artış (%)
2014	42200	10,3	273970	10,3
2015	44900	6,4	291500	6,4
2016	47730	6,3	309870	6,3
2017	50690	6,2	329080	6,2
2018	53790	6,1	349150	6,1
2019	57010	6,0	370100	6,0
2020	60380	5,9	391940	5,9
2021	63880	5,8	414670	5,8
2022	67520	5,7	438300	5,7
2023	71300	5,6	462850	5,6

Kaynak: TEİAŞ Türkiye elektrik enerjisi 5 yıllık üretim kapasite projeksiyonu (2014-2018)

Tablo 19: Talep Tahmini (Düşük Talep)

YIL	PUANT TALEP		ENERJİ TALEBİ	
	MW	Artış (%)	GWh	Artış (%)
2014	39100	2,2	251320	1,2
2015	40550	3,7	263230	4,7
2016	42490	4,8	275810	4,8
2017	44230	4,1	287100	4,1
2018	46470	5,1	301680	5,1
2019	48880	5,2	317290	5,2
2020	51340	5,0	333310	5,0
2021	53730	4,7	348840	4,7
2022	56160	4,5	364600	4,5
2023	58630	4,4	380630	4,4

Kaynak: TEİAŞ Türkiye elektrik enerjisi 5 yıllık üretim kapasite projeksiyonu (2014-2018)

Türkiye'nin 2014 yılı üretimi 242,5 milyar kWh olarak gerçekleşmiştir. Dolayısı ile;

Mevcut Kapasite : 251.963 GWh

İnşa halindeki santralların kapasitesi : 249.851 GWh

Toplam : 501.814 GWh

Bu kapasite rakamı 2023 yılı için öngörülen rakamların hepsinden daha fazladır. Düşük senaryo dikkate alındığında %32 gibi yüksek bir yedek kapasite olacağı açıkça görülmektedir.

Burada verilen kapasite rakamları içerisinde nükleer santrallar yoktur ve herhangi bir ihtiyaç olmayacağı da bellidir. Nükleer santral yapılması durumunda yalnızca yedek kapasite oranı artacaktır.

Tablo 16'ya bakıldığında önümüzdeki 5-6 yılda devreye girecek santrallardan elde edilecek elektrik enerjisinin, 28.550 GWh'i hidroelektrik hariç yenilenebilir kaynaklardan elde edilecektir. Yani toplam, 249.851 GWh'ın %11.4 ü, 2014 yılında yenilenebilir kaynaklardan yapılan üretimin (hidroelektrik hariç) 10,90 GWh olduğu kabul edilirse, 2023 yılında toplam 39.451 GWh elektriğin yenilenebilir kaynaklardan elde edilebileceği görülmektedir. Yani düşük talepte bile o yıl için öngörülen talep olan 380.630 GWh tüketimin %10.3'ü.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın strateji planlarında, 2020 yılında elektrik üretiminin en az %20'sinin yenilenebilir kaynaklardan olacağı belirtilmiştir. Bilindiği gibi ülkemizde rüzgâr ve güneşten elektrik üretim kapasitesi yüksektir. Ancak bu kaynaklardan elektrik üretmek için lisans alınması da o denli zordur. Özellikle anlaşılmaz bir şekilde güneş santralları kapasitesi 600 MW ile sınırlandırılmıştır. Bu sınırlamaları yapan siyasal iktidar nükleer santrallar için ise her türlü kolaylığı yapmakta ve her gerektiğinde yeni yasalar çıkarmaktadır.

Nükleer santralların yenilenebilir enerji kaynaklarının önüne bir engel olarak konulmuştur. Yani yapımı nispeten kolay olan ve kurulumu kısa sürede gerçekleşen yenilenebilir kaynak yatırımları engellenerek nükleer santrallardan üretilecek enerjiye yer açılmaktadır.

Nükleer Santrallarda Üretilecek Elektrik Enerjisinin Maliyetinin İncelenmesi

Nükleer santralların yapımının en önemli gerekçelerinden biri bu santrallarda üretilecek elektriğin fiyatının ucuz olacağı ve doğalgaz ile üretim yerine ikame edileceğidir. Bu bölümde nükleer santrallarda üretilecek elektrik enerjisinin fiyat yönünden etkileri ve fiyatının ucuz olup olmadığı incelenecektir. Bilindiği gibi, Akkuyu Nükleer Santralı'nın satış fiyatları Rusya ile yapılan anlaşmada belirlenmiş ve anlaşma yasa haline getirilerek kesinleşmiştir. Akkuyu NES'den elde edilecek elektriğin fiyatı, bu fiyatın Türkiye elektrik fiyatlarına etkisi ve Türkiye ekonomisine getireceği yük, EMO Nükleer Enerji Raporu 2013'de detaylı olarak incelenmiştir. Raporda, Akkuyu NES'in alım garantili 15 yılda üreteceği elektrikten 61.1 milyar dolar ile 73.5 milyar dolar arasında bir gelir elde edeceği, Akkuyu NES elektrik satış fiyatının 2012 yılına kadar oluşan TETAŞ'ın en yüksek elektrik alış fiyatından %29 daha fazla olduğu ve dolayısı ile elektrik fiyatlarında artışa neden olacağı tüm detayları ile açıklanmıştır. Bu raporumuzda ise, yapılması halinde Sinop NES'in elektrik satış fiyatının ne olacağı ve Türkiye'ye maliyeti incelenecektir.

Önceki bölümlerde de ayrıntılı olarak ifade edildiği gibi;

1- Sinop NES için 20 yıl alım garantisi verilmiş,

2- Elektriğin kWh'i için 11.80 dolar sent (yakıt dahil), 10.80 dolar sent (yakıt hariç) fiyatta anlaşılmıştır.

Yani eğer, Sinop'ta nükleer santral yapılırsa devlet 20 yıl boyunca bu santralın üreteceği elektriği 11.80 dolar sentten almayı garanti etmiştir. Santralın yılda 8.000 saat çalışacağı ve yıllık üretiminin yaklaşık olarak 35.8 milyar kWh olacağını varsayarak hesap yapıldığında;

> ***20 yılda Sinop NES'in sahibi olacak şirkete ödenecek miktar: 20 yılx35.840.000.000 kWh/yılx 0,1180 dolar/kWh=84.582.400.000 dolar. Yani 20 yılda Sinop NES'den üretilecek elektrik için Sinop NES'in sahibi olan Japon-Fransız-Türk ortaklığı şirkete 84 milyar 582 milyon 400 bin ABD doları ödenecektir.***

Bu miktar Akkuyu NES'in sahibi olan Rus şirketine garanti edilen miktardan bile fazladır. Fiyat ucuz gibi gösterilip alım garantisi uzatılarak şirkete daha fazla avantaj verilmiştir. Bu rakam 20 yıla bölünecek olursa 4.229x120.000 ABD dolarının her yıl Japon-Fransız ortaklığı şirkete elektrik bedeli olarak ödeneceği ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, Sinop NES yapılması halinde Türkiye toplumuna maliyeti yılda, 4,23 milyar dolar, 20 yılda 84,58 milyar dolar olacaktır.

Sinop NES'in Kurulması Halinde, Türkiye'nin Elektrik Enerjisi Açısından Dışa Bağımlılığına Etkisi

Türkiye 2014 yılı rakamları ile toplam enerjide %72, elektrik enerjisinde %63 oranında dışa bağımlı bir ülkedir. Dolayısı ile enerji konusunda attığı her adımı dışa bağımlılık yönünden dikkatle analiz etmesi gerekmektedir. Tüm devlet plan, strateji ve eylem dokümanların da enerji konusunda ana hedeflerin dışa bağımlılığı en aza indirmek olduğu yazılıdır. Bu nedenle Sinop NES'in yapılması halinde dışa bağımlılığı azaltıp azaltmadığını somut rakamlarla incelemek gerekmektedir. Öncelikle Türkiye nükleer yakıt üreten bir ülke değildir, dolayısı ile yakıt açısından dışa bağımlı olduğu ortadadır. Yani Sinop Nükleer Santralı'nın çalışması için yakıt ithali ön koşuldur ve bu yakıt olmadan Sinop NES çalıştırılamaz. Bu durumda Sinop NES'in yakıt maliyeti açısından dışa bağımlılığı artırıp artırmadığı araştırılacaktır. Sinop NES 20 yıl alım garantili bir elektrik üretim tesisi olduğundan bu incelemenin toplam fiyat üzerinden olması daha gerçekçi sonuç verecektir. Çünkü Sinop NES bir yabancı yatırımdır, elektrik bedeli ABD doları olarak ödenecektir ve bu bedel olduğu gibi yurt dışına çıkarılabilecektir.

Burada inceleme en pahalı yakıt olan doğalgaz üzerinden yapılacaktır.

Türkiye 1000 m^3 doğalgaza ortalama, 375 dolar ödemekte ve 1m^3 doğalgazdan yaklaşık 5.25 kWh elektrik üretilmektedir. Türkiye Sinop NES'in bir yılda üreteceği 35.8 milyar kWh elektrik için 4,23 milyar dolar ödeyecektir. 4,23 milyar dolar ile 11 milyar 277 milyon m^3 doğalgaz alınabilmektedir. 11 milyar 277 milyon m^3 doğalgazla ise 59 milyar 205 milyon kwh elektrik üretilebilecektir.

Yani Sinop NES'e bir yılda ödenen elektrik bedeli ile doğalgaz satın alınıp Türkiye'de doğalgaz santrallarından elektrik üretilir ise Sinop NES'de üretilen elektrikten %65 daha fazla miktarda elektrik üretilebilecektir.

Dolayısı ile Sinop NES'in elektrik üretimi açısından dışa bağımlılığı azaltmasından söz edilemez, aksine net bir şekilde dışa bağımlılığı arttıracaktır.

Sinop Nükleer Santralı'nda Üretilecek Elektrik Enerjisinin Elektrik Fiyatına Etkisi

Elektrik halkın her kesimi tarafından kullanılmaktadır. Bu nedenle Sinop NES'in kurulması halinde elektrik fiyatlarını ne şekilde etkileyeceği incelenmesi gereken bir konudur.

Tablo 20 TETAŞ'ın 2014 Faaliyet Raporu'ndan alınmıştır. Yıllara göre TETAŞ'ın elektrik alım ve satış fiyatlarını TL ve dolar olarak göstermektedir.

Tablo 20'de TETAŞ 2014 yılında 1 kWh için ortalama 7,75 sent (dolar), 2001-2014 yılları arasında ise en yüksek 9.59 sent (dolar) ödediği görülmektedir. Sinop Nükleer Santralı için devletin 20 yıl boyunca alım garantisi verdiği fiyat 11.83 sent (dolar)'dır.

Yani TETAŞ Sinop NES'de üretilecek elektriğin kWh'i için 2014 yılı fiyatlarına göre %52 oranında daha fazla, son 13 yıl içerisinde ödediği en yüksek fiyattan ise %23 oranında daha fazla bir bedel ödeyecektir.

Sonuç olarak, Sinop Nükleer Santralı kurulması halinde üretilecek elektriğe ödenecek bedel Türkiye elektrik birim fiyatını arttıracak yöndedir.

Bu bölümde Türkiye'deki nükleer santrallar konusu Sinop Nükleer Santralı baz alınıp, analizlerde yalnızca devlet verileri dikkate alınmıştır.

Tablo 20: TETAŞ Elektrik Alış ve Satış Fiyatları

DÖNEM YEAR	ALINAN ENERJİ /ENERGY PURCHASED					SATILAN ENERJİ/ENERGY SOLD				
	MİKTAR AMOUNT	ORTALAMA TARİFE AVAREGE TARIFF		TUTAR COST		MİKTAR AMOUNT	ORTALAMA TARİFE AVAREGE TARIFF		TUTAR COST	
		Kr/ kWh	c/kWh	Milyar TL	Milyar $		Kr/ kWh	c/kWh	Milyar TL	Milyar $
2002	106,2	6,82	4,47	7.245	4.753	101,9	7,95	5,22	8.112	5.322
2003	113,2	7,42	4,96	8.398	5.613	109,4	8,10	5,41	8.857	5.920
2004	120,7	7,76	5,47	9.365	6.597	116,8	8,19	5,77	9.566	6.739
2005	128,9	7,76	5,74	10.002	7.398	125,4	8,03	5,94	10.076	7.453
2006	122,2	8,97	6,02	10.957	7.355	118,6	9,04	6,3	10.726	7.445
2007	89,1	8,34	6,42	7.433	5.720	87,4	9,16	7,05	7.996	6.194
2008	86,9	11,52	8,88	10.014	7.721	85,3	11,07	8,53	9.448	7.279
2009	84,1	11,04	7,09	9.287	5.962	83	13,31	8,55	11.052	7.099
2010	87	12,79	8,59	11.135	7.354	85,3	14,68	9,69	12.512	8.264
2011	82,3	14,13	8,35	11.583	6.845	80,8	13,85	8,19	11.187	6.610
2012	83,6	17,22	9,59	14.342	7.988	82,2	18,80	10,47	15.455	8.608
2013	131	17,27	8,96	22.590	11.717	129,6	17,91	9,29	23.206	12.036
2014	123,2	17,02	7,75	20.937	9.532	121,6	17,19	7,82	20.901	9.515

Kaynak: TETAS 2002-2014 Dönemi Enerji Alış ve Satış Faaliyetleri

Akkuyu ve Sinop Nükleer Santralları yatırımcıları tarafından ticari birer işletme olarak ele alınmakta ve elde edilecek kâr rasyonalize edilerek yapılmaktadır. Yatırımcı kuruluşlar yatırdıkları bedeli en aza indirmek ve en kısa zamanda kâra geçmek üzere program yapmaktadırlar. Akkuyu ve Sinop Nükleer Santralları birer "kâr kapısıdır" ve yatırımcı şirketler bu maksatla bu işi yapmaktadırlar. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yukarıdaki hususlar gün gibi ortada iken neden bu yatırımcılara birer kurtarıcı gibi davrandığı ve bu yatırımların biran önce gerçekleşmesi için bu denli gayret gösterdiği ayrı bir inceleme konusu olmalıdır.

Nükleer santralları yapmak için bu kadar gayret gösteren devletin kendi verilerinin incelenmesi sonucunda, ortaya çıkan gerçekler kısaca şöyle sıralanabilir:

- Uzun dönem elektrik talebinin nükleer santrallar olmaksızın karşılanabildiği,

• Elektrik talep tahminlerinin şişirildiği ve bu talep tahminlerinin nükleer santral yapımı için gerekçe olarak ileri sürüldüğü,

• Mevcut kapasite ve lisans almış inşa halindeki santrallarda dikkate alındığında nükleer santrallar olmaksızın 2021 yılı civarlarında yıllık 500 milyar kWh'lik kapasiteye ulaşılacağı, bu miktarın talebin hayli üzerinde olduğu,

• Alım garantisi verilen nükleer santralların yenilenebilir enerji kaynaklarının değerlendirilmesi önünde engel teşkil ettiği,

• Nükleer santralların ülkeye maliyetinin çok yüksek olduğu ve Sinop Santralı'na alım garantisi verilen 20 yılda 84 milyar dolardan fazla, Akkuyu Santralı'na ise 15 yılda en az 61 milyar dolardan fazla ödeme yapılacağı,

• Nükleer santrallara ödenecek elektrik bedeli ile doğalgaz ithal edilmesi halinde bile %65 civarında daha fazla elektrik üretilebileceği ve nükleer santralların elektrik temininde dışa bağımlılığı artıracağı,

• Nükleer santrallarda üretilecek elektrik alım fiyatı genel ortalama alım fiyatından %25-50 civarında fazla olduğu, elektrik birim fiyatlarını artırma yönünde etkisi olacağı.

Bu kadar çok negatif unsuru bünyesinde barındıran nükleer santral yatırımlarının ülkeye bir yararı olmayacağı gibi getirebileceği çevre felaketleri de göz önüne alındığında, yapımından bir an önce vazgeçilmesi ülke açısından gereklidir.

NÜKLEER ENERJİ RAPORU 2016

NÜKLEER ENERJİ RAPORU 2016

5. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE NGS YAPILMASINA KARŞI ETKİNLİKLER

NÜKLEER ENERJİ RAPORU 2016

5. TÜRKİYE'DE NÜKLEER GÜÇ SANTRALLARI YAPILMASINA KARŞI ETKİNLİKLER

5.1 SİNOP'TA YAPILAN ETKİNLİK VE DİRENİŞLER

Sinop'ta, Sinop Nükleer Karşıtı Platform (NKP) tarafından sürekli olarak, Sinop Nükleer Güç Santralı'nın yapılmasına karşı etkinlikler ve protestolar yapılmaktadır. EMO bu etkinliklere katkı vermektedir. 2013 yılı sonundan itibaren gerçekleştirilen etkinliklerin bir kısmına kronolojik olarak aşağıda yer verilmiştir.

Sinop'ta yapılan faaliyetlerin tamamı, Sinop Nükleer Karşıtı Platform (NKP) 2014 ve 2015 yılları Faaliyet Raporları'ndan alınmıştır.

2014 YILI

- **29 Ekim 2013-** Başbakan Recep Tayip Erdoğan ile Japon mevkidaşı Shinzo Abe arasında, İstanbul Dolmabahçe Sarayı'nda Sinop Nükleer Santral ile ilgili bir ön anlaşma imzaladı.
- **2 Kasım 2013-** Sinop Uğur Mumcu Meydanı'nda, "Nükleer Santrallara Hayır" sloganları yükseldi.
- **2 Aralık 2013-** 36 katılımcı ile tek gündemli olarak yapılan toplantı sonucunda, Sinop NKP Platformu kuruldu, Yürütme'de 11 kişi yer aldı.
- **8 Aralık 2013-** EMO Genel Başkanı Cengiz Göltaş'ın katılımı ile KESK/Eğitim SEN-SES-BES toplantı salonunda basın toplantısı gerçekleştirildi. Ardından saat 14.00'da Uğur Mumcu Meydanı'nda Sinop Nükleer Karşıtı Platform'un kuruluşu kitlesel bir basın açıklaması ile basına ve kamuoyuna duyuruldu.
- **20 Aralık 2013-** Sinop NKP adına dönem sözcüsü Zeki Karataş Samsun AKS TV'de, Enerji Politikaları ve Sinop Nükleer Santralı konusunda canlı programa katıldı. EMO Samsun Şubesi tarafından organize edilen programa ayrıca EMO Samsun Şube Başkanı Ali Fikret Ergün, Samsun Çevre Platformu (ÇP) sözcüsü Metin Telatar ve Prof. Dr. Güven Önbilgin de programa katıldı.

Fukuşima Yıldönümünde İnsan Zinciri

- **26 Aralık 2013-** 378 sayılı 'olur' ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı 36 ay süreyle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na Abalı Köyü sınırları içindeki 10,5 km^2'lik alan tahsis etti.
- **30 Aralık 2013-** Sinop NKP Yürütme Kurulu Üyeleri 3 gruba ayrılarak belirlenen 68 sivil toplum kuruluşu, siyasi parti ve sendikaların ziyaretlerine başlanmıştır.
- **10 Ocak 2014-** İnsan Hakları Film Günleri kapsamında, AB-Türkiye delegasyonu Fransua Nikodin'in organize ettiği etkinliğe, NKP Sinop ve KESK Sinop Şubeler Platformunu temsilen katılım sağlandı. Bu etkinlikte "Neden Sinop'ta nükleer santral istenmediği" anlatıldı.
- **17 Ocak 2014-** Japonya Hükümeti ile Türkiye Hükümeti arasında imzalanan 6515 Sayılı Kanun'un TBMM'den geçirildi. Sinop Nükleeri ile ilgili bu yasa TBMM de, 190 milletvekilin katılımıyla ve 185 "evet" oyu ile kabul edildi. Ayrıca "Fukuşima Nükleer Santralı Felaketine Küresel Yurttaş Tepkisi" başlıklı uluslararası anketin sonuçlarını içeren bir basın açıklaması yapıldı. Buna göre Türk halkının %80'inin nükleer enerji istemediği gerçeğini net olarak ortaya çıktı.
- **22 Ocak 2014-** Barış FM'de, "Sinop'ta neden nükleer santral istemediğimiz" Sinop halkına anlatıldı.
- **23 Ocak 2014-** Sinop Pazar yerinde, 11.00-14.00 arasında stant açılarak, 6515 Sayılı Kanun'un TBMM'den geçirilmesi protesto edildi.
- **24 Ocak 2014-** Yön Radyo'da Özgür Gürbüz ve Yaşar Kanbur'un sunduğu, "Çimlere Basmayın" programına dönem sözcüsü Zeki Karataş telefon canlı bağlantısıyla katılım sağladı. Ayrıca, "Türkiye ile Japonya arasında, Mayıs 2013'de imzalanan hükümetlerarası nükleer anlaşma yok sayılmalıdır" konulu basın açıklaması yapıldı.
- **8 Şubat 2014-** Kalkınma Bakanı Cevdet Yılmaz, Sinop'ta katıldığı Sinop 1. Kalkınma Çalıştayı'nda konuşurken, Sinop NKP üyeleri tarafından kentte kurulmak istenen nükleer santral protesto edildi. Eylem nedeniyle toplantıya bir süre ara verildi. Eylemciler, "Sinop, Çernobil olmayacak" sloganı attı. Cevdet Yılmaz'ın Sinop'un kalkınma hedefleriyle ilgili konuştuğu sırada salonda bulunan yaklaşık 50 kişilik grup, biranda "Nükleere inat, yaşasın

hayat" "Sinop nükleer istemiyor" sloganları atmaya başladı. Grup ardından, "Çernobil'i, Fukuşima'yı unutmayın". Bakan Yılmaz'ın "Müsaade ederseniz devam edelim" demesi üzerine eylemciler, "Biz nükleerle kalkınmak istemiyoruz, hep siz konuşuyorsunuz nükleer santral bacalarının olduğu yerde nasıl turizm yapacağız" diyerek "kalkınmaya evet, nükleere hayır" sloganları attılar. Daha sonra nükleer karşıtları toplantının yapıldığı binanın karşısına geçerek, pankart açıp, basın açıklaması gerçekleştirdi.

- **9 Şubat 2014-** "Sinop Nükleer Santral İstemiyor" konulu bir basın açıklaması yapıldı. Bu açıklamayla, Sinop'ta yapılan Çalıştay bir kez daha protesto edildi.
- **7-8 Mart 2014-** Ulusal ve yerel basından 24 basın mensubunun katıldığı iki günlük, "Nükleer Karşıtı Basın Gezisi" programı gerçekleştirildi.
- **8 Mart 2014-** Masal Düğün Salonu'nda "Nükleer SantrallAr ve Fukuşima" konulu bir panel düzenlendi. Panelde Prof. Dr. Hayrettin Kılıç, N. Bülent Damar ve Kumiko Tsuchida konuşmacı olarak katıldi.
- **9 Mart 2014-** NKP, Türkiye'nin 5. Olağan Kongresi Sinop'ta gerçekleştirildi. Kongreye, Türkiye genelinde 200'e yakın delege katılım sağladı. Bu toplantıda, 26 Nisan 2014 "Sinop Nükleer Santral İstemiyor" adı altında düzenlenen mitingin Sinop'ta yapılması kararlaştırıldı.
- **11 Mart 2014-** "Sinop Fukuşima Olmasın" konulu basın açıklaması yapıldı.
- **15 Mart 2014**, 9 Mart 2014 tarihinde yapılan NKP Türkiye kongresinde alınan karar doğrultusunda, Sinop öğrenci gençlerine yönelik gençlik toplantısı gerçekleştirildi.
- **4 Nisan 2014-** Sinop'un, merkeze bağlı Abalı Köyü sınırları içinde bulunan ve koordinatları belirlenmiş 10.517.882 m^2'lik saha, Sinop Nükleer Santral Projesi uygulaması çerçevesinde, "Nükleer Santral Yapımı" planlanan bölge için; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Nükleer Enerji Uygulama Dairesi Başkanlığı'na, Nükleer Santrallar Dairesi Başkanlığı'na, Orman Genel Müdürlüğü'ne ve İrtifaklar Dairesi Başkanlığı'na, DSİ genel Müdürlüğü'ne, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü'ne ve Sinop Valiliği'ne dilekçeler yazıldı.
- **5 Nisan 2014-** NKP Türkiye toplantısına Zeki Karataş katıldı.

- **7 Nisan 2014-** Sinop'un, merkeze bağlı Abalı Köyü sınırları içerisindeki ormanlık alanların acımasızca katledilmesine yönelik bir basın açıklaması gerçekleştirildi.
- **12 Nisan 2014-** NKP Sinop Meclisi toplantısı gerçekleştirildi.
- **26 Nisan 2014-** "Sinop Nükleer Santral İstemiyor" mitingi düzenlendi. 10.000 kişi katılım sağlandığı. Mitinge Karadeniz bölgesinde başta Samsun olmak üzere; Ordu, Giresun, Trabzon ve Artvin'deki oda temsilcileri ile İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Mersin ve Adana'dan Çevre Platformları da destek verdiler. Sinopluların yoğun ilgi gösterdiği miting kapsamında Praksis müzik grubu da bir konser verdi.
- **30 Mayıs 2014-** "İstanbul'da Nükleer Zırva" konulu bir basın açıklaması yapıldı.
- **31 Mayıs 2014-** EMO Genel Merkezi/ Ankara'da yapılan NKP Türkiye Yürütme Kurulu Toplantısı'na, Zeki Karataş ve Murat Şahin katıldı.
- **5 Haziran 2014-** "Çevreci Nükleer Yalanına Hayır" konulu bir basın açıklaması yapıldı. Aynı gün TEMA'nın katkılarıyla bir film gösterimi, yaşlılar evinde yapıldı. Ayrıca "Soner Öner Güneş Yolu" tabelasının asılması için yapılan imza kampanyası sonucunda toplanan 3.500 imza Sinop Valiliği'ne teslim edildi.
- **17 Haziran 2014-** Praksis Müzik Grubu, ikinci kez bir konser gerçekleştirdi.

- **20 Haziran 2014-** Uluslararası Karikatür Sergisi ve Sinoplu aktivistlerin katılımıyla, Şehir Kulübü Bahçesi'nde "Nükleer santrallar ve Sinop" başlığı altında bir panel düzenlendi. Prof. Dr. Aziz Konukman, Okan Alpar ve Oya Koca'nın konuşmacı olduğu paneli, İstanbul NKP ve EMO'dan Erhan Karaçay yönetti. Ayrıca, "Üç Fidanımız Ölmedi; Mücadelemiz de Yaşıyor" konulu bir basın açıklaması yapıldı. Uluslararası basından, Avusturya "Der Standart Gazetesi" yazarı Marku Bernath ve Japonya "Nikkei Gazetesi" yazarı Sinan Tavşan Sinop'a gelerek, Sinop NKP kurulu ile röportaj yaptı.
- **20-21 Haziran 2014-** Nükleere Karşı Uluslararası Karikatür Sergisi gerçekleştirildi. Aşkın Ayrancıoğlu ve Seyit Saatçi'nin organize ettiği iki gün süren ulusal ve uluslararası karikatüristlerin gönderdikleri 60 eser; Soner, Öner, Güneş Yolu üzerinde sergilendi, binlerce sanatsever de sergilenen eserleri ziyaret etti.
- **20 Temmuz 2014-** Soner Öner Güneş Anma Etkinliği kapsamında yürüyüş ve Soner, Öner, Güneş Yolu tabelası asıldı. Etkinliğe, Ankara'dan Soner ve Öner'in ailesi ve TMMOB üyeleri katılım sağladı.
- **21-25 Temmuz 2014-** İstanbul NKP'nin hazırladığı Marmaris/Söğülcek'te yapılan NKP Eğitim Kampı'na, Sinop NKP'den; Metin Gürbüz, Murat Atabek ve Engin Tekin katıldı.
- **3 Ağustos 2014-** Gerze Belediyesi'nin düzenlediği şenliklere katılım sağlandı ve şenlik kapsamında düzenlenen panelde dönem sözcüsü Zeki Karataş'ın görev aldığı şenliğe kitlesel katılımda sağlandı.

- **6 Ağustos 2014-** 1945 yılında 22. Dünya Savaşı sırasında Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombası protesto edildi. Ve basın açıklaması gerçekleştirildi.
- **3 Eylül 2014-** Karadeniz İsyanda Platformu Sinop'ta yaptığı ve Milletvekili Melda Onur'un katıldığı kampa destek ve katılım sağlandı.
- **11 Eylül 2014-** Nükleersiz.org ve Yeşil Düşünce Derneği'nin, "Hopa'dan İstanbul'a Nükleersiz Türkiye İçin Kürekle Karadeniz" programı kapsamında, aktivist Hüseyin Ürkmez, Sinop Belediye Başkanı ve NKP bileşenlerinin de katılımıyla 300 kişilik bir kitle ile karşılandı. Sinop'ta 3 gün kalan Ürkmez giderken de yoğun bir katılımla uğurlandı. Ayrıca Gerze'de yapılan karşılamaya da katılım sağlandı.
- **15 Eylül 2014-** Samsun EMO Şubesi'nin daveti üzerine, "Gerze Deneyimi" konulu panelde Gerze YEGEP ile birlikte katılım sağlandı.
- **6 Ekim 2014-** Fatsa'da düzenlenen, "Toprağın Üstü Altından Değerlidir" mitingine katılım sağlandı.
- **18 Ekim 2014-** NKP Türkiye Toplantısı'na, NKP Sinop Dönem Sözcümüz Zeki Karataş katıldı.
- **21-22 Ekim 2014-** Eylül ayı içerisinde Karadeniz İsyanda Platformu'nun organize ettiği Karadeniz'in sorunlarını içeren gezi ve kampların sonrasında grupla birlikte ilimize gelen TBMM Çevre Komisyonu Üyesi ve CHP İstanbul Milletvekili Melda Onur'un daveti doğrultusunda Kardeniz'de çevre sorunlarına karşı faaliyetlerini sürdüren platform temsilcileriyle (47 kişi) birlikte TBMM grubu bulunan partilere ve komisyonlara bir dizi ziyaretler gerçekleştirildi. Ziyaret edilen grup ve komisyonlar; CHP Grup Bşk. Vekili Sn Engin Altay ve bölge Milletvekilleri, CHP Gn. Bşk. Kemal Kılıçdaroğlu, Enerji, Çevre ve Tarım Komisyonu Başkan ve üyeleri, MHP Grup Bşk. Vekili Yusuf Hallaçoğlu, HDP Grubu adına Erol Dora ve A. Levent Tüzel ve son olarak da CHP Grup Bşk. Vekili Akif Hamza Çebi ziyaret edildi. 22 Ekim güne TBMM önünde kitlesel basın açıklamasıyla başlandı. Sinop NKP adına 10 kişilik bir heyetle Ankara'ya gidildi.
- **30 Ekim 2014-** 27-29 Ekim 2014 tarihlerini kapsayan tarihlerde "7. Uluslararası Nükleer Yapı Özellikleri Çalıştayı" adıyla Sinop Üniversitesi, Sinop Valiliği ve TAEK'in ev sahipliğinde bir çalıştay

düzenlendi. Düzenlenen bu çalıştayı protesto eden bir basın açıklaması yapıldı.

- **2 Kasım 2014-** Hopa'dan İstanbul'a Karadeniz'i kürekle geçerek "Hopa'dan İstanbul'a Nükleersiz Türkiye İçin Kürekle Karadeniz" eylemini tamamlayan Hüseyin Ürkmez karşılandı. Etkinliğe Sinop NKP üyeleri de katıldı.
- **9 Kasım 2014-** Trabzon'da Derelerin Kardeşliği Platformu'nun düzenlendiği çevre mitingine katılım sağlandı.
- **14 Aralık 2014-** "Sinop Nükleer Santrala Hayır Diyor" başlıklı bir basın açıklaması gerçekleştirildi.
- **20 Aralık 2014-** İnceburun Yarımadası'nda Japon-Fransız ortaklığı ile kurulan şirketin arazi çalışması başlaması üzerine Yürütme Kurulu üyeleri arazide bir gezi inceleme çalışması yaptı.
- **22 Aralık 2014-** "Sinop Nükleer Santral İstemiyor!" Sinop Nükleer Karşıtı Platform" imzalı 5.000 bayrak yapılması planlanarak Sinop halkına dağıtımına başlandı. Bayrakların 5.00 TL karşılığında satışa sunularak, gelir elde edilmesi kararı alındı.

2015 YILI

- **12-30 Ocak 2015-** EMO-Samsun Şube, YEGEP, Sinop-Gerze-Ayancık-Erfelek-Türkeli Belediye Başkanları, Sinop'taki Siyasi Partiler, Dernekler, Odalar ve Sendikalar ziyaret edildi.
- **13 Ocak 2015-** Akkuyu ÇED'in onaylanmasını protesto etmek amacıyla basın açıklaması yapıldı.
- **09 Şubat 2015-** Sinop NKP'nin mali sorununu çözmek adına bir süredir kuruluş çalışmaları sürdürülen, Sinop Nükleer Karşıtı Platform Derneği (SNKPDER) kuruldu.
- **15 Şubat 2015-** Mersin NKP'nin organize ettiği mitinge 46 kişi ile katılım sağlandı.
- **21 Şubat 2015-** TMMOB 10. Enerji Sempozyumu'nun Samsunda yapılan ilk yerel toplantısına, Yürütme Kurulu katıldı.
- **4 Mart 2015-** TBMM'de bulunan 535 milletvekiline yönelik "Sinoplu Ölmek Değil, Yaşamak İstiyor" başlıklı bir mektup yazıldı. Bu mektuptan bazı bölümler, Japonya ile anlaşmasının görüşüldüğü gün Engin Altay tarafından Meclis kürsüsünden okundu.
- **11 Mart 2015-** Fukuşima felaketinin 4. yıldönümü nedeniyle bir basın açıklaması gerçekleştirildi.

- **11 Mart 2015-** Almanya ve İsviçre'deki Anti-Atom Platformu'nun Benzau-1 Santralı'na karşı verdikleri direnişi selamlamak adına bir destek mesajı gönderildi ve 800. Nöbet eylemlerinde mesajın okunması sağlandı.
- **11 Mart 2015-** Fukuşima Felaketi'nin 4. Yılı nedeniyle, "Neden Nükleer Santral İstemiyoruz? Sinop Fukuşima Olmasın!" konulu bir panel gerçekleştirildi. Panelde; Necdet Pamir, Fuat Aaydın ve Metin Gürbüz konuşmacı olarak katıldı.
- **19 Mart 2015-** Sinop Üniversitesi tarafından düzenlenen "Nükleer Enerji Zorunluluk mu Tercih mi?" konulu panele Sinop NKP Yürütme Kurulu olarak katılım sağlandı. Etkinlik sonrası sorulan sorulara zamanın dolduğu gerekçesiyle cevap alınamadı.
- **21 Mart 2015-** Sinop NKP 2. Dönem 1. Meclis toplantısı gerçekleştirildi. Bu toplantı öncesinde Siyasi Partiler, Odalar, Sendikalar ve Özelliklede Balıkçı kooperatifleri ziyaret edildi.
- **30 Mart 2015-** "Nükleere Hayır" konulu bir basın açıklaması gerçekleştirildi.
- **4 Nisan 2015-** Derelerin Kardeşliği Platformu'nca Trabzon'da gerçekleştirilen, "Yaşam Savunması Çalıştayı"na Sinop NKP adına Yürütme Kurulu Üyemiz Murat Atabek katıldı.
- **11 Nisan 2015-** Ankara'da gerçekleştirilen, NKP-Türkiye toplantısına Yürütme Kurulu Üyesi Murat Şahin katıldı.
- **12 Nisan 2015-** Nükleersiz.org ve Yeşil Düşünce Derneği'nin düzenlediği ve Sinop yerelinde KESK ve NKP koordinasyonunda desteklenen "Çernobil ve Sağlık" konulu panel düzenlendi. Panelde; Prof. Dr. Daielova, Gazeteci Toshiya Morita, Dr. Ancelika Clausen, Prof. Dr. Kayıhan Pala ve Dr. Alper Öktem katılım sağladı. Konukların hepsinin sağlık üzerine anlatım sunmaları ve özellikle Kayıhan Pala Hoca'nın sunumları (Çernobil'in Karadeniz'de Sağlığa Etkileri) ilgi çekti. Panelin kolaylaştırıcılığını ve tercümanlığını Pınar Demircan yaptı.
- **16 Nisan 2015-** "AKP Hükümeti: 'Rus Ruleti' Oynamaktan Vazgeç" konulu bir basın açıklaması gerçekleştirildi.
- **24 Nisan 2015-** TMMOB 10. Enerji Sempozyumu'nun ikinci yerel toplantısı Sinop'ta yapıldı. Bu toplantıya EMO Genel Merkez'den Teoman Aalptürk, N. Bülent Damar, Cem Kükey ve Erdal Apaçık;

Samsun EMO'dan Mehmet Özdağ; Sinop EMO Temsilcisi Saygın Doğan, Sinop NKP ve Bileşenleri: Zeki Karataş, Murat Şahin, Metin Gürbüz, Hakan Eker, Kayhan Konukçu, Bülent Eroğlu, Bilgin Bekiroğlu, Durmuş Kandemir, Emire Elmas, İrfan Mukul, Erkan Kabal, Aytaç Ertekin, Kenan Ayvazoğlu, Fatma Bilge Yıldız katıldı.

- **25 Nisan 2015-** Sinop'ta 26 bin kişinin katılımıyla "Nükleere Hayır" mitingi düzenlendi. Mitinge Sinop dışından yaklaşık 5000 kişilik bir katılım gerçekleşi. Sinop Mitingine; TMMOB ve bağlı 24 Oda, TTB, TBB, KESK ve Bağlı Sendika Genel Merkezleri, DİSK, TÜRK İŞ ve NKP'ler kurumsal olarak davet edildi. Bu kurumlardan, EMO Genel Merkezi, Ankara, Samsun, İstanbul ve İzmir Şubeleri, JMO, TBB, KESK, DİSK ve bütün İller ve İlçelerdeki NKP'lar Kurumsal olarak yanıt vererek katılım sundular.
- **1 Mayıs 2015-** Sinop NKP bileşenleri ve aktivistleri NKP amblemli önlükleri giyerek, "1 Mayıs Birlik, Mücadele ve Dayanışma Günü" yürüyüşüne katılım sağlandı.
- **9 Mayıs 2015-** Türkiye Çevre Platformu tarafından düzenlenen "Birlikte Neler Yapabiliriz" Çalıştay'ına Sinop NKP adına Metin Gürbüz katıldı.
- **10 Mayıs 2015-** Ankara'da NKP-Türkiye Kongresi'ne; Zeki Karataş, M. Şahin, F. Aydın, D. Kandemir ve S. Doğan katıldı.
- **18 Mayıs 2015-** Sinop Barış Manço Parkı'nda yaz boyunca çadır kurarak Sinop halkını ve Sinop dışından gelenleri bilgilendirme çalışmaları kararı alındı. Konuyla ilgili olarak Sinop Belediye Başkanı ile görüşme yapıldı. Ancak genel seçimler nedeniyle çadırın kurulması tarihi 7 Haziran sonrasına bırakıldı. Bu alanda zaman zamanda söyleşiler ve etkinlikler yapılması planlandı.
- **22-23-24 Mayıs 2015-** EMO Ankara Şube ve Mülkiyeliler Birliği'nin organize ettiği "Başka Bir Kamusallık Mümkün" başlıklı Kamusallık Çalıştayı'na Ömer Çolak katıldı.
- **23-24 Mayıs 2015-** Bektaşağa köyünde her yıl insanların yoğun katılım yaptığı "tekke günü" olarak adlandırılan yerde stand açarak iki gün boyunca "Neden Nükleer Santral İstemiyoruz" ve "Sinop Nükleer Santral İstemiyor" temalı çalışmalar yapıldı. Burada bir imza kampanyası düzenlenerek halkımızın stand açıldı.

- **24 Mayıs 2015-** Bektaşağa köyünde "Karadeniz İsyandadır Platform"unun önerisi doğrultusunda; ETKB'nın Metzamor NGS için yaptığı açıklama nedeniyle; İstanbul, Mersin, Samsun, Diyarbakır, Batman, İğneada, Sinop/Bektaşağa ve yine Türkiye, Yunanistan/Atina-Rodos, Gürcistan ve Kıbrıs'ta eş zamanlı olarak basın açıklaması yapıldı.
- **5 Haziran 2015-** Dünya Çevre Günü nedeniyle bir basın bildirisi basına dağıtıldı.
- **2 Temmuz 2015-** Sinop Barış Manço Parkı'nda yaz boyunca halkı bilgilendirme çalışmasının yapılacağı çadır kurma girişimi yerel yönetimler tarafından önceden söz verilmesine rağmen bilinmeyen bir nedenle engellendi. Yaşanan arbede sonrasında, Gazeteci Yazar Filiz Yavuz ile Nükleer üzerine söyleşi yapıldı.
- **26 Temmuz 2015-** 2006 yılında yapılan nükleersiz yaşam şenliğinde yitirdiğimiz; Soner-Öner ve Güneş Ankara'dan ailesi ve arkadaşları ile Sinop NKP bileşenlerinin katılımı ile anıldı. Bu anma nedeniyle Zeki Karataş ve U. Karslı hakkında dava açılmış, dava soncunda Karataş ve Karslı beraat etmiştir. Cumhuriyet Savcısı tarafından dava Yargıtay'a temyiz için gönderildi.
- **1 Ağustos 2015-** SNKPDER Olağan 1. Olağan Genel Kurulu yapıldı. Genel Kurul sonrası Yönetime; S. Doğan (Başkan), Z. Karataş (Sekreter), N. Özkoç (Sayman), M. Şahin, M. Gürbüz, D. Kandemir, F. Aydın seçilmişlerdir.
- **8 Ağustos 2015-** Uluslararası alanda faaliyetini sürdüren Medya İletişim Vakfı ile Sinop NKP "Çevre İçin Medya ve İletişim Ağı Projesi" kapsamında Çalıştay düzenlendi. Çalıştaya, 50 kişilik bir çalışma grubu katılım sağladı. Çalıştay Sinop dışında Karadeniz Bölgesi'nde 5 yerde daha gerçekleştirildi. Bu çalışmaların sonucunda çalışmanın ikinci ayağında Almanya'da çalışmalar devam etmiş, Sinop NKP'yi 5-10 Ekim tarihleri arasında Almanya'da Zeki Karataş temsil etti.
- **8-9 Ağustos 2015-** Gerze'de gerçekleştirilen Gerze Festivali'ne iki gün süreyle Gerze Belediyesi ve YEGEP işbirliğinde; söyleşi, imza kampanyası bilgilendirme çalışması yapıldı.
- **17 Ekim 2015-** Helsinki Yurttaşlar Derneği'nin "Yerel-Bölgesel Demokratik Yönetişim Projesi Sinop Çalıştayı" gerçekleştirildi. Ça-

lıştaya HYD dışında Aziz Konukman, Nedim Bülent Damar, Zeki Karataş konuşmacı olarak ve Metin Gürbüz de Moderatör olarak katıldı. Çalıştaya, Ş. Şahin, Mehmet Özdağ, Zekai Altunpala, Metin Telatar, Okan Alpar, Mehmet Horuş, Oya Koca, Hüseyin Savaş başta olmak üzere NKP bileşenleri katılım sağladı. 60 kişinin katıldığı etkinlik Otel 117'de gerçekleştirildi.

- **20 Ekim 2015-** 3-4-5 Aralık 2015'de, TMMOB adına EMO tarafından Samsun ve Sinop'ta yapılacak 10. Enerji Sempozyumu ile ilgili çalışmalar hakkında istenilen bilgi ve belgeler Samsun EMO'ya gönderildi. Sempozyum Çalışması iki ilde gerçekleştirileceğinden 3-4 Aralık 2015'de Samsun'da yapılacak çalışmaya geniş katılım sunulacaktır. Ayrıca 4 Aralık 2015'de Samsun'da yapılacak çalışmanın Yerel Platformlar bölümünde yapılacak sunumunun Saygın Doğan tarafından yapılmasına karar verildi. 5 Aralık 2015'de Sinop'ta yapılacak etkinlik sunumu için ise Zeki Karataş ve İrfan Mukul'a görev verildi.
- **11 Kasım 2015-** 10. Enerji Sempozyumu ile ilgili çalışmalar kapsamında Terme'de düzenlenen toplantıya Zeki Karataş, M. Şahin ve S. Doğan katıldı.

Aşağıda Sinop'ta yapılan etkinlik ve direnişlere ait bazı belgeler aşağıdadır.

JAPONYA'YA YAZILAN MEKTUP

Tarih: 02 Nisan 2014

Konu: Sinop Nükleer Santral projesi.

Merhaba……..

Bu mektubu size Sinop'ta faaliyetini sürdüren; 70 Siyasi Parti, Sendika, Demokratik Kitle Örgütü, Meslek Odaları ve Dernekler adına yazıyorum. Bu örgütlerin oluşturduğu Nükleer Karşıtı Platform'un sözcüsü olarak da yazıyorum.

Sayın……..

Sinop çok özel bir yerdir. Nükleer santralı kurmayı düşündüğünüz mevki yeşilin ve mavinin buluştuğu ender yerlerden biridir.

Basından öğrendiğimiz kadarıyla bu gün Japonya Meclisi'nde Sinop'a nükleer santral ihraç edeceğiniz konusu görüşülecekmiş. Biz Sinop'ta yaşayanlar ABD'nin Nagazaki ve Hiroşima kentlerinize atom bombası atmalarını içimize sindiremedik.

Bu nedenledir ki biz; her yıl 6 ve 9 Ağustos tarihlerinde Hiroşima ve Nagazaki'de ölen Japon vatandaşları anma etkinliği düzenleriz.

Biz Sinoplular Japonya şirketlerinin Sinop'a nükleer santral yapmalarını istemiyoruz. Ve de Japonya hükümeti bize rağmen nükleer santral yapma kararı alırsa biz bunu protesto edeceğiz ve yaptırmayacağız. Sizden ricamız Japonya hükümetinin alacağı/aldığı kararı gözden geçirmesi ve teklifi geri çekmesini sağlamanızdır.

JAPONYA'YA YAZILAN MEKTUP'UN İNGİLİZCESİ

Date: 02 April 2014

Title: The Project of Sinop Nuclear

Dear,…….

I write this letter behind of 70 constituents including political parties, trade unions,the Democratic Mass Organizations, Trade Association that all continued its activities in Sinop. I write as a spokesman for Sinop Antinuclear Platform constituted by these organizations.

Dear,…

Sinop is a very special place. The area that you thought to build nuclear power plant is a rare places inventing blue and green.

As we learned from the pres, the Japan Council will discuss to export the nuclear power plant to Sinop. We are living in Sinop and we could not accept that USA İS throwed atomic bombs to Nagasaki and Hiroshima.

For this reason, we organize organize commemorative events for dying Japanese citizens İn Nagasaki and Hiroshima at 6th and 9th August every year.

We do not want to build a nuclear power plant in Sinop by Japanese companies. Also, if the Japan government will take a decision to build nuclear power plant in Sinop despite us, we will protest and we will not allow to be made a nucleer power plant.

We ask you to assure checking and getting back the decision about this issue of Japan Government.

JAPONYA'YA YAZILAN 2. MEKTUP

Sn……

Şu anda Japonya'ya karşı Sinop nükleer santral projesi için verdiğimiz savaş henüz bitmedi. Zaten son 50 yılda Japonya'yı dünyanın en riskli enerji kaynağı olan nükleer enerjiye mahkûm ederek Japonya'yı bugüne kadar ve ileride olabilecek nükleer felaketlere sürükleyen, bir avuç nükleer karşıtı Japon parlamenterin dışındaki, Japon politikacılarından küresel bir sorumluluk beklenemezdi. Japonya'daki ırkçı hükümet bu kararla insanlığa karsı suç islemiştir.

Bu mücadelede bizlerin önünde hala açık olan ulusal ve uluslararası legal yollardan yaptırımlar var. Bunlardan ilk ve en önemlilerini sizlere iletiyorum;

1. Sinop Nükleer Serbest Bölgesi ilanı: Sinop belediyesinin belediye sinirleri içinde kalan alanlarda bu projeye belediye hizmetini yasaklaması. Yani Nükleer Free City-Zone. Nükleer enerji/teknoloji yasaklandığı şehir ve bölgeler. Bildiğiniz gibi nükleer enerji ve teknolojiden serbest şehir/bölge hareketi ilk defa nükleer enerjinin ana vatani olan Amerika'da başladı. 1978 yılının Kasım ayında Montana eyaletinin Missoula bölgesinde/County konseyi-

nin aldığı meclis kararı ile bu bölgede nükleer-tip dışındaki tüm nükleer enerji/teknoloji faaliyetlerine izin vermeyecekleri kararı/ kanun çıkarıldı.

Bu harekete Kaliforniya'da Berkley, Davis, New York, Sikago gibi büyük şehirlerin katılması ile giderek bütün Amerika'ya yayıldı. Benim yaşadığım ve doktora çalışmalarını yaptığım New Jersey'deki Hoboken Şehri Belediye Meclisi'nden 1984 yılında çıkardığımız/aldığımız Hoboken Nukleer Frere Zone olarak resmen ilan edildi ve şehrin iki girişi-çıkışana "Nuclear Free Zone Lahvasini" koymuştuk. Bu Hoboken-nuclear-Free-Ordinance hala geçerli ve Hobokenda iş yapacak tüm şirketlerin lisans ve permit almadan önce yazılı olarak nükleer şirketlerle ilgilerinin olmadığını deklare etmeleri gerekiyor.

Şu anda Amerika'da 17 milyon insanın yaşadığı 27 eyalette 188 tane şehir ve bölge nükleer enerji/teknoloji/atik faaliyetlerine müsaade etmiyor. Hatta bazı şehirlerde federal hükümetin başlatacağı bir nükleer projeye bölgedeki belediye, esnaf, sağlık örgütleri bu projede çalışacaklara hizmet vermeyeceğini, bu bölgelerdeki ulaşım yollarını blok edeceğini açıkladılar. Şu anda Avrupa'da; Almanya'da 8 tane büyük şehrin ve Avrupa'da 11 tane büyük şehirde Amerika'da olduğu gibi şehir meclislerinde alınan kararla nükleer enerji ve ilgili faaliyetleri yasaklamışlardır.

2. Yine Sinop Şehir Meclisi'nde alınacak bir karar ile ilk fırsatta İngiltere'de kurulan "Nuclear Free Local Authorities" ve 158 ülkede 6000 belediye reisi üyesi olan "Mayors for Peace" ve en önemlisi şu anda Japonya'daki 39 şehrin/prefecture deki 94 tane belediye reisinin üye olduğu "the Mayorsfor a Nuclear Power Free Japan" kuruluşlarına üye olmasını öneriyorum.

3. Karedeniz etrafındaki ülkeler deniz ürünleri endüstrisi ile ilgili resmi ve özel ve de NGO kuruluşları ile ilişkiye geçip Karadeniz Deniz ve Tarım Ekoloji Koruma Birliği gibi bir isim altında enternasyonal bir birlik kurulması ve Sinop Nükleer Santral Projesi'ni Karadeniz'deki deniz canlılarını ve balık endüstrisini nasıl etkileyeceğini resmen açıklayan Kaliforniya Eyaleti'nin hazırladığı resmi raporunu hem Türkiye'deki hem de diğer Karadeniz ülkelerindeki balık endüstrisi kuruluşlarına yollayalım derim. İleride çıkarılacak uydurma bir ÇED raporuna komşu ülke olarak itiraz haklarının olduğunu açıklamamız lazım.

4. Sinop Projesi şu anda iki ülkenin parlamentosunda onaylamıştır. Fakat en önemli asma şimdi başlıyor, yani bu projeye hangi ülkelerden hangi finans/banka kuruluşları kapital yatıracak. Bizlerin ilk fırsatta bu kuruluşları tespit edip, (Araplar bu projeye İslam nükleer projesi olarak büyük para yatıracaklarını duyuyorum) bu kuruluşların en üst düzeyinden başlayarak hissedarlarına kadar herkese çok uzun olmayan iki sayfayı geçmeyen bir mektup hazırlayıp bu projenin jeopolitik ve ekolojik boyutlarını açıklamamız lazım derim.

Şu anda elimde olan bilgilere göre Sinop projesine Japonya'daki devlet bankaların (Bank of Japan) dışındaki bankaların çoğu kredi vermesi çok zor, çünkü bu bankların su anda Japonya'da nükleer santral çalıştıran elektrik şirketlerinin gösterdikleri 47 milyon ABD dolar zararı apsorbe etmeleri gerekiyor. Ayrıca Japon bankaların ve hissedarlarının Fukuşima felaketinden sonra, nükleer santralardaki yatırımlarının piyasa-market değeri kümülatif olarak yaklaşık 60 milyon (milyar) ABD dolar değer kayıp etmiş durumdalar.

Fakat Japon nükleer endüstrisinin Japonya dışındaki projelerine kredi veren iki önemli finans grubu var bunlar; Japon Bank of International Coorperation ve Nippon Exportand Investment Insurance bizlerin bu iki bankaya yazacağımız mektupla bu jeopolitik projenin finansman risklerini anlatmamız lazım. Ayrıca Sinop projesinde sessiz ve derin ortağı olan Fransa'daki GDF Suez Energy Şirketi'nde üzerinde baskı yapmamız lazım derim. Bu aşamada Avrupa ve Japonya'daki kardeş belediyelerin aracılığı ile bu finans/bankalardaki karar veren mekanizmayı hissedarlarını etkilemelerini/baskı yapmalarını isteyelim.

5. Nükleer enerji santrallarına kredi veren finans örgütlerine karşı Avrupa'da kurulan "Nuclear Bank No Thanks Coaliton" örgütü ile ilk fırsatta ilişkiye geçip hazırlayacağımız Pettition/dilekçe/mektubu bu örgüt aracılığı ile bütün banklara dağıtılmasını isteyelim. Bu örgüt Hindistan'da kurulan nükleer santral projelerinde çok başarılı şekilde bazı önemli bankaların kredi vermemesini sağladılar.

Gördüğünüz gibi yollumuz uzun ve zor, eğer önerilerim 12 Nisanda Sinop NKP Meclisi'nde tartışılıp uygun görürlerse ilk fırsatta bir çalışma gurubu kurarak çalışmaya başlamamız gerekiyor. Ne Sinop'u ne de Mersin'i bir Suni-İslam nükleer teknoloji/silah merkezi yaptırmayacağız. Herkese kolay gelsin.

ANKET SONUCU
SİNOP YEREL GÜNDEM 21
KENT KONSEYİ

Yaş:
Cinsiyet:
Eğitim Durumu:
Mesleği:
Sinoplu/Sinoplu değil:

1. Nükleer santrallar hakkındaki bilgilerinizin yeterli olduğuna inanıyor musunuz?
a) Evet (%53.33) b) Hayır (%42.97) c) Fikrim yok (%3.38)

2. Sinop'ta bir nükleer santral kurulmasının Sinop için faydalı olacağına inanıyor musunuz?
a) Evet (%24.11) b) Hayır (%68.89) c) Fikrim yok (%6.98)

3. Turistik bölgelere nükleer santral yapılmasını uygun buluyor musunuz?
a) Evet (%14.65) b) Hayır (%81.51) c) Fikrim yok (%3.83)

4. Sinop'un gelecekte nasıl bir şehir olmasını arzu edersiniz?
a) Turizm şehri (%41.97) b) Eğitim şehri (%31.52)
c) Tarım şehri(%1.37) d) Nükleer merkez şehri (%6.79)
a-b (%13.69) a-b-c (%2.06) a-b-c-d (%0.98) a-b-d (%0.19) a-c (%0.19) a-d (%0.39)

5. Sinop'ta bir nükleer santralın kurulması sürecinde ve sonrasında Sinop'un geleceğini nasıl görüyorsunuz?
a) Ekonomi gelişecek (%24.33) b) Ekonomi zayıflayacak (%7.41)
c) Nüfus artacak (%5.14) d) Nüfus azalacak (%43.32)
e) Fikrim yok (%9.49)
a-c (%2.96) a-d (%1.38) b-d (%5.93)

6. Sinop'ta bir nükleer santral kurulması sürecinde Sinop'ta bir üniversite kurulacağına inanıyor musunuz?
a) Evet (%23.32) b) Hayır (%67.02) c) Fikrim yok (%9.64)

7. Sinop'ta bir nükleer santral kurulması konusunda Sinop'ta yaşayan biri olarak fikrinizin alınması sizce gerekli midir?
a) Evet (%93.79) b) Hayır (%5.41) c) Fikrim yok (%0.78)

Sinop'a nükleer santral kurulmasının faydalı olunup olunmadığı sorusuna Sinop Şehri'nden alınan yanıt yukarıda yapılan ankette altı çizili olarak belirtilmiştir.

5.2 MERSİN'DE AKKUYU NGS'YE KARŞI YAPILAN ETKİNLİK VE DİRENİŞLER

2014 yılı içinde Akkuyu Nükleer Güç Santralı (NGS)'nın yapılmasına karşı çalışma ve etkinlikler:

Bu bölüm Mersin NKP çalışma raporlarından derlenmiştir.

1- Akkuyu Nükleer Santralı'na ait güncellenmiş yer raporunun uygun bulunmasına ilişkin Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK)'nun 06.12.2013 tarih ve 130/2 Sayılı kararının iptali için Mersin 1. İdari Mahkemesi'ne başvurulmuştur. Ancak mahkeme, 2577 Sayılı Kanun'un 15/1-a Maddesi uyarınca davanın yetki yönünden reddine, dava dosyasının yetkili Ankara İdare Mahkemesi'ne gönderilmesine 13.02.2014 tarihinde oy çokluğuyla karar vermiştir. Karşı oy veren hakim ise; 2577 Sayılı Kanun'un 34. Maddesi uyarınca uyuşmazlığın çözümünün taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi olan Mersin İdare Mahkemesi'nin yetkisinde bulunduğunu belirterek "Aksi yöndeki çoğunluk kararına katılmıyorum" demiştir. Mahkeme devam etmektedir.

2- Mersin valiliği Akkuyu NGS'ye yaşam merkezi inşaatı için hukuksuz olarak tahsis ettiği 1. derece tarım özelliği olan 31 hektarlık arazinin tahsis kararını, Mersin halkından gizlemiştir. Toprak Koruma Kurulu kararından önce Kurul'da yıllarca görev yapan ve Akkuyu NGS'ye karşı olan Mersin Ziraat Odası'nın Kurul'dan çıkarılıp yerine uzman olmayan Mersin Ticaret Borsası, Vali tarafından Kurul'a atanmıştır. Ancak Toprak Koruma Kurulu'nda Ziraat Mühendisleri Odası Mersin Şubesi ve Mersin Tema'nın imzası olmadan karar almanın etik olmadığı gerekçesi ile NKP 18.06.2014 tarih ve 2014/790 esas no'lu dosya ile Mersin 1. İdari Mahkemesi'ne yürütmenin durdurulması talebi ile dava açmıştır, dava devam etmektedir.

3- Mersin'in Gülnar ilçesi, Büyükeceli mevkiinde Akkuyu NGS Elektrik Üretim AŞ tarafından kurulup işletilmesi planlanan Akkuyu Taşocağı Kırma-Eleme ve Depolama Tesisi için işletme ruhsatı verilmesine ilişkin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün 12.02.2013 tarih ve İR82316 Sayılı işlemi ile anılan şirkete II-a Grubu Kalker Maden Ocağı faaliyetine ilişkin olarak madencilik faaliyetleri için iş yeri açma ve çalışma ruhsatı verilmesine, Mersin İl Özel İdaresi'nin 17.05.2013 tarih ve 2013/21 Sayılı işleminin; hukuka ve mevzuata aykırı olduğu iddia edilerek Mersin 1. İdare Mahkemesi'nde iptali ve yürütmenin durdurulması için dava açılmıştır. Ancak Mersin Valiliği daha sonra Taşocağı'nın ruhsatını iptal edince dava da düşmüştür.

4- TEİAŞ Genel Müdürlüğü 2014 yılı yatırımlar listesinde de yer alan; Mersin Akkuyu'da yapılması düşünülen nükleer santralda üretilecek elektriğin (380 kV enerji iletim hattının); Akkuyu-Konya, Akkuyu-Ermenek ve Akkuyu-Seydişehir'den geçecek iletim hatlarının Çevresel Etki Değerlendirilmesi (ÇED) sürecine ilişkin ilgili kurum yetkilileri tarafından, 11.09.2014 tarihinde Gülnar'da, 16.09.2014 tarihinde Erdemli ve yine Gülnar'da halkı bilgilendirme toplantıları yapılması kararı alınmıştır. Mersin NKP bileşenleri ve yöre insanlarının tepkisi üzerine daha önce yeri ve saati belirlenen toplantılar, belirlenen günde yapılmamasına rağmen gelen yetkililer toplantı yapılmış gibi tutanaklar tutmuşlardır.

5- Mersin NKP tarafından, ildeki belediyelere, "İlimizin Gülnar İlçesi Büyükeceli Beldesi sınırları içerisinde Rusya ile yapılan uluslararası sözleşmeye dayalı olarak Akkuyu'da yapılacak nükleer santral ile ilgili NGS Elektrik Üretim AŞ tarafından yürütülen nükleer santral projesi ÇED raporu devam etmektedir. Söz konusu proje tüm ilimizi ilgilendiren hayati öneme sahiptir. Tüm dünyanın Çernobil ve son zamanlarda Fukuşima olaylarından sonra nükleer santraldan vazgeçtiği, santrallarını kapama kararı aldığı bir ortamda Türkiye'nin nükleer santral ısrarı yöremizi başka bir felakete sürüklemektedir. Yöremizin ve halkımızın sağlığı ekonomik geleceğe tarım ve turizm alanlarının, denizin, balıkçılık faaliyetlerinin yok olmaması için nükleer santralın yapılmaması Belediye Meclis kararına yansıması ve bu konuda karar alınması için duyarlı olunmalıdır." şeklinde bir yazı gönderilmiştir. Belediye Meclisleri de;

Mersin İl Özel İdaresi İl Genel Meclisi oy çokluğu ile,
Doğu Akdeniz Belediyeler Meclisi oy birliği ile,
Mersin Büyükşehir Belediye Meclisi oy çokluğu ile,
Mersin Akdeniz Belediye Meclisi oy çokluğu ile,
Mersin Mezitli Belediyesi oy çokluğu ile,
Mersin Toroslar Belediyesi oy çokluğu ile,
Mersin Yenişehir Belediyesi oy çokluğu ile,
Mersin Anamur Belediyesi oy çokluğu ile,
Mersin Bozyazı Belediyesi oy çokluğu ile,
Mersin Silifke Belediyesi oy çokluğu ile,
Mersin Erdemli Belediyesi oy çokluğu ile,
Mersin Tarsus Belediyesi oy çokluğu ile,
Mersin Taşucu Belediyesi oy çokluğu ile,
Mersin Yeşilovacık Belediyesi oy çokluğu ile
yörede nükleer santral yapılmaması için meclis kararı almışlardır.

AKKUYU BİLGİLENDİRME TOPLANTISINA İKİNCİ ÇEVRECİ ENGELİ

Mersin'de kurulması planlanan, Akkuyu Nükleer Güç Santralı'nda üretilecek elektriğin iletim hattı ile ilgili Gülnar İlçesi'nde düzenlen ikinci bilgilendirme toplantısı, çevrecilerin tepkisi üzerine yapılamamış, bilgilendirmeyi yapacak görevliler, polis eşliğinde salonu terk etmek zorunda kalmıştır. Türkiye Elektrik İletim AŞ (TEİAŞ) Genel Müdürlüğü, her biri 380 kV gücünde olacak, 4 iletim hattı için başlattığı Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) toplantısının ilkini Erdemli İlçesi'nde gerçekleştirmek istemiştir. Gülnar Belediyesi çok amaçlı salonunda yapılan ikinci ÇED bilgilendirme toplantısı da olaylı geçmiştir. İlçe halkının katılmadığı toplantıya, Mersin NKP üyeleri ile çevreciler büyük ilgi göstermiştir. Toplantıya katılmak için erken saatlerde salon önünde toplanan çevreciler, 'Nükleere inat yaşasın hayat', 'Nükleere hayır' sloganları atıp, 'Nükleer santral istemiyoruz' dövizleri taşıyarak toplantıyı protesto etmişlerdir. Grubun salona girişi sırasında üst araması yapan polislerle grup arasında gerginlik yaşanmıştır. Yetkililerin sunum yaptıkları sırada grup slogan atarak toplantıyı protesto etmiş, gerginliğin artması üzerine polisi, sunum yapılan masanın önünde barikat kurmak zorunda kalmıştır. Gülnar İlçesi'nden halk katılımının olmaması nedeni ile bilgilendirme toplantısına katılan görevliler tutanak tutmuş, ortam gerilince bilgilendirme toplantısındaki görevliler polis eşliğinde salonu terk etmiştir. NKP üyeleri, Akkuyu Nükleer Santralı'nda üretilen enerjiyi taşıyacak yüksek gerilim hatları için yapılan 2'nci bilgilendirme toplantısına ilçe halkının ilgi göstermediğine dikkat çekerek, "Akkuyu

Nükleer Santralı'nın ÇED raporu çıkmadan, santralla ilgili hiçbir proje onaylanamaz ve karar alınamaz" diyerek tepki göstermiştir. TEİAŞ 4 iletim hattının raporlarını hazırlamak için ÇED toplantıları yapmıştır. Büyükeceli Mahallesi'ndeki ana iletim hattı dışında bu 4 iletim hattı; Konya, Ermenek, Seydişehir ve Mersin enerji nakil hatlarıdır. Bu hat yüksek gerilim hattıdır ve Silifke, Gülnar, Mut ilçeleri ve Mersin merkezden geçecektir. Bu nedenle yüksek gerilim hatlarının geçeceği yerden çok yüksek radyasyon yayılacak, bölgede çevre ve insan sağlığını çok olumsuz etkileyecektir.

MERSİN'DE YAPILAN BASIN BÜLTENİ

Nükleer Israrından Vazgeçin

Mersin 5. Uluslararası Narenciye Festivali'nde stant açarak nükleere karşı 5 bin imza toplayan Mersin Nükleer Karşıtı Platform (NKP); topladığı imzaları ve nükleersiz limon ve portakalları, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na gönderdi.

Merkez Postane önünde bir araya gelen nükleer karşıtları önce bir basın açıklaması yaparak, AKP iktidarını bir kez daha nükleer ısrarından vazgeçmeye çağırdı. Açıklamayı okuyan NKP Dönem Sözcüsü Seyfettin Atar şunları kaydetti; 'Nükleere Hayır Kampanyası' kapsamında toplanan imzaları Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na göndererek, siyasi iktidarın nükleer santral ısrarına karşı Mersin'in 'narenciyeye evet, nükleere hayır' mesajını bir kez daha ileteceklerini söyledi. Ayrıca; Türkiye'nin narenciye deposu Mersin'in gelecekte üreteceği her türlü tarım ürünlerinin üzerinde nükleer simgesinin yer almaması arzusuyla bakanlığımıza bu ürünlerimizden de uyarı anlamında bir koli gönderiyoruz" diyen Atar açıklamasında şunları kaydetti; "Sokakları limon ve portakal ağaçlarından yayılan mis gibi kokularla anılan Mersin'in adını, dünyaya nükleer ile duyurmak istemiyoruz. Toplum olarak; yok edilen tarım alanları nedeniyle köyden kente göçün yarattığı sonuçları bugün sosyal, ekonomik ve kültürel yok oluş ile fazlasıyla yaşıyoruz. Kentlerde kâr hırsıyla düşük ücretlere ve güvencesiz çalışma şartlarına mahkûm edilen işçiler iş kazalarına kurban verilirken, bu acıların vebali hepimizin boynundadır. Türkiye'nin enerji açığı yalanı ve enerji ihtiyacını nükleer enerji ile kapatılabileceği ısrarına karşı biz geleceğimizin nükleerde

olmadığı ve yenilenebilir enerjinin dünyamız için doğru çözüm olduğu inancıyla bu mücadeleyi sürdürmekte kararlıyız. Akkuyu'da hukuksuz bir şekilde yapılması planlanan nükleer santral projesiyle ilgili ÇED raporu, Çevre Bakanlığı tarafından iki hafta önce halkın görüşüne açıldı. Ancak yaklaşık 4 bin sayfalık rapora itirazlar için sadece 10 günlük göstermelik bir süre tanındı. Ancak biz yılmadan bıkmadan durmadan bu mücadeleyi sürdüreceğiz. Akkuyu'da yapılacak bir nükleer santral, hem Akkuyu'yu hem de tüm Türkiye'yi geri dönülemez felaketlere götürecektir. Nükleer enerjinin dünyada hala çözülemeyen radyoaktif atıklarının depolanması, okuduğumuz kadarıyla Akkuyu'da çözülmüş olmasını da hayretle karşılıyoruz. Bütün dünyada gelişmiş ülkelerin vazgeçtiği bu teknolojiyi Akkuyu'ya getirmeyi planlayan firma, Rusya'daki Çernobil felaketinin sorumlusu olarak bilinen ve sicili skandallarla dolu bir firmadır. Akkuyu'da en son teknolojinin kullanılacağı söyleniyor, ancak Japonya'daki Fukuşima felaketi, en son teknolojilerin bile nükleer santrallarda felaketleri engelleyemediğini ortaya koymuştur. Her zaman dediğimiz gibi nükleer santralların güvenliğinde son nokta yoktur. Deprem kuşağında olan bölgemizde, uygulanması planlanan nükleer santralların dünyada henüz denenmemiş ve işletmeye alınmamış olması bir kaza yaşanması olasılığını arttıracağı da bilimsel bir gerçektir.

Kısacası bu kapsamda Türkiye'de nükleer enerjiden elektrik üretimi gerekçe gösterilerek, Akkuyu'da, Sinop'ta, İğneada'da yapımı planlanan nükleer santral projelerinden derhal vazgeçilmelidir".

Açıklamanın ardından 15-16 Kasım tarihleri arasında yapılan Mersin 5. Uluslararası Narenciye Festivali'nde stant açarak nükleere karşı 5 bin imza toplayan NKP, topladığı imzaları ve nükleersiz limon ve portakalları, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na gönderdi.

5.3 TÜRKİYE NÜKLEER KARŞITI PLATFORM (NKP) ETKİNLİKLERİ

Bu bölüm NKP 2014 Genel Kurul Raporu'ndan derlenmiştir.

- **6 Haziran 2013-** Nükleer silahların ortadan kaldırılmasına yönelik basın açıklaması
- **01 Temmuz 2013-** NKP-ICAN Toplantısı 6-13 Temmuz haftasının, "Dünyada Nükleer Silahların Tamamen Ortadan Kaldırılması Haftası" olarak ilan edilmesi üzerine, NKP ve ICAN beraber yapabilecekleri değerlendirilmesi gündemiyle EMO Hizmet Binası'nda toplanmıştır.
- **4 Ağustos 2013-** NKP, Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombalarının yıldönümüne ilişkin basın açıklaması yaptı. ÇED çalışmaları gerçekleştirildi.
- Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu Mersin'de incelemelerde bulunmuş, Akkuya'da ÇED dönemi incelenmiş; NKP sürecin takipçisi olmuştur.
- Mersin NKP'nin hazırladığı; Mersin-Adana Çevre Düzeni Planı Raporu'nun, plan hükümlerinin iptalini isteyen dilekçesi, Ekim 2013 tarihlidir.
- **2 Ocak 2014-** Japon gazetecilere ve parlamentosuna İngilizce ve Japonca olarak nükleerle ilgili mektuplar yollanmıştır (İstanul NKP).
- **28 Şubat 2014-** Manisa Köprübaşı'nda ortaya çıkan radyasyona ilişkin İzmir NKP ve Merkez NKP Köprübaşı'na gezi düzenlemiştir.

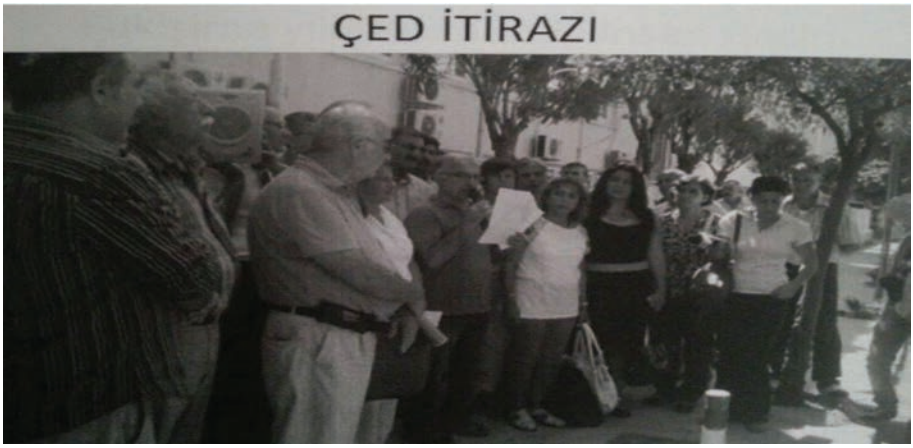

- **8 Mart 2014-** Nükleer Kongre Sinop'ta yapılmıştır. Kongre sonrası bir kongre bildiri yayımlanmıştır.
- Gaziemir Aslan Kurşun Fabrikası için Özgür Gürbüz tarafından soru önergesi taslağı hazırlanmıştır.
- Nükleer karşıtı afişler, bayraklar NKP Sekreteryası tarafından hazırlanmıştır.
- NKP web sayfası, twitter ve antinükleer iletişim üzerinden sürekli iletişim sağlamışştır.
- İzmir NKP kendi facebook sayfasını oluşturmuş; Çernobil'in yıldönümünde bir basın açıklaması yapmıştır.
- İstanbul NKP İFSAK'ta nükleer karşıtı bir sunum gerçekleştirmiştir.
- **15 Mart 2014-** İstanbul NKP bir basın açıklaması gerçekleştirmiştir.
- **26 Nisan 2014-** Sinop'da Çernobil yıldönümünde bir miting yapılmıştır.
- Merkez NKP bileşenleri tarafından 3 aylık veriler toplanarak sürece ilişkin iletişim kurulamamıştır.
- **15 Mayıs 2014-** İbrahim Günel'in katıldığı nükleer söyleşi gerçekleşmiştir.
- **30 Mayıs 2014-** Cevahir Otel önünde Nükleer Zirve Toplantısı protesto edilmiştir.

- 100 soruda nükleer çalışması Merkez NKP tarafından hazırlanmıştır.
- **5 Haziran 2014-** Dünya çevre gününde bir basın açıklaması gerçekleştirilmiştir. (EK-7: DOSYA)
- **22 Haziran 2014-** Birgün Festivali'nde nükleer masası açılmıştır.
- **26 Haziran 2014-** EMO da İstanbul NKP tarafından 19-22 arasında etkinlik yapılmıştır.
- **19-26 Temmuz 2014-** İstanbul NKP tarafından Eğitimci Eğitimi Kampı düzenlenmiştir.
- **10 Temmuz 2014-** Nükleere Karşı Doğa Kampına yapılan saldırı İstanbul NKP tarafından kınanmıştır. Ayrıca Ankara'da Akkuyu NGS Elektrik Üretim AŞ Akkuyu için Niza Park Otel'de tedarikçi bilgilendirme toplantısı yapılırken, dışarıda NKP bir basın açıklaması yapmıştır.

NÜKLEER ENERJİ RAPORU 2015

6. BÖLÜM

SONUÇ VE NÜKLEER GÜÇ SANTRALLARI İLE İLGİLİ ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI'NIN GÖRÜŞÜ

NÜKLEER ENERJİ RAPORU 2016

6. SONUÇ VE NÜKLEER GÜÇ SANTRALLARI İLE İLGİLİ ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI'NIN GÖRÜŞÜ

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası (EMO), insanlığın geldiği yaşam seviyesi göz önüne alındığında (bugünkü dünyanın nesnel ve teknolojik koşulları çerçevesinde) insanların sağlıklı yaşam sürdürebilmesi ve insani gelişim faaliyetleri içerisinde olabilmesi için elektrik enerjisinin vazgeçilemez bir gereklilik olması nedeni ile; elektrik enerjisini, "İnsan Hakkı" olarak değerlendirmektedir.

EMO; elektrik enerjisinin vazgeçilmez bir hak olduğuna ve hiçbir insanın bu haktan mahrum bırakılmaması gerektiğine inanır.

EMO; elektrik enerjisinin tüm insanların hizmetine sunulması gerekliliğini toplumun görevi olarak kabul eder. İnsanoğlunun elektrik kullanabilmesi için coğrafi koşulları ve ekonomik nedenleri engel olarak görmez.

EMO; elektrik kullanımının kullanıcılara ekonomik yük olmaması gerektiğini savunur. Yani, elektrik fiyatı toplumun gelir seviyesine göre ucuz olmalıdır.

EMO elektriğin var olmasını yeterli görmez; aynı zamanda kaliteli, sürekli ve yeterli olması gerektiğini savunur.

EMO elektrik enerjisinin temininin kaynaktan tüketiciye gidinceye kadar ki tüm evrelerinde çevre ile uyumlu, tesisin yapılacağı yerdeki çevre halkının onayını alarak ve toplumsal denetime tabii olarak, doğal yapıyı bozmadan ve çevrede yaşayanlara yaşamsal zararlar vermeyecek yapıda olmasını gerekli görür.

EMO elektrik üretiminin doğru talep tahminleri çerçevesinde, merkezi bir planlama ile dışa bağımlılığı en aza indirecek şekilde, yerli yenilenebilir kaynaklara öncelik vererek ve kaynak çeşitliliğini sağlayacak şekilde yapılmasını savunur.

EMO bu Nükleer Enerji Raporu'nda da Türkiye'de yapılması planlanan nükleer santralları bu kriterler çerçevesinde incelemiştir. Kendi birikim ve bilgilerini bu ilkeler çerçevesinde halkın hizmetine sunmak amacı ile hareket eden EMO, nükleer santrallar ile ilgili görüş ve önerilerini halka ulaştırarak bu konuda bir farkındalık yaratmak ve incelemeleri sonucunda ortaya çıkan gerçekler ışığında yanlış ve halkın yararına olmayan uygulamalara engel olmak amacı ile hareket etmektedir.

Raporda, tamamen objektif kriterler ışığında yapılan incelemeler sonucunda, Türkiye'de yapılması planlanan nükleer santrallarla ilgili olarak aşağıdaki hususlar ortaya çıkmıştır:

- Gelecekteki talep planlaması açısından gerekli olmadığı ve şu anda yapılmakta olan diğer tesisler ile talebin uygun bir yedek kapasitesi ile karşılanabileceği,
- Nükleer santrallarda üretilecek elektriğin satış fiyatının yüksek olduğu ve sonuç olarak genel elektrik fiyatlarında yükselmeye neden olacağı için halka ekonomik bir yük oluşturacağı,
- Ülkemizin elektrik enerjisinde olan dışa bağımlılığını azaltmayacağını, aksine önemli bir oranda arttıracağı,
- Nükleer tesislerin yapılacağı mahaller ile ilgili halkın görüşünün alınmamış olduğu ve bu sahaların girilemez bölge haline geleceği,
- Nükleer santrallara elektrik alım garantisi verildiği için devreye alındıkları yılllarda arz fazlası yaratacaklarından, bu alım garantilerinin yenilenebilir enerji kaynaklarının değerlendirilmesinin önünde engel olduğu,
- Nükleer santralların yapımcı firmaları ile yapılan anlaşmalar ile bu firmalara büyük ayrıcalıklar sağlandığı ve bu anlaşmaların bir nevi imtiyaz anlaşması şeklinde olduğu,
- Yapılan anlaşmalar ile kullanılmış yakıtın depolanması ve nihai bertarafının Türkiye'ye bırakıldığı ve dünyanın henüz çözüme ulaştıramadığı bir sorunla Türkiye'nin karşı karşıya kalacağı,
- Yapılması planlanan nükleer santralların söküm konusunun anlaşmalarda net olarak belirtilmediği dolayısı ile 40-60 yıl sonra santral-

ların teknik ömrü sona erdiğinde bu sorunun ne şekilde çözüleceğinin bilinmediği,

• Türkiye'de bağımsız bir nükleer denetleme kurumu olmadığından yapım süreleri zarfında yapımcı şirketlerin ne şekilde denetleneceğinin bilinmediği ve bu konudaki kuşkuların güvenlik riski yarattığı,

• Bir kaza olması durumunda ortaya çıkacak yaşamsal ve maddi zararların çok büyük olacağı ve böyle bir kaza durumunda uygulanacak güvenlik planlarının ve örgütlenmelerinin olmadığı,

Bu koşullar çerçevesinde EMO Türkiye'de nükleer santral yapılmasını tamamen gereksiz görmekte ve bir an önce planlanan tüm nükleer santralların yapımından vazgeçilmesini önermektedir. EMO halkın ve ülkenin yararına görmediği bu santralların yapımının engellenmesi için gerekli tüm çabayı gösterecektir.

NÜKLEER ENERJİ RAPORU 2016

NÜKLEER ENERJİ RAPORU 2016

EKLER

NÜKLEER ENERJİ RAPORU 2016

EK: 1

Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlarla Kullanılması Alanında, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kore Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İmzalanan İşbirliği Anlaşması'nın Onaylanması Hakkında Karar

Karar Sayısı: 99/12614

12.04.1999 Pazartesi
Sayı: 23664 (Asıl)

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ Milletlerarası Andlaşma

Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlarla Kullanılması Alanında, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kore Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İmzalanan İşbirliği Anlaşması'nın Onaylanması Hakkında Karar Karar Sayısı: 99/12614

Bakanlar Kurulundan

---

26 Ekim 1998 tarihinde Ankara'da imzalanan ekli "Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlarla Kullanılması Alanında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kore Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İşbirliği Anlaşması"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 15/3/1999 tarihli ve ESGY-I-1137 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 18/3/1999 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Süleyman DEMİREL
CUMHURBAŞKANI

Bülent ECEVİT
Başbakan

H.H.ÖZKAN Devlet Bak.ve Başb.Yrd.	H.ULUĞBAY Devlet Bak.ve Başb.Yrd.	Prof.Dr.Ş.S.GÜREL Devlet Bakanı	M.YILMAZ Devlet Bakanı
H.ULUĞBAY Devlet Bakanı V.	F.ÜNLÜ Devlet Bakanı	A.TÜMEN Devlet Bakanı	Prof.Dr.S.ÖZTEK Adalet Bakanı
Prof.Dr.H.S.TÜRK Milli Savunma Bakanı	C.BAYAR İçişleri Bakanı	İ.CEM Dışişleri Bakanı	Prof.Dr.N.ÇAĞAN Maliye Bakanı
M.BOSTANCIOĞLU Milli Eğitim Bakanı	A.ILIKSOY Bayındırlık ve İskan Bakanı	M.G.KARAHAN Sağlık Bakanı	H.B.AKTAN Ulaştırma Bakanı
M.ERDİR Tarım ve Köyişleri Bakanı	H.TARTAN Çalışma ve Sos. Güv.Bakanı	M.ŞAHİN Sanayi ve Ticaret Bakanı	Prof.Dr.A.Z.AKTAŞ Enerji ve Tabii Kay.Bakanı
İ.TALAY Kültür Bakanı	A.TAN Turizm Bakanı	A.SEZER Orman Bakanı	F.AYTEKİN Çevre Bakanı

Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlarla Kullanılması Alanında,
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kore Cumhuriyeti
Hükümeti Arasında İşbirliği Anlaşması

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Kore Cumhuriyeti, (bundan sonra Taraflar olarak anılacaktır) iki ülke arasında varolan dostane ilişkilere DAYANARAK,

Her iki ülkenin de, Uluslararası Atom Enerjisi Ajans'ına (bundan sonra Ajans olarak anılacaktır) üye ülkeler ve Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşma'sına taraf olduklarını DİKKATE ALARAK,

Nükleer enerjinin barışçıl amaçlı kullanımında işbirliğini, karşılıklı yarar ve eşitlik temelinde geliştirmek ve güçlendirmek için her iki ülkenin ortak isteğini akılda TUTARAK, ve Nükleer Enerjinin, barışçıl amaçlarla kullanılmasının ve geliştirilmesinin, her iki ülkenin ekonomik ve sosyal gelişmelerinin ilerletilmesinde önemli bir faktör olduğunu BİLEREK,

Aşağıdaki konularda anlaşmışlardır:

Madde I

Bu Anlaşmanın amaçları için;

(a) "Şahıs", herhangi bir birey, şirket, ortaklık, firma, birlik, tröst, kamu veya özel enstitü, grup, resmi kurum veya şirketi ifade eder: fakat bu anlaşmaya taraf olanları içermez;

(b) "Teçhizat", nükleer faaliyetlerde kullanılmak üzere özel olarak tasarımlanan veya imal edilen makine, tesis, cihaz veya ana bileşenleri ifade eder;

(c) "Malzeme", reaktörler için gerekli olan malzemeyi ifade eder, fakat "nükleer madde"yi içermez;

(d) "Nükleer madde", i- "Kaynak madde", doğada bulunan izotop karışımlarını içeren uranyum: herhangi bir metal alaşım, kimyasal bileşim veya konsantre halindeki tüketilmiş uranyum: Taraflar arasında kabul edilebilecek, yukarıdakilerin bir veya daha fazlasını içeren maddeler ve ii- "Özel bölünebilir madde", Plutonyum-239, Uranyum-233, Uranyum-235; 233 veya 235 izotoplarınca zenginleştirilmiş Uranyum; Taraflar arasında kabul edilecek, yukarıdakilerin bir veya daha fazlasını içeren diğer maddeler demektir. Özel bölünebilir madde terimi kaynak madde terimini içermez;

(e) "Tesisler", nükleer faaliyetlerde kullanılmak üzere özel olarak tasarımlanan veya inşa edilen tüm bina ve yapıları ifade eder;

(f) "Yan ürün olarak geri kazanılan veya üretilen özel bölünebilir madde", bu anlaşmaya uygun olarak sağlanan herhangi bir nükleer maddenin, malzemenin, teçhizatların veya tesislerin kullanımıyla bir veya daha fazla işlemle elde edilen özel bölünebilir maddeyi ifade eder;

(g) "Bilgi", (i) Tedarikçi Tarafça nükleer silahsızlanma çerçevesinde ilişkilendirilmiş ve nükleer madde veya malzemenin işlenmesi için veya teçhizat ve tesisin tasarımı, imalatı, işletilmesi ve bakımı için önemli olan bilimsel veya teknik veri; (ii) halka açık olan veriler dışında kalan teknik çizimler, fotoğraf negatifleri, basılmış yazılar, kayıtlar, tasarım verisi, teknik ve işletme el kitapları dahil, fakat bunlarla sınırlı değil; (iii) Tedarikçi Tarafça alıcı Tarafa, bu Anlaşmanın amaçları kapsamında "bilgi" olarak kabul edildiği özellikle belirtilmiş diğer veriler; i ifade eder.

Madde II

Bu Anlaşmayla, taraflar arasındaki işbirliği alanları aşağıdakileri içerebilir:

(a) Nükleer enerjinin barışçıl amaçlı kullanımı konusunda temel ve uygulamalı araştırma ve geliştirme;

(b) Nükleer güç santrallarının ve araştırma reaktörlerinin araştırma, tasarım, inşa, işletme ve bakımı;

(c) Araştırma reaktörleri ve parçacık hızlandırıcılarının kullanımı;

(d) Nükleer maddenin araştırılması ile cevherin işlenmesi ve nükleer güç santralları ile araştırma reaktörlerinde kullanılmak üzere nükleer yakıt elemanının kontrol altında tutulması, taşınması, imalatı ve temini;

(e) Radyoaktif izotopların üretimi ve endüstri, tarım, tıp ve biyoteknolojide kullanımı,

(f) Nükleer güvenlik, radyasyondan korunma, çevre koruması, radyoaktif atık yönetimi;

(g) Nükleer güvenlik denetimi ve fiziksel korunma;

(h) Taraflar arasında anlaşmaya varılabilecek diğer işbirliği alanları.

Madde III

Bu Anlaşmanın II. maddesinde belirtilen işbirliği aşağıdaki şekilde yürütülebilir:

(a) Bilimsel ve teknik eleman değişimi ve eğitimi,

(b) Bilimsel ve teknik bilgi ve veri değişimi,

(c) Bilimsel ve teknik toplantıların düzenlenmesi,

(d) Nükleer madde, malzeme, teçhizat ve tesis sağlanması ve değişimi,

(e) İlgili konuda teknolojik danışmanlık ve hizmet temini,

(f) Karşılıklı ilgi duyulan alanlarda bilimsel araştırma ve geliştirmeye ilişkin projeler ve özel çalışmalar yürütmek üzere ortak çalışma grubu o luşturma,

(g) İlgili kuruluşlar arasında yapılacak özel anlaşmalar altında nükleer güç ve araştırma reaktörleri ile nükleer yakıt alanında teknoloji transferi, ve

(h) Taraflar arasında anlaşmaya varılabilecek diğer işbirliği konuları.

Madde IV

Taraflar, kendi yasa ve düzenlemeleriyle uyumlu bir şekilde, bu anlaşma altında nükleer enerjinin barışçıl amaçlı kullanımında işbirliği faaliyetlerinin yürütülmesi için gerekli olan nükleer madde, teknoloji, teçhizat ve hizmetin transferlerini kolaylaştıracaklardır.

Madde V

Bu Anlaşmadaki işbirliğini kolaylaştırmak amacıyla, Taraflar uygun olduğunda, belirli işbirliği program ve projelerinin konu ve koşullarını, izlenecek yöntemleri, mali anlaşmalar ve diğer ilgili hususları belirleyecek, Taraflar arası veya Taraflardan birisinin hukuki yetkisi altındaki yetkili şahıslar ile diğer Tarafın hukuki yetkisi altındaki yetkili şahıslar arasındaki uygulama anlaşmalarının yürütülmesini teşvik edeceklerdir. Bu tür uygulama anlaşmaları Tarafların yürürlükteki mevzuatı uyarınca yürütülecektir.

Madde VI

1. Bu Anlaşmayla oluşan işbirliği sadece barışçıl amaçlarla yürütülecektir.

2. Bu Anlaşmayla alınan nükleer madde, malzeme, teçhizat ve tesisler ve yan ürün olarak geri kazanılan veya üretilen özel bölünebilir madde herhangi bir nükleer patlayıcı aygıtın geliştirilmesi veya imalatı için veya herhangi bir askeri amaçla kullanılmayacaktır.

3. Bu maddenin 2. paragrafındaki taahhüt, Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşmasıyla bağlantılı olarak herbir Tarafın Ajans ile arasındaki güvenlik denetimi anlaşmasına uygun olarak doğrulanacaktır. Bununla birlikte, eğer herhangi bir nedenle veya herhangi bir zamanda, Ajans, Taraf ülkenin sınırları içinde böyle bir güvenlik denetimi yürütmüyorsa, bu Taraf ülke acilen, diğer Taraf ülke ile, Ajans'ın güvenlik denetim sisteminin prensip ve yöntemine uyan ve güvenlik denetiminin, bu anlaşmanın VI.2 de belirtilen tüm konularına uygulanabilmesini sağlayan bir güvenlik denetimi sisteminin oluşturulmasını sağlamak için anlaşmaya varacaktır.

Madde VII

1. Taraflar, bilgiyi sağlayan Tarafın veya yetkili şahısların bu bilginin kullanımına bir kısıtlama ve çekince koyduğu durumlar dışında, bilginin kullanımı ve yayını konusunda karşılıklı anlaşarak, bu Anlaşmanın VI.2 maddesinde belirtilen konularla ilgili olarak aktarılan bilgileri serbestçe kullanacaktır.

2. Taraflardan her biri, yukarıdaki 4. madde çerçevesinde bir uygulama anlaşması yapacak olan kendi hukuki yetkisi dahilindeki yetkililerinden, bu uygulama anlaşmasına, böyle bir uygulama anlaşması çerçevesinde devredilen herhangi bir bilgi, fikri mülkiyet hakkı ve uzun vadeli itimadın, temin eden tarafın rızası olmadan bu uygulama anlaşmasında öngörülen amaçlar dışında devralan Tarafça kullanılmayacağına ilişkin bir hüküm koymalarını talep eder.

3. Bu Anlaşmada kastedilen fikri mülkiyet 14 Temmuz 1967'de Stockholm'de yapılan Dünya Fikri Mülkiyet Organizasyon'unu oluşturan Sözleşmenin 2. maddesinde belirtilen ifade olarak anlaşılır.

Madde VIII

1. Bu Anlaşmaya göre transfer edilen nükleer madde, malzeme, teçhizat, tesis ve bilgi ve yan ürün olarak geri kazanılan veya üretilen özel bölünebilir madde tedarikçi Tarafın yazılı izni olmaksızın alıcı Taraf ülkenin

hukuki yetkisi dışına transfer edilmeyecektir.

2. Bu Anlaşmaya tabi nükleer madde, zenginleştirme ve yeniden işleme öncesi yanlız Tarafların karşılıklı olarak anlaşması durumunda uranyum 235 izotopu bakımından %20 zenlikten daha fazla zenginleştirilecek veya yeniden işlenecektir. Bu Anlaşma, %20'den daha zengin olan nihai uranyum ve plutonyumun depolanması ve kullanılması ile ilgili koşulları da kapsar.

Madde IX

1. Taraflar, bu Anlaşmaya göre alınan nükleer madde ve tesisler ve hukuki yetkisi dahilinde yan ürün olarak geri kazanılan veya üretilen özel bölünebilir madde için, Ajansın INFCIR/225/Rev.3 dökümanı ve bu döküman üzerinde daha sonra yapılan Taraflarca kabul edilen değişikliklerde tavsiye edilen fiziksel korunma için uygun önlemleri alacaklardır.

2. Taraflar bu Anlaşmaya göre alınan malzeme, teçhizat ve tesislerin fiziksel korunmasıyla birlikte bunların uluslararası taşınması sırasında fiziksel korunması için de somut önlemler almak üzere birbirlerine danışacaklardır.

Madde X

Herhangi bir Tarafın, bu Anlaşmanın VI, VII, VIII veya IX. maddelerinin koşullarıyla uyumsuzluğu durumunda, Taraflar, diğer Tarafın isteği üzerine, acil olarak birbirlerine danışacaklar ve bu Anlaşmanın VI, VII, VIII veya IX. maddelerinin yükümlülükleriyle uyumunu güvence altına alacak uygun önlemler alacaklardır.

Madde XI

1. Bu Anlaşma, Tarafların Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için dahili yasal işlemlerin tamamlanmasını teyid eden diplomatik nota teatisinden 30 gün sonra yürürlüğe girecek ve 15 yıl süre ile yürürlükte kalacaktır. Bu Anlaşma Taraflardan birinin, diğer Tarafı Anlaşmanın sona erme tarihinden en az 6 ay önce yazılı olarak bu Anlaşmayı sona erdirme niyetinden haberdar etmedikçe otomatik olarak 5 yıllık sürelerle uzatılmış olacaktır.

2. Bu Anlaşmanın VI, VII, VIII, IX, ve X. maddelerindeki yükümlülükler, bu Anlaşmaya uygun olarak sağlanan nükleer madde, malzeme, teçhizat, tesisler ve yan ürün olarak geri kazanılan veya üretilen özel bölünebilir madde, ilgili ülkenin yargı yetkisi altında kaldığı veya Taraflarca aksine bir anlaşmaya varılmadığı sürece, bu Anlaşma sona erdikten sonra dahi yürürlükte kalacaktır.

3. Bu Anlaşma, karşılıklı onay ile değiştirilebilir. Bu değişiklikler, Taraflarca gerekli dahili yasal işlemlerin tamamlanıp yürürlüğe girmesinin karşılıklı olarak haberdar edildiği tarihte yürürlüğe girecektir.

BUNUN ŞAHİTİ OLARAK, aşağıda imzaları bulunanlar, Taraflarca usulüne uygun şekilde yetkilendirilmiş olarak, bu Anlaşmayı imzalamışlardır.

Ankara 1998 Ekim 26'ıncı
..... da, ... yılının .... ayının .....

gününde Türkçe, Korece ve İngilizce olarak, üç metin aynı ölçüde geçerli olmak üzere, ikişer kopya halinde düzenlenmişlerdir. Yorumundan doğan herhangi bir farklılık halinde İngilizce metin esas alınacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti
Hükümeti Adına

Kore Cumhuriyeti
Hükümeti Adına

EK: 2

Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri Arasında Nükleer Enerjinin Barışçıl Kullanımına İlişkin İşbirliği Anlaşması ve Eki Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

Kanun No: 5068 **Kabul Tarihi: 14.01.2004**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ ARASINDA NÜKLEER ENERJİNİN BARIŞÇIL KULLANIMINA İLİŞKİN İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI VE EKİ MUTABAKAT ZAPTININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN

Kanun No. 5068 **Kabul Tarihi : 14.1.2004**

MADDE 1. - 26 Temmuz 2000 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri Arasında Nükleer Enerjinin Barışçıl Kullanımına İlişkin İşbirliği Anlaşması" ve eki "Mutabakat Zaptı"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3.- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ ARASINDA NÜKLEER ENERJİNİN BARIŞÇIL KULLANIMINA İLİŞKİN İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti;

Dünya çapında nükleer yayılmanın önlenmesine ilişkin tedbirlerin kuvvetlendirilmesi konusundaki desteklerini teyit ederek;

Türkiye Cumhuriyeti ve Amerika Birleşik Devletlerinin taraf oldukları Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması'ndan (NSYÖ) kaynaklanan yükümlülüklerini hatırda tutarak;

NSYÖ Antlaşması'na evrensel bağlılığın sağlanması ve bu Antlaşma'nın giriş kısmı ile Antlaşma'nın tüm maddelerinde yer alan amaçların tam olarak gerçekleştirilmesi için birbirleriyle ve diğer devletlerle yakın çalışma niyetlerini teyit ederek;

Nükleer enerjinin, barışçıl amaçlar için uluslararası alanda kullanılması ve geliştirilmesinin, NSYÖ Antlaşması'nın hedeflerini mümkün olan en iyi şekilde gerçekleştirecek düzenlemeler çerçevesinde yapılmasını temin etme konusundaki taahhütlerini teyit ederek;

NSYÖ Antlaşması çerçevesindeki yükümlülükleri uyarınca, nükleer silah sahibi olmayan ülkelerle nükleer ticarî alışverişte bulunduklarında, bu tür ülkelerde güvenlik denetimi olmayan faaliyetlere yardım etmeyeceklerini hatırlayarak ve teyit ederek;

Uluslararası Atom Enerjisi Ajansının (UAEA) hedeflerini desteklediklerini belirterek;

Etkili bir nükleer yayılmanın önlenmesi rejiminin gerçekleştirilmesinde UAEA'nın güvenlik denetimleri sisteminin vazgeçilmez rolünün bilincinde olarak;

Kendi egemenlik yetkileri altında bulunan tesislerde, Ajansın güvenlik denetimini etkili ve verimli biçimde uygulayabilmesi ve denetim hedefine ulaşabilmesi için gerekli tedbirleri almaya hazır olunması da dahil olmak üzere, UAEA'nın güvenlik denetimlerinin güçlendirilmesine yönelik taahhütlerini teyit ederek;

Nükleer malzemenin etkin kontrolünün, hesabının tutulmasının ve fiziksel korunmasının uluslararası standartlara uygun bir şekilde sürdürülmesinin önemini kabul ederek;

Nükleer enerjinin barışçıl kullanımının gelişmesi, kullanımı ve kontrolünde işbirliğini arzulayarak ve

Barışçıl nükleer faaliyetlerin, radyoaktif, kimyasal ve ısıl kirlilikten çevreyi koruma anlayışıyla gerçekleştirilmesi gerektiğini hatırda tutarak;

Aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

MADDE 1. - TANIMLAR

Bu Anlaşmada geçen :

(A) "Yan ürün malzeme"; özel nükleer malzemenin kullanımı veya üretimi işleminde radyasyon ışımasıyla radyoaktif hale getirilmiş veya ürün olarak ortaya çıkmış herhangi bir radyoaktif malzemeyi (özel nükleer malzeme hariç) ifade eder.

(B) "Bileşen"; teçhizatın bileşen bir parçasını veya Taraflarca bu özelliği bulunduğu hususunda üzerinde anlaşılmış diğer bir parçayı ifade eder.

(C) "Dönüştürme"; nükleer yakıt çevriminde, yakıt üretiminden önce ve zenginleştirme hariç uranyumun bir kimyasal formdan diğerine dönüştürüldüğü, örneği UF6'dan UO2'ye veya uranyum oksitten metale gibi, herhangi bir normal işlemi ifade eder.

(D) "İşletmeden çıkarma"; bir tesisin, kullanışlı ömrünün sonunda, bu işle görevli personel ve halkın güvenliği ve sağlığı ile çevrenin yeterli düzeyde korunması suretiyle işletilmesine son verilmesi faaliyetlerini ifade eder. Bu faaliyetler, tesisin kapatılması ve devamlı bakım ve gözetim eşliğinde tesisten asgarî miktarda nükleer malzeme çıkarılmasından, tesisin ve çevresinin tahditsiz kullanımı için kabul edilebilir düzeyin üzerindeki her türlü artık radyoaktivitenin tamamen izale edilmesine kadar değişebilir.

(E) "Teçhizat"; esas olarak plütonyum ve uranyum 233 oluşturulması için tasarlanan veya kullanılanların dışındaki herhangi bir reaktör veya Tarafların anlaşmasıyla "teçhizat" olarak belirlenmiş herhangi bir parçayı ifade eder.

(F) "Yüksek oranda zenginleştirilmiş uranyum"; 235 izotopu bakımından % 20 veya daha fazla zenginleştirilmiş uranyumu ifade eder.

(G) "Düşük oranda zenginleştirilmiş uranyum"; 235 izotopu bakımından % 20'den daha az zenginleştirilmiş uranyumu ifade eder.

(H) "Başlıca kritik bileşen" hassas bir nükleer tesisin işletilmesi için şart olan parça veya parçalar grubunu ifade eder.

(I) "Malzeme" kaynak malzemeyi, özel nükleer malzemeyi, yan-ürün malzemeyi, yan-ürün dışındaki radyoizotopları, nötron yavaşlatıcı malzemeyi, veya Tarafların anlaşmasıyla belirlenmiş diğer bu tür malzemeleri ifade eder.

(J) "Nötron yavaşlatıcı malzeme" bir reaktörde yüksek hızlı nötronların yavaşlatılması ve daha fazla fisyon olmasının sağlanması için kullanılmaya uygun saflıktaki, ağır su, grafit veya berilyumu veya Taraflarca belirlenmiş diğer bu tür malzemeleri ifade eder.

(K) "Taraflar"; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti'ni ifade eder.

(L)"Barışçıl amaçlar"; araştırma, enerji üretimi, tıp, tarım ve endüstri gibi alanlarda bilgi, malzeme, teçhizat ve bileşenlerin kullanılmasını içerir, fakat herhangi bir patlayıcı nükleer cihazın kullanılmasını, geliştirilmesini veya araştırılmasını ya da herhangi bir askerî amacı içermez.

(M) "Şahıs"; Taraflardan her birinin yargılama yetkisine tâbi herhangi bir birey veya şahsiyeti ifade eder fakat bu Anlaşmanın Taraflarını içermez.

(N) "Reaktör"; nükleer silah veya nükleer patlayıcı cihaz haricinde, uranyum, plütonyum veya toryum veya bunların herhangi bir karışımının kullanılmasıyla içerisinde kendi kendine yürüyen zincirleme çekirdek bölünmesi reaksiyonu oluşturulan herhangi bir cihazı ifade eder.

(O) "Gizlilik derecesi taşıyan veriler"; (1) nükleer silahların tasarımı, imalatı ve kullanımı, (2) özel nükleer malzemenin üretimi, (3) enerji üretiminde özel nükleer malzemenin kullanılması ile ilgili tüm verileri ifade eder, fakat bir Tarafa ait gizlilik derecesi taşıyan veri kategorisinden çıkarılmış veya tasnif dışı edilmiş verileri içermez.

(P) "Hassas nükleer tesis"; öncelikle uranyum zenginleştirilmesi, nükleer yakıtın yeniden işlenmesi, ağır su üretimi veya plütonyum içeren nükleer yakıt fabrikasyonu için tasarlanan veya kullanılan herhangi bir tesisi ifade eder.

(Q) "Hassas nükleer teknoloji"; kamuya açık olmayan ve herhangi bir hassas nükleer tesisin tasarımı, yapımı, fabrikasyonu, işletilmesi veya bakımı için önemli olan (teçhizata veya önemli bir bileşene bağlı bilgiyi de içeren) veya Tarafların anlaşmasıyla bu kapsama alınmış herhangi bir bilgiyi ifade eder.

(R) "Kaynak malzeme"; (1) uranyum, toryum veya Tarafların anlaşmasıyla kaynak malzeme olarak belirlenmiş diğer herhangi bir malzeme veya, (2) yukarıdaki malzemelerin biri veya daha fazlasının zaman zaman Tarafların üzerinde anlaşabilecekleri derişimlerdeki cevherleri anlamına gelir.

(S) "Özel nükleer malzeme"; (1) plütonyum, uranyum 233 veya 235 izotopu bakımından zenginleştirilmiş uranyumu veya (2) Tarafların anlaşmasıyla özel nükleer malzeme olarak belirlenmiş diğer herhangi bir malzemeyi ifade eder.

MADDE 2. - İŞBİRLİĞİNİN KAPSAMI

1. Barışçıl amaçlarla nükleer enerjinin kullanılmasında Taraflar arasındaki işbirliği, bu Anlaşma ve ilgili diğer antlaşmaların hükümlerine, Tarafların ülkelerinde yürürlükte bulunan yasalara, yönetmeliklere ve lisans gereklerine tâbi olacaktır.

2. Bu Anlaşma hükümleri uyarınca bilgi, malzeme, teçhizat ve bileşenlerin aktarılması; doğrudan Taraflar veya yetkili kişiler aracılığı ile yapılabilir. Bu tür aktarımlar, bu Anlaşmaya ve Taraflarca üzerinde anlaşılabilecek ilave hüküm ve şartlara tâbi olacaktır.

3. Özellikle, nükleer reaktör ve yakıt teknolojisi, nükleer güvenlik ve nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla diğer kullanımlarını ilgilendiren bilgi aktarımı doğrudan Taraflar arasında veya yetkili kişiler yoluyla yapılabilir.

Bu tür aktarımlar, Tarafların aralarında anlaşmaları halinde, bu Anlaşmaya ve Taraflarca üzerinde anlaşılabilecek ilave hüküm ve şartlara tâbi olacaktır. Bu tür aktarımlar Tarafların kendi yasaları, yönetmelikleri ve lisans gerekleri ile uyumlu olacak şekilde bu Anlaşmanın dışında da yapılabilir.

4. Taraflar, barışçıl amaçlarla nükleer araştırma ve geliştirmede işbirliği yapabilirler. Bu tür işbirliği, eğitim, personel değişimi, toplantılar, ortak çalışma ve projelere katılımları içerebilir, ancak bunlarla sınırlı değildir.

MADDE 3. - TEKNOLOJİ TRANSFERİ

1. Nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla kullanılmasına dair bilgi transfer edilebilir. Bilgi transferleri, raporlar, veri bankaları, bilgisayar programları, konferanslar, ziyaretler, ortak çalışma ve projeler ile tesislerde personel görevlendirilmesini ve eğitimini içeren değişik yollarla yapılabilir. Kapsama dahil olabilecek alanlar aşağıda sıralanmıştır, ancak bunlarla sınırlı değildir.

(A) Reaktörlerin geliştirilmesi, tasarımı, inşası, hizmete açılması, işletilmesi, bakımı ve kullanımı, reaktör yakıt üretimi, reaktör deneyleri ve işletmeye kapatılması;

(B) Malzemenin, fiziksel ve biyolojik araştırmalarda, tıpta, tarımda ve endüstride kullanılması;

(C) Nükleer yakıt teminini garanti altına alacak çok taraflı yaklaşımları ve nükleer atık yönetiminde uygun teknikleri de içeren, dünya genelinde, gelecekteki sivil amaçlı nükleer ihtiyaçların karşılanması yolları hakkında yakıt çevrimi çalışmaları;

(D) Malzeme, teçhizat ve bileşenlerin güvenlik denetimi ve fiziksel korunması;

(E) Yukarıda bahsedilen alanlar ile ilgili sağlık, güvenlik ve çevresel hususlar; ve

(F) Ulusal enerji planlarında nükleer enerjinin oynayabileceği rolün değerlendirilmesi.

2. Bu anlaşma Tarafların kendi Anlaşmaları, ulusal yasaları ve yönetmeliklerine göre transfer etmeye izin verilmeyen bilginin transferini gerektirmez.

3. Gizlilik derecesi taşıyan veriler bu Anlaşma altında transfer edilmeyecektir.

4. Hassas nükleer teknoloji bu Anlaşmada bir değişiklik yapılmadıkça bu Anlaşmaya göre transfer edilmeyecektir.

MADDE 4. - MALZEME, TEÇHİZAT VE BİLEŞENLERİN TRANSFERİ

1. Malzeme, teçhizat ve bileşenler bu Anlaşma çerçevesindeki uygulamalar için transfer edilebilir. Bu Anlaşmaya göre Türkiye Cumhuriyetine transfer edilen herhangi bir özel nükleer malzeme, 4 üncü Paragraftaki şartlar haricinde, düşük zenginleştirilmiş uranyum olacaktır. Hassas nükleer tesis ve bunların başlıca kritik bileşenleri bu Anlaşmada bir değişiklik yapılmadıkça transfer edilmeyecektir.

2. Düşük zenginleştirilmiş uranyum, reaktör deneylerinde ve reaktörlerde yakıt olarak kullanılmak üzere, dönüştürme veya fabrikasyon amacıyla veya Taraflarca anlaşılmış diğer benzer amaçlarla transfer edilebilir.

3. Bu Anlaşmaya göre transfer edilmiş özel nükleer malzeme miktarı hiç bir zaman şu sıralanan amaçlardan herhangi biri için tarafların gerekli olduğu konusunda anlaştıkları miktardan daha fazla olmayacaktır : Reaktörlerde veya reaktör deneylerinde kullanım; reaktörlerin ekonomik, güvenli, verimli ve sürekli işletilmesi veya bu tür reaktör deneylerinin yapılması ve Taraflarca anlaşılabilecek diğer amaçların gerçekleştirilmesi.

4. Özel nükleer malzemenin küçük miktarları örnek olmak, standart belirlemek, dedektör olarak, hedef olarak ve Tarafların anlaşabilecekleri benzeri diğer amaçlarla kullanılmak üzere transfer edilebilir. Bu paragrafa göre yapılan transferler 3 üncü Paragraftaki miktar sınırlamasına tâbi tutulmayacaktır.

5. Amerika Birleşik Devletleri, Türkiye Cumhuriyetine, reaktörlerin ekonomik, güvenlik, verimli ve devamlı işletilmesi için gerekli olan güvenilir nükleer yakıt arzını zamanında sağlamak için, Amerika Birleşik Devletleri içindeki veya dışındaki herhangi bir kaynaktan nükleer malzeme ihracı da dahil olmak üzere gerekli ve uygun olabilecek önlemleri almak için gayret gösterecektir.

MADDE 5. - DEPOLAMA VE YENİDEN TRANSFERLER

1. Bu Anlaşmaya göre transfer edilmiş veya bu Anlaşmaya göre transfer edilen malzeme veya teçhizatta kullanılmış veya bunların kullanılmasıyla üretilmiş plütonyum, uranyum 233 (ışınlanmış yakıtta bulunanlar hariç) ve zenginleştirilmiş uranyum; sadece Tarafların üzerinde anlaşacakları bir tesiste depolanacaktır.

2. Bu Anlaşmaya göre transfer edilmiş malzeme, ekipman ve bileşenler ve bu Anlaşmaya göre transfer edilen bu tür malzeme ve teçhizatın kullanılmasıyla üretilmiş herhangi bir özel nükleer malzeme yetkisiz şahıslara veya Taraflar üzerinde anlaşmadıkça, alıcı Tarafın ülkesel yetkisinin dışına transfer edilmeyecektir.

MADDE 6. - YENİDEN İŞLEME VE ZENGİNLEŞTİRME

1. Bu Anlaşmaya göre transfer edilmiş ve bu Anlaşmaya göre transfer edilen malzeme ve teçhizatta kullanılmış veya bunların kullanılmasıyla üretilmiş malzeme Taraflar anlaşmadıkça yeniden işlenmeyecektir.

2. Bu Anlaşmaya göre transfer edilmiş veya bu Anlaşmaya göre transfer edilmiş malzeme ve teçhizatta kullanılmış veya bunların kullanılmasıyla üretilmiş plütonyum, uranyum 233, yüksek zenginleştirilmiş uranyum ve ışınlanmış kaynak veya özel nükleer malzeme Taraflar üzerinde anlaşmadıkça, ışınlama ve ileri ışınlama hariç olmak üzere, şekil veya içerik olarak değiştirilmeyecektir.

3. Bu Anlaşmaya göre transfer edilmiş veya bu Anlaşmaya göre transfer edilen malzeme ve teçhizatta kullanılmış veya bunların kullanılması yoluyla üretilmiş uranyum; Taraflar üzerinde anlaşmadıkça transferden sonra zenginleştirilmeyecektir.

MADDE 7. - FİZİKSEL KORUMA

1. Bu Anlaşmaya göre transfer edilmiş kaynak veya özel nükleer malzeme ve teçhizata ve bu Anlaşmaya göre transfer edilen malzeme ve teçhizatta kullanılmış veya bunların kullanılması yoluyla üretilmiş özel nükleer malzemeye yeterli fiziksel koruma sağlanacaktır.

2. 1. Paragraftaki şartları yerine getirmek için, her bir Taraf, en azından UAEA tarafından yayınlanan "Nükleer Malzeme ve Nükleer Tesislerin Fiziksel Koruması" başlıklı INFCIRC/225/Rev. 4 belgesindeki ve bu belgede, Taraflarca üzerinde mutabık kalınacak müteakip değişikliklerdeki önerilere denk fiziksel koruma seviyeleri ile uyumlu önlemleri uygulayacaktır.

3. İşbu Maddeye uygun olarak sağlanan fiziksel koruma önlemlerinin yeterliliği, Taraflarca zaman zaman ve Taraflardan herhangi birinin yeterli fiziksel korumanın sağlanması için yeni önlemlere gerek duyulabileceği görüşünde olduğu herhangi bir zaman, gözden geçirmeye ve müzakereye tâbi tutulacaktır.

4. Taraflar, kendi sınırları içerisinde veya egemenlik yetkisi veya kontrolü altındaki yerlerde nükleer malzemenin fiziksel koruma seviyelerinin yeterliliğini temin etmekten ve işbu Maddeye tâbi olan malzemenin yetkisiz kullanımı veya elde tutulması durumunda müdahale ve kurtarma operasyonlarını koordine etmekten sorumlu bulunan kurum veya kuruluşların diplomatik kanalları aracılığıyla birbirlerini bilgilendireceklerdir. Taraflar birbirlerini ayrıca, ülke dışı nakil konuları ve Tarafları ortaklaşa ilgilendiren diğer konular üzerinde işbirliği yapmak üzere, ulusal kurumları içinde belirlenmiş temas noktalarının diplomatik kanalları aracılığıyla da bilgilendireceklerdir.

5. İşbu Maddenin şartları, Tarafların nükleer faaliyetlerinin zorlaştırılmasını, gereksiz yere geciktirilmesini veya uygun olmayan bir şekilde engellenmesini önleyici ve nükleer programlarının ekonomik ve güvenli olarak yürütülmesi için gerekli olan ihtiyatlı işletme usülleri ile uyumlu şekilde uygulanacaktır.

MADDE 8. - PATLAYICI VE ASKERÎ UYGULAMA YASAĞI

Bu Anlaşmaya göre transfer edilmiş malzeme, teçhizat ve bileşenler ve bu Anlaşmaya göre transfer edilen malzeme, teçhizat ve bileşenlerde kullanılmış veya bunların kullanılması yoluyla üretilmiş malzeme herhangi bir nükleer patlayıcı cihaz, herhangi bir patlayıcı nükleer cihaz geliştirilmesi veya araştırılması veya herhangi bir askerî amaç için kullanılmayacaktır.

MADDE 9. - GÜVENLİK DENETİMİ

1. Bu Anlaşma altındaki işbirliği, Türkiye Cumhuriyetinin ülkesi içinde, Türkiye Cumhuriyetinin yargılama yetkisi altında, veya Türkiye Cumhuriyetinin kontrolü altındaki herhangi bir yerde yapılan tüm nükleer faaliyetler için UAEA'nın güvenlik denetimi uygulamalarını gerektirir. NSYÖ Anlaşmasının III üncü (4) Maddesine göre bir Güvenlik Denetimi Anlaşmasının uygulanması bu gereklerin yerine getirilmesinde dikkate alınacaktır.

2. Bu Anlaşmaya göre Türkiye Cumhuriyetine transfer edilmiş kaynak veya özel nükleer malzeme ve bu Anlaşmaya göre transfer edilen malzeme, teçhizat ve bileşenlerde kullanılmış veya bunların kullanılması yoluyla üretilmiş kaynak veya özel nükleer malzeme, Türkiye Cumhuriyeti ile Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (UAEA) arasında 30.6.1981'de imzalanan ve 1.9.1981'de yürürlüğe giren NSYÖ Anlaşması bağlamında güvenlik denetimi uygulanması hakkındaki anlaşmaya uygun güvenlik denetimine tâbi tutulacaktır.

3. Bu Anlaşmaya göre Amerika Birleşik Devletlerine transfer edilmiş kaynak veya özel nükleer malzeme ve bu Anlaşmaya göre transfer edilen malzeme, teçhizat ve bileşenlerde kullanılan veya bunların kullanılması yoluyla üretilen kaynak veya özel nükleer malzeme, Amerika Birleşik Devletleri ile UAEA arasında 18.11.1977'de imzalanan ve 9.12.1980'de yürürlüğe giren Amerika Birleşik Devletlerinde güvenlik denetimi uygulamaları hakkındaki anlaşmaya uygun güvenlik denetimine tâbi tutulacaktır.

4. Eğer Taraflardan herhangi biri, 2 nci veya 3 üncü Paragraflarda belirtilen Anlaşma uyarınca UAEA'nın güvenlik denetimini herhangi bir nedenle uygulamadığından veya uygulamayacağından haberdar olursa; Taraflar, güvenlik denetiminin etkin sürekliliğini sağlamak amacıyla danışmalarda bulunacaklar ve UAEA ile veya kendi aralarında, UAEA güvenlik denetimleri ilke ve yöntemleri ile uyumlu; uygulanmayan güvenlik denetimi sistemi tarafından garanti edilene eşit güvence sağlayan; ve 2 nci veya 3 üncü Paragrafların gerektirdiği kapsam ile uyumlu düzenlemeler yapacaklardır.

5. Taraflardan her biri, işbu Madde altında sağlanmış güvenlik denetimi uygulamasının devamlılığı ve kolaylaştırılması için gerekli önlemleri alacaktır.

6. Taraflardan her biri, bu Anlaşmaya göre transfer edilmiş kaynak veya özel nükleer malzeme ve bu Anlaşmaya göre transfer edilen malzeme, teçhizat ve bileşenlerde kullanılmış veya bunların kullanılmasıyla üretilmiş kaynak veya özel nükleer malzemenin kaydının yapılacağı ve kontrol edileceği bir sistem kuracak ve sürekli uygulayacaktır. Bu sistemle ilgili işlemler, UAEA'nın INFCIRC/153 (Düzeltilmiş) belgesinde veya bu belgenin, Taraflarca üzerinde mutabık kalınan herhangi bir düzeltmesinde yer alan işlemler ile benzer olacaktır.

7. Taraflardan herhangi birinin talebi üzerine, diğer Taraf, bu Anlaşmaya tâbi malzemelerin tüm envanterlerinin durumu hakkında istekte bulunan Tarafa rapor verecek veya rapor vermek üzere UAEA'na izin verecektir.

8. İşbu Maddenin şartları, Tarafların nükleer faaliyetlerinin zorlaştırılmasını, gereksiz yere geciktirilmesini veya uygun olmayan bir şekilde engellenmesini önleyici ve nükleer programlarının ekonomik ve güvenli olarak yürütülmesi için gerekli olan ihtiyatlı işletme usulleri ile uyumlu olacak şekilde uygulanacaktır.

MADDE 10. - ÇOKLU TEDARİKÇİ KONTROLLERİ

Eğer Taraflardan herhangi biri ile bir başka devlet veya devletler grubu arasındaki herhangi bir Anlaşma, diğer devlet veya devletler grubuna bu Anlaşmaya tâbi malzeme, teçhizat ve bileşenlerle ilgili, 5 inci ve 6 ncı Maddelerde hükme bağlanan haklardan herhangi birine veya tümüne denk haklar sağlarsa, Taraflar, herhangi bir Tarafın isteği üzerine, bu tür hakların uygulanmasının diğer devlet veya devletler grubunca gerçekleştirilebileceğini kabul edebilir.

MADDE 11. - İŞBİRLİĞİNİN SONA ERMESİ

1. Bu Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra Taraflardan herhangi biri herhangi bir zamanda :

(a) 5 inci, 6 ncı, 7 nci, 8 inci veya 9 uncu Maddelerin hükümlerine uymazsa veya;

(b) UAEA ile bir güvenlik denetimi anlaşmasını sonlandırır, fesheder veya tümden ihlal ederse;

diğer Taraf, bu Anlaşma altındaki işbirliğini bitirme ve bu Anlaşmaya göre transfer edilmiş malzeme, teçhizat ve bileşenlerin ve bunların kullanılmasıyla üretilmiş özel nükleer malzemenin geri gönderilmesini isteme hakkına sahip olacaktır.

2. Eğer bu Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra Türkiye Cumhuriyeti bir nükleer patlayıcı cihaz patlatırsa Amerika Birleşik Devletleri 1 inci Paragraftaki haklara sahip olacaktır.

3. Eğer Taraflardan herhangi biri, herhangi bir malzeme, teçhizat veya bileşenlerin iadesini istemek üzere bu Maddede yer alan hakkını kullanırsa, bu iadeye tâbi malzeme, teçhizat ve bileşenlerin, diğer Tarafın ülkesinden veya kontrolü altından çıkarılmasından önce, cari piyasa değerini ve bu nakil sonucu oluşan masrafları derhal tazmin edecektir. Bu tür nükleer parçaların iadesi gerekirse, Taraflar, mevcut şartları dikkate alarak, bu tür parçalarla ilgili miktarı ortaklaşa belirleyeceklerdir. Taraflar ayrıca, bu parçaların iadesine ilişkin olarak, mevcut yükümlülükleri uyarınca, tüm güvenlik, radyolojik ve fiziksel koruma tedbirlerinin alınmasına; makul olmayan hiçbir riskin oluşmamasını ve parçaların iadesinin Tarafların ilgili tüm yasa ve yönetmeliklerine uygun bir şekilde gerçekleştirilmesini temin edeceklerdir.

MADDE 12. - DANIŞMALAR VE ÇEVRESEL KORUNMA

1. Taraflar bu Anlaşmanın uygulanmasına ve nükleer enerjinin barışçıl kullanımı alanında işbirliğinin daha da geliştirilmesine ilişkin olarak, Taraflardan birinin isteği üzerine danışmada bulunmayı taahhüt ederler.

2. Taraflar, bu Anlaşma altındaki faaliyetlere ilişkin olarak, bu tür faaliyetlerin çevre üzerindeki etkilerinin tespiti hususunda danışmada bulunacaklar ve bu Anlaşma altındaki barışçıl nükleer faaliyetlerden kaynaklanan radyoaktif, kimyasal veya termal kirlenmeden çevreyi koruma ve sağlık ve güvenlikle ilgili konularda işbirliği yapacaklardır.

MADDE 13. - ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

1. Taraflar, bu Anlaşmanın uygulanmasından ve yorumlanmasından ortaya çıkan herhangi bir anlaşmazlığa iyi niyetle ve işbirliği ruhu içinde gecikmeksizin hakça bir çözüm arayacaklar ve her iki Tarafça da kabul edilebilecek bir çözüme en kısa sürede ulaşmak için derhal görüşmelerde bulunacaklardır.

2. Bu Anlaşmanın uygulanmasından ve yorumlanmasından kaynaklanan herhangi bir anlaşmazlık, görüşme, arabuluculuk, uzlaştırma veya diğer benzer usullerle veya Tarafların anlaşması halinde, bu Madde hükümleri gereğince atanan üç hakemden oluşan bir tahkim kuruluna götürülerek çözülecektir. Her bir Taraf bir hakem tayin edecek ve böylece seçilmiş iki hakem, Başkanlık görevi yapmak üzere Türkiye Cumhuriyeti veya Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı olamayan bir üçüncü hakem belirleyeceklerdir. Eğer tahkim için istekte bulunulmasını takip eden 30 gün içinde Taraflardan biri hakem belirlememişse, diğer Taraf Uluslararası Adalet Divanı Başkanına bir hakem tayin etmesi için istekte bulunabilir. İkinci hakemin belirlenmesini veya tayin edilmesini takip eden 30 gün içerisinde üçüncü hakem seçilmemiş ise, Türkiye Cumhuriyeti veya Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı olmaması şartıyla, aynı usul üçüncü hakemin atanması için de uygulanacaktır. Tüm kararlar iki hakemin lehte oyu ile alınacaktır. Tahkim usulü tahkim kurulu tarafından belirlenecektir. Kurulun kararı Taraflar üzerinde bağlayıcı olacaktır.

MADDE 14. - DEĞİŞİKLİKLER

Bu Anlaşma Tarafların anlaşması ile her zaman değiştirilebilir.

MADDE 15. - YÜRÜRLÜĞE GİRME VE YÜRÜRLÜK SÜRESİ

1. Bu Anlaşma Tarafların, Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için gerekli tüm şartların yerine getirildiğini bildiren diplomatik Notaların teatisinin gerçekleştirildiği gün yürürlüğe girecektir.

2. Bu Anlaşma 15 yıl süreyle yürürlükte kalacaktır ve daha sonra beşer yıllık dönemler halinde olmak üzere yürürlükte kalmaya devam edecektir. Herhangi bir Taraf, diğer Tarafa, ilk onbeş yıllık sürenin sonunda veya

herhangi bir müteakip beş yıllık dönemin sonunda, altı ay önceden yazılı bildirimde bulunmak suretiyle bu Anlaşmayı sona erdirebilir.

3. Bu Anlaşmanın hükümleri, Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 10 Haziran 1955 tarihinde imzalanan Atom Enerjisinin Sivil Kullanımına Dair İşbirliği Anlaşmasına, değişikliklerleriyle birlikte, tâbi malzeme ve teçhizata uygulanacaktır.

4. Bu Anlaşmanın feshedilmesi veya sona ermesi veya burada dile getirilen herhangi bir nedenden ötürü işbirliğinin sona ermesinden bağımsız olarak, 5 inci, 6 ncı, 7 nci, 8 inci, 9 uncu ve 11 inci Maddeler, bu Maddelere tâbi malzeme, teçhizat ve bileşenler ilgili Tarafın sınırları dahilinde veya yargılama yetkisi veya kontrolü altındaki herhangi bir yerde kaldığı sürece veya bu tür malzeme, teçhizat ve bileşenlerin, güvenlik denetimi gerektiren bir nükleer faaliyette kullanılmaz hale geldiği Taraflarca üzerinde anlaşılacak süre sonuna kadar yürürlükte kalacaktır.

Bu Anlaşma, tam yetkili kılınmış aşağıda imzası bulunanlar tarafından imzalanmıştır.

26 Temmuz 2000 tarihinde Ankara'da, her biri eşit derecede geçerli olmak üzere Türkçe ve İngilizce dillerinde ikişer nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti	Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti
Adına	Adına
(İmza)	(İmza)

MUTABAKAT ZAPTI

Bugün imzalanan Nükleer Enerjinin Barışçıl Kullanılmasına Dair Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri Arasında İşbirliği Anlaşmasının ("Anlaşma") müzakeresi sırasında, Anlaşmanın bir mütemmim cüz'ü olarak aşağıdaki hususlarda mutabakata varılmıştır.

Anlaşmanın Kapsamı

Bir Tarafın topraklarından diğer Tarafın topraklarına doğrudan veya üçüncü bir ülke yoluyla transfer edilen malzeme, teçhizat ve bileşenler, alıcı Tarafın ilgili Hükümet makamının, yalnızca söz konusu malzeme, teçhizat ve bileşenlerin bu Anlaşmaya tâbi olacağına dair tedarikçi Tarafın ilgili Hükümet makamına vereceği teyit üzerine, bu Anlaşmaya göre transfer edilmiş sayılacaktır.

Anlaşmaya göre transfer edilmiş nükleer malzemenin kullanılması yoluyla üretilen ve Anlaşmaya göre transfer edilmiş teçhizatta kullanılmayan veya bu teçhizatın kullanılması yoluyla üretilmeyen özel nükleer malzemeyi ilgilendiren 5 inci ve 6 ncı Maddelerde belirtilen hakların uygulanması amacıyla, bu haklar, fiilen, özel nükleer malzemenin üretiminde kullanılan transfer edilmiş malzemenin kullanılan toplam malzeme miktarına oranı ölçüsünde, üretilen özel nükleer malzeme oranına ve benzer müteakip üretimlere uygulanacaktır.

Güvenlik Denetimi

Eğer Taraflardan herhangi biri 9 uncu Maddenin 4 üncü Paragrafında atıfta bulunulan durumlardan haberdar olursa aşağıdaki haklara sahip olacaktır. Şu kadar ki, bu hakların, 9 uncu Maddenin 4 üncü Paragrafındaki düzenlemeler altındaki UAEA güvenlik denetimi uygulamalarıyla kullanılmış sayılacağı konusunda taraflar mutabık kaldıklarında, bu haklar askıya alınacaktır :

(1) Anlaşmaya göre transfer edilmiş herhangi bir teçhizatın; veya bu Anlaşmaya göre transfer edilen herhangi bir malzemenin; veya bu Anlaşmaya göre transfer edilen malzeme ve teçhizatta kullanılan veya bu tür malzeme ve teçhizatın kullanılmasıyla üretilmiş herhangi bir özel nükleer malzemenin kullanılması, imali, işlenmesi veya depolanmasında kullanılacak tesisin tasarımını zamanlıca gözden geçirmek.

(2) Anlaşmaya göre transfer edilmiş malzeme ve herhangi bir kaynak malzeme veya transfer edilmiş malzeme, teçhizat ve bileşenlerde kullanılmış veya transfer edilmiş malzeme, teçhizat veya bileşenlerin kullanılmasıyla üretilmiş özel nükleer malzemenin hesabının tutulmasına yardımcı olmak amacıyla kayıt ve ilgili raporların hazırlanmasını ve ibrazını istemek.

(3) Diğer Tarafla istişare ederek, 2 nci Paragraftaki malzemenin muhasebesi için gerekli tüm yer ve bilgiye ulaşmaya yetkili, 1 inci Paragrafta atıfta bulunulan herhangi bir teçhizat ve tesisi denetleyecek ve bu tür malzemelerin muhasebesi için gerekli görülebilecek bağımsız ölçümler yapma ve herhangi bir cihazı kurma yetkisine sahip personeli atamak. Taraflardan birinin talep etmesi halinde, bu personele diğer Tarafça atanacak personel tarafından eşlik edilecektir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti	Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti
Adına	Adına
(İmza)	(İmza)

EK: 3

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fransa Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlı Kullanımı İçin İşbirliği Anlaşması

Resmî Gazete Sayı : 27857

25 Şubat 2011 CUMA

MİLLETLARARASI ANDLAŞMA

Karar Sayısı : 2011/1401

21 Eylül 1999 tarihinde Paris'te imzalanan ve 14/1/2004 tarihli ve 5067 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fransa Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlı Kullanımı İçin İşbirliği Anlaşması"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 5/1/2011 tarihli ve HUMŞ/8684221 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 31/1/2011 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Abdullah GÜL
CUMHURBAŞKANI

Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

C. ÇİÇEK	B. ARINÇ	A. BABACAN	M. AYDIN
Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	Devlet Bakanı
H. YAZICI	F. N. ÖZAK	M. Z. ÇAĞLAYAN	F. ÇELİK
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
E. BAĞIŞ	S. A. KAVAF	C. YILMAZ	S. ERGİN
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
M. V. GÖNÜL	B. ATALAY	A. DAVUTOĞLU	M. ŞİMŞEK
Milli Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı	Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
N. ÇUBUKÇU	M. DEMİR	R. AKDAĞ	B. YILDIRIM
Milli Eğitim Bakanı	Bayındırlık ve İskân Bakanı	Sağlık Bakanı	Ulaştırma Bakanı
M. M. EKER	Ö. DİNÇER	N. ERGÜN	T. YILDIZ
Tarım ve Köyişleri Bakanı	Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı	Sanayi ve Ticaret Bakanı	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı
E. GÜNAY		V. EROĞLU	
Kültür ve Turizm Bakanı		Çevre ve Orman Bakanı	

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE FRANSA CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA NÜKLEER ENERJİNİN BARIŞÇIL AMAÇLI KULLANIMI İÇİN İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI

Aşağıda Taraflar olarak adlandırılacak olan
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti
ve
Fransa Cumhuriyeti Hükümeti

İki ülke arasında dostluk bağlarını geliştirme kararlılıklarını BEYAN EDEREK;

Her iki ülkenin menfaati ve Tarafların dış nükleer politikalarını düzenleyen ilkeler çerçevesinde nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla kullanımı alanında işbirliğini genişletme ve güçlendirme İSTEKLERİNİ VURGULAYARAK;

1 Temmuz 1968 tarihli Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi (NSYÖ) Antlaşması'na, nükleer silah donanımsız bir ülke olarak Türkiye Cumhuriyeti ve nükleer silah donanımlı bir ülke olarak Fransa Cumhuriyeti'nin taraf bulunmaları ve aynı zamanda NSYÖ Antlaşması çerçevesindeki yükümlülüklerin yerine getirilmesini teminen Türkiye Cumhuriyeti ile Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (bundan böyle U.A.E.A. olarak adlandırılacaktır) arasındaki 30 Haziran 1981 tarihli Anlaşma ile her iki ülkenin NSYÖ Antlaşmasının ilişkin taahhütleri GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULARAK,

AŞAĞIDAKİ HUSUSLARDA MUTABAKATA VARMIŞLARDIR:

Madde I

İşbu Anlaşma çerçevesinde,

a) "Barışçıl amaçlı kullanım", münhasıran askeri amaçlı olmayan kullanım demektir.

b) "Malzeme", UAEA tarafından yayınlanan INFCIRC/254/Rev.3/Part.1 rumuzlu Nükleer Tedarikçiler Grubu yönergesinin Ek B 2'nci fıkrasında belirtildiği şekilde reaktörlerde kullanılacak nükleer olmayan malzemeler demektir.

c) "Nükleer madde", UAEA statüsünün XX'nci maddesinde tanımlandığı üzere, "kaynak madde" veya

"özel bölünebilir madde" demektir.

d) "Teçhizat", UAEA tarafından INFCIRC/254/Rev.3/Part.1 belgesi olarak yayınlanan Nükleer Tedarikçiler Grubu Yönergesi'nin Ek B 1, 3, 4, 5, 6 ve 7'nci fıkralarında belirtilen temel bileşenler anlamına gelmektedir.

e) "Tesisler", UAEA tarafından INFCIRC/254/Rev.3/Part.1 belgesi olarak yayınlanan Nükleer Tedarikçiler Grubu Yönergesi'nin Ek B 1, 3, 4, 5, 6 ve 7'nci fıkralarında belirtilen tesisler demektir.

f) "Teknoloji" teriminden söz konusu belge ekinde yer alan maddelerin "geliştirilmesi", "üretimi" veya "kullanımı" için, süreli yayın veya kitaplar aracılığıyla kamuoyuna duyurulan veya yayınına hiç bir sınırlama getirilmeksizin uluslararası düzeyde ulaşılabilen bilgiler dışında, gerekli özel bilgiler anlaşılmalıdır.

Bu bilgiler "teknik veri" veya "teknik yardım" mahiyetinde olabilir.

"Geliştirme"den, özellikle prototiplerin tasarımı, montajı, testine ilişkin analizler, çalışmalar ve araştırmalar ile uygulama planları gibi "üretim" öncesi herhangi bir aşama kastedilmektedir.

"Üretim"den, tüm üretim aşamaları kastedilmektedir.

"Kullanım"dan uygulamaya, tesisin kurulması (tesisin kurulacağı alandaki montaj işlemleri de dahil), bakım, onarım ve yenileme amaçlı sökme ile yeniden montaj işlemi kastedilmektedir.

"Teknik yardım", öğretim, mesleki yeterlilik kazandırma, eğitim, pratik bilgi edindirme ve danışmanlık hizmetleri gibi şekillerde olabilir.

"Teknik veriler", yazılı olabileceği gibi disket, manyetik teyp ve bilgisayar diskinde kayıtlı çizim, ozalit, şema, kullanım kitapçığı ve yönergelerden oluşabilir.

g) "Bilgiler"den kamuya açık bilgi, belge ve verilerin dışında, niteliği ne olursa olsun somut olarak iletilebilen, işbu Anlaşma kapsamına giren ve malzeme, teçhizat, tesis veya teknolojiyle ilgili bilgi, belge ve veriler kastedilmektedir.

Madde II

1. Taraflar, nükleer politikalarını yönlendiren esaslar çerçevesinde ve işbu Anlaşma hükümlerine uygun olarak, ayrıca imzaladıkları nükleer silahların yayılmasını önleyici uluslararası anlaşma ve taahhütler çerçevesinde nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla kullanımı alanında işbirliğini geliştirmeyi hedeflemektedirler.

2. Birinci fıkrada sözü edilen işbirliği aşağıdaki alanları kapsayabilir:

- temel ve uygulamalı araştırma,
- tarım, tıp ve sanayi alanlarında nükleer enerji uygulamalarını geliştirme,
- elektrik enerjisi üretimi için nükleer enerjinin kullanımı,
- nükleer güvenlik, radyasyondan korunma ve çevrenin korunması,
- nükleer yakıt ve atıkların yönetimi,
- uranyum ve toryum kaynaklarının aranması ve işletilmesi.

veya Tarafların karşılıklı mutabakatıyla kabul edilecek herhangi bir alan.

3. İşbirliği aşağıda belirtilen şekilde olabilir:

- Tarafların mutabık kalması durumunda uranyumun zenginleştirilmesi de dahil olmak üzere, nükleer santrallara yakıt temini için gerekli tesis ve hizmetlerle birlikte nükleer güç santrallarının tasarımı, inşaası ve işletilmesi için gereken malzeme, teçhizat ve teknolojinin Fransa Cumhuriyeti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne transferi,
- bilimsel ve teknik personel değişimi ve eğitimi;
- bilimsel ve teknik bilgilerin değişimi;
- bir Tarafın araştırma-geliştirme faaliyetlerine diğer Tarafın bilimsel ve teknik personelinin katılımı;
- kaynakların her iki Tarafça eşit oranda taahhüt edilmesi durumunda ortak araştırma ve deneyler de dahil olmak üzere araştırma ve mühendislik faaliyetlerinin birlikte yürütülmesi;
- bilimsel ve teknik konferans ve sempozyumların düzenlenmesi;
- malzeme, nükleer madde, teçhizat, teknoloji ve hizmet temini;

veya Tarafların mutabakatıyla belirlenen herhangi bir işbirliği şekli.

Madde III

II'nci maddede tanımlanan işbirliği uygulama şartları işbu Anlaşma hükümlerine uygun olarak, aşağıda sıralanan şekilde her durum için ayrı ayrı belirtilmelidir:

- özellikle bilimsel ve teknik değişim program ve koşullarının belirlenmesi için Taraflar veya ilgili kurumlar arasında özel anlaşmalar yoluyla;
- sanayi projelerinin hayata geçirilmesi ve malzeme, nükleer madde, teçhizat, tesisler veya teknoloji temini için, ilgili kurumlar arasında imzalanan sözleşmeler yoluyla.

Madde IV

İşbu Anlaşmanın, ve III'ncü maddede belirtilen özel anlaşma ve sözleşmelerin tamamıyla uygulanmasını sağlamak için, Taraflar yetkileri dahilinde gereken bütün idari, mali ve gümrük tedbirlerini alacaklardır.

Madde V

Bu işbirliğini kolaylaştırmak amacıyla, Taraflar gerektiğinde ve sırasıyla Türkiye Cumhuriyeti'nde

veya Fransa Cumhuriyeti'nde toplanacak olan Ortak İrtibat Grubu kuracaklardır. Ortak İrtibat Grubu, işbirliği faaliyetlerinin gelişimini gözden geçirecek ve işbirliğinin teşviki için gerekebilecek tedbirler üzerinde görüş alışverişinde bulunacaktır. Ayrıca, belirli konuları görüşmek üzere Ortak Uzman Grupları da atanabilir.

Madde VI

Taraflar, veren Tarafça gizli olarak nitelendirilen teknik belge ve bilgilerin bu özelliğini koruyacak ve güvenliğini sağlayacaklardır. Bu amaçla, karşılıklı verilen belge ve bilgiler, belge ve bilgileri veren Tarafın yazılı onayı olmaksızın, kamuya veya özel üçüncü şahıslara iletilmeyecektir.

Madde VII

İşbu Anlaşmada öngörülen işbirliği çerçevesinde doğan telif hakları, bu Anlaşmanın III'ncü maddesinde belirtilen her bir özel anlaşma ve sözleşme için ayrı ayrı verilecektir.

Madde VIII

Taraflar, işbu Anlaşma çerçevesinde transfer edilen malzeme, nükleer madde, teçhizat, tesisler ve teknoloji, ve ayrıca yan ürün olarak elde edilen veya geri kazanılan nükleer maddelerin yalnızca barışçıl amaçlarla kullanılmasını teminat altına alacaklardır.

Madde IX

1.Türkiye Cumhuriyeti'nin yetkisi dahilindeki ülke topraklarında veya Türkiye Cumhuriyeti'nin gözetimi altında başka bir mahalde yürütülen nükleer faaliyetlerde kullanılan bütün nükleer maddelerin tabi bulunduğu NSYÖ Antlaşması çerçevesindeki teminatların uygulanması üzerine Türkiye Cumhuriyeti ile UAEA arasında 30 Haziran 1981 tarihinde imzalanmış bulunan Anlaşma uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti'nin elinde bulunan veya ithal edilen, ve ayrıca yan ürün olarak geri kazanılan veya elde edilen nükleer maddelerin bütün ardışık ürünleri UAEA'nın kontrolüne tabi olacaktır.

2. İşbu Anlaşma çerçevesinde Fransa Cumhuriyeti'ne transfer edilen ve bu amaçla gönderen Tarafça bildirimde bulunulan tüm nükleer maddeler ve ayrıca yan ürün olarak geri kazanılan veya elde edilen nükleer maddeler, söz konusu teminatların Fransa'da uygulanması için, Fransa ile Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu ve UAEA arasında, 27 Temmuz 1978 tarihlerinde imzalanan anlaşma uyarınca, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu ve UAEA tarafından uygulanan teminat sistemine tabi olacaktır.

Madde X

İşbu Anlaşmanın VIII'nci maddesinde belirtilen UAEA teminatları, Taraflardan herhangi birinin toprakları üzerinde uygulanmaya konulamadığı takdirde Taraflar, işbu Anlaşma kapsamında transfer edilen veya sağlanan nükleer maddeleri, ve ayrıca yan ürün olarak geri kazanılan veya elde edilen nükleer maddelerin bütün ardışık ürünlerini, karşılıklı mutabakata varılmış ve bu tür nükleer maddeler için UAEA'nın önceleri uyguladığına eşdeğer etkinliğe ve kapsama sahip bir teminat sistemine tabi kılmak için derhal birbirleriyle irtibat kurmayı üstlenirler.

Madde XI

İşbu Anlaşmanın VIII'nci maddesinde bahsedilen malzeme, nükleer madde, teçhizat, tesisler ve teknoloji;

a) İşbu Anlaşmanın XII'nci maddesinde belirtilen hükümler uyarınca, alıcı Tarafın yetki alanının dışına transfer veya tekrar transfer edilinceye, veya

b) Taraflar karşılıklı anlaşarak söz konusu maddeleri bu Anlaşmanın kapsamından çıkarma kararı alıncaya, veya

c) Nükleer maddelerin, işbu Anlaşmanın VIII'nci maddesinde belirtilen teminatlar açısından uygun herhangi bir nükleer faaliyette kullanılabilecek bir şekilde geri kazanılması pratik olarak mümkün olmadığı tespit edilinceye

kadar işbu Anlaşma hükümlerine tabidir.

Madde XII

1. Tarafların, işbu Anlaşmanın VIII'nci maddesinde belirtilen malzeme, nükleer madde, teçhizat, tesisler ve teknolojinin kendi yetki alanında ve gerekli yeterliliğe sahip kişilerin kontrolünde bulunmasını sağlayacaktır.

2. Taraflar kendi toprakları üzerinde ve gerekirse toprakları dışında, sorumluluğun diğer Taraf veya üçüncü bir Devlet tarafından üstlenildiği noktaya kadar, kendi ulusal mevzuatı ve Taraf olduğu uluslararası anlaşmalar uyarınca, işbu Anlaşmada belirtilen malzeme, nükleer madde, teçhizat ve tesislerin fiziksel korunumu için gerekli tedbirlerin alınmasını sağlayacaktır.

3. Fiziksel korunma düzeyi en az Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunmasına Dair Sözleşmenin ekinde belirtilenler kadar olacaktır (UAEA belgesi INFCIRC 274/Rev.1). Taraflar, gerektiğinde ulusal mevzuatları uyarınca, korunma kriterlerini kendi toprakları üzerinde sıkı bir şekilde uygulama hakkını saklı tutacaktır.

4. Fiziksel korunma tedbirlerinin uygulanması, kendi hukuki yetki alanları içerisinde, Tarafların sorumluluğu altında olacaktır. Bu tedbirlerin uygulanmasında, Taraflar UAEA INFCIRC 225/Rev.2 belgesini esas kabul edecektir.

UAEA'nın fiziksel korunma ile ilgili tavsiyelerinde yapılacak değişiklikler, Tarafların böyle bir değişikliği kabul ettiklerini yazılı olarak birbirlerine bildirmeleri halinde, işbu Anlaşma hükümleri çerçevesinde

geçerlilik kazanacaktır.

Madde XIII

1. Taraflardan birinin, VIII'nci maddede belirtilen malzeme, nükleer madde, teçhizat, tesisler ve teknolojiyi üçüncü bir tarafa tekrar transfer etmeyi veya başlangıçta transfer edilmiş teçhizat ve tesislerden gelen veya transfer edilen teçhizat ve tesisler veya teknoloji kullanılarak elde edilmiş VIII'nci maddede belirtilen malzeme, nükleer madde, teçhizat, tesisler ve teknolojiyi transfer etmeyi, öngörmesi halinde söz konusu malzemenin transferi işbu Anlaşmada öngörülen teminatların o ülke tarafından aynen sağlanması durumunda gerçekleştirilebilecektir.

2. Bu Maddenin 1. fıkrası uyarınca aşağıda belirtilen durumlar için tekrar transfer veya transfer etmeyi öngörmekte olan Taraf öncelikle ilk tedarik edici Tarafın yazılı onayını alacaktır:

a) yeniden işleme, zenginleştirme veya ağır su üretim tesisleri veya bunlara ait herhangi bir teçhizat veya teknolojinin yeniden transferi;

b) bu tesisler veya teçhizattan elde edilen veya yukarıda (a) bendinde belirtilen teknoloji kullanılarak tasarımlanmış tesisler veya teçhizatın transferi;

c) 233 veya 235 izotopları bakımından % 20'nin üzerinde zenginleştirilmiş uranyum veya işbu Anlaşma çerçevesinde sağlanmış nükleer maddelerden üretilmiş veya geri kazanılmış plütonyumun transferi veya yeniden transferi.

Madde XIV

İşbu Anlaşmanın hiçbir hükmü imzalandığı günden itibaren, nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla kullanılmasına ilişkin, ve Tarafların, özellikle Avrupa Topluluğuna üye Fransa'nın taraf olduğu uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülüklerine aykırı olarak yorumlanamaz.

Madde XV

1. Taraflar, bu Anlaşmanın şartlarına uygun olarak kabul ettikleri yükümlülükleri iyi niyetle yerine getireceklerdir.

2. Taraflar, bu Anlaşmanın uygulanmasından veya yorumundan kaynaklanan anlaşmazlıklarına, iyi niyetle ve işbirliği ruhuyla erken ve adil bir çözüm arayacaklardır.

3. Bununla beraber, bir anlaşmazlık çözülemezse her iki Taraf, anlaşmazlığın UAEA ile olan güvenlik denetimi anlaşmalarındaki anlaşmazlıkların çözümüne dair ilgili hükümlerinde belirtilen prosedürlere uygun olarak çözülmesini isteyebilirler.

Madde XVI

İşbu Anlaşma, Tarafların yazılı mutabakatı ile tadil edilebilir.

Madde XVII

1. İşbu Anlaşma 15 yıllık bir süre için akdedilmiştir. Tarafların herhangi birisinin girişimiyle, işbu Anlaşmanın süresinin sona ermesinden 6 ay öncesinden yazılı olarak bildirerek işbu Anlaşma her zaman feshedilebilir.

İşbu Anlaşma, 15 yıllık sürenin bitiminde, bu maddenin 1'nci bendinde belirtilen uygulama uyarınca Tarafların herhangi birisi tarafından feshedilmediği sürece yürürlükte kalacaktır.

2. İşbu Anlaşmanın süresinin bitmesi veya bu maddenin 1'nci fıkrasında belirtilen usule uygun şekilde feshedilmesi halinde,

- İşbu Anlaşmanın ilgili hükümleri, III'ncü madde uyarınca imzalanmış olup hâlâ yürürlükte olan özel anlaşma ve sözleşmelere uygulanmaya devam edilecektir. Bu süre özel anlaşma ve sözleşmelerde belirtilen süre ile sınırlı olacaktır.

- Geri kazanılan veya elde edilen nükleer maddelerde olduğu gibi VII., VIII. IX. X., XI., XII., XIII. ve XIV'ncü maddelerde yer alan hükümler, işbu Anlaşma çerçevesinde transfer edilen ve VIII'nci maddede belirtilen malzeme, nükleer madde, teçhizat, tesisler ve teknolojiye uygulanmaya devam edilecektir.

Madde XVIII

Her iki Taraf, işbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için gerekli işlemlerin tamamlandığını diğer Tarafa bildirecektir. İşbu Anlaşma, son tebligatın karşı tarafa ulaştığı tarihte yürürlüğe girecektir.

Her iki Hükümetin yetkili olarak görevlendirdiği temsilciler işbu Anlaşmayı imzalamışlardır.

Paris'de, 21 Eylül 1999 tarihinde, Fransızca, Türkçe ve İngilizce olarak, üç metin aynı ölçüde geçerli olmak üzere, ikişer kopya halinde imzalanmıştır. Herhangi bir yorum ayrılığı durumunda, İngilizce yazılı metin geçerli olacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Adına	**Fransa Cumhuriyeti Hükümeti Adına**
Edip Safder GAYDALI Devlet Bakanı	Christian PIERRET Endüstriden Sorumlu Devlet Sekreteri

EK: 4

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti Arasında Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlarla Kullanımına Dair İşbirliği Anlaşması

22 Nisan 2014 SALI Resmî Gazete Sayı : 28980 (Mükerrer)

MİLLETLERARASI ANDLAŞMA

Karar Sayısı : 2014/6209

Hükümetimiz adına 3 Mayıs 2013 tarihinde Ankara'da imzalanan ve 9/1/2014 tarihli ve 6515 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti Arasında Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlarla Kullanımına Dair İşbirliği Anlaşması"nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 10/3/2014 tarihli ve 4324549 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 7/4/2014 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Abdullah GÜL
CUMHURBAŞKANI

Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

B. ARINÇ
Başbakan Yardımcısı

A. BABACAN
Başbakan Yardımcısı

B. ATALAY
Başbakan Yardımcısı

E. İŞLER
Başbakan Yardımcısı

B. BOZDAĞ
Adalet Bakanı

A. İSLAM
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı

A. Ç. KILIÇ
Avrupa Birliği Bakanı V.

F. IŞIK
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı

F. ÇELİK
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

İ. GÜLLÜCE
Çevre ve Şehircilik Bakanı

A. DAVUTOĞLU
Dışişleri Bakanı

N. ZEYBEKCİ
Ekonomi Bakanı

T. YILDIZ
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

A. Ç. KILIÇ
Gençlik ve Spor Bakanı

M. M. EKER
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı

H. YAZICI
Gümrük ve Ticaret Bakanı

E. ALA
İçişleri Bakanı

C. YILMAZ
Kalkınma Bakanı

Ö. ÇELİK
Kültür ve Turizm Bakanı

M. ŞİMŞEK
Maliye Bakanı

N. AVCI
Millî Eğitim Bakanı

İ. YILMAZ
Millî Savunma Bakanı

V. EROĞLU
Orman ve Su İşleri Bakanı

M. MÜEZZİNOĞLU
Sağlık Bakanı

L. ELVAN
Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE JAPONYA HÜKÜMETİ ARASINDA NÜKLEER ENERJİNİN BARIŞÇIL AMAÇLARLA KULLANIMINA DAİR İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Japonya Hükümeti (bundan böyle "Taraflar" olarak anılacaklardır);

Türkiye Cumhuriyeti ile Japonya arasında mevcut olan dostane ilişkiler temelinde;

Hem Türkiye Cumhuriyeti'nin hem de Japonya'nın Uluslararası Atom Enerjisi Ajansına (bundan böyle "Ajans" olarak anılacaktır) üye olduğu gerçeğini idrak ederek;

Hem Türkiye Cumhuriyeti hem de Japonya'nın 1 Temmuz 1968 tarihinde imzalanan Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşmasına taraf olduklarını göz önüne alarak;

Ajans tarafından uygulanan güvence denetiminin, Japonya Hükümeti ile Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı arasında 4 Aralık 1998 tarihinde Ek Protokolü imzalanan 4 Mart 1977 tarihli Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşmasının III/1 ve 4. Maddelerinin Uygulanmasına yönelik Anlaşma (bundan böyle "Japonya için Güvence Denetimi Anlaşması" olarak anılacaktır) uyarınca Japonya'da uygulanmakta olduğunu dikkate alarak,

Ajans tarafından uygulanan güvence denetiminin, Türkiye Cumhuriyeti ile Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı arasında 6 Temmuz 2000 tarihinde Ek Protokolü imzalanan Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşmasına İlişkin Olarak Güvence Denetimi Uygulanmasına dair 30 Haziran 1981 tarihli Anlaşma (bundan böyle "Türkiye Cumhuriyeti için Güvence Denetimi Anlaşması" olarak anılacaktır) uyarınca Türkiye Cumhuriyeti'nde uygulanmakta olduğunu dikkate alarak;

Tarafların nükleer güvenliği ve nükleer emniyeti ve nükleer silahların yayılmasının önlenmesini sağlayacak şekilde nükleer enerjinin barışçıl kullanımı yönündeki taahhütlerini yeniden teyit ederek; ve

Nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla kullanımında ve nükleer güvenliğin güvence altına alınmasında işbirliğinin önemini vurgulayarak;

aşağıdaki hususlarda anlaşmaya varmışlardır:

MADDE 1

İşbu Anlaşmanın amaçları doğrultusunda:

(a) "Yetkili kişi" Taraflardan birinin temsil ettiği Devletin yetki alanı içerisinde olan ve söz konusu Tarafça bu Anlaşma çerçevesinde nükleer madde, madde, ekipman ve teknoloji temin etmek veya almak ve hizmet ifa etmek veya almak dahil olmak üzere işbirliği yapmakla yetkilendirilmiş olan ancak Tarafları içermeyen gerçek veya tüzel kişi anlamına gelir;

(b) "Nükleer madde":

(i) doğada var olan izotopların karışımını içeren uranyum; uranyum 235 izotopu içeriği doğal düzeyin altına düşmüş tüketilmiş uranyum; toryum; bunlardan herhangi birinin metal, alaşım, kimyasal bileşik veya konsantre edilmiş şekli; Tarafların belirleyeceği oranda yukarıdakilerden birini veya daha fazlasını içeren diğer maddeler; ve Taraflarca belirlenen diğer benzer maddeler olarak tanımlanan kaynak maddeler; ve

(ii) Plütonyum, uranyum-233, uranyum-235 izotopları bakımından zenginleştirilmiş uranyum veya uranyum-233 izotopları bakımından zenginleştirilmiş uranyum; bunlardan birini veya birden fazlasını içeren herhangi bir madde; ve Taraflarca belirlenecek diğer benzeri maddeler şeklinde tanımlanan özel bölünebilir maddeler anlamına gelir. Özel bölünebilir madde, kaynak maddeyi içermez;

(c) "Madde" bir nükleer reaktörde kullanılmak üzere bu Anlaşma EK A Kısım A'da belirtilen ancak nükleer maddeyi içermeyen maddeler anlamına gelir;

(d) "Ekipman" işbu Anlaşmada Ek A Kısım B altında belirtilen ve nükleer faaliyetlerde kullanılmak üzere özel olarak hazırlanmış veya tasarlanmış olan başlıca makine, tesis veya enstrümantasyon öğeleri veya bunların başlıca bileşenleri anlamına gelir;

(e) "Teknoloji" herhangi bir nükleer madde, madde veya ekipmanın geliştirilmesi, üretimi veya kullanımı için gerekli olan özel bilgi anlamında olup, dağıtımına kısıtlama getirilmeksizin emre amade kılınmış olan bilgiler bu kapsama girmez. Taraflarca belirtilmişse ve kararlaştırılmışsa, temel bilimsel araştırmalara ilişkin bilgiler de kapsam dışında tutulabilir. Bu özel bilgi yazılı ortamlara ya da disk, bant ve salt-okunur bellekler gibi diğer ortam veya cihazlara yazılmış veya kaydedilmiş kroki, plan, diyagram, model, formül, mühendislik tasarımları ve şartnameleri, el kitapları ve talimatlar dâhil teknik veri biçiminde olabilir. Bu bilgiler ayrıca talimatlar, beceriler, eğitim, pratik bilgi ve danışmanlık hizmetini içerecek şekilde teknik yardım biçimini de alabilir;

(f) Bu Maddede paragraf (e)de sözü edilen "geliştirme" ifadesi tasarım, tasarım araştırması, tasarım analizi, tasarım konseptleri, prototiplerin montajı ve test edilmesi, pilot üretim programları, tasarım verileri, tasarım verilerinin ürüne dönüştürülmesi süreci, konfigürasyon tasarımı, entegrasyon tasarımı ve yerleşim düzenleri gibi üretim öncesinde gerçekleşen tüm aşamalar anlamına gelir;

(g) Bu Maddede paragraf (e) ve (f)de kullanılan "üretim" ifadesi inşaat, üretim mühendisliği, imalat, entegrasyon, montaj, muayene, test ve kalite güvencesi gibi, nükleer madde, madde veya ekipman üretimine yönelik tüm faaliyetler anlamına gelir;

(h) Bu maddede paragraf (e)de kullanılan "kullanma" ifadesi işletme, sahada kurulum dahil kurulum, bakım, kontrol, onarım, revizyon ve yenileme anlamına gelir;

(i) "Teknolojiye dayalı ekipman" ifadesi bu Anlaşma uyarınca transfer edilen teknoloji kullanılarak üretildiği, Taraflarca ortaklaşa belirlenen ekipman anlamına gelir; ve

(j) "Geri kazanılan veya yan ürün olarak üretilen nükleer madde" ifadesi aşağıdaki anlamdadır:

(i) Bu Anlaşma uyarınca transfer edilen nükleer maddeden türetilen nükleer madde;

(ii) Bu Anlaşma uyarınca transfer edilen madde veya ekipmanların kullanımı sonucu bir veya daha fazla süreçten türetilen nükleer madde; ve

(iii) Bu Anlaşma uyarınca transfer edilen teknolojinin kullanımından türetildiği, Taraflarca ortaklaşa belirlenen nükleer madde.

MADDE 2

1. Bu Anlaşma kapsamında işbirliği aşağıdaki şekillerde gerçekleştirilebilir:

(a) uzman ve kursiyer değişimi;

(b) Taraflarca, Tarafların yetkili kişileri ya da Taraflardan herhangi biri ve diğer Tarafın yetkili kişileri tarafından belirlenen şartlar esasında,ulusal güvenlik sebepleriyle gizli olarak sınıflandırılmış bilgiler hariç olmak üzere, bilgi alışverişi;

(c) bir Taraf veya yetkili kişileri tarafından diğer Tarafa veya yetkili kişilerine, tedarikçi ve alıcı tarafından belirlenen şartlar esasında nükleer madde, madde, ekipman ve teknoloji tedariki;

(d) bu Anlaşmanın kapsamına giren konularda ve tedarikçi ile alıcının belirlediği şartlar esasında, bir Taraf veya yetkili kişilerince hizmet sağlanması ve diğer Taraf veya yetkili kişilerince hizmet alınması şeklinde; ve

(e) Taraflarca üzerinde anlaşmaya varılabilecek diğer şekillerde

2. İşbu Maddede paragraf 1'de açıklandığı şekliyle işbirliği aşağıdaki alanlarda gerçekleşebilir:

(a) doğada var olan kaynak maddelerin keşif ve kullanımı;

(b) Taraflarca üzerinde anlaşmaya varılan nükleer reaktörlerin tasarımı, inşası, işletilmesi ve işletmeden çıkarılması;

(c) nükleer yakıt ve bununla ilgili ekipman üretimi;

(d) radyasyondan korunma ve çevre izleme dâhil nükleer güvenlik;

(e) nükleer emniyet;

(f) kullanılmış yakıt ve radyoaktif atık yönetimi;

(g) radyoizotop ve radyasyona ilişkin çalışmalar ve uygulamalar;

(h) işbu Anlaşma kapsamındaki alanlarda araştırma ve geliştirme; ve

(i) Taraflarca üzerinde anlaşmaya varılabilecek diğer alanlar.

3. Uranyum zenginleştirmeye, kullanılmış nükleer yakıtın yeniden işlenmesine, plütonyum dönüştürmeye ve Ek A Kısım C'de sıralananlar dahil maddelerin üretimine yönelik teknoloji ve ekipman ve plütonyum, ancak işbu Anlaşma'nın 14. Maddesi'nin 1. paragrafı uyarınca söz konusu amaç için tadil edildiği takdirde işbu Anlaşma kapsamında transfer edilebilir.

MADDE 3

1. İşbu Anlaşma kapsamında sadece barışçıl, patlayıcı nitelikte olmayan amaçlar için işbirliği yürütülecektir.

2. İşbu Anlaşma uyarınca transfer edilen nükleer madde, madde, ekipman ve teknoloji, teknolojiye dayalı ekipman ve Geri kazanılan veya yan ürün olarak üretilen nükleer madde, barışçıl amaçlar dışındaki herhangi bir amaç için kullanılmayacağı gibi, herhangi bir nükleer patlayıcı cihaz için veya böyle bir cihaza yönelik araştırma veya geliştirme çalışmaları için de kullanılmayacaktır.

MADDE 4

1. İşbu Anlaşma'nın 2. Maddesi'nde açıklanan işbirliği, bu Anlaşmanın hükümlerine ve Taraf devletlerde yürürlükte olan mevzuata tabi olacaktır. Özellikle sözkonusu Madde'nin 1. paragrafının (c)bendinde öngörülen işbirliği, Türkiye Cumhuriyeti için Güvenlik Tedbirleri Anlaşması ve Japonya için Güvenlik Tedbirleri Anlaşmasına uygun olarak ilgili Devletlerin sınırları içinde gerçekleştirilen tüm nükleer faaliyetlerdeki tüm nükleer maddelerle ilgili olarak Ajans tarafından güvence denetiminin uygulanmasını gerektirecektir.

2. Bu Anlaşmanın 3. maddesinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlamak için, bu Anlaşma uyarınca transfer edilen nükleer madde ve Geri kazanılan veya yan ürün olarak üretilen nükleer madde:

(a) Japonya sınırları içerisindeyken, Japonya için Güvenlik Tedbirleri Anlaşmasına tabi olacaktır; ve

(b) Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisindeyken, Türkiye Cumhuriyeti için Güvenlik Tedbirleri Anlaşmasına tabi olacaktır.

3. Ajansın herhangi bir sebeple işbu maddenin 2. paragrafında şart koşulan güvence denetimlerini uygulamadığı istisnai bir durumda, Taraflar, işbu Anlaşma uyarınca transfer edilen nükleer maddenin ve Geri kazanılan veya yan ürün olarak üretilen nükleer maddenin daima güvence denetimine tabi kalmasının taşıdığı hayati önemi göz önüne alarak, düzeltici önlemleri alması için hemen müştereken Ajansla görüşecek, söz konusu düzeltici önlemlerin alınmaması durumunda Ajansın güvence denetimi esas ve usullerine uygun olan düzenlemeleri derhal yapacak ve Ajansın işbu maddenin 2. paragrafında belirtilen güvence denetimiyle sağlanması amaçlanana eş etkinliği ve kapsamı sağlayacaktır.

MADDE 5

1. Bu Anlaşmanın hükümlerinin uygulanmasında, Türkiye Cumhuriyeti ve Japonya 26 Eylül 1986 tarihli Nükleer Kaza Halinde Erken Bildirim Sözleşmesi, 26

Eylül 1986 tarihli Nükleer Kaza veya Radyolojik Acil Hallerde Yardımlaşma Sözleşmesi ve 17 Haziran 1994 tarihli Nükleer Güvenlik Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde her bir Devlete düşen mevcut yükümlülüklere uygun olarak hareket edeceklerdir.

2. Japonya, 5 Eylül 1997 tarihinde imzalanan Kullanılmış Yakıt İdaresinin ve Radyoaktif Atık İdaresinin Güvenliği Üzerine Birleşik Sözleşme hükümlerine uygun hareket edecektir. Söz konusu Sözleşmenin akdedilmesiyle birlikte, Türkiye Cumhuriyeti de bunun hükümlerine uygun olarak hareket edecektir.

3. İşbu Anlaşma uyarınca transfer edilen nükleer madde, madde, ekipman veya teknoloji, teknolojiye dayalı ekipman veya Geri kazanılan veya yan ürün olarak üretilen nükleer maddenin bulunduğu veya kullanıldığı tesislerle ilgili olarak, Taraflar bu tür tesislerin güvenliğini sağlamaya yönelik tedbirlerin uygulanması için karşılıklı tatmin edici düzenlemeler yapabilirler.

4. Taraflar, nükleer hadiselere hazırlıklı olma ve müdahale dâhil olmak üzere nükleer güvenliği arttırmak amacıyla dönemsel iki taraflı istişare toplantıları yapabilirler.

MADDE 6

1. İşbu Anlaşma uyarınca transfer edilen nükleer madde ve Geri kazanılan veya yan ürün olarak üretilen nükleer maddeyle ilgili olarak, Taraflar kendi kriterlerine göre, asgari olarak işbu Anlaşma'nın EK B'sinde belirlenen düzeylerde koruma sağlayan fiziksel koruma tedbirleri uygulayacaktır.

2. İşbu Anlaşma uyarınca transfer edilen nükleer maddelerin ve Geri kazanılan veya yan ürün olarak üretilen nükleer maddenin uluslararası taşınması ile ilgili olarak, Türkiye Cumhuriyeti ve Japonya 3 Mart 1980 tarihinde imzaya açılan Nükleer Maddenin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşmenin hükümleri çerçevesinde her bir Devlete düşen mevcut yükümlülüklere uygun olarak hareket edeceklerdir.

3. Taraflardan herhangi birisi, transferden önce işbu Anlaşma uyarınca transfer edilen nükleer madde ve Geri kazanılan veya yan ürün olarak üretilen nükleer maddeyle ilgili olarak fiziksel koruma tedbirlerinin yeterliliğini gözden geçirmek amacıyla diğer Tarafla görüşebilir.

4. Taraflar 14 Eylül 2005'te imzaya açılan Nükleer Terör Eylemlerinin Önlenmesine Yönelik Uluslararası Sözleşme hükümleri çerçevesinde her bir Devlete düşen mevcut yükümlülüklere uygun olarak hareket edecektir.

MADDE 7

İşbu Anlaşma uyarınca transfer edilen nükleer madde, madde, ekipman ve teknoloji, teknolojiye dayalı ekipman ve Geri kazanılan veya yan ürün olarak üretilen nükleer madde, tedarik eden Tarafın önceden yazılı rızası alınmadan tedarik eden Tarafın Devletinin yetki alanı hariç olmak üzere alıcı Tarafın Devletinin yetki alanı ötesine transfer veya yeniden transfer edilemez.

MADDE 8

İşbu Anlaşma uyarınca transfer edilen nükleer madde ve Geri kazanılan veya

yan ürün olarak üretilen nükleer madde, ancak Tarafların yazılı olarak anlaşmaya varması halinde Türkiye Cumhuriyeti'nin yetki alanı içinde zenginleştirilebilir veya yeniden işlenebilir.

MADDE 9

1. İki Devlet arasında ister doğrudan ister bir Üçüncü Devlet aracılığıyla transfer edilen nükleer madde, madde, ekipman ve teknoloji, ancak tedarik eden Tarafın alıcı Tarafa planlanan transferi yazılı olarak ve önceden bildirmiş olması halinde, alıcı Tarafın Devletinin yetki alanına girer girmez işbu Anlaşmaya tabi hale gelecektir. Bu tür nükleer madde, madde, ekipman veya teknolojinin önceden bildirilmiş transferinin öncesinde, tedarikçi Taraf transfer edilen nükleer madde, madde, ekipman veya teknolojinin bu Anlaşmaya tabi tutulacağı ve alıcı Taraftan farklı ise önerilen alıcının alıcı Tarafın bir yetkili kişisi olacağı yönünde yazılı bir teyidi alıcı Taraftan alacaktır.

2. İşbu Anlaşma uyarınca transfer edilen nükleer madde, madde, ekipman ve teknoloji, teknolojiye dayalı ekipman ve Geri kazanılan veya yan ürün olarak üretilen nükleer madde aşağıdaki hallerde işbu Anlaşmaya artık tabi olmayacaklardır:

(a) Söz konusu nükleer madde, madde veya ekipman, bu Anlaşmanın ilgili hükümlerine uygun olarak alıcı Tarafın Devletinin yetki alanı ötesine transfer edilmişse;

(b) Taraflar söz konusu nükleer madde, madde, ekipman veya teknolojinin artık bu Anlaşmaya tabi olmayacağı konusunda ortak karara varırsa; veya

(c) nükleer maddenin söz konusu olduğu hallerde, Ajans, işbu Anlaşma'nın 4. maddesinde sözü edilen ilgili anlaşmada güvence denetiminin sonlandırılmasına ilişkin olarak yer verilen hükümlere uygun olarak, nükleer maddenin tüketildiğini veya güvence denetimi açısından herhangi bir nükleer faaliyette artık kullanılamaz hale gelecek şekilde seyreltilmiş olduğunu veya uygulamada geri kazanılamaz hale geldiğini tespit ederse.

MADDE 10

1. Taraflardan hiç birisi diğer Tarafın veya yetkili kişilerinin üzerinde ticari veya sınaî bir avantaj elde etme amacıyla veya diğer Tarafın veya yetkili kişisinin ticari veya sınaî menfaatlerine müdahale etme amacıyla veya nükleer enerjinin barışçıl kullanımlarının geliştirilmesini önleme amacıyla bu Anlaşmanın hükümlerini kullanmayacaktır.

2. İşbu Anlaşmanın etkin bir şekilde uygulanması için, Taraflar yıllık olarak bu Anlaşma uyarınca transfer edilen nükleer madde, madde, ekipman ve teknolojinin ve teknolojiye dayalı ekipmanın ve nükleer maddelerin sayım ve kontrolü için kullanılan ulusal sistem temelinde Geri kazanılan veya yan ürün olarak üretilen nükleer maddelerin güncel envanterlerini birbirlerine sunacaklardır.

3. İşbu anlaşma uyarınca transfer edilen nükleer madde ve Geri kazanılan veya yan ürün olarak üretilen nükleer madde, kimliklerini kaybettikleri karıştırma süreçlerinde veya kimliklerini kaybetmiş sayıldıkları dönüştürme, yakıt imalat, zenginleştirme veya yeniden işleme süreçlerinde kullanılmaları halinde, ikame edilebilirlik ve orantılılık ilkeleri temelinde işlem görebilir.

MADDE 11

Taraflar, Türkiye Cumhuriyeti ile Japonya'nın taraf oldukları ilgili uluslararası anlaşmalara ve her iki ülkede geçerli olan mevzuata uygun olarak bu Anlaşma çerçevesinde gerçekleştirilen işbirliği uyarınca yaratılan veya transfer edilen fikri mülkiyetin ve teknolojinin yeterli ve etkili bir şekilde korunmasını sağlayacaklardır.

MADDE 12

1. Taraflar, içlerinden birinin talep etmesi durumunda, işbu Anlaşmanın uygulanmasıyla veya yorumlanmasıyla ilgili olarak ortaya çıkabilecek herhangi bir soruyla ilgili olarak birbirleriyle istişare edeceklerdir.

2. Bu Anlaşmanın yorumlanmasından veya uygulanmasından doğan herhangi bir ihtilaf istişareler yoluyla çözüme kavuşturulamazsa, söz konusu ihtilaf, Taraflardan herhangi birinin talebi üzerine, aşağıdaki hükümlere uygun olarak atanacak üç hakemden oluşan bir hakem heyetine havale edilecektir:

(a) Her bir Taraf, kendi Devletinin vatandaşı olabilecek tek bir hakem atayacak, böylece atanan iki hakem karşılıklı mutabakata varmak yoluyla üçüncü bir Devletin vatandaşı olup heyetin Başkanlığını yapacak olan üçüncü hakemi belirleyecektir;

(b) Şayet, tahkim talebinden itibaren otuz gün içinde Taraflardan herhangi birisi henüz bir hakem belirlememişse, Taraflardan herhangi biri Uluslararası Adalet Divanı (bundan böyle "UAD" olarak anılacaktır) Başkanından bir hakem belirlemesini isteyebilir. Şayet UAD Başkanı Taraf Devletlerden herhangi birinin vatandaşı ise veya herhangi başka bir nedenden dolayı atamaları yapmaktan alıkonuyorsa, UAD Başkan yardımcısı veya, Başkan Yardımcısı da Taraf Devletlerden herhangi birinin vatandaşıysa veya benzer şekilde atamaları yapmaktan alıkonuyorsa, UAD'nin Taraf Devletlerden herhangi birinin vatandaşı olmayan ve benzer şekilde engellenmeyen en kıdemli hakiminden, atamaları yapması istenebilir;

(c) Yukarıda (b) fıkrasında belirtilen aynı usul, ikinci hakemin belirlenmesini veya görevlendirilmesini müteakip otuz gün içinde üçüncü hakemin seçilmemesi durumunda bu şekilde atanan üçüncü hakemin Taraf Devletlerden herhangi birinin vatandaşı olmaması kaydıyla geçerli olmak üzere, uygulanacaktır;

(d) Tahkim heyetinin üye çoğunluğu yeter sayıyı sağlayacak ve tüm kararlarda heyet üyelerinin çoğunluğunun onayı gerekecektir;

(e) Tahkim usulü, heyetin kararlarıyla tespit edilecektir. Heyetin kararları Taraflar üzerinde bağlayıcı olacaktır; ve

(f) Her bir Taraf, kendi hakeminin ve tahkim sürecindeki temsilinin maliyetlerini üstlenecektir. Vazifeyi icrada hakem heyeti Başkanının sebep olduğu maliyet ve hakem heyetinin diğer maliyetleri taraflarca eşit şekilde üstlenilecektir.

MADDE 13

1. Şayet Japonya veya Türkiye Cumhuriyeti bu Anlaşmanın yürürlüğe girmesinin ardından herhangi bir zamanda:

(a) işbu Anlaşmanın 3., 4., 5., 6., 7. veya 8. Maddelerindeki hükümleri veya bu Anlaşmanın 12. maddesinde sözü edilen tahkim heyetinin kararlarını ihlal ederse; ya da

(b) işbu Anlaşmanın 4. Maddesinde sözü edilen ve Ajansla imzalanmış olan Güvenlik Tedbirleri Anlaşmasını sona erdirir veya maddi olarak ihlal ederse,

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti veya Japonya Hükümeti, bu Anlaşma kapsamındaki işbirliğini tamamen veya kısmen durdurma, ya da bu Anlaşmayı sona erdirme ve bu Anlaşma uyarınca transfer edilmiş olan her türlü nükleer madde, madde ve ekipmanın iadesini isteme hakkına karşılıklı olarak sahip olacaktır.

2. Japonya veya Türkiye Cumhuriyeti'nin bir nükleer patlayıcı cihaz patlatması durumunda, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti veya Japonya Hükümeti, bu Maddenin birinci paragrafında belirtilen hakka karşılıklı olarak sahip olacaktır.

3. Taraflardan herhangi birisi bu Anlaşma kapsamındaki işbirliğini tamamen veya kısmen durdurmak ya da bu Anlaşmayı sona erdirmek için harekete geçmeden önce, Taraflar düzeltici tedbirler almak amacıyla birbirlerine danışacak ve, uygun hallerde, gerekli diğer uygun düzenlemeleri yapma ihtiyacını göz önünde bulundurarak aşağıdakileri dikkatle değerlendirmeye alacaktır:

(a) bu tür adımları atmanın yaratacağı etkiler; ve

(b) söz konusu adımların dikkate alınmasına neden olan olgulara kasıtlı olarak sebep olunup olunmadığı.

4. İşbu anlaşma uyarınca transfer edilmiş olan nükleer madde, madde veya ekipmanın bu madde kapsamında iadesini isteme hakkı, Taraflarca karşılıklı kabul edilebilir olan şart, koşul ve usullere uygun olarak kullanılacaktır.

5. İşbu Maddenin 3. paragrafında sözü edilen istişarelerin ardından, işbu Madde kapsamındaki hak her iki Tarafça aşağıdaki hallerde uygulanacaktır:

(a) İşbu Maddenin 1. Paragrafında sözü edilen durumda, şayet diğer Taraf uygun bir süre içinde düzeltici tedbirleri alamazsa; ve

(b) İşbu Maddenin 2. paragrafında sözü edilen durumda, hiçbir düzeltici tedbirin bulunmadığını tespit ederse.

MADDE 14

1. Taraflar, herhangi bir Tarafın talebi üzerine, işbu Anlaşmada yapılacak değişiklikler konusunda birbirleriyle istişare edecektir. İşbu Anlaşma, Taraflar arasında yapılacak yazılı bir anlaşmayla değiştirilebilir. Bu Anlaşmada yapılacak değişiklikler, Madde 15 paragraf 1'de belirtilen usule uygun olarak yürürlüğe girecektir.

2. İşbu Anlaşmanın Ekleri işbu Anlaşmanın ayrılmaz bir parçasını oluşturur. Ekler, işbu Anlaşmada herhangi bir değişiklik gerektirmeksizin Taraflar arasında yapılacak yazılı bir anlaşmayla tadil edilebilir. Eklerdeki tadilat, gerekli iç usullerin tamamlandığına dair Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından yapılan yazılı bildirimin Japonya Hükümeti tarafından alındığı tarihte yürürlüğe girer.

MADDE 15

1. Her bir Taraf, işbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için gerekli olan iç usulleri tamamladığını diğer tarafa bildirdiği tebligatı diplomatik kanallar yoluyla diğer Tarafa gönderecektir. Bu Anlaşma, son bildirimin alındığı tarihi takip eden otuzuncu günde yürürlüğe girer.

2. İşbu Anlaşma onbeş yıllık bir süre için yürürlükte kalacak ve Taraflardan herhangi biri bu Anlaşmayı sona erdirme niyetini diğer tarafa yazılı olarak Anlaşmanın sona eriş tarihinden en az altı ay önce diplomatik kanallar aracılığıyla bildirmediği sürece, sona eriş tarihinden itibaren otomatik olarak beşer yıllık dönemlerle uzatılacaktır.

3. Bu Anlaşmanın sona erdirilmesinden bağımsız olarak, bu Anlaşmadaki Madde 1, Madde 3, Madde 4 paragraf 2 ve 3, Madde 5 ila 8, Madde 9 paragraf 2 ve Madde 10 ila 13 yürürlükte kalmaya devam edecektir.

Yukarıdaki hususları tasdiken, aşağıda imzaları bulunan ve kendi Hükümetlerince usulüne uygun olarak yetkili kılınmış temsilciler bu Anlaşmaya imza atmıştır.

İki nüsha halinde tüm metinler eşit derecede geçerli olmak üzere Türkçe, Japonca ve İngilizce olarak düzenlenmiş ve üç Mayıs 2013 tarihinde Ankara'da ve yirmi altı Nisan 2013 tarihinde Tokyo'da imzalanmıştır. Metinlerin yorumlanmasına ilişkin herhangi bir ihtilaf durumunda, İngilizce metin geçerli olacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına:	Japonya Hükümeti adına:
Taner Yıldız Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	Fumio Kishida Dışişleri Bakanı

Ek A

Kısım A

1. Döteryum ve ağır su:

Aşağıda Kısım B paragraf 1'de tanımlandığı gibi bir nükleer reaktörde kullanılmak üzere, 12 aylık bir sürede 200 kg döteryum atomunu aşan miktarlardaki döteryum, ağır su (döteryum oksit) ve döteryum atomlarının hidrojen atomlarına oranı 1:5000'den fazla olan diğer döteryum bileşikleri.

2. Nükleer amaçlı grafit:

Aşağıda Kısım B paragraf 1'de tanımlandığı gibi bir nükleer reaktörde kullanılmak üzere, 12 aylık bir sürede 30 metrik tonu aşan miktarlarda, milyonda 5 boron eşdeğerinden daha iyi saflığa ve 1,50g/cm^3'den daha yüksek yoğunluğa sahip grafit.

Kısım B

1. Tam nükleer reaktörler:

Maksimum Plütonyum üretimi 100 gram/yıl'dan daha fazla olmayacak şekilde tasarımlanmış reaktörler olarak tanımlanan sıfır enerjili reaktörler hariç olmak üzere, kendiliğinden devam eden fisyon zincirleme reaksiyonunu kontrollü bir şekilde devam ettirerek çalışan nükleer reaktörler.

2. Nükleer reaktör kapları:

Aşağıda 8. paragrafta tanımlandığı gibi nükleer reaktör iç aksamı ile beraber, yukarıda 1. paragrafta tanımlandığı gibi özel olarak nükleer reaktör korunu içermek üzere tasarımlanmış veya hazırlanmış metal kap veya bu kabın başlıca parçaları.

3. Nükleer reaktör yakıtı yükleme ve boşaltma makineleri:

Yukarıda 1. paragrafta tanımlandığı gibi, özel olarak nükleer reaktörlere yakıt koymak veya almak için tasarımlanmış veya hazırlanmış manipülatif ekipmanlar.

4. Nükleer reaktör kontrol çubukları ve ekipmanı:

Yukarıda 1. paragrafta tanımlandığı üzere, nükleer reaktörlerdeki fisyon işlemini kontrol etmek için özel olarak tasarımlanmış veya hazırlanmış çubuklar, bunların destek veya askı sistemleri, çubuk sürme mekanizmaları veya çubuk kılavuz boruları.

5. Nükleer reaktör basınç tüpleri:

Yukarıda 1. paragrafta tanımlandığı gibi bir nükleer reaktörde 50 atmosferin üzerindeki çalışma basıncında yakıt elemanlarını ve birincil soğutucuyu kapsamak üzere özel olarak tasarımlanmış veya hazırlanmış tüpler.

6. Zirkonyum tüpler:

Yukarıda 1. paragrafta tanımlandığı gibi bir nükleer reaktörde kullanılmak üzere özel olarak tasarımlanmış veya hazırlanmış, hafniyum/zirkonyum oranı ağırlıkça 1:500'den az olan ve 12 aylık bir süre zarfında miktarları 500 kg'ı geçen tüp veya tüp demetleri şeklindeki zirkonyum metal ve alaşımları.

7. Birincil devre soğutucu pompaları:

Yukarıda 1. paragrafta tanımlandığı gibi özel olarak bir nükleer reaktör için birincil devre soğutucusunu dolaştırmak amacıyla tasarımlanmış veya hazırlanmış pompalar.

8. Nükleer reaktör iç aksamı:

Yukarıda 1. paragrafta tanımlandığı gibi bir nükleer reaktörde kullanılmak üzere özel olarak tasarımlanmış veya hazırlanmış olup kor destek sütunları, yakıt kanalları, termal zırhlar, deflektör plakaları, kor ızgara plakaları ve yayıcı plakaları dâhil nükleer reaktör iç aksamları.

9. Isı değiştiriciler:

Yukarıda 1. paragrafta tanımlandığı gibi bir nükleer reaktörün birincil soğutucu devresinde kullanılmak üzere özel olarak tasarımlanmış veya hazırlanmış ısı değiştiriciler (buhar jeneratörleri).

10. Nötron tespit ve ölçüm aygıtları:

Yukarıda 1. paragrafta tanımlandığı gibi bir nükleer reaktörde kor içindeki nötron akısı seviyelerini belirlemek için özel olarak tasarımlanmış veya hazırlanmış nötron tespit ve ölçüm aygıtları.

11. Nükleer reaktör yakıt elemanlarının üretimine yönelik tesisler ve bunlar için özel olarak tasarımlanmış veya hazırlanmış ekipmanlar.

12. Yakıt elemanlarının üretiminde ve uranyum izotoplarının ayrıştırılmasında kullanılan uranyumun dönüştürülmesi için kullanılan tesisler ve bunlar için özel olarak tasarımlanmış veya hazırlanmış ekipmanlar.

Kısım C

1. Yakıt elemanlarının üretiminde ve uranyum izotoplarının ayrıştırılmasında kullanılan plütonyumun dönüştürülmesi için kullanılan tesisler ve bunlar için özel olarak tasarımlanmış veya hazırlanmış ekipmanlar.

2. Işınlanmış yakıt elemanlarının yeniden işlenmesine yönelik tesisler ve bunlar için özel olarak tasarımlanmış veya hazırlanmış ekipmanlar.

3. Doğal uranyumun, tükenmiş uranyumun veya özel bölünebilir maddenin izotoplarının ayrıştırılmasına yönelik tesisler ve bunlar için özel olarak tasarımlanmış veya hazırlanmış olan, analitik aygıtlar hariç ekipmanlar.

4. Ağır su, döteryum ve döteryum bileşiklerinin üretimine veya yoğunlaştırılmasına yönelik tesisler ve bunlar için özel olarak tasarımlanmış veya hazırlanmış ekipmanlar.

Ek B
Fiziksel koruma düzeyleri

III. SINIF
(ekli tabloda tanımlandığı üzere)

Erişimin kontrollü olduğu bir alan içerisinde kullanım ve depolama.

Taşıma; gönderici, alıcı ve taşıyıcı arasında önceden yapılan düzenlemeler ile ihraç ve ithal eden Devletlerin yetkisine ve mevzuatına tabi olan gerçek ve tüzel kişiler arasında zaman, yer ve taşıma mesuliyetinin devrine dair muameleleri belirleyen ön anlaşmaları ihtiva eden özel düzenlemeler altında yapılır.

II. SINIF
(ekli tabloda tanımlandığı üzere)

Erişimin kontrollü olduğu, korunan bir alan içerisinde kullanım ve depolama; örneğin, elektronik cihazlarla veya koruma görevlilerince sürekli gözlem altında tutulan, uygun şekilde kontrol altında tutulan sınırlı sayıda giriş noktasının bulunduğu, fiziksel bir bariyerle çevrili alan ya da eşdeğer fiziksel korumaya sahip herhangi bir alan.

Taşıma; gönderici, alıcı ve taşıyıcı arasında önceden yapılan düzenlemeler ile tedarikçi ve alıcı Devletlerin yetkisine ve mevzuatına tabi olan birimler arasında zaman, yer ve taşıma mesuliyetinin devrine dair muameleleri belirleyen ön anlaşmaları ihtiva eden özel düzenlemeler altında yapılır.

I. SINIF
(ekli tabloda tanımlandığı üzere)

Bu kategorideki nükleer madde, izinsiz kullanıma karşı, yüksek güvenilirliğe sahip sistemlerle aşağıdaki gibi korunacaktır:

Yüksek korumalı bir alan içinde kullanım ve depolama;örneğin, yukarıda II. Sınıf için tanımlandığı gibi bir korumalı alana ek olarak, girişi güvenilirlikleri belirlenmiş kişilere sınırlandırılmış ve uygun kolluk kuvvetleriyle yakın irtibat içinde olan koruma görevlilerince sürekli nezaret altında tutulan alan. Bu konuda alınan özel tedbirlerin amacı, söz konusu bir nükleer madde ile ilgili olarak gelebilecek bir saldırıyı, yetkisiz girişleri veya maddenin yetkisiz olarak alınmasını tespit etmek ve önlemek olmalıdır.

Taşıma, yukarıda II. ve III. Sınıf maddeler için tayin edilmiş olan özel tedbirlere ek olarak, taşıma aracına eşlik eden koruma görevlilerinin sürekli nezareti altında ve uygun kolluk kuvvetleriyle yakın iletişimi sağlayacak koşullarda yapılır.

TABLO: NÜKLEER MADDELERİN SINIFLANDIRILMASI

Nükleer Madde	Biçim	I	II	III[c]
1. Plütonyum [a]	Işınlanmamış [b]	2 kg veya daha fazla	2 kg'dan az fakat 500 gr'dan fazla	500 gr veya daha az fakat 15 gr'dan daha fazla
2. Uranyum-235	Işınlanmamış [b] -U-235'i %20 veya daha fazla zenginleştirilmiş uranyum -U-235'i %10 veya daha fazla ancak %20'den daha az zenginleştirilmiş uranyum -Doğal uranyumdan daha zengin fakat %10'dan daha az zenginleştirilmiş U-235 içeren uranyum	5 kg veya daha fazla	5 kg'dan az fakat 1kg'dan daha fazla 10 kg veya daha fazla	1 kg veya daha az fakat 15 gr'dan fazla 10 kg'dan az fakat 1 kg'dan fazla 10 kg veya daha fazla
3. Uranyum-233	Işınlanmamış [b]	2 kg veya daha fazla	2 kg'dan daha az fakat 500 gr'dan daha fazla	500 gr veya daha az fakat 15 gr'dan fazla
4. Işınlanmış Yakıt			Tüketilmiş veya doğal uranyum, toryum veya düşük zenginlikteki yakıt (bölünebilir madde içeriği %10'dan daha az)[d][e]	

(a) Plütonyum-238 izotopu %80'i aşan izotopik konsantrasyona sahip plütonyum dışındaki plütonyum.

(b) Reaktörde ışınlanmamış nükleer madde veya reaktörde ışınlanmış ancak zırhlama olmaksızın bir metre uzaklıkta 1 Gy/saat'e (100 rad/saat)eşit veya daha az radyasyon düzeyi olan nükleer madde.

(c) III'üncü sınıfa girmeyen miktarlar ve doğal uranyum, tükenmiş uranyum ve toryum asgari olarak ihtiyatlı yönetim uygulamaları gereğince korunmalıdır.

(d) Her ne kadar bu düzeydeki koruma önerilmişse de, özel durumlar değerlendirilerek farklı fiziksel korunma sınıfına tahsis edilmesi hususu Taraflara bırakılmıştır.

(e) Işınlanmadan önce bölünebilir madde içeriğinden dolayı diğer yakıtlardan I ve II'nci Sınıf olarak ayrılmış olanlar zırhlama olmaksızın yakıttan bir metre uzaklıktaki radyasyon seviyesinin 100 rad/saati aşması durumunda, bir alt sınıfa geçirilebilir.

EK: 5

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde Nükleer Güç Santrallarının ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesi Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşma

ve

Nükleer Güç Santrallarının ve Nükleer Güç Sanayinin Geliştirilmesine Dair İşbirliği Zaptı

10 Nisan 2015 CUMA Resmî Gazete Sayı : 29322

KANUN

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE JAPONYA HÜKÜMETİ ARASINDA

TÜRKİYE CUMHURİYETİNDE NÜKLEER GÜÇ SANTRALLERİNİN VE

NÜKLEER GÜÇ SANAYİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ ALANINDA İŞBİRLİĞİNE

İLİŞKİN ANLAŞMA İLE TÜRKİYE CUMHURİYETİNDE NÜKLEER

GÜÇ SANTRALLERİNİN VE NÜKLEER GÜÇ SANAYİSİNİN

GELİŞTİRİLMESİNE DAİR İŞBİRLİĞİ ZAPTININ

ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA

DAİR KANUN

Kanun No. 6642 **Kabul Tarihi: 1/4/2015**

MADDE 1 – (1) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti arasında akdedilen "Türkiye Cumhuriyeti'nde Nükleer Güç Santrallerinin ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesi Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşma" ile "Türkiye Cumhuriyeti'nde Nükleer Güç Santrallerinin ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesine Dair İşbirliği Zaptı"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

9/4/2015

23 Mayıs 2015 CUMARTESİ Resmî Gazete Sayı : 29364

MİLLETLERARASI ANDLAŞMA

Karar Sayısı : 2015/7697

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti arasında akdedilen ve 1 Nisan 2015 tarihli ve 6642 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli Türkiye Cumhuriyetinde Nükleer Güç Santrallerinin ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesi Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşma ile Türkiye Cumhuriyetinde Nükleer Güç Santrallerinin ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesine Dair İşbirliği Zaptının onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 24/4/2015 tarihli ve 7776298 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 6/5/2015 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Recep Tayyip ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI

Ahmet DAVUTOĞLU
Başbakan

B. ARINÇ — **Başbakan Yardımcısı**
A. BABACAN — **Başbakan Yardımcısı**
Y. AKDOĞAN — **Başbakan Yardımcısı**
N. KURTULMUŞ — **Başbakan Yardımcısı**

K. İPEK — **Adalet Bakanı**
A. İSLAM — **Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı**
V. BOZKIR — **Avrupa Birliği Bakanı**
F. IŞIK — **Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı**

F. ÇELİK — **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı**
İ. GÜLLÜCE — **Çevre ve Şehircilik Bakanı**
M. ÇAVUŞOĞLU — **Dışişleri Bakanı**
N. ZEYBEKCİ — **Ekonomi Bakanı**

T. YILDIZ — **Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı**
A. Ç. KILIÇ — **Gençlik ve Spor Bakanı**
M. M. EKER — **Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı**
N. CANİKLİ — **Gümrük ve Ticaret Bakanı**

S. ÖZTÜRK — **İçişleri Bakanı**
C. YILMAZ — **Kalkınma Bakanı**
Ö. ÇELİK — **Kültür ve Turizm Bakanı**
M. ŞİMŞEK — **Maliye Bakanı**

N. AVCI — **Millî Eğitim Bakanı**
İ. YILMAZ — **Millî Savunma Bakanı**
V. EROĞLU — **Orman ve Su İşleri Bakanı**

M. M. EKER — **Sağlık Bakanı V.**
F. BİLGİN — **Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE JAPONYA HÜKÜMETİ ARASINDA TÜRKİYE CUMHURİYETİNDE NÜKLEER GÜÇ SANTRALLERİNİN VE NÜKLEER GÜÇ SANAYİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ ALANINDA İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN ANLAŞMA

DİBACE

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti (bundan böyle tek tek "Taraf", müştereken "Taraflar" olarak anılacaktır);

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin, nükleer güç sanayisini, Taraflar arasındaki işbirliği aracılığıyla, nükleer emniyet ve güvenlik, nükleer düzenleme, atık yönetimi, kalite yönetim sistemleri, teknoloji transferi, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve yerlileştirme gibi nükleer güç sanayisinin tüm yönleriyle geliştirme arzusunu dikkate alarak;

Böyle bir işbirliğinin ilerletilmesine ilişkin karşılıklı isteklerini ifade ederek;

Japonya Hükümeti tarafından desteklenen Japon firmalarının, Türkiye Cumhuriyeti'nde nükleer güç santrallerinin geliştirilmesi alanında yatırım yapmak amacıyla güçlü istek ve arzularını göz önünde bulundurarak;

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin, Japonya'yı Türkiye Cumhuriyeti'ndeki ikinci sahada nükleer güç santralinin geliştirilmesi amacıyla işbirliği ortağı olarak seçmeye karar verdiğini göz önünde bulundurarak;

Türkiye Cumhuriyeti ile Japonya'nın Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı üyesi ve 1 Temmuz 1968 tarihli Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması'na taraf olduklarını dikkate alarak;

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti arasında 3 Mayıs 2013 tarihinde Ankara'da ve 26 Nisan 2013 tarihinde Tokyo'da imzalanan Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlarla Kullanımına Dair İşbirliği Anlaşması'nı dikkate alarak (bundan böyle "Nükleer Enerji İşbirliği Anlaşması" olarak anılacaktır);

Türkiye Cumhuriyeti'nin, 28 Ocak 1964 tarihli Ek Protokol ve 16 Kasım 1982 tarihli Protokol tarafından tadil edilen 29 Temmuz 1960 tarihli Nükleer Enerji Alanında Üçüncü Taraf Sorumluluğu Sözleşmesi'ne ve 21 Eylül 1988 tarihli Viyana Sözleşmesi ve Paris Sözleşmesi'nin Uygulanmasına İlişkin Ortak Protokol'e taraf olduğunu dikkate alarak;

Türkiye Cumhuriyeti ile Japonya arasında 12 Şubat 1992 tarihli Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma'nın ve Türkiye Cumhuriyeti ile

Japonya arasında 8 Mart 1993 tarihli Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması'nın iki devlet arasında yürürlükte olduğunu kaydederek;

Nükleer enerjinin, enerji güvenliğine katkı sağlayan ve karbon emisyonlarını azaltan sürdürülebilir bir enerji kaynağı olduğunu onaylayarak;

Nükleer tesislerin işletildiği her devlet için nükleer güvenliğin önemini tekrar teyit ederek; ve

Türkiye Cumhuriyeti'nde nükleer güç santrallerinin geliştirilmesinin tüm safhalarında Türk vatandaşlarının ve teşekküllerinin yer almasını memnuniyetle karşılayarak;

Aşağıdaki hususlarda anlaşmaya varmışlardır:

MADDE 1
TANIMLAR

İşbu Anlaşmanın amacı doğrultusunda:

(a) "Proje" kavramı, saha faaliyetlerinden başlayarak söküm sürecinin sonuna kadar nükleer güç santralinin tüm yönlerini kapsayan Proje Sahası'nda uygulanacak nükleer güç santrali projesi anlamına gelmektedir;

(b) "Proje Sahası" kavramı, Türkiye Cumhuriyeti'nin Sinop ilinde ya da şartların gerektirmesi durumunda başka bir yerde, Proje'nin uygulanması için Proje Şirketi'ne tahsis edilecek arazi anlamına gelmektedir;

(c) "Proje Katılımcısı" kavramı, Proje Şirketi'nde yer alacak herhangi bir Türk Devlet Teşekkülü ya da herhangi bir özel teşekkül anlamına gelmektedir;

(d) "Proje Şirketi" kavramı, Proje'nin uygulanması amacıyla Proje Katılımcıları tarafından Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına göre kurulacak anonim şirket anlamına gelmektedir;

(e) "Türk Devlet Teşekkülü" kavramı, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin sahip olduğu ya da Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından kontrol edilen herhangi bir teşebbüs anlamına gelmektedir;

(f) "Proje Sözleşmeleri" kavramı, Ev Sahibi Hükümet Anlaşması ve Elektrik Satın Alma Anlaşması gibi Projenin uygulanması için Proje Şirketi tarafından akdedilecek bir takım sözleşmeler anlamına gelmektedir;

(g) "Ev Sahibi Hükümet Anlaşması" kavramı, Projenin uygulanması için gerekli olan detaylı şartları ve koşulları kapsayan ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Proje Şirketi arasında akdedilecek anlaşma anlamına gelmektedir; ve

(h) "Elektrik Satın Alma Anlaşması" kavramı, Proje Sahası'ndaki nükleer güç santrali tarafından üretilen elektriğin satılmasına ve alınmasına ilişkin ilgili Türk Devlet Teşekkülü ve Proje Şirketi arasında akdedilecek anlaşma anlamına gelmektedir.

MADDE 2
İŞBU ANLAŞMA KAPSAMINDAKİ İŞBİRLİĞİ

1. İşbu Anlaşma kapsamındaki Taraflar arasındaki işbirliği, Nükleer Enerji İşbirliği Anlaşması, Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Japonya'nın taraf olduğu diğer ilgili uluslararası anlaşmalar ile Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Japonya'nın yürürlükteki mevzuatına bağlı olarak yürütülecektir. Taraflar, Nükleer Enerji İşbirliği Anlaşması'nın 2. maddesinin 2. fıkrasının (b) bendinde öngörülen işbirliğinin, hafif su reaktörlerine ilişkin olarak üstlenilebileceği konusunda anlaşmışlardır.

2. Taraflar, Proje'nin uygulanmasında aşağıda yer alan alanlarda işbirliği yapmak için elinden gelen en iyi çabayı göstereceklerdir:

(a) saha faaliyetlerini de kapsayan fizibilite çalışmasının ve Projenin ekonomik etki değerlendirmesinin yürütülmesi;
(b) Proje Sahası'ndaki nükleer güç santralinin tasarımı, mühendisliği, alımları, inşası, işletilmesi, bakımı, onarımı, yenilenmesi ve sökümü;
(c) Proje Sahası'ndaki nükleer güç santrali için nükleer yakıt temin edilmesi;
(d) Proje Sahası'ndaki nükleer güç santrali için çevre koruma ve acil müdahale planlaması dâhil nükleer emniyetin sağlanması; ve
(e) Proje Sahası'ndaki nükleer güç santrali için nitelikli işgücünün geliştirilmesi amacıyla nükleer teknoloji merkezi kurulmasının teşvik edilmesi ve işletim ve bakım alanında eğitim programlarının yürütülmesi.

3. Taraflar, Türkiye Cumhuriyeti'nin nükleer güç sanayisinin geliştirilmesi için aşağıda yer alan alanlarda işbirliği yapmak için elinden gelen en iyi çabayı göstereceklerdir:

(a) nükleer emniyet ve denetim, güvenlik ve nükleer güç santrallerinin lisans uzatımını da kapsayan lisanslama gibi konularda nükleer düzenlemelerin geliştirilmesi;
(b) nükleer güç santrallerinin işletilmesine ilişkin kalite yönetim sisteminin geliştirilmesi;
(c) Türkiye Cumhuriyeti'nin ilgili politikaları ışığında, nükleer güç santrallerinin işletilmesi, bakımı ve sökümü ile kullanılmış yakıt ve radyoaktif atık yönetimi alanlarında teknolojilerin geliştirilmesi;
(d) nükleer yakıt imalat fabrikasının kurulmasının teşvik edilmesi;
(e) ilgili Türk teşekküllerinin eğitim aracılığıyla kapasitelerinin geliştirilmesi için teknik destek sağlanması;
(f) nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla kullanılmasına ilişkin kamu bilinci ve kabulünün teşvik edilmesini de kapsayan çalıştay, toplantı, seminer ve konferansların düzenlenmesi; ve

(g) nükleer güç sanayisi alanında teknoloji geliştirilmesi ve transferi.

4. Herhangi bir teknik destek ya da Projeye ait gerekli altyapı için herhangi bir projenin, Japonya'nın resmi kalkınma yardımı aracılığıyla gerçekleşmesi durumunda, anılan yardım Taraflar ya da Türkiye Cumhuriyeti ile Japonya'nın ilgili teşekkülleri arasında yapılacak ayrı düzenlemelerin yanı sıra Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Japonya'nın yürürlükteki mevzuatına uygun olarak uygulanacaktır.

MADDE 3
YÜRÜTME KOMİTESİ

İşbu Anlaşma kapsamındaki işbirliğinin koordinasyonu için Taraflar, Tarafların temsilcilerinden oluşacak bir yürütme komitesi kuracaklardır.

MADDE 4
SAHA VE ALTYAPIYA İLİŞKİN HUSUSLAR

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti:

(a) Proje için gerekli olan Proje Sahası'nı, mülkiyetini vermeksizin, nükleer güç santralinin söküm sürecinin sonuna kadar Proje Şirketine bila bedel tahsis edecektir;
(b) Proje Sahası dışında Proje için gerekli olan altyapıyı bila bedel sağlayacaktır;
(c) Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına uygun olarak, ilgili kişilerin Proje Sahası'na erişimini kolaylaştıracaktır;
(d) Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına uygun olarak, Proje için uygun şartlara sahip yabancı vatandaşların istihdam edilebilmesi amacıyla gerekli izinlerin verilmesini kolaylaştıracaktır; ve
(e) Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına uygun olarak, Proje'nin uygulanması için onayların, izinlerin ve lisansların verilmesini kolaylaştıracaktır.

MADDE 5
EV SAHİBİ HÜKÜMET ANLAŞMASI VE
ELEKTRİK SATIN ALMA ANLAŞMASI

1. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Proje Şirketi ile işbu Anlaşma ile birlikte Projenin uygulanması için gerekli olan Ev Sahibi Hükümet Anlaşmasını, işbu Anlaşma ile birlikte gerekli iç usullerin tamamlanmasının ardından akdedecektir. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile ilgili Proje Katılımcıları tarafından işbu Anlaşma'nın imzalandığı gün itibariyle kabul edilen Ev Sahibi Hükümet Anlaşması'nın esas unsurları, işbu Anlaşma'nın Ek'inde tanımlanmaktadır.

2. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, ilgili Türk Devlet Teşekkülünün Proje Şirketi ile Elektrik Satın Alma Anlaşması'nı akdetmesini sağlayacaktır.

MADDE 6
PROJE FİNANSMANI

1. Japonya Hükümeti, Proje için gerekli olan finansmanın uygun Japon finans kurumları, özellikle Japonya Uluslararası İşbirliği Bankası ve Nippon İhracat ve Yatırım Sigortası tarafından sağlanmasını güçlü bir şekilde destekleyip teşvik edecektir. Bu finansman sağlandığında, yararlanma usullerinin yanı sıra şartları ve koşulları, Proje Şirketi ile uygun Japon finans kurumları arasındaki finansman anlaşması ile belirlenecektir.

2. Türkiye Cumhuriyeti'nin ulusal politikası olarak nükleer güç santrallerinin geliştirilmesine ilişkin güçlü niyeti ışığında, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, bu maddenin 1. fıkrasında anılan finansman anlaşması akdedildiğinde, Türkiye Cumhuriyeti mevzuatı doğrultusunda, Proje'nin uygulanması için ilgili Türk Devlet Teşekkülünün Proje Sözleşmeleri kapsamındaki yükümlülüklerini zamanında yerine getirmesini sağlayacaktır.

MADDE 7
VERGİLENDİRME VE YATIRIM

1. Projeye ilişkin olarak alınacak tüm vergiler ve resimler, uygun görüldüğü takdirde, Türkiye Cumhuriyeti ile Japonya arasında imzalanan 8 Mart 1993 tarihli Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması'nın yanı sıra Türkiye Cumhuriyeti ve Japonya'nın yürürlükteki uygulanabilir mevzuatına tabi olacaktır.

2. Projeye ilişkin tüm yatırımlar, uygun görüldüğü takdirde, Türkiye Cumhuriyeti ile Japonya arasında imzalanan 12 Şubat 1992 tarihli Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma'ya tabi olacaktır.

MADDE 8
FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI VE TEKNOLOJİ TRANSFERİ

1. Taraflar, hem Türkiye Cumhuriyeti'nin hem de Japonya'nın taraf olduğu ilgili uluslararası anlaşmalara ve Türkiye Cumhuriyeti ile Japonya'nın yürürlükteki mevzuatına tabi olarak Projenin uygulanmasında fikri mülkiyet haklarının yeterli ve etkili bir şekilde korunmasını sağlayacaktır.

2. Japonya Hükümeti, fizibilite çalışmasının ve Proje'nin ekonomik etki değerlendirmesinin sonuçlarını dikkate alarak Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Proje Şirketi tarafından hazırlanacak teknoloji transferi planı doğrultusunda, Projenin

uygulanması için gerekli teknoloji transferini güçlü bir şekilde desteklemektedir ve keyfi olarak teknoloji transferine engel olmayacaktır.

3. Japonya Hükümeti, nükleer güç sanayisi alanındaki teknoloji transferi konusunda Japonya Hükümeti'ne bağlı Japon araştırma enstitüleri ile Türk teşekkülleri arasındaki işbirliğini güçlü bir şekilde desteklemektedir ve bu işbirliğini teşvik edecektir.

MADDE 9
İHTİLAFLARIN HALLİ

Taraflardan birinin ya da her ikisinin hakları ve yükümlülüklerine ilişkin olarak işbu Anlaşma'nın uygulanmasından ve yorumlanmasından kaynaklı herhangi bir ihtilaf, Taraflar arasında istişare ile dostane yollarla çözümlenecektir.

MADDE 10
YÜRÜRLÜĞE GİRME, DEĞİŞİKLİK VE SONA ERME

1. İşbu Anlaşma, Tarafların, işbu Anlaşma'nın yürürlüğe girmesi için gerekli iç usullerin tamamlandığını Nükleer Enerji İşbirliği Anlaşmasının yürürlüğe girdiği ya da daha sonraki bir tarihte diplomatik yollarla bildirdikleri yazılı bildirimlerin alındığı tarihte yürürlüğe girecektir.

2. İşbu Anlaşma on beş yıl süreyle yürürlükte kalacak ve Taraflardan herhangi biri işbu Anlaşma'yı sona erdirme niyetini, yürürlük süresi dolmadan en geç altı ay önce karşı Tarafa diplomatik yollardan yazılı olarak bildirmediği sürece beş yıllık süreler için kendiliğinden uzayacaktır.

3. İşbu Anlaşma Taraflar arasında yapılacak yazılı bir anlaşma ile değiştirilebilir. İşbu Anlaşma'ya ilişkin değişiklikler, bu maddenin 1. fıkrasında düzenlenen aynı usule uygun olarak yürürlüğe girecektir.

4. Bu maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın, Nükleer Enerji İşbirliği Anlaşması'nın sona ermesi halinde işbu Anlaşma sona erecektir.

5. Nükleer Enerji İşbirliği Anlaşması'nın devam etmemesi durumunda, Taraflardan biri işbu Anlaşma kapsamındaki işbirliğine devam etmeyebilir.

Yukarıdaki hususlar muvacehesinde, ilgili Hükümetler tarafından usulüne uygun olarak yetkilendirilen imza sahipleri işbu Anlaşmayı imzalamıştır.

İki nüsha halinde tüm metinler eşit derecede geçerli olmak üzere Türkçe, Japonca ve İngilizce olarak düzenlenmiş ve üç Mayıs 2013 tarihinde Ankara'da ve yirmi altı Nisan 2013 tarihinde Tokyo'da imzalanmıştır. Metinlerin yorumlanmasına ilişkin herhangi bir ihtilaf durumunda, İngilizce metin geçerli olacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına:	Japonya Hükümeti adına:
Taner Yıldız Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	Fumio Kishida Dışişleri Bakanı

EK

EV SAHİBİ HÜKÜMET ANLAŞMASI'NIN ESAS UNSURLARI

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve ilgili Proje Katılımcıları, yani Türkiye Cumhuriyeti Elektrik Üretim Anonim Şirketi (bundan böyle "EÜAŞ" olarak anılacaktır), Mitsubishi Heavy Industries, Ltd. ve ITOCHU Şirketi tarafından işbu Anlaşma'nın imzalandığı gün itibariyle kabul edilen Ev Sahibi Hükümet Anlaşması'nın esas unsurları aşağıda yer almaktadır:

1. PROJENİN UYGULANMASI

(a) Proje'nin uygulanması, Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına göre ve Proje Sözleşmelerine uygun olarak yerine getirilecektir.

(b) Proje'nin amacı, Proje Sahasında ATMEA 1 reaktör tipinde dört (4) üniteden oluşacak olan bir nükleer güç santralinin (bundan böyle "NGS" olarak anılacaktır) tasarımını, mühendisliğini, alımlarını, inşasını, işletilmesini, bakımını, onarımını, yenilemesini ve sökümünü yapmaktır.

(c) Ormanlık araziler dâhil olmak üzere, Proje Sahası, Proje'ye ilişkin her türlü faaliyetin yerine getirilmesi için Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından Proje Şirketi'ne bila bedel NGS'nin sökümüne kadar tahsis edilecektir.

(d) Proje'nin ticari uygulanabilirliğini ve Proje'nin uygulanması için Proje Sahasının uygunluğunu değerlendirmek için, bir tarafta EÜAŞ ve/veya EÜAŞ tarafından oluşturulacak olan bir konsorsiyum (bundan böyle "Türk Konsorsiyumu" olarak anılacaktır) ve diğer tarafta Mitsubishi Heavy Industries, Ltd. ve diğer teşekküller tarafından oluşturulacak olan bir konsorsiyum (bundan böyle "Japon Konsorsiyumu" olarak adlandırılacaktır) arasında mutabakata varılacak olan şart ve koşullara dayalı olarak bir fizibilite çalışması (bundan böyle "Fizibilite Çalışması" olarak anılacaktır) yapılacaktır.

(e) Proje Şirketi, seçilen saha için Türk düzenleyici kurumu tarafından istenilen detaylı araştırmaları sonuçlandıracak ve saha raporunu, saha lisansı için Türk düzenleyici kurumuna vaktinde sunacaktır.

(f) Proje Şirketi, ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Proje Şirketi tarafından mutabık kalınacak kılavuza uygun olarak, Proje'nin Türk ekonomisi ve sanayisindeki etkilerini, ilgili şirketlerin ve sanayilerin değerlendirmesini ve nükleer enerji sanayisi alanına ilişkin olarak insan kaynakları değerlendirmesini bildiren ekonomik etki değerlendirmesini, Proje Şirketi'nin kurulmasından itibaren iki (2) yıl içerisinde sonuçlandıracaktır. Ön ekonomik etki değerlendirmesi, Proje Şirketi'nin kurulmasından itibaren bir (1) yıl içerisinde Proje Şirketi tarafından sonuçlandırılacaktır.

2. PROJE ŞİRKETİ

Proje Şirketi, NGS'nin tasarımını, mühendisliğini, alımlarını, inşasını, işletilmesini, bakımını, onarımını, yenilemesini ve sökümünü Türkiye Cumhuriyeti'nin yürürlükteki mevzuatına göre ve ilgili Proje Sözleşmelerinin şart ve koşullarına uygun olarak yerine getirecektir. NGS ile bağlantılı olan herhangi bir altyapının inşası ile ilgili olarak, Proje Şirketi, sadece Proje Sahası içerisinde altyapının inşasından sorumlu olacak ve Proje Sahası dışında herhangi bir altyapının inşasından sorumlu olmayacaktır.

3. PROJE FİNANSMANI

(a) Proje'nin maliyetleri, (i) proje finansmanı şeklinde (%70) borç ve (ii) Japon Konsorsiyumu ve EÜAŞ ve/veya Türk Konsorsiyumu tarafından (%30) öz sermaye katkısı kombinasyonu yoluyla finanse edilecektir.

(b) Proje Şirketi, Fizibilite Çalışması ve durum tespit sonuçlarına tabi olarak, yukarıda bahsedilen borcu sağlamak için, uygun olması durumunda Nippon İhracat ve Yatırım Sigortası'nın desteği ile, uygun Japon kuruluşları, özellikle Japonya Uluslararası İşbirliği Bankası ile bir finansman anlaşması akdedecektir.

4. ELEKTRİK SATIN ALMA ANLAŞMASI

(a) Türkiye Cumhuriyeti Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş.,Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve ilgili Proje Katılımcıları arasında yapılan müzakerelere dayalı olarak Proje Şirketi ile Elektrik Satın Alma Anlaşması'nı akdedecektir.

(b) Yukarıda bahsedilen müzakerelerde hesaplanan (katma değer vergisi hariç) kilovat saat başına [10,80/10,83] Amerika Birleşik Devletleri (ABD) senti tarife aşağıdaki varsayımlara dayanmaktadır:

(i) Proje Sahasında dört (4) ünite inşa edilecektir. Dört (4) ünitenin işletmeye alma yılları sırasıyla ünite I için 2023, ünite II için 2024, ünite III için 2027 ve ünite IV için 2028'dir;

(ii) Elektrik Satın Alma Anlaşması, her bir ünitenin ticari işletme tarihinden itibaren yirmi (20) yıl süreyle geçerli olacaktır;

(iii) Tarife, yirmi (20) yılın ortalamasıdır;

(iv) Tarife, Fizibilite Çalışması sonucuna ve fiyat ayarlama mekanizmasına tabidir;

(v) İletim ve frekans kontrolü sırasında toplam elektrik kaybı % iki (2) olacaktır;

(vi) Yakıt masrafı, bu tarifeye dâhil edilmemiştir ve aynen yansıtılan masraf temelinde eklenecektir;

(vii) Tarife, atık yönetimi ve söküm fonlarını (her bir kilovat saat başına 0,30 ABD senti olmak üzere) içermektedir;

(viii) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Proje Şirketi'nde öz sermayenin %49'unu nakit olarak sağlamakla sorumludur;

(ix) Japon Konsorsiyumu, Proje Şirketi'nde öz sermayenin %51'ini nakit olarak sağlamakla sorumludur;

(x) Elektrik Satın Alma Anlaşması yürürlükte kaldığı süre boyunca, EÜAŞ, Proje Şirketi'nde öz sermayenin [%30/%49]'una sahip olacaktır;

(xi) Elektrik Satın Alma Anlaşması yürürlükte kaldığı süre boyunca, Japon Konsorsiyumu, Proje Şirketi'nde öz sermayenin %51'ine sahip olacaktır; ve

(xii) EÜAŞ ve diğer Proje Katılımcıları farklılaştırılmış iç karlılık oranına tabi olacaklardır.

(c) Elektrik Satın Alma Anlaşması'nın süresi sona erdikten sonra, Proje Şirketi'nin bütün hissedarları, hisselerine göre eşit haklara ve aynı iç karlılık oranına sahip olacaklardır.

5. ELEKTRİK İLETİM HATLARI

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Türkiye Cumhuriyeti Elektrik İletim Şirketi'nin, NGS'nin şalt sahasına bağlanacak olan elektrik iletim hatlarının tasarımından, alımlarından, inşasından, işletmesinden, bakımından, onarımından, yenilemesinden ve finanse edilmesinden, masrafları kendisine ait olmak üzere, sorumlu olacak ve NGS için elektrik iletim hatlarının vaktinde hazır olmasını sağlayacaktır.

6. KULLANILMIŞ YAKIT VE RADYOAKTİF ATIĞIN NİHAİ BERTARAFI

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına uygun olarak kullanılmış yakıt ve radyoaktif atığın nihai bertarafından sorumlu olacaktır. Nükleer Güç Santrallarının Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışına İlişkin 5710 sayılı Kanunun 5(4) maddesine uygun olarak, Proje Şirketi, yukarıda 4(b) (vii)'de atıf yapıldığı şekilde atık yönetimi için her bir kilovat saat başına 0,15 ABD senti katkı ödeyecektir.

7. NÜKLEER ZARARLARDAN SORUMLULUK

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, anayasal usulüne uygun olarak nükleer zararlardan sorumlulukla ilgili yasal çerçeveyi oluşturmak için tedbirleri alacaktır.

8. İNSAN KAYNAKLARI GELİŞİMİ VE YERLİLEŞTİRME

(a) Türk vatandaşları, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Proje Şirketi tarafından mutabık kalınacak şart ve koşullara tabi olarak Proje için eğitilecek ve istihdam edileceklerdir.

(b) Türk vatandaşları, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin nükleer enerji sanayisi için kapasitelerini geliştirmek amacıyla, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Proje Şirketi tarafından mutabık kalınacak şart ve koşullara tabi olarak eğitileceklerdir.

(c) Proje Şirketi, Türk vatandaşları dâhil olmak üzere, işletim ekibinin eğitimi için tam kapsamlı bir simulator inşa edecektir.

(d) Proje Şirketi, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin önerilerini göz önünde tutarak hedeflenen yerlileştirme oranını içeren bir yerlileştirme planını geliştirecek ve uygulayacaktır. Yerlileştirme oranı, Fizibilite Çalışması ve Proje'nin ekonomik etki değerlendirmesi sırasında belirtilecektir.

9. TEKNOLOJİ TRANSFERİ

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Proje Şirketi, ATMEA1 reaktör tipi teknolojisi sağlayıcıları ile işbirliği içerisinde, Proje'nin uygulanması için Fizibilite Çalışmasının ve ekonomik etki değerlenmesinin sonuçlarını göz önünde bulundurarak bir teknoloji transferi planı yapacaklardır.

10. DİĞER ÖNEMLİ UNSURLAR

amaçlar; yetkili makamlar; işbirliği alanları; nükleer teknoloji ve eğitim merkezi; nükleer yakıt arzı; iş modeli; Proje takvimi; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin hak ve yükümlülükleri; Proje Şirketi'nin hak ve yükümlülükleri; altyapı; arazi hakları; Proje sahasına erişim; onaylar, lisanslar ve izinler; kamulaştırma; elektriğin mülkiyeti ve elektriğin satışı; finansal mekanizma; vergiler; teşvikler; sigorta; sorumluluk; üçüncü taraf sorumluluğu; nükleer sanayi bölgesi; ekonomik etki değerlendirmesi; sosyal sorumluluk; kamusal farkındalık ve kamusal kabul; iş güvenliği; güvenlik; kullanılmış yakıt ve atık yönetimi; söküm; cezai şartlar; tazminat; gizlilik; anlaşmazlıkların çözümü; mücbir sebep ve fikri mülkiyet hakları

Not: İşbu belge, Ev Sahibi Hükümet Anlaşması'nın içeriğini sınırlamaz.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
İLE
JAPONYA HÜKÜMETİ
ARASINDA
TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE
NÜKLEER GÜÇ SANTRALLERİNİN VE
NÜKLEER GÜÇ SANAYİSİNİN GELİŞTİRİLMESİNE
DAİR
İŞBİRLİĞİ ZAPTI

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Japonya Hükümeti (bundan böyle tek tek "Hükümet" ve birlikte "Hükümetler" olarak anılacaktır);

1890 yılında Ertuğrul Firkateyni'nin Japonya'ya gerçekleştirdiği sefer ile başlayan ve 120 yılı aşkın bir süredir devam etmekte olan iki ülke arasındaki dostane ilişkileri göz önünde bulundurarak;

Ankara'da, 3 Mayıs 2013 tarihinde ve Tokyo'da, 26 Nisan 2013 tarihinde imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti Arasında Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlarla Kullanımına Dair İşbirliği Anlaşması"na atıfla;

Ayrıca, Ankara'da, 3 Mayıs 2013 tarihinde ve Tokyo'da, 26 Nisan 2013 tarihinde imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde Nükleer Güç Santrallerinin ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesi Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşma"ya (bundan böyle **"Hükümetlerarası Anlaşma"** olarak anılacaktır) atıfla;

Türkiye Cumhuriyeti'nde nükleer güç santralleri ve nükleer güç sanayisinin geliştirilmesi yoluyla ikili ilişkileri daha da derinleştirme amacıyla, aşağıdaki hususlar üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

1. Hükümetler, Hükümetlerarası Anlaşma'da karara bağlandığı üzere, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Proje Şirketi'nin hak ve yükümlülüklerini kapsayan Ev Sahibi Hükümet Anlaşması'nda (bundan böyle **"Ev Sahibi Hükümet Anlaşması"** olarak anılacaktır) tanımlanan ve ayrıntıları yer alan Proje'nin (bundan böyle **"Proje"** olarak anılacaktır) uygulanmasını kuvvetli bir şekilde destekleyeceklerdir.

2. İşbu İşbirliği Zaptı'nın imzalandığı tarihteki Ev Sahibi Hükümet Anlaşması, işbu İşbirliği Zaptı'nın ekidir.

3. Hükümetlerarası Anlaşma uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti EÜAŞ Konsorsiyumu'nu, Japonya Hükümeti Japon Konsorsiyumu'nu Proje'nin uygulanması ve gerçekleştirilmesine ve Türkiye Cumhuriyeti'nde nükleer güç sanayisinin geliştirilmesine yönelik çabalarında destekler.

4. İşbu İşbirliği Zaptı, her bir Hükümetin bu Zaptın geçerli olması için gerekli olan kendi iç usullerinin tamamlandığını diplomatik yollarla diğer Hükümete bildirdikleri son yazılı bildirimin alındığı tarihte geçerli olacaktır.

5. İşbu İşbirliği Zaptı, Hükümetlerarası Anlaşma'nın yürürlükte kalması koşuluyla, 15 (on beş) yıl süre ile geçerli olacak ve bundan sonra süresinin bitiminden en az 6 (altı) ay önce Hükümetlerden biri işbu İşbirliği Zaptı'nı sona erdirme niyetini diğer Hükümete diplomatik yollarla yazılı olarak bildirmediği takdirde, 5 (beş) yıllık süreler için kendiliğinden uzayacaktır.

İki nüsha halinde ve her bir metin eşit derecede geçerli olmak üzere Türkçe, Japonca ve İngilizce olarak yirmi iki Ağustos 2014 tarihinde Ankara'da ve yirmi yedi Ağustos 2014 tarihinde Tokyo'da işbu İşbirliği Zaptı imzalanmıştır. Yorum farklılıkları olması halinde, bu İşbirliği Zaptı, İngilizce metne göre yorumlanacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına:	**Japonya Hükümeti adına:**
Taner Yıldız	**Fumio Kishida**
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	**Dışişleri Bakanı**

EK

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
VE
(PROJE ŞİRKETİ'NİN ÜNVANI)
ARASINDA

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE NÜKLEER GÜÇ SANTRALİ PROJESİNİN VE NÜKLEER GÜÇ ENDÜSTRİSİNİN GELİŞTİRİLMESİ HAKKINDA EV SAHİBİ HÜKÜMET ANLAŞMASI

İçindekiler

GİRİŞ .....
MADDE 1 TANIMLAR .....
MADDE 2 YORUM .....
MADDE 3 PROJE'NİN UYGULANMASI .....
MADDE 4 YETKİLİ MAKAM .....
MADDE 5 AMAÇLAR .....
MADDE 6 FİZİBİLİTE ÇALIŞMASI .....
MADDE 7 PROJE ŞİRKETİ .....
MADDE 8 PROJE'NİN KAPSAMI .....
MADDE 9 TARAFLAR ARASINDA İŞBİRLİĞİ ALANLARI .....
MADDE 10 VERİLEN HAKLAR .....
MADDE 11 HÜKÜMET'İN TAAHHÜT VE ONAYLARI .....
MADDE 12 PROJE ŞİRKETİ'NİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ .....
MADDE 13 FİNANSMAN MEKANİZMASI .....
MADDE 14 ELEKTRİK SATIN ALMA ANLAŞMASI .....
MADDE 15 VERGİLER .....
MADDE 16 TEŞVİKLER .....
MADDE 17 SİGORTA .....
MADDE 18 SORUMLULUK .....
MADDE 19 UYGULAMA ANLAŞMASI .....
MADDE 20 SANTRAL EMNİYETİ .....
MADDE 21 KULLANILMIŞ YAKIT VE RADYOAKTİF ATIK YÖNETİMİ .....
MADDE 22 İŞLETMEDEN ÇIKARMA .....
MADDE 23 GİZLİLİK .....
MADDE 24 NÜKLEER YAKIT İMALAT FABRİKASI (NYİF) .....
MADDE 25 CEZALAR VE TAZMİNAT, FESİH .....
MADDE 26 UYGULANACAK HUKUK .....
MADDE 27 UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ .....
MADDE 28 MÜCBİR SEBEP .....
MADDE 29 BİLDİRİMLER .....
MADDE 30 YÜRÜRLÜĞE GİRME, TADİL .....
MADDE 31 NÜKLEER DÜZENLEYİCİ YAPI .....
MADDE 32 MUHTELİF HÜKÜMLER .....
EK I FİZİBİLİTE ÇALIŞMASI .....

GİRİŞ

Ev Sahibi Hükümet Anlaşması (işbu "**Anlaşma**"):

(1) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından temsil edilen Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti (Madde 1 tahtında ayrıca tanımlandığı şekilde "**Hükümet**"), ile

(2) Türk Mevzuatı uyarınca kurulmuş ve varlığını sürdüren bir anonim şirket olan [Proje Şirketi'nin ünvanı] ("**Proje Şirketi**")

arasında ve tarafından[●] tarihinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin Ankara şehrinde imzalanıp yürürlüğe girmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Proje Şirketi (bundan böyle ayrı ayrı "**Taraf**" ve birlikte "**Taraflar**" olarak anılacaktır), işbu Anlaşma'da detaylı olarak düzenlendiği şekilde uzlaşmış ve anlaşmışlardır.

Proje Faaliyetleri'nin yerine getirilmesi ve gerçekleştirilmesi amacıyla Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti arasında Türkiye Cumhuriyetinde Nükleer Güç Santrallerinin ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesi Alanında İşbirliğine İlişkin Hükümetlerarası Anlaşma ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde Nükleer Güç Santrallerinin ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesine Dair İşbirliği Zaptı imzalandığından;

İşbu Anlaşma, Hükümetlerarası Anlaşma ve İşbirliği Zaptı'nda belirtilen Ev Sahibi Hükümet Anlaşması olduğundan, işbu Anlaşma, Hükümetlerarası Anlaşma'nın devamında akdedilmiş ve İşbirliği Zaptı'na eklenmiştir;

Proje Şirketi, Fizibilite Çalışması ve Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu'nun tatmin edici şekilde tamamlanmasına bağlı olarak (ve işbu Anlaşma'da belirtilen diğer şekillerde) Proje'yi Türkiye Cumhuriyeti'nde geliştireceğinden;

Taraflar, Proje Şirketi vasıtasıyla Yerli Tedarik, Teknoloji Transferi, İnsan Kaynakları Geliştirme ve Sosyal Sorumluluk, Kamuoyu Kabulü ve Kamuoyu Farkındalığı Planlarını yürütmek suretiyle yerel endüstriyi ve insan kaynaklarını geliştirmek istediklerinden;

Hükümet, Türk Mevzuatı'na uygun ve tabi olarak kendisine tanınan yetki ile işbu Anlaşma kapsamında Proje'nin tüm amaçları için Devlet ve tüm Devlet Makamlarını yönetmek ve adlarına taahhütte bulunmak için işbu Anlaşma'yı akdettiğinden;

Devlet Makamları, Türk Mevzuatı'na uygun ve tabi olarak Proje'ye olanak sağlamak ve Proje'yi desteklemek istediklerini, Proje'nin ilerletilmesi amacıyla, Proje ve Proje Şirketi'ne veya Proje ve Proje Şirketi yararına, diğerlerinin yanı sıra, bir takım yetkiler, muafiyetler ve güvenceler tahtında ve bunlara ilişkin olarak işburada belirtilen Arazi Hakları da dâhil olmak üzere haklar temin etmek niyetinde olduklarından;

Hükümet, enerji arz güvenliği ve Türkiye Cumhuriyeti halkının ekonomik, teknolojik ve endüstriyel yararı için bir nükleer enerji programı geliştirmek istediğinden;

Proje Şirketi'nin, Hükümet'in işbirliği ve desteği ile birlikte, Fizibilite Çalışması ve Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu yapma yükümlülüğü haricinde, Proje ile ilgili tüm yükümlülükleri, Fizibilite Çalışması ve Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu'nun tatmin eder şekilde sonuçlanmasına ve neticelerine bağlı olduğundan;

Hükümet'in, Proje ile ilgili (Fizibilite Çalışması ve Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu ile ilgili yükümlülükleri haricindeki) tüm yükümlülükleri Fizibilite Çalışması ve Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu'nun tatmin eder şekilde sonuçlanmasına ve neticelerine bağlı olduğundan;

BU SEBEPLE, burada belirtilen dayanaklar, taahhütler ve diğer yükümlülükler için ve bunlar göz önünde bulundurularak, Taraflar aşağıda belirtilen şekilde anlaşmaya varmışlardır:

MADDE 1
TANIMLAR

Burada tanımlanmış diğer terimlere ek olarak, Giriş kısmı da dâhil olmak üzere, işbu Anlaşma'da büyük harfle başlayan terimler işbu Anlaşma tahtında aşağıda kendilerine atfedilen anlamlara sahiptir:

İştirak, herhangi bir Kişi'ye ilişkin olarak, bu Kişi'yi doğrudan veya dolaylı olarak, bir veya birden fazla aracı yoluyla kontrol eden, bu Kişi tarafından kontrol edilen veya bu Kişi ile ortak kontrol altında olan diğer herhangi bir Kişi anlamına gelmektedir. İşbu tanımın amaçları doğrultusunda, "kontrol", bir Kuruluş'un oy hakkı sağlayan menkul kıymetleri veya diğer sermaye sahipliği menfaatleri üzerinde çoğunluğa veya diğer kontrol gücü sağlayan menfaatlere sahip olma yoluyla ya da kanun yoluyla veya Kişiler arasında yapılan ve bu yönde yetki veya oy hakları tanıyan sözleşmeler yoluyla, doğrudan veya dolaylı olarak, bir Kişi'nin idaresini ve politikalarını yönetme veya yönetilmesini sağlama gücüne sahip olmak anlamına gelmektedir. Yukarıdaki hükümlerden bağımsız olarak, Proje Şirketi'nin her bir hissedarı Proje Şirketi'nin İştiraki'dir.

Anlaşma, tüm ilgili ekleri ile birlikte işbu Anlaşma'nın Giriş bölümünde ve Hükümetlerarası Anlaşma'nın 1. Maddesi ve İşbirliği Zaptı'nda tanımlanan işbu Ev Sahibi Hükümet Anlaşması anlamına gelir.

Alternatif Proje Sahası, kendisine 6. Maddenin 3. Fıkrasında atfedilen anlamı haizdir ve Hükümetlerarası Anlaşma'nın 1. Maddesinin (b) Fıkrasında atıf yapılan alternatif yer anlamına gelir.

Onay, herhangi bir Devlet Makamı tarafından Türk Mevzuatı'na uygun olarak verilmiş veya verilecek olan ve Proje Faaliyeti'ni yerine getirmek veya Proje'nin uygulanması için gerekli olan (sertifikalar ve işletme ve çevre izinleri de dâhil olmak üzere) tüm onaylar, yetkiler, sertifikalar, lisanslar ve izinler anlamına gelir.

ATMEA1, Mitsubishi Heavy Industries Ltd. ve AREVA NP arasındaki ortak girişim olan ATMEA SAS tarafından geliştirilmiş basınçlı su reaktörü anlamına gelir. ATMEA1, yaklaşık 1100 MWe'lik (ayrıca Proje Sahası koşullarına göre uyarlanacaktır) net üretim kapasitesine sahiptir ve en üst seviyede güvenlik sistemlerine ve 12 ila 24 aylık esnek işletme döngüsüne haiz olup, yüksek ısıl verimliliği sayesinde daha az atığa yol açmaktadır ve çevreye daha az etkisi bulunmaktadır. Birincil sistem tasarımı, döngü yapılandırması ve ana bileşenleri, mevcut işletilen basınçlı su reaktörlerlerindekilerin benzeridir. ATMEA1, üç takım yedekli acil durum

kor soğutma sistemi, uçak çarpmalarına karşı zırhlı koruma kabı ve binalar ile ciddi kazaların etkilerini azaltabilmek için eriyik kor tutma sistemi gibi güvenlik özelliklerine sahiptir. ATMEA1 tasarım esaslarını, nükleer güç santralleri için UAEA (IAEA) standartları (güvenlik gereksinimleri), UARKK (ICRP) Tavsiyeleri ve BANDB (WENRA) güvenlik hedeflerini içerecektir.

İş Günü, Ankara, Türkiye'deki Devlet Makamları'nın ve/veya ticari bankaların ve döviz piyasalarının Kanun gereği kapalı olmasının gerekli olmadığı veya kapalı olmaya yetkili kılınmadığı herhangi bir gün anlamına gelir.

Ekonomik Dengede Değişiklik, işbu Anlaşma'nın 11. Maddesinin 5. Fıkrasında kendisine atfedilen anlamı haizdir.

Yetkili Makam, 4. Maddenin 1. Fıkrasında kendisine atfedilen anlamı haizdir.

Gizli Bilgi, işbu Anlaşma'nın 23. Maddesinin 1. Fıkrasında kendisine atfedilen anlamı haizdir.

Anayasa, üzerinde zaman zaman değişiklik veya eklerne yapılabilen veya başka şekilde tadil edilebilen veya değiştirilebilen haliyle Türkiye Cumhuriyeti Anayasası anlamına gelir.

Yüklenici, Proje Şirketi veya onun İştirakleri'nden herhangi birine veya hepsine veya onların yararına doğrudan veya dolaylı olarak Proje ile ilgili mal, iş, hizmet ya da teknoloji sağlayan herhangi bir Kişi ve bu Kişi'nin halefleri veya izin verilen temellük edenleri anlamına gelir.

Maliyet, Proje'nin finansmanıyla ilgili olarak doğan maliyetler de dâhil olmak üzere, Proje kapsamındaki herhangi bir maliyet veya tüm maliyetler anlamına gelir.

İşletmeden Çıkarma, Türk Mevzuatı ile uyumlu olarak, Tesisler'in güvenli şekilde hizmetten çıkarılması ve kalıntı radyoaktivitenin, TAEK'in Proje Sahası üzerindeki düzenleyici kontrolünü sona erdirmesine izin veren seviyeye indirilmesi anlamına gelir.

İşletmeden Çıkarmak, bağlantılı olduğu tanım ile aynı anlamı haizdir.

Bilgiyi Veren Taraf, işbu Anlaşma'nın 23. Maddesinin 1. Fıkrasında kendisine atfedilen anlamı haizdir.

Dolar, Amerika Birleşik Devletleri'nin yasal para birimi anlamına gelir.

Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu, işbu Anlaşma'nın 6. Maddesinin 4. Fıkrasında kendisine atfedilen anlamı haizdir.

Geçerlilik Tarihi, işbu Anlaşma'nın 30. Maddesinin 1. Fıkrasında kendisine atfedilen anlama gelir.

EPDK, Türkiye Cumhuriyeti'nin Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu anlamını haizdir.

Kuruluş, herhangi bir devlet ya da hükümet altında usulüne uygun biçimde kurulmuş kamu veya özel her türlü şirket, müessese, limited şirket, ortaklık, sınırlı ortaklık, ortak girişim, şirketleşmemiş ortak girişim, birlik veya diğer kuruluş, teşkilat veya teşebbüs anlamına gelir.

EÜAŞ, Türkiye Cumhuriyeti'nde kurulmuş olan Elektrik Üretim Anonim Şirketi anlamına gelir.

EÜAŞ Konsorsiyumu, EÜAŞ veya EÜAŞ'ın herhangi bir İştirak'i ve diğer Kuruluşlar ve bunların külli veya cüzi halefleri, izin verilen temellük edenleri ve devralanları tarafından doğrudan veya dolaylı olarak kurulmuş ya da kurulacak Kuruluşlar anlamına gelir.

EÜAŞ Riskten Koruma Anlaşması, EÜAŞ veya EÜAŞ Konsorsiyumu (EÜAŞ ana şirket garantisi veya Proje Şirketi'ni tatmin eder şekilde alternatif destek (örneğin, kredibilite ve riskten korunma kapasitesi) sağlanmasına tabi olarak) ve Proje Şirketi tarafından, 14. Maddenin 4. Fıkrası uyarınca ve Tarife artı sabit maktu tazminat tutarları toplamı şeklindeki fiyata (ilgili sözleşmede belirtilecek) dayanan hükümlerle yürürlüğe konacak olan elektrik satın alma riskten koruma anlaşması anlamına gelir.

Kamulaştırma, bir Devlet Makamı tarafından yürütülen herhangi bir millileştirme veya kamulaştırma ya da millileştirme, el koyma veya kamulaştırma ile aynı etkiye sahip herhangi bir tedbir anlamına gelir ve şüpheye mahal vermemek adına terime aşağıdaki hususlar da dahildir:

(i) bir Kişi'nin varlıklarının kamulaştırılması;

(ii) sermaye sahipliği ya da buna eşdeğer menfaat sahipliğinin kamulaştırması sureti ile olanlar da dâhil olmak üzere, malların veya hakların kullanımına veya bunlardan faydalanılmasına halel getirecek şekilde malların veya hakların alınması veya bunların kullanım veya icrasının sınırlandırılması;

(iii) TAEK veya EPDK'nın Proje Şirketi'nin yönetsel kontrolünü, NGS'nin güvenliğini temin etmek amacıyla, acil düzenleyici yetkiler uyarınca geçici olarak üstlenmesi Kamulaştırma teşkil etmemek üzere; yöneticiler atayarak ya da başka bir şekilde bir şirketin ya da herhangi bir Kuruluş'un (tamamının veya bir kısmının) yönetimine dâhil olunması ya da müdahale edilmesi; ve

(iv) sağlık, güvenlik ve çevre gibi meşru kamu yararı amacını korumak için hazırlanan ve uygulanan ayrımcı olmayan hukuki tedbirler, bu tedbirlerin sonuçları Proje Şirketi'nin NGS'yi Hükümetlerarası Anlaşma, İşbirliği Zaptı ve işbu Anlaşma'ya uygun olarak işletememesine neden olmadıkça veya Sponsorlar'ın Proje Şirketi'ni kontrol etmesine engel olmadıkça Kamulaştırma teşkil etmez.

Kamulaştırmak, bağlantılı olduğu tanım ile aynı anlamı haizdir.

Tesisler, Proje'nin ayrılmaz bir parçasını oluşturan tesisleri ve Üniteler de dâhil olmak üzere, Proje Sahası'nda NGS'nin gerçekleştirilmesi ve faaliyeti için önceden mevcut olan veya inşa edilecek veya kurulacak olan yer üstü ve altı tüm tesisleri ifade eder ve **Tesis** bu bağlamda anlaşılır.

Fizibilite Aşaması Koşulları, 12. Maddenin 2. Fıkrasında kendisine atfedilen anlamı haizdir.

Fizibilite Aşaması Koşullarının Sağlandığı Tarih, her bir Fizibilite Aşaması Koşulu'nun yerine getirilmiş olduğunun her bir Tarafça teyit edildiği tarih anlamına gelir.

Fizibilite Aşaması Koşullarının Sağlandığı Son Tarih, 25. Maddenin 1. Fıkrasında kendisine atfedilen anlamı haizdir.

Fizibilite Çalışması, Ek I'de ayrıca belirtildiği şekilde, Proje'nin uygulanması için, Proje'nin ticari uygulanabilirliğinin ve Proje Sahası'nın uygunluğunun değerlendirilmesi amacıyla yürütülen fizibilite çalışması anlamına gelir

Mücbir Sebep, kendisine işbu Anlaşma'nın 28. Maddesinde atfedilen anlamı haizdir.

Orman İzin Bedeli, (i) Orman Kanunu ve Orman Kanunu'nun 17 ve 18'inci Maddelerinin Uygulama Yönetmeliği de dâhil fakat bunlarla sınırlı olmaksızın Orman Kanunu tahtındaki ilgili düzenlemelerin hükümleri ve (ii) Orman Kanunu'nda yer alan konulara benzer konuları düzenleyen yürürlükte olan veya yürürlüğe girecek diğer düzenlemeler ve onların alt düzenlemeleri tahtında ödenecek (Orman Kanunu'nda tanımlandığı şekliyle, Ağaçlandırma Bedeli, Arazi İzin Bedeli, Orman Köylüleri Kalkındırma Geliri, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Geliri de dâhil fakat bunlarla sınırlı olmaksızın) ücretleri, masrafları, giderleri ve fonlara yapılacak katkıları ifade eder.

Orman Kanunu, Türkiye Cumhuriyeti'nin 8 Eylül 1956 tarihli ve 9402 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 31 Ağustos 1956 tarihli, 6831 sayılı kanunu anlamına gelir.

Hükümet, işbu Anlaşma'nın, Giriş bölümünde kendisine atfedilen anlamı haizdir ve herhangi bir zamanda veya zaman zaman yapısında, şeklinde veya başka şekilde değişiklikler olsa dahi, devlet teşkilatlanması içerisinde Hükümet'in taşra teşkilatı, tüm yürütme ve düzenleme organları, ajanslar, daireler, bakanlıklar ve bunların veya bunlardaki yetkilileri ve memurları da dâhil olmak üzere işbu Anlaşma'ya Taraf olan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ni ifade eder.

Tehlikeli Madde, (i) herhangi bir tehlikeli bileşen, kirletici, bulaştırıcı, kimyasal veya endüstriyel, zehirli, radyoaktif veya tehlikeli maddeler, malzemeler veya atıklar ve (ii) yürürlükteki Türk Mevzuatı tahtında bu şekilde tanımlanmış veya düzenlenmiş herhangi bir tehlikeli bileşen, kirletici, bulaştırıcı, kimyasal veya endüstriyel, zehirli, radyoaktif veya tehlikeli madde, malzeme veya atık anlamına gelir.

İnsan Kaynakları Geliştirme Planı, işbu Anlaşma'nın 19. Maddesinin 3. Fıkrasında kendisine atfedilen anlamı haizdir.

IAEA, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı anlamına gelir.

ICC Kuralları, Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Kuralları anlamına gelir.

Uygulama Anlaşması, Fizibilite Çalışması ve Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu'nun tamamlanmasını takiben, ETKB ile Proje Şirketi arasında işbu Anlaşma'nın 19. Maddesi uyarınca yürürlüğe girecek olan, Proje'nin icra edilmesi ile ilgili olarak her bir taraf için detaylı iş kapsamının, sözleşmesel yükümlülüklerin ve hüküm ve şartların yer aldığı ve Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmesi olmayan anlaşma anlamına gelir.

Hükümetlerarası Anlaşma, yürürlükte kaldığı sürece zaman zaman tadil edilebilir, ilaveler yapılabilir veya değiştirilebilir haliyle, 3 Mayıs 2013 tarihinde Ankara'da ve 26 Nisan 2013 tarihinde Tokyo'da imzalanan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti arasında Türkiye Cumhuriyetinde Nükleer Güç Santrallerinin ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesi Alanında İşbirliğine İlişkin Hükümetlerarası Anlaşma anlamına gelir.

Japon Konsorsiyumu, doğrudan veya dolaylı olarak GDF Suez SA, ITOCHU Corporation ve Mitsubishi Heavy Industries Ltd. veya bunların İştirakler'i ve tamamen ya da kısmen

halefleri,izin verilen temellük edenleri ve devralanları tarafından kurulan konsorsiyum anlamına gelir.

JBIC, Japon Uluslararası İşbirliği Bankası anlamına gelir.

Kanun veya Kanunlar zaman zaman tadil edilen, yeniden çıkarılan veya değiştirilen haliyle, herhangi bir Kişi ile ilgili olarak, bu Kişi için uygulanabilir veya bağlayıcı olan, şu anda veya sonraki bir zamanda yürülükte bulunan, tüm örf ve adet hukuku, anayasa hukuku, kanun, yasa, yönetmelik, karar, içtüzük, tebliğ, kararname, kural, mahkeme kararı, emir, kanun hükmünde kararname, Onay, direktif veya (kanun hükmünde olsun ya da olmasın) herhangi bir devlet makamının talebi veya başkaca hükümet sınırlaması veya benzer bir bağlayıcı kararı veya saptamasını veya sayılanları bağlayıcı şekilde yorumlaması veya idaresi anlamına gelir.

Yerel Otorite herhangi bir veya tüm idari organlar ve diğer alt birimleri de dâhil olmak üzere, herhangi bir zamanda veya zaman zaman yapısında, şeklinde veya başkaca değişiklik olsa dahi, (belediyeler, büyükşehir belediyeleri ve diğer coğrafi veya hizmete dayalı yerinden yönetim kamu kuruluşları da dâhil fakat Hükümet'in taşra teşkilatı hariç olmak üzere) herhangi bir veya tüm yerel makamlar ve bunların tüm birimleri (TAEK, EPDK ve diğer bağımsız idari kurumlar da dâhil olmak üzere) anlamına gelir.

Yerli Tedarik Planı, işbu Anlaşma'nın 19. Maddesinin 2. Fıkrasında kendisine atfedilen anlamı haizdir.

Kayıp veya Zarar, her türlü doğrudan kayıp, maliyet, hasar, sorumluluk, yükümlülük, masraf (faiz, cezalar, avukatlık ücretleri ve makul yasal giderler de dâhil), dava, yargılama, talep, harç, ceza veya zarar anlamına gelir.

İşbirliği Zaptı, 22 Ağustos 2014 tarihinde Ankara'da ve 27 Ağustos 2014 tarihinde Tokyo'da imzalanan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde Nükleer Güç Santrallerinin ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesine Dair İşbirliği Zaptı anlamına gelir.

ETKB, Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı anlamına gelir.

Milli Menfaat, Devletin milli güvenliği, uluslararası siyasi kaygıları, enerji arz güvenliği ve ulusal kamu düzeni kaygıları ve nükleer güvenlik anlamına gelir.

NEXI, Japon İhracat ve Yatırım Sigortası anlamına gelir.

Bildirim, işbu Anlaşma kapsamında ve işbu Anlaşma ile ilgili olan herhangi bir ihbar veya bildirim anlamına gelir.

Nükleer Zarar, (Paris Sözleşmesi'nin 2004 tadilinde tanımlandığı şekilde) "nükleer zarar" anlamına gelir.

Nükleer Yakıt, sivil nükleer güç santrali veya araştırma reaktörünün reaktör koruna yüklenmek üzere üretilmiş elemanlar biçimindeki fisyon yapabilir nükleer madde anlamına gelir.

Nükleer Yakıt İmalat Fabrikası (ve/veya "**NYİF**"), nükleer güç santrallerine Nükleer Yakıt imalatı sağlanması ve gelecekteki tedariği için Türkiye Cumhuriyeti'nde inşa edilecek ve faaliyet gösterecek nükleer yakıt demeti ve kontrol çubuğu imalat tesisi anlamına gelir.

Nükleer Sorumluluk Kanunu, *Nükleer Enerji Alanında Üçüncü Taraflara Karşı Hukuki Sorumluluk* ile ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti'nde çıkarılacak kanun anlamına gelir.

Nükleer Güç Santrali (ve/veya"**NGS**"), nükleer buhar tedarik sistemi, türbinjeneratör, yardımcı sistemler ve Proje Sahası'nda bulunan ilgili diğer yardımcı tesisler de dâhil fakat bunlarla sınırlı olmaksızın işbu Anlaşma uyarınca, Proje Sahası'nda geliştirilecek, tasarlanacak, inşa edilecek ve işletilecek 1100 MWe güce sahip ATMEA1 tipi dört (4) üniteden oluşan nükleer güç santral(ler)i anlamına gelir.

Nükleer Teknoloji ve Eğitim Merkezi (ve/veya "**NTEM**"), 19. Maddenin 6. Fıkrasında ayrıca açıklandığı gibi, Türkiye Cumhuriyeti'ndeki insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi için inşa edilecek ve işletilecek nükleer teknoloji ve eğitim merkezi anlamına gelir.

Paris Sözleşmesi, zaman zaman yapılan tadiller ve eklemeler ile birlikte, Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu 29 Temmuz 1960 tarihli Nükleer Enerji Alanında Üçüncü Şahıslara Karşı Hukuki Sorumluluğa İlişkin Paris Sözleşmesi anlamına gelir.

Kişi, herhangi bir gerçek ya da tüzel kişi anlamına gelir.

Elektrik Satın Alma Anlaşması (ve/veya "**ESA**"), NGS tarafından üretilen elektriğin alım ve satımına ilişkin olarak TETAŞ ile Proje Şirketi arasında imzalanacak, detayları 14. Maddede açıklanmış olan sözleşme anlamına gelir.

Proje, NGS'nin tüm faaliyet dönemi boyunca NGS'nin tasarımı, geliştirilmesi, inşası, finansmanı, sigortalanması, işletmeye alınması, işletilmesi, bakımı ve onarımı dâhil fakat bunlarla sınırlı olmaksızın, Fizibilite Çalışması ve Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu'nun yerine getirilmesi, tam kapsamlı bir simülatörün temini, Kullanılmış Yakıt ve Radyoaktif Atık yönetimi, Tesislerin İşletmeden Çıkarılması ve işbu Anlaşma koşulları altında anlaşıldığı üzere Proje Sahası'nın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen ve özellikle Fizibilite Çalışması'nın tamamlanmasından sonra ve bu çalışmaya tabi olarak Proje'ye ve Türkiye Cumhuriyeti'nin sivil nükleer enerji programının geliştirilmesine destek olduğu kabul edilen Proje Sahası'ndaki diğer faaliyetler veya Tesisler de dâhil olmak üzere, işbu Anlaşma'da ayrıca detaylı şekilde belirtilen, Proje Sahası'nda gerçekleştirilecek olan dört (4) ünite ATMEA1 nükleer güç santrali projesi anlamına gelir.

Proje Faaliyetleri, işbu Anlaşma ile uyumlu olarak Proje'nin icra edilmesinin gerçekleştirilmesi ile ilgili herhangi bir veya tüm faaliyetler anlamına gelir.

Proje Şirketi, işbu Anlaşma'nın 7. Maddesinin 1. Fıkrasında belirtildiği şekilde Türk Mevzuatı ve işbu Anlaşma tahtında usulünce kurulmuş ve [...] ticaret siciline kayıtlı olan [...] A.Ş. anlamına gelir.

Proje Sözleşmeleri, şu anlama gelir:

(a) ESA, Sistem İşletim ve Kullanım Anlaşması ve Sistem Bağlantı Anlaşma(lar)ı;

(b) herhangi bir Proje Faaliyeti ile ilgili olarak herhangi bir Devlet Kuruluşu'nun ve Proje Şirketi'nin taraf olduğu mevcut anlaşmalar ya da gelecekte imzalanacak herhangi diğer anlaşmalar; ve

(c) Uygulama Anlaşması,

her halükarda bunların zaman zaman tadil edilen, ilave, ek yapılan, başka bir şekilde tadil edilen veya değiştirilen halleriyle ve aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulmak üzere kabul edilmektedir ki:

(i) yukarıda (a), (b) ve (c) paragraflarında atıf yapılan anlaşmalar işbu Anlaşma'nın bir parçası olarak addedilmeyecek; ve

(ii) yukarıda (a), (b) ve (c) paragraflarında atıf yapılan anlaşmalar, bu anlaşmalara uygulanabilecek olan hukuka bakılmaksızın, Türk özel hukukuna tabi olacaktır.

Proje Temsilcisi, işbu Anlaşma'nın 27. Maddesinin 1. Fıkrasında kendisine atfedilen anlama gelir.

Proje Takvimi, Uygulama Anlaşmasına uygun olarak Proje Şirketi tarafından oluşturulacak ve ETKB'ye sunulacak olan takvim anlamına gelir.

Proje Sahası, Proje'nin Türkiye Cumhuriyeti'nin Sinop ilinde gerçekleştirilebilmesi için Proje Şirketi'ne tahsis edilecek (kıyı bölgesi ve deniz yatağının ilgili alanları da dahil olmak üzere) arazi anlamına gelir.

Basiretli Sanayi Uygulaması, her halükarda yürürlükteki tüm UAEA standartlarını ve kılavuzlarını, işbu Anlaşma'nın 31. Maddesinin 6. Fıkrası'na uygun şekilde lisanslama temelini oluşturan mevzuat, kılavuzlar ve standartlar listesini ve yerel şartları göz önünde bulunduran ve gerekli ehemmiyeti gösteren, bir nükleer güç santralinin tasarım, mühendislik, inşaat, geliştirme, görevlendirme, onarım, yenileme, işletme, sigortalama, bakım ve/veya İşletmeden Çıkarma ile ilgili çalışan ve uluslararası beceri ve tecrübe sahibi bir kurucu, yüklenici, ekipman imalatçısı veya halin icabına göre işleticiden, bu ölçüdeki beceri, değerlendirme, yargıya varma, basiret ve öngörü seviyesi dikkate alındığında olağan olarak beklenebilecek standartlar, uygulamalar ve yöntemler anlamına gelir.

Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmesi, Türk Mevzuatı tahtında belirli koşullara tabi olmak üzere, bir şirket ile Hükümet arasında imzalanacak ve o şirkete belirli kamu hizmetlerinin Hükümetin yetkilendirmesi ile inşa edilmesi ve/veya işletilmesi hakkını veren bir anlaşma anlamına gelir.

Radyoaktif Atık, serbestleştirme sınırlarının üzerinde aktivite seviyesine sahip ve bir daha kullanılması düşünülmeyen nükleer ve radyoaktif maddeler ile radyoaktif madde bulaşmış ya da radyoaktif olmuş yapı, sistem, bileşen ve malzemeler anlamına gelir.

Makul Gayret, işbu Anlaşma altında bir Taraf'ın yapması, teşebbüs etmesi veya gerçekleştirmesi beklenen bir işlem ile ilgili olarak, ilgili işlemi gerçekleştirmek için gerekli sayıda bildirim yapması, ilgili işlemin maliyeti, işlemin süresi ve türü de dâhil ve fakat bunlarla sınırlı olmaksızın ilgili işlemi etkileyen koşullar tahtında kendi menfaatlerini korumak adına basiretli bir tacir Kişi'nin makul olarak gösterecek olduğu ve her durumda ilgili koşullar altında uygun olarak değerlendirilen çabalar anlamına gelir.

Bilgiyi Alan Taraf, işbu Anlaşma'nın 23. Maddesinin 1. Fıkrasında kendisine atfedilen anlama gelir.

Arazi Hakları, mülkiyet hakkı hariç olmak üzere, Proje Sahası'nda inşa edilecek Tesisler'in yer aldığı arazi üzerinde, ilgili Onay'da belirtilen süre için kurulacak ve Proje Şirketi lehine

tapu kütüğünde ayrı bir sayfada tescil edilecek olan, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 726. ve 826. Maddelerinde belirtilen şekilde ipoteğe konu olabilen, devamlı ve bağımsız hakları sağlayan haklar anlamına gelir.

Güvence Denetimi Anlaşması, sırasıyla 295 ve 295A UAEA Bilgi Sirküleri'nde yinelenmiş olan, Türkiye Cumhuriyeti ile UAEA arasında 30 Haziran 1981 tarihinde akdedilen ve 6 Temmuz 2000 tarihli Ek Protokol ile tadil edilen, Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Andlaşmasına İlişkin Olarak Güvenlik Denetimi Uygulanmasına dair Anlaşma anlamına gelir.

Sosyal Sorumluluk, Kamuoyu Kabulü ve Kamuoyu Farkındalığı Planı, işbu Anlaşma'nın 19. Maddesi'nin 4. Fıkrası'nda atfedilen anlama gelir.

Kullanılmış Yakıt, ışınlanma sonrasında reaktörden çıkarılmış, mevcut durumuyla kullanılması mümkün olmayan Nükleer Yakıt anlamına gelir.

Sponsorlar, Japon Konsorsiyumu ve EÜAŞ ve/veya EÜAŞ Konsorsiyumu anlamına gelir.

Devlet, Anayasa'da tanımlandığı şekilde egemen Türkiye Cumhuriyeti Devleti anlamına gelir.

Devlet Makamları, belirli Kamu kurumlarının içerik ve yetkilendirme sınırları içerisinde izin verilen sınırlarda kalmak kaydıyla aşağıdakiler anlamına gelir:

(i) Hükümet,

(ii) Uygun olduğu yerde, herhangi bir Devlet Kuruluşu,

(iii) Uygun olduğu yerde, herhangi bir Yerel Otorite, veya

(iv) sayılanların halefleri, izin verilen temellük edenleri ve devralanları ve onlar adına hareket eden herhangi bir Kişi.

Devlet Kuruluşu, görevlileri ve temsilcileri de dâhil olmak üzere aşağıdaki herhangi bir Kuruluş'u ifade eder:

(i) (TETAŞ, EÜAŞ ve TEİAŞ da dâhil olmak ancak EÜAŞ Konsorsiyumu hariç olmak üzere) Hükümet'in doğrudan ya da dolaylı olarak kontrolü sağlayacak sermayeyi veya mülkiyet hakkını veya benzer ekonomik menfaati elinde bulundurduğu Kuruluşlar; veya

(ii) Hükümet'in doğrudan veya dolaylı olarak kontrol ettiği Kuruluşlar.

Sistem Bağlantı Anlaşması, Hükümetlerarası Anlaşma, İşbirliği Zaptı, işbu Anlaşma ve Türk Mevzuatı'na uygun şekilde NGS'nin ulusal elektrik iletim şebekesine bağlanması ile ilgili olarak Proje Şirketi ile TEİAŞ arasında akdedilecek anlaşma anlamına gelir.

Sistem İşletim ve Kullanım Anlaşması, Hükümetlerarası Anlaşma, İşbirliği Zaptı, işbu Anlaşma ve Türk Mevzuatı'na uygun şekilde NGS tarafından ulusal elektrik iletim şebekesinin kullanılması ve diğer ilgili konular ile ilgili olarak Proje Şirketi ile TEİAŞ arasında akdedilecek anlaşma anlamına gelir.

TAEK, Türkiye Cumhuriyeti'nin Türkiye Atom Enerjisi Kurumu ve/veya halef(ler)i ve/veya Türkiye Cumhuriyeti'nde herhangi bir kanun değişikliği durumunda kurulacak,

sorumluluklarından birinin nükleer güç santralleri ve nükleer tesislere ilişkin izin süreçlerinin ve lisanslamanın düzenlenmesi olduğu yeni bir kuruluş anlamına gelir.

Tarife, ESA tahtında Proje Şirketi tarafından TETAŞ'a kWh başına yüklenecek fiyat anlamına gelir.

Tarife Yapısı, her bir ilgili Ünite'nin ESA dönemi boyunca; işbu Anlaşma'nın 6. Maddesinde belirtilen hesaplama yöntemini ve tüm varsayımları gösteren ve içeren, Tarife'nin tüm bileşenleri, detayları ve formülleri anlamına gelir.

Vergiler, Hükümet'e veya herhangi bir Devlet Makamı'na ödenmesi gereken, mevcut ve gelecekteki tüm resimler, harçlar, gümrük harçları, ithalat harçları, gümrük resimleri, ödemeler, primler, ücretler, fonlar, cezalar, tarhlar, vergiler ve bedeller veya kara suları ve hava sahası ile birlikte uluslararası hukuka göre yargı yetkisinin bulunduğu veya üzerinde egemen haklarını uygulayabildiği deniz alanları da dâhil olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde Devlet Makamları veya benzer bir vergi koyma yetkisine sahip diğer bir organ tarafından konan (katma değer vergisi ve satış vergileri de dâhil olmak üzere) diğer benzeri bedeller ve katkılar anlamına gelir.

Teknoloji Transferi Planı, işbu Anlaşma'nın 19. Maddesinin 5. Fıkrasında kendisine atfedilen anlamı ifade eder.

TEİAŞ, Türkiye Cumhuriyeti'nin Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi anlamına gelir.

TETAŞ, Türkiye Cumhuriyeti'nin Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt Anonim Şirketi anlamına gelir.

Türk Mevzuatı, Anayasa, diğer tüm kanunlar, yasalar, kanun hükmünde kararnameler, kararnameler, tüzükler, yönetmelikler, tebliğler, beyannameler, ilke kararları, emirler, normatif kararlar ve politikalar, Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu veya ilgili uluslararası anlaşmanın kabul edilmesi veya uygulanması için gerekli tüm iç yasal düzenlemeler ve kanunlar ve kararnameler ile birlikte taraf olabileceği tüm uluslararası anlaşmalar (Hükümetlerarası Anlaşma ve eki ile İşbirliği Zaptı ve eki dahil olmak üzere) da dâhil olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti'nin tüm hukuki rejimini oluşturan Türkiye Cumhuriyeti'nin kanunları anlamına gelir.

Ünite, NGS'nin ATMEA1 tipi güç ünitelerinin her birini ifade eder.

WENRA, Batı Avrupa Nükleer Düzenleyiciler Birliği anlamına gelir.

MADDE 2
YORUM

2.1. İşbu Anlaşma, sadece atıfta bulunmayı kolaylaştırmak amacıyla maddelere, bölümlere ve diğer kısımlara ayrılmıştır ve başlıklar bu amaçla kullanılmıştır ve bunlar işbu Anlaşma'nın yapısını veya yorumunu etkilemez.

2.2. "İşbu Anlaşma", "bunun", "burada" , "bunun altında" ve buna benzer ifadeler, işbu Anlaşma'ya atıfta bulunmakta olup, işbu Anlaşma'nın özel bir Madde veya diğer kısmına atıfta bulunmamaktadır.

2.3. Maddelere, bölümlere, paragraflara, hükümlere, eklere veya eklentilere yapılan atıflar işbu Anlaşma'nın maddelerine, bölümlerine, paragraflarına, hükümlerine, eklerine veya eklentilerine yapılan atıflardır.

2.4. Herhangi bir Kişi'ye yapılan atıflara, ilgili Kişi ve onun halefleri ve izin verilen temellük edenleri ve devralanları da dahildir.

2.5. Herhangi bir anlaşmaya (işbu Anlaşma da dâhil olmak üzere) yapılan atıf, o anlaşmanın uygulanabilir hükümlerine uygun olarak zaman zaman tadil edilmiş, ilaveler yapılmış ya da başka bir şekilde değiştirilmiş halini ifade eder.

2.6. "Dâhil", "dâhil fakat bunlarla sınırlı olmaksızın" anlamını haizdir ve "dâhil olmak" fiilinin diğer halleri de benzer şekilde yorumlanır.

2.7. Herhangi bir Devlet Kuruluşu ve/veya Hükümet ve/veya Yetkili Makam için "makul destek" veya "kolaylaştırma" terimleri, Proje Şirketi ve/veya Japon Konsorsiyumu'nun faaliyetlerine Türk Mevzuatı'nı ihlal edecek şekilde ayrıcalık sağlamak olarak yorumlanmayacaktır.

MADDE 3
PROJE'NİN UYGULANMASI

3.1. Proje'nin uygulanması, işbu Anlaşma, Hükümetlerarası Anlaşma, İşbirliği Zaptı, Proje Sözleşmeleri ve Türk Mevzuatı ile uyumlu olarak gerçekleştirilecektir.

3.2. Bir taraftan ekleri ile birlikte Hükümetlerarası Anlaşma ve İşbirliği Zaptı ile diğer taraftan geri kalan Türk Mevzuatı arasında (bir taraftan ekleri ile birlikte Hükümetlerarası Anlaşma ve İşbirliği Zaptı'nın hüküm ve şartları ile diğer taraftan Anayasa arasındaki ihtilaflar hariç olmak üzere) herhangi bir ihtilaf olması durumunda, ekleri ile birlikte Hükümetlerarası Anlaşma ve İşbirliği Zaptı'nın hüküm ve şartları işbu Anlaşma çerçevesinde herhangi bir kısıtlama olmaksızın uygulanacaktır.

3.3. ETKB ve Proje Şirketi ayrıca işbu Anlaşma'nın 19. Maddesi'nde belirtilmiş olan konular da dâhil fakat bunlarla sınırlı olmaksızın Proje Faaliyetleri için anlaşılan düzenlemeleri içeren Uygulama Anlaşmasını akdedeceklerdir.

MADDE 4
YETKİLİ MAKAM

4.1. İşbu Anlaşma'ya ilişkin olarak Hükümet'i temsil eden yetkili makam ("**Yetkili Makam**") ETKB'dir.

4.2. Proje'nin amaçları için ETKB tarafından ETKB Bakanı başkanlığında (i) ETKB'nin, (ii) (gerekli ise) ilgili Devlet Makamları'nın ve (iii) Proje Şirketi'nin kıdemli temsilcilerinden oluşan ayrı bir koordinasyon komitesi ("**Koordinasyon Komitesi**") kurulacaktır. Koordinasyon Komitesi, ilgili Devlet Makamları ve Proje Şirketi arasındaki koordinasyonu sağlamak ve Proje'nin uygulanmasını kolaylaştırmakla görevli olacaktır.

MADDE 5
AMAÇLAR

Hükümetlerarası Anlaşma, İşbirliği Zaptı ve işbu Anlaşma kapsamında yer alan hususlara uygun olarak, Taraflar işbu Anlaşma aracılığı ile aşağıdaki amaçlara ulaşmayı istemektedir:

(a) nükleer güvenlik ve nükleer emniyete azami önemi göstererek, Proje kapsamında NGS tarafından istikrarlı, güvenilir ve yüksek verimlilikte elektrik üretimi;

(b) NGS'nin yüksek emre amadeliğe sahip olmasının sağlanması;

(c) Proje'nin uygulanması aracılığıyla, NGS'nin ve Tesislerin tasarımı, inşası, işletilmesi, bakımı (ve yaşam döngüsününün yenilenmesi), Kullanılmış Yakıt ve Radyoaktif Atık yönetimi, İşletmeden Çıkarılması ve sökülmesine ilişkin kanıtlanmış ve ileri teknolojinin ve bilginin aktarımı;

(d) NTEM'in inşa edilmesi; ve

(e) Proje'nin uygulanması süresince, insan kaynakları gelişimi, yerli tedarik, teknoloji transferi ve istihdam olanaklarının yaratılması yoluyla Türkiye Cumhuriyeti halkına faydaların sağlanması.

MADDE 6
FİZİBİLİTE ÇALIŞMASI

6.1. Taraflar, Proje Şirketi'nin ve Hükümet'in (Taraflar'ın 10. Maddenin 1. Fıkrası ve 12. Maddenin 1. Fıkrasındaki yükümlülükleri haricinde) buradaki diğer yükümlülüklerinin tümünün başlamasının ve yerine getirilmesinin bir ön şartı olan Fizibilite Çalışması ve Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu'nun yürütülmesi hususunda işbirliği yapacaklardır. Taraflar arasında anlaşıldığı üzere, Proje Şirketi Fizibilite Çalışması ve Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu'na ilişkin olan tüm işleri denetleyecektir. 6. Madde'nin 2. Fıkrası'nda düzenlenmiş olan tüm hedeflerin tamamlanmasını müteakip, Proje Şirketi ETKB'ye Fizibilite Çalışması'nı sunacaktır.

6.2. Fizibilite Çalışması, Proje'nin ticari uygulanabilirliğini ve Proje Sahası'nın Proje'nin uygulanması için uygunluğunu değerlendirmek adına yürütülecektir. Bu nedenle, Fizibilite Çalışması aşağıdaki konuları kapsayacaktır:

(i) Proje Sahası'nın genel olarak elverişliliği;

(ii) (x) Basiretli Sanayi Uygulaması ile uyumlu olacak şekilde istikrarlılığı, verimlililiği ve emre amadeliğinin değerlendirilmesi de dahil olmak üzere, Proje Sahası'ndaki Tesisler'e ilişkin olarak tasarım, mühendislik, tedarik, inşa, işletme, bakım, onarım, Radyoaktif Atık ve Kullanılmış Yakıt yönetimi ve İşletmeden Çıkarma yükümlülüklerinin üstlenilmesinin fizibilitesi ve (y) Proje'nin önerilen toplam büyüklüğünün fizibilitesi;

(iii) ESA dahil olmak üzere, Proje Sözleşmeleri'nin yapısı;

(iv) Bankaca kabul edilebilirlik (ve büyük ihracat kredisi kuruluşları ve çok uluslu finans kurumlarının olası gereklilikleri);

(v) Öz sermaye yatırımını destekleyen Proje'nin genel ekonomisi;

(vi) Türkiye Cumhuriyeti'nde NTEM'in geliştirilmesine ilişkin işbirliği;

(vii) sosyal sorumluluk, kamuoyu kabulü ve kamuoyu farkındalığı, teknoloji transferi, yerli tedarik ve insan kaynakları gelişimi için planlar;

(viii) Proje'nin uygulanması için gerekli tüm Onaylar'ın ve bu Onaylar'ın başvuru ve verilme süreçlerinin analizi ve belirlenmesi;

(ix) Çevresel ve sosyal etki değerlendirmeleri için gerekli verilerin toplanması da dahil hazırlık çalışması;

(x) Nükleer alanında üçüncü taraf sorumluluğu, Radyoaktif Atık ve Kullanılmış Yakıt yönetimi ve İşletmeden Çıkarma rejimleri de dahil nükleer düzenleyici yapı/çerçeve; ve

(xi) Mevzuat, lisanslama, izin süreçlerinin zamanlaması ve Fizibilite Çalışması'nın sonuçları da dikkate alınarak, genel Proje Takvimi'nin geliştirilmesi.

Ek I, Fizibile Çalışması için yol gösterici nitelikte içerik tablosunu göstermekte olup Fizibilite Çalışması'nın taraflarca geliştirilmesi nedeni ile değişikliğe tabidir.

6.3. Hükümet Proje için alternatif bir saha ("**Alternatif Proje Sahası**") önerebilir. Alternatif Proje Sahası için seçim kriterlerinin değerlendirilmesinde Proje Şirketi'ne danışılacaktır. Proje Şirketi, Taraflar arasında karşılıklı mutabık kalınacak ayrı bir sözleşmeye tabi olarak Alternatif Proje Sahası için bir fizibilite çalışması üstlenecektir. Ancak, EÜAŞ ve/veya EÜAŞ Konsorsiyumu, masrafları kendisine ait olmak üzere, Sinop sahası için yapılan Fizibilite Çalışması ile paralel olarak Alternatif Proje Sahası için (saha etüdü dahil) fizibilite çalışmasını yürütmeye yetkilidir. Yukarıda sözü edilen karşılıklı mutabık kalınacak ayrı sözleşme akdedilir ise EÜAŞ ve/veya EÜAŞ Konsorsiyumu ya Alternatif Proje Sahası için fizibilite çalışması yürütme hakkını bu tarih itibariyle elde edilen tüm sonuçlar ve veriler ile birlikte (işbu işleme ilişkin oluşan makul masraflarının taraflarca mutabık kalındığı şekilde ödenmesine bağlı olarak) Proje Şirketi'ne devredecek ya da bu fizibilite çalışmasına ilişkin olarak Proje Şirketi ile işbirliği yapacaktır.

6.4. Proje Şirketi, (i) Türkiye Cumhuriyeti'nde nükleer enerji endüstrisi alanına ilişkin Türk ekonomisi, endüstrisi, insan kaynakları, sektörler ve şirketlerin genel anlatımının da dahil olduğu, (ii) Türk ekonomisi, endüstrisi ve insan kaynakları üzerinde Proje'nin etkilerini analiz eden ve raporlayan ve Türkiye Cumhuriyeti'nde nükleer enerji endüstrisi alanına ilişkin sektörler ve şirketleri değerlendiren ve (iii) Yerli Tedarik Planı, İnsan Kaynakları Geliştirme Planı, Teknoloji Transferi Planı ve Sosyal Sorumluluk, Kamuoyu Kabulü ve Kamuoyu Farkındalığı Planı'na ilişkin olarak, işbu Anlaşma'da tanımlanmış olan insan kaynakları gelişimi, yerli tedarik ve teknoloji transferi ve sosyal sorumluluk, kamuoyu kabulü ve kamuoyu farkındalığı programları için atılması gereken adımları belirleyen bir ekonomik etki değerlendirmesini ("**Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu**") hazırlayacak ve ETKB'ye sunacaktır.

6.5. Fizibilite Aşaması Şartları Tamamlanma Tarihi'nden itibaren, Proje Şirketi'nin (12. Madde'nin 1. Fıkrasında atıf yapılan yükümlülükler hariç) işburadaki yükümlülükleri 12. Madde'nin 2. Fıkrası hükümlerine tabi ve bunlarla uyumlu olarak yürürlüğe girecektir.

6.6. ETKB, TETAŞ ve Proje Şirketi, Fizibilite Çalışması sırasında Tarife'nin dayanacağı tüm varsayımlar ve Tarife'nin hesaplanma yöntemi üzerinde mutabık kalacaklardır.

MADDE 7
PROJE ŞİRKETİ

7.1. Aşağıdaki hususlar kabul edilmiş ve bunlar üzerinde anlaşılmıştır:

(i) Proje Şirketi, Türk Mevzuatı uyarınca bir anonim şirket şeklinde kurulmuştur;

(ii) işbu Anlaşma'nın imza tarihinde, Proje Şirketi'nin hisselerinin yüzde elli birini (%51) doğrudan ya da dolaylı olarak Japon Konsorsiyumu elinde bulundurmaktadır; ve

(iii) işbu Anlaşma'nın imza tarihinde, Proje Şirketi'nin hisselerinin yüzde kırk dokuzunu (%49) doğrudan ya da dolaylı olarak EÜAŞ veya EÜAŞ Konsorsiyumu elinde bulundurmaktadır.

13. Maddenin 3. Fıkrası uyarınca, Proje'nin nihai borç özkaynak finansman oranında meydana gelebilecek herhangi bir değişikliğe bağlı olmaksızın, her halükarda Taraflar'ca aksi kararlaştırılabilmek üzere, Hükümet, EÜAŞ'ın ve/veya (uygulanabildiği ölçüde) EÜAŞ Konsorsiyumu'nun Proje Şirketi'nin nakdi sermayesinin (Proje Şirketi'nin sermayesinin %51'ine doğrudan ya da dolaylı olarak Japon Konsorsiyumu'nun nakdi olarak iştirak etmesine bağlı olmak üzere) yüzde kırk dokuzuna (%49) iştirak edilmesi için gerekli (nakit) fonların Proje Şirketi'ne sağlanmasını temin edecektir.

7.2. Geçerlilik Tarihi'nden Fizibilite Aşaması Şartları Tamamlanma Tarihi'ne kadar Proje Şirketi'nin hissedarlarından her biri hissedarlıklarını yukarıda 7. Maddenin 1. Fıkrasında gösterilen şekilde devam ettirecektir. Fizibilite Aşaması Şartları Tamamlanma Tarihi'nden ESA'nın sona erme tarihine kadar ve 13. Maddede teminat hakkı verilmesine ilişkin olarak düzenlenmiş olan hüküm ve şartlara tabi olmak üzere, (i) Japon Konsorsiyumu ve (ii) EÜAŞ ya da EÜAŞ Konsorsiyumu Proje Şirketi'nin sermayesinde yukarıda sözü edilen hissedarlıkları sürdüreceklerdir; şu koşulla ki (a) EÜAŞ'ın Proje Şirketi'ndeki doğrudan ya da dolaylı hissedarlığını yüzde kırk dokuzdan (%49), yüzde otuzdan (%30) az olmayan bir orana indirmesine izin verilecek ve (b) Japon Konsorsiyumu'nun ve EÜAŞ ve/veya EÜAŞ Konsorsiyumu'nun her bir hisssedarı veya üyesinin Proje Şirketi'ndeki doğrudan ya da dolaylı menfaatlerini devir veya temlik etme hakları (i) 7. Maddenin 4. Fıkrasına tabi olmak ve (ii) (bu ihtiyaç Proje Şirketi'ne ilişkin hissedarlar sözleşmesine ve Proje Şirketi'nin ana sözleşmesine yansıtılmak üzere) Proje Şirketi'nin yukarıda sözü edilen üyelerinin yazılı onayının alınmasına bağlı olması şartıyla bulunacaktır. Proje Şirketi ile ilgili hissedarlar sözleşmesi bu Proje'nin boyutu, türü ve karmaşıklığındaki bir proje için tipik hisse devir kısıtlamalarını içerecek ve (ilgili olduğu yerde) hissedarların ön alım hakları ve hisse devir mekanizmaları da dahil olmak üzere, hisse devirlerine uygulanacak prosedür ve ön koşulları belirtecektir.

7.3. Fizibilite Aşaması Şartları Tamamlanma Tarihi'nden itibaren geçerli olmak üzere, Proje Şirketi'ne ve/veya Japon Konsorsiyumu'na ve/veya EÜAŞ Konsorsiyumu'na (bunların üyelerine yapılanlar hariç olmak üzere) herhangi bir yeni iştirak ve/veya Proje Şirketi ve/veya Japon Konsorsiyumu ve/veya EÜAŞ Konsorsiyumu'ndaki (bunların üyelerine yapılanlar hariç olmak üzere) hisselerin (tüm halka arzlar da dahil ancak borsadaki devirler hariç olmak üzere) herhangi bir üçüncü Kişi'ye devri (Türk Mevzuatı'nın herhangi bir hükmüne halel gelmeksizin)

Proje Şirketi ve/veya Japon Konsorsiyumu ve/veya EÜAŞ Konsorsiyumu'nun ilgili hissedarı tarafından Yetkili Makam'a yapılacak bir ön Bildirim'e tabi olacaktır.

7.4. Fizibilite Aşaması Şartları Tamamlanma Tarihi'nden itibaren geçerli olmak üzere, Proje Şirketi ve/veya Japon Konsorsiyumu ve/veya EÜAŞ ve/veya EÜAŞ Konsorsiyumu'nun bir üyesi, Proje Şirketi'ndeki doğrudan ya da dolaylı hissedarlığının bir üçüncü tarafa ("**Önerilen Devralan**") devrini teklif ederse, bu durumda bu hissedar Önerilen Devralan'a teklif edilen devire veya Önerilen Devralan'ın iştirak etmesine ilişkin olarak ETKB'ye danışacaktır. 7. Maddenin 3. Fıkrasında anılan Önerilen Devralan'ın iştirak etmesi ve/veya Önerilen Devralan'a devir, Bildirim'in tebellüğ tarihinden itibaren 45 gün içinde ETKB tarafından bu iştirak etme ve/veya devir Milli Menfaat'in korunması amacıyla reddedilirse, gerçekleştirilmeyecektir; şu şartlarla ki, (i) ETKB tarafından (yalnızca bilgi amaçlı olarak ve Devlet sırrının sonucu olan kısıtlamalara tabi olacak şekilde) red gerekçeleri iletilecek; ve (ii) ESA süresinin bitiminden sonra (a) ETKB tarafından red gerekçeleri iletilecek; ve (b) 27. Madde uyarınca ETKB'nin Önerilen Devralan'a devri makul bir sebep olmaksızın reddettiği tespit edilirse, bu halde ilgili hissedarın Önerilen Devralan'a payını devretmesine izin verilecektir ve söz konusu Önerilen Devralan, devri 27. Madde gereğince yapılacak yukarıda belirtilen tespiti takiben 90 günlük süre içinde tamamlayamaz ise, o halde, EÜAŞ ve/veya EÜAŞ Konsorsiyumu ilgili hissedarlığı EÜAŞ ve/veya EÜAŞ Konsorsiyumu ve ilgili hissedarın müzakere ettiği adil fiyat (ve bu adil fiyat altı (6) ay içinde kararlaştırılamaz ise, adil fiyat 27. Madde uyarınca belirlenecektir) üzerinden satın almakla yükümlü olacaktır. Proje Şirketi'nin hissedarlar sözleşmesinde, bu nitelikte iştirak ve/veya devre ilişkin ayrıntılı hükümlere de yer verilecektir.

7.5. Hükümetlerarası Anlaşma'ya uygun olarak, Taraflar her bir ilgili Ünite'nin ESA süresinin dolmasına kadar, EÜAŞ'ın, hissedarlar sözleşmesinde düzenleneceği üzere, Japon Konsorsiyumu'na nazaran daha düşük iç karlılık oranlarına tabi olacağını kabul etmişlerdir.

7.6. İşbu Anlaşma kapsamında, EÜAŞ ve/veya EÜAŞ Konsorsiyumu, 18 Haziran 1984 tarihli ve 18435 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 8 Haziran 1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye, 27 Kasım 1994 tarihli ve 22124 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4046 sayılı ve 24 Kasım 1994 tarihli Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'a, 19 Aralık 2010 tarihli ve 27790 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3 Aralık 2010 tarihli ve 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'na, 17 Mart 1984 tarihli ve 18344 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 29 Şubat 1984 tarihli ve 2983 sayılı Tassarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanun'a tabi olmayacaktır.

7.7. İşbu Anlaşma kapsamında, yatırımlar ve yatırım kararları, yeni iştiraklerin kurulması, hisselerin edinilmesi ve devri ya da herhangi bir Kişi ile ticari sözleşme ilişkisi içine girilmesi de dahil olmak üzere, EÜAŞ ve/veya EÜAŞ Konsorsiyumu tarafından yapılan herhangi bir işlem Türkiye Cumhuriyeti'nin özel hukuk hükümlerine tabi olacak ve Türk Mevzuatı uyarınca özel hukuk işlemleri olarak kabul edilecektir .

7.8. İşbu Anlaşma kapsamında, Proje Takvimi'nde gösterilmiş zaman kısıtlamaları içinde ve bunlara uygun olarak EÜAŞ ve/veya EÜAŞ Konsorsiyumu tarafından yapılacak işleri ve süreçleri yürütmek ve zaman kaybını ve ekonomik kayıpları önlemek için, 22 Ocak 2002 tarihli ve 24648 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış 4 Ocak 2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 22 Ocak 2002 tarihli ve 24648 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış 5 Ocak 2002 tarihli 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, EÜAŞ Mal ve Hizmet Alımları Hakkında Yönetmelik ve tüm diğer ilgili alt düzenlemeler Proje Şirketi, EÜAŞ ve/veya EÜAŞ Konsorsiyumu'na uygulanmayacaktır.

7.9. Proje ile ilgili Proje Şirketi'nce yürütülecek tüm yatırımlar, uygulanabildiği ölçüde, 12 Şubat 1992 tarihinde imzalanan Türkiye Cumhuriyeti ile Japonya Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma'ya tabi olacaktır.

MADDE 8
PROJE'NİN KAPSAMI

8.1. Proje'nin kapsamı (i) Fizibilite Çalışması ve Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu'nun üstlenilmesi; ve (ii) (işbu Anlaşma'da belirtilen şekilde) tasarım, mühendislik, tedarik, inşaat, işletme, bakım, onarım, yenileme (yaşam döngüsü açısından), konvansiyonel atık, Kullanılmış Yakıt ve Radyoaktif Atık yönetimi ve NGS'nin ve Proje Sahası'ndaki ilgili Tesisler'in İşletmeden Çıkarılması ve işbu Anlaşma'da belirtildiği şekilde diğer faaliyetlerin icraasıdır. Ek olarak, (işbu Anlaşma'da belirtilen şekilde) Proje yerli tedarik, insan kaynakları gelişimi, teknoloji transferi ve NTEM ve NYİF'nin uygulanmasına ilişkin işbirliğinin geliştirilmesini kapsayacaktır.

8.2. Üçüncü tarafların haklarına halel gelmeksizin, Türkiye Cumhuriyeti üçüncü nükleer güç santralini Türkiye Cumhuriyeti'nde gerçekleştirmeye karar verdiğinde, uygun görüldüğü takdirde, Hükümetlerarası Anlaşma, İşbirliği Zaptı ve bu Anlaşma'nın tadil edilmesine bağlı olarak, Taraflar'ın, Türkiye Cumhuriyeti'nde kurulacak olan üçüncü nükleer güç santralinin Proje kapsamının bir parçası olabileceği hususunda anlaşabileceği kabul edilmiştir.

MADDE 9
TARAFLAR ARASINDA İŞBİRLİĞİ ALANLARI

9.1. Taraflar, sayılanlar dahil fakat bunlarla sınırlı olmaksızın, aşağıdaki alanlarda (işbu Anlaşma'da belirtilen şekilde) işbirliği yapacaklardır;

(i) Nükleer güvenlik kültürü, nükleer güç endüstrisi ve nükleer güç santrallerinin geliştirilmesi;

(ii) Nükleer tesislerin ve faaliyetlerin lisanlanması ve denetimi alanında bilgi ve deneyimin paylaşımı;

(iii) Yakıt çevrimi ve Radyoaktif Atık yönetimi alanında bilgi ve deneyimin paylaşımı;

(iv) Tasarım, inşaat, işletmeye alma, bakım, onarım, yaşam döngüsü yenilemesi ve nükleer güç santrallerinin İşletmeden Çıkarılması, nükleere ilişkin ekipmanların üretimi ve bakımı dahil olmak ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere, nükleer enerji endüstrisi alanında teknolojilerin geliştirilmesi;

(v) Nükleer güç santrallerinin güvenli ve emniyetli şekilde işletilmesi;

(vi) Proje'nin uygulanması için insan kaynaklarının geliştirilmesi;

(vii) Proje'nin uygulanması için personelin eğitimi ve eğitimlerin tekrarlanması için NTEM'in kurulması;

(viii) Eğitim ve nükleerle ilgili kapasitelerinin artırılması yoluyla ilgili Türk Kuruluşları'na teknik yardım sağlanması;

(ix) Çalıştaylar, toplantılar, seminerler ve konferansların organizasyonu.

MADDE 10
VERİLEN HAKLAR

10.1. Geçerlilik Tarihi'ni müteakiben ve Türk Mevzuatı'na göre Proje Şirketi tarafından Proje'ye ilişkin ilgili başvuruların ve şartların tamamlanmasına tabi olarak, Fizibilite Çalışması'nın tamamlanması ve Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu'nun sonuçlandırılması da dahil Proje'nin etkili ve uygun şekilde uygulanabilmesi ve yürütülebilmesi için kullanılmak üzere, Proje Şirketi tarafından yapılacak sondaj, araştırma ve çalışmalar da dahil olmak üzere saha aktiviteleri için Proje Sahası'na girişi ve Proje Sahası'nın kullanımı amacıyla ilgili Devlet Makamları, Proje Şirketi'ne bila bedel münhasır bir hak sağlayacaktır.

10.2. 12. Maddenin 2. Fıkrası'nda belirtilen Fizibilite Aşaması Şartları'nın yerine getirilmesine tabi olarak, Proje amaçları için, ve işbu Anlaşma'nın diğer hükümleriyle Proje Şirketi'ne tanınan diğer hak ve yetkilere halel gelmeksizin, Hükümet ve ilgili Devlet Makamları (Türk Mevzuatı'nın ilgili hükümlerine tabi olarak ve ilgili olduğu yerde Türk Mevzuatı uyarınca uygun başvuru ve şartların Proje Şirketi tarafından tamamlamasına tabi olarak) işbu Anlaşma uyarınca Proje Şirketi'ne aşağıdakileri tahsis eder:

(i) Proje'nin uygulanması ve yürütülmesine, tüm Proje Faaliyetleri'nin yürütülmesine ve Proje Sözleşmeleri'nde Devlet Makamları tarafından Proje Şirketi'ne sağlanan diğer tüm hakları elinde bulundurmaya ilişkin münhasır hak;

(ii) Türk Mevzuatı uyarınca gerekli Onaylar'ın alınmasını müteakip, Proje'nin etkili ve muntazam uygulanması ve yürütülmesi için İşletmeden Çıkarma tamamlanana kadar Proje Şirketi tarafından bila bedel kullanılmak üzere münhasır Arazi Hakları. Proje Sahası'nın teslimine uygulanacak olan esaslar Taraflar'ca Uygulama Anlaşması'nda kararlaştırılacaktır. Şüpheye mahal vermemek adına: noter ve tapu masrafları ve ilgili vergiler Proje Şirketi tarafından ödenecek ve fakat Proje Şirketi, Arazi Hakları veya Proje Sahası'nın işgali veya kullanımı ile ilgili olarak, herhangi bir Orman Bedeli ödemesi de dahil fakat bununla sınırlı olmamak üzere, başkaca herhangi bir harç, bedel, masraf veya gideri ödemekle yükümlü olmayacaktır;

(iii) Proje Sahası üzerindeki Tesisler'i inşa etme, bunlara sahip olma, bunları kullanma, elinde bulundurma ve kontrol etmeye ilişkin münhasır hak;

(iv) Proje kapsamında NGS vasıtasıyla üretilen elektriğin mülkiyet hakkı; ve

(v) Proje kapsamında Onaylar'ı elinde tutma hakkı.

10.3.

(i) Türk Mevzuatı uyarınca, izin verilen ölçüde, Hükümet, Proje Şirketi namına ya da Proje Şirketi'nin izniyle Proje Sahası'na girmek isteyen çalışanlar, taşeronlar, görevliler veya temsilciler için Proje Sahası'na erişim sağlayacaktır. Proje Şirketi bu alana erişim isteyen ve Türk vatandaşı olmayan kişilerin kimlik bilgilerini içeren listeyi sahaya ilişkin talep edilen erişim gününden otuz (30) gün önce ETKB'ye iletecektir. ETKB'nin otuz (30) günlük süre içerisinde bu

talebe cevap vermemesi durumunda, ETKB ilgili kişilerin erişimini onaylamış sayılacaktır. Şüpheye mahal vermemek adına, bu kısıtlamalar, denetleme amacıyla erişimi gerekli olan ETKB, TAEK veya Türkiye Cumhuriyeti'nin üyesi olduğu UAEA gibi belli ilgili uluslararası kuruluşların çalışanlarına uygulanmayacaktır.

(ii) ETKB, Milli Menfaatler sebebiyle belirli Kişiler'in bu alana girmesini reddetme hakkını saklı tutar.

(iii) Herhangi bir acil durum halinde, Proje Şirketi, işbu Anlaşma'nın 10. Maddesinin 3. Fıkrasının (i) Bendinde belirtilen otuz (30) günlük süreyi dikkate almadan, TAEK ve Saha'ya erişimi kontrol eden Devlet Makamı'na önceden yazılı Bildirim'de bulunarak Proje Sahası'na erişimi sağlayabilir; şu şartla Proje Şirketi acil durumu oluşturan koşullara ilişkin yazılı bir raporu ETKB, TAEK ve yukarıda anılan ilgili Devlet Makamı'na mümkün olan en kısa sürede ve olaydan 5 gün sonrayı geçmeyecek şekilde sunacaktır.

MADDE 11
HÜKÜMET'İN TAAHHÜT VE ONAYLARI

11.1. Her bir Fizibilite Aşaması Şartının yerine getirildiğinin hem ETKB hem de Proje Şirketi tarafından yazılı olarak teyit edilmiş olmasına tabi olmak üzere, Hükümet, Türk Mevzuatı'na uygun olarak (fakat 3. Maddenin 2. Fıkrası hükümlerine halel getirmeksizin), Proje'nin zamanında uygulanması için, ilgili Devlet Makamları'nın işbu Anlaşma ve Proje Sözleşmeleri'ndeki yükümlülüklerini yerine getirmesini sağlayacaktır.

11.2. Türk Mevzuatı'nda gelecekte konulabilecek şartlar hariç olmak üzere, Hükümet:

(i) EÜAŞ'ı, işbu Anlaşma'nın 7. Maddesinin 6. Fıkrasına uygun olarak yükümlülüklerini yerine getirmesi amacıyla EÜAŞ Konsorsiyumu'nu kurması için yetkili kılacaktır;

(ii) Herhangi bir Proje Sözleşmesi'nde açıkça belirtilebilecek olanlar haricinde, Proje Şirketi'ne, işbu Anlaşma'dan doğan herhangi bir hak, menfaat veya yararı azaltmayacak, şarta bağlı kılmayacak veya sınırlandırmayacaktır; ve

(iii) Proje'ye ilişkin olarak, Proje Şirketi'nin, Sponsorlar'ın veya Proje'nin menfaatlerine zarar verecek herhangi bir Kamulaştırma faaliyetinde bulunmayacaktır.

11.3. Proje Şirketi, gerek herhangi bir Tehlikeli Madde gerekse kültürel, arkeolojik veya tarihsel kalıntı veya yapı olsun, Proje Sahası'nda önceden var olan herhangi bir koşuldan sorumlu olmayacaktır. Önceden mevcut koşulların Fizibilite Çalışması veya Proje işlerinin yapımı sırasında ortaya çıktığı ölçüde, Proje Şirketi, ilgili Devlet Makamları'nı durumdan haberdar etmekle ve ilgili Devlet Makamı tarafından bu kalıntı veya yapı işlem görene ya da çıkarılana kadar bu kültürel, arkeolojik veya tarihi kalıntı veya yapıları korumakla yükümlü olacak ve İlgili Devlet Makamları Tehlikeli Madde'nin veya bu kalıntı veya yapıların işlem görmesinden veya kaldırılmasından sorumlu olacaktır; şöyleki, gerekli olması halinde ve gerekli olduğu ölçüde, Proje Takvimi ve Tarife Taraflar'ca mutabık kalınabilecek şekilde tadil edilecek ya da (anlaşma olmaması halinde) işbu Anlaşma herhangi bir Taraf'ça sona

erdirilebilecektir. İlgili sona erdirmeye ve sonuçlarına ilişkin olarak, halin icabına göre 25. Maddenin 2. Fıkrası, 25. Maddenin 3. Fıkrası veya 25. Maddenin 11. Fıkrası uygulanacaktır.

11.4. (İşbu Anlaşma'da belirtildiği şekilde) Hükümet:

(i) Proje Sahası dahilindeki araziyi Kamulaştıracak ve özel mülkiyete veya Proje Sahası ile ilgili olarak gerekli olabilecek diğer haklara konu olan Arazi Hakları'nı Maliyet yaratmaksızın Proje Şirketi'ne (bila bedel) devredecektir; ve

(ii) Arazi Hakları üzerinde herhangi bir üçüncü tarafmenfaati nedeniyle Proje Şirketi'nin maruz kaldığı herhangi bir sorumluluk için Proje Şirketi'ni tazmin edecektir.

11.5. Fizibilite Aşaması Koşullarının Sağlandığı Tarihten sonra ve her bir Ünitenin ESA'sı ayrı ayrı sona erene kadar oluşan ve Tarife'nin hesaplanmasında kullanılan varsayımların değişmesine neden olan Türk Mevzuatı'ndaki herhangi bir değişiklik veya yeni Türk Mevzuatı'nın yürürlüğe girmesi (**"Ekonomik Dengede Değişiklik"**), Tarife'ye bir azalış veya bir artış olarak yansıtılacaktır. Şüpheye mahal vermemek adına, Türk Mevzuatı'ndaki değişiklik sonucunda Tarife'deki azalış veya artış geriye dönük olmayacaktır ve sadece Türk Mevzuatı'ndaki değişiklik yürürlüğe girdikten sonra uygulanacaktır ve periyodik düzeltmelere tabi olan, diğerlerinin yanısıra, Vergiler'deki, resimlerdeki ve/veya ücretlerdeki, herhangi bir değişiklik (bunlar aşağıda belirtilen toplam eşik değerini geçmedikçe ve geçene kadar) Ekonomik Dengede Değişiklik olarak kabul edilmeyecektir.

Uygulama Anlaşması'nda belirtilecek bir tutarın aşımında kümülatif etkisi olmayan, herhangi bir yıl içinde gerçekleşen toplam değişiklikler Ekonomik Dengede Değişiklik oluşturmayacaktır.

11.6. Hükümet, Proje Şirketi'nin Türk Mevzuatı'na göre alması gereken Onaylar'ın verilmesini Türk Mevzuatı'na tabi ve uygun şekilde kolaylaştıracaktır.

11.7. Her bir Fizibilite Aşaması Şartının yerine getirildiğinin hem ETKB hem de Proje Şirketi tarafından yazılı olarak teyit edilmiş olmasına tabi olmak üzere, ve Türk Mevzuatı'na göre TEİAŞ masrafları kendisine ait olmak üzere NGS'nin şalt sahasına bağlanacak olan iletim hatlarının ve ilgili tüm tesislerin yapımı ve bakımından ve genel Proje Takvimi'ne uygun olarak tamamlamanın sağlanabilmesi adına, ilgili sahaların Kamulaştırma'sından ve/veya arazi kullanım haklarının edinilmesinden sorumlu olacaktır. Proje Sahası'nda bulunan iletim hatları (direk yerleri ve irtifaklar) ve NGS'nin şalt sahasına gelecekte bağlanacak olan donanımsız hat fiderleri için arazi ve/veya arazi kullanım hakları TEİAŞ'a bedelsiz olarak devredilecek ya da tahsis edilecek ve tapu kayıt harcı gibi ilgili işlem bedellerinden TEİAŞ sorumlu olacaktır. TEİAŞ bu iletim hatları ve hat fiderlerinin bakım ve onarımından sorumlu olacaktır.

11.8. Hükümet, Proje için gerekli altyapının gelişimini, tedarikini ve bakımını Proje Sahası'nın dışından Proje Şirketi'nin kullanımı amacıyla bila bedel (Uygulama Anlaşması'nda belirtileceği şekilde) Türk Mevzuatı'na uygun şekilde sağlayacaktır.

11.9. NGS'nin her bir Ünitesi, ilgili Ünite'nin ESA'sının yürürlükte olduğu süre boyunca, (i) Proje Şirketi'nin (a) Türk Mevzuatı'na uygun olarak imzalanacak Proje Sözleşmeleri uyarınca yan hizmetler, (b) dengeleme ve uzlaştırma piyasası ve (c) 14. Maddenin 3. Fıkrasında ve 14. Maddenin 4. Fıkrasında tanımlanan durumlar haricinde, Türk elektrik piyasasında ticari operasyonlar ile iştigal etmemesi ve (ii) NGS'nin teknik kısıtlamaları (Proje Sözleşmeleri'nde

mutabık kalınacaktır) ile uyumlu olacak şekilde Türk dengeleme ve uzlaştırma piyasasına katılması ve (14. Maddenin 3. Fıkrası hükümlerine halel getirmeksizin) 14. Maddenin 3. Fıkrasına ilişkin olarak taahhüt edilen elektriği aşan miktar için teklif edilen fiyatın, yük atma için sistem işletmecisine verilen en düşük teklife (TL/MWh) eşit olması şartıyla, sadece nükleer olmayan tüm santrallerin yük atma ve kapama emrine tabi olmasının ardından, iletim sistemi işletmecisi tarafından verilen yük atma veya kapama emrine tabii olacak biçimde, öncelik sıralamasındaki son güç santrali olacaktır. Ancak, acil durumda, Proje Şirketi, NGS'nin teknik kısıtlamalarına ve Türk elektrik şebekesi düzenlemelerine tabi olarak, iletim sistemi işletmecisi tarafından Proje Sözleşmeleri'ne uygun olarak verilen acil durum talimatları ile uyumlu hareket edecektir.

11.10. İlgili Ünite'nin ESA süresi boyunca NGS'nin her bir Ünitesi'nin emre amade üretim miktarı, Proje Şirketi'nin kontrolü dışında gelişen ve ilgili Devlet Makamı'nın ilgili Proje Sözleşmeleri veya işbu Anlaşma uyarınca yükümlüklerini ihmali veya ifa etmemesinden kaynaklanan (Proje Şirketi'nin kendi yükümlüklerini ifa etmemesi sonucu ortaya çıkacak olanlar haricinde) dış faktörlerden dolayı kıstlanır ise; Proje Şirketi, uğradığı Kayıp veya Zarar'ı ispatlamak şartı ile, bu Kayıp veya Zarar için ilgili Devlet Makamı tarafından ilgili Proje Sözleşmeleri veya işbu Anlaşma'ya uygun olarak tazmin edilecektir.

11.11. EÜAŞ, Japon Konsorsiyumu'nun haklarını, çalışmalarını ve raporlarını Proje Şirketi'ne devretmesine bağlı olarak, EÜAŞ adına yürütülmüş ve toplanmış tüm çalışmaları, raporları ve verileri ve bunlara ilişkin tüm kullanım haklarını (fakat fikri mülkiyet haklarına ilişkin olarak yalnızca lisans) Proje Şirketi'nin bu çalışmaları, raporları ve verileri TAEK'e başvuru sürecinde ve diğer düzenlemeye ilişkin başvuruları ve Proje Faaliyetleri'ni desteklemek adına kullanabilmesi için Proje Şirketi'ne devredecektir. EÜAŞ'a Proje Sahası için TAEK'ten saha lisansı verilirse, EÜAŞ bu saha lisansı ile ilgili haklarından Proje Şirketi lehine feragat edecektir ve Proje Şirketi Türk Mevzuatı'na uygun ve tabi olarak saha lisansının yenilenmesi için TAEK'e başvuracaktır.

11.12. Hükümet aşağıda sayılan anlaşmalardaki yükümlülüklerine uyacaktır:

(i) (Hükümetlerarası Anlaşma'da ve İşbirliği Zaptı'nda atıf yapılmış olan) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti arasında Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlarla Kullanımına Dair İşbirliği Anlaşması;

(ii) Güvence Denetimi Anlaşması; ve

(iii) 1970 tarihli Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması.

MADDE 12
PROJE ŞİRKETİ'NİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

12.1. Proje Şirketi aşağıda belirtilen yükümlülükleri yerine getirecektir:

(i) Fizibilite Çalışması ve Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu'nun tamamlanması adına gerekli hedeflere ulaşılması için bir zaman çizelgesinin İşbirliği Zaptı'nın hem Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti hem Japonya Hükümeti için geçerli olduğu günden itibaren iki (2) ay içinde ETKB'ye sunulması;

(ii) zaman çizelgesinde belirtilmiş olan hedeflere ilişkin üçer aylık ilerleme raporlarının ETKB'ye sunulması da dahil, Fizibilite Çalışması'nın yapılması; ve

(iii) zaman çizelgesinde belirtilmiş olan hedeflere ilişkin üçer aylık ilerleme raporlarının ETKB'ye sunulması da dahil, Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu'nun hazırlanması.

12.2. Hem ETKB hem de Proje Şirketi tarafından Fizibilite Aşaması Şartları'nın her birinin (aşağıda tanımlandığı şekilde) yerine getirildiğinin yazılı olarak teyit edilmiş olmasına tabi olarak, Proje Şirketi aşağıdaki yükümlülükler de dahil fakat bunlarla sınırlı olmamak üzere işbu Anlaşma'daki (yukarıda 12. Maddenin 1. Fıkrasında belirtilenler hariç) yükümlülüklerini, işbu Anlaşma'da daha sonra yapılacak tadillerde ayrıntılı olarak düzenlendikleri ölçüde ifa edecektir:

(i) Proje Faaliyetleri'nin yürütülmesi adına gerekli olan ve Proje'ye ilişkin tüm Onaylar için başvuru yapılması, bunların alınması ve korunması;

(ii) İşbu Anlaşma'da belirtildiği ölçüde, Türk sivil nükleer programının kamusal kabulünün desteklenmesi adına çaba sarfetmek;

(iii) Üniteler'in mühendisliği, tedariği, inşası ve işletmeye başlaması amacı ile gerekli olan finansmanın temin edilmesi için Makul Gayret'i göstermek;

(iv) işbu Anlaşma 19. Maddede ayrıca belirtildiği şekilde, NGS'nin ve ilgili tesislerin uygulanabilir olan Türk Mevzuatı'na, Basiretli Sanayi Uygulaması'na ve çevre, sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik konusunda uluslararası kabul görmüş standartlara uygun olarak, planlanması, mühendisliği, tedariki, inşaası, işletmesi, bakımı ve onarımı;

(v) Tedarikçilerin, Proje'nin takvimini ve ticari ihtiyaçlarını karşılayabildikleri ölçüde, Proje'de kullanılacak olan malzeme, ekipman ve hizmetler için nitelikli tedarikçilerden teklif alma yoluyla yerli Türk sanayisinin geliştirilmesi ve Proje'nin tedarik zinciri unsurlarının yerlileştirilmesi;

(vi) NGS'nin tasarımından İşletmeden Çıkarma'ya kadar Proje'nin uygulanması için, Yerli Tedarik Planı ile uyumlu olarak uygun nitelikteki Türk uzmanların işe alınmaları;

(vii) işbu Anlaşma'da belirtildiği ölçüde, Türk vatandaşlarının Tesisler'de çalışmak için eğitilmesi (tesiste tam kapsamlı simülatörün sağlanması da dahil) ve insan kaynakları gelişimi için diğer fırsatların değerlendirilmesi;

(viii) ESA (uygulanabildiği ölçüde) ve işbu Anlaşma hükümlerine uygun olarak Üniteler'de üretilen elektriğin satışı;

(ix) işbu Anlaşma'nın 21. Maddesi'ne uygun olarak, Kullanılmış Yakıt ve Radyoaktif Atık yönetimi;

(x) işbu Anlaşma'nın 22. Maddesi'ne uygun olarak, NGS'nin ve ilgili Tesislerin İşletmeden Çıkarılması;

(xi) işbu Anlaşma ve Uygulama Anlaşmaları'nda belirtildiği ölçüde ve Hükümetlerarası Anlaşma'ya ve İşbirliği Zaptı'na uygun olarak aşağıdakilerin geliştirilmesi hususunda Japonya Hükümeti ile işbirliği yapmada Makul Gayret'i göstermek:

(1) Yerli Tedarik Planı;

(2) İnsan Kaynakları Geliştirme Planı;

(3) Sosyal Sorumluluk, Kamuoyu Kabulü ve Kamuoyu Farkındalığı Planı;

(4) Teknoloji Transferi Planı;

(5) Nükleer Teknoloji ve Eğitim Merkezi; ve

(6) Nükleer Yakıt İmalat Fabrikası.

(xii) (Proje Şirketi'nin Nükleer Yakıt'ı ithal etmek, edinmek, taşımak, depolamak ve kullanmak için Türk Mevzuatı ve uygulanabilir diğer tüm Kanunlar ve düzenlemeler uyarınca gerekli tüm Onaylar, izinler, rızalar ve lisansları ilgili tüm zamanlarda elinde tutması şartıyla) NGS için Nükleer Yakıt satın alınması ve tedariki için uzun süreli anlaşmalar yapmak;

(xiii) Proje Şirketi, NGS'yi makul ve basiretli bir işletmeci olarak ve Türk Mevzuatı ile uluslararası en iyi uygulama standartlarına uygun şekilde işletecektir;

(xiv) Proje Şirketi, Proje'nin zamanında uygulanabilmesi için, işbu Anlaşma ve Proje Sözleşmeleri tahtındaki yükümlülüklerini yerine getirecektir, ve

(xv) NGS'nin her bir Ünitesi'nin emre amade üretiminin kısıtlanması sonucunda herhangi bir Devlet Makamı'nın, ilgili Devlet Makamları'nın kontrolü dışında olan ve ilgili Proje Sözleşmeleri veya işbu Anlaşma'daki yükümlülüklerin Proje Şirketi tarafından ihmal edilmesi veya ifa edilmemesine atfedilebilecek dış sebeplerle (herhangi bir Devlet Makamı'nın herhangi bir yükümlülüğünü yerine getirmemesinin sonucu olanlar haricinde) ilgili Ünite'ye uygulanabilir olan ESA süresi boyunca Kayıp veya Zarar'a uğraması durumunda, ilgili Devlet Makamı, uğradığı Kayıp veya Zarar'ı ispatlaması şartıyla, söz konusu Kayıp veya Zarar için Proje Şirketi tarafından işbu Anlaşma'nın 14. Maddesinin 4. Fıkrası ve ilgili Proje Sözleşmeleri veya işbu Anlaşma uyarınca tazmin edilecektir.

İşbu 12. Maddenin amaçları doğrultusunda "**Fizibilite Aşaması Şartları**" şunlardır:

(a) ETKB, Proje Şirketi ve Japon Konsorsiyumu ve EÜAŞ veya EÜAŞ Konsorsiyumu'nun her bir üyesi tarafından, Fizibilite Çalışması'nın Proje'nin Proje Sahası'nda kendisi için tatmin edici şekil ve sürede devam ettirilebilir olduğunu gösterdiğinin yazılı olarak teyidi;

(b) ETKB ve Proje Şirketi'nin her biri tarafından, Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu'nun kendisi için her bakımdan tatmin edici olduğunun diğer Taraf'a yazılı olarak teyidi;

(c) hem ETKB hem de Proje Şirketi için tatmin edici olduğu her bir Taraf'ça yazılı olarak teyit edilmiş şekilde Fizibilite Çalışması ve Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu sonuçlarının yansıtılması için, işbu Anlaşma'nın 30. Maddesinin 2. Fıkrası uyarınca (gerekmesi halinde) işbu Anlaşma'nın tadili;

(d) TETAŞ ve Proje Şirketi arasındaki Elektrik Satın Alma Anlaşması'na ve EÜAŞ Riskten Koruma Anlaşması'na uygulanacak mutabık kalınan hüküm ve şartların ve Proje için mühendislik, tedarik ve inşaat sözleşme(ler)sinin ön protokolünün ve diğer Proje Sözleşmeleri'ne uygulanacak temel ilkelerin taraflarca kabulünün Proje Şirketi tarafından ETKB'ye yazılı olarak teyidi ve bunların paraflanması;

(e) Proje Şirketi'ni ve ETKB'yi tatmin edecek koşullarda Proje için borç finansmanı ile ilgili olarak finansal kuruluşlar ve kredi verenlerden borç finansmanının mevcudiyeti hususunda tatmin edici güvencelerin Proje Şirketi tarafından temini;

(f) Uygulama Anlaşması'nın tamamlanması ve üzerinde anlaşılması; ve

(g) Türkiye Cumhuriyeti tarafından Paris Sözleşmesi'nin 2004 tadilinin onaylanması ve Nükleer Sorumluluk Kanunu ve nükleer enerji ve radyasyon kanununun tamamlanması ve yürürlüğe girmesi.

MADDE 13
FİNANSMAN MEKANİZMASI

13.1. Proje Şirketi, aşağıda belirtilenlere tabi olarak, Proje için proje finansmanını sağlamakla yükümlüdür. Fizibilite Aşaması Şartları Tamamlanma Tarihi'nden itibaren geçerli olmak üzere, Proje Şirketi JBIC, NEXI ve ticari bankalar da dahil muhtemel kredi verenlerden Proje'ye ilişkin proje finansmanı tekliflerini almak için Makul Gayret'i gösterecektir. Proje üzerinde esaslı etkisi olan Proje Sözleşmeleri'ne taraf olan ilgili Devlet Makamları, işbu Anlaşma uyarınca öngörüldüğü şekilde Proje Şirketi ve kredi verenler arasında yapılacak teminat düzenlemelerinin varlığını kabul edeceklerdir. Bu amaçla, Proje Şirketi ilgili Devlet Makamları'nın taraf olduğu her bir Proje Sözleşmesi'nin bir kopyasını ETKB'ye sunacaktır. Hükümet, Proje'nin finansmanının kolaylaştırılması için Proje Şirketi'ne makul desteği sağlayacaktır. Proje'nin Maliyetleri, borç, özkaynak katkısı, sermaye katkısı ve/veya Proje Şirketi'nin iç kaynaklarından temin edilecek nakit akışının bir araya getirilmesi vasıtasıyla finanse edilecektir. İşbu Anlaşma'nın diğer herhangi bir hükmüne bakılmaksızın, Hükümet, Proje'nin uzun vadeli proje finansmanına ilişkin herhangi bir hazine veya devlet garantisi vermekle yükümlü olmayacaktır.

13.2. Proje Şirketi, işbu Anlaşma ve herhangi bir Proje Sözleşmesi altındaki haklarına ilişkin olarak, Türk Mevzuatı uyarınca izin verildiği ölçüde kredi verenler lehine teminat düzenlemeleri oluşturmaya yetkili olacaktır; ancak şu koşulla ki, lehine teminat kurulması önerilen kişi ya da teminat altına alınmış taraf ya da diğer taraf, "Men Edilmiş Kuruluş" kapsamındaki kişilerce kurulmuş, bu kişilerden oluşturulmuş ya da bu kişilerce kontrol edilmekte ise ilgili teminatı reddetmesi için, anılan teminat düzenlemelerinden kaynaklanan bu teminat hakkının hüküm ifade etmesinden otuz (30) gün önce Hükümet'e Bildirim'de bulunulacaktır. İşbu 13. Maddenin 2. Fıkrası bağlamında "**Men Edilmiş Kuruluş**", Milli Menfaat kaygıları yaratan herhangi bir Kuruluş anlamına gelir, ancak Türkiye Cumhuriyeti'nde faaliyette olan bir şubesi, temsilciliği veya iştiraki bulunan hiçbir finansal kurum Men Edilmiş Kuruluş olarak kabul edilmeyecektir. Hükümet, anılan bu 30 günlük süre içinde ret Bildirimi'ni yazılı olarak göndermezse, bu teminat düzenlemelerini onaylamış ve kabul etmiş sayılacaktır. Hükümet'in yukarıda sözü edilen teminat düzenlemelerinin yapılmasını kabulüne diğerlerinin yanında aşağıdakiler de dahil olabilecektir:

(i) ETKB ve/veya 13. Maddenin 1. Fıkrasında atıf yapılan Devlet Makamları tarafından lehine teminat düzenlemesi yapılacak kişiye, Proje Şirketi'nin herhangi bir temerrüdünün ve ETKB ve/veya herhangi bir Devlet Makamı'nın buna ilişkin işlem yapma niyetinin önceden Bildirilmesi gerekliliği; ve

(ii) Bu teminat düzenlemeleri uyarınca, işbu Anlaşma ve diğer Proje Sözleşmeleri uyarınca herhangi bir temerrüt halinin düzeltilmesi veya giderilmesi haklarının varlığının ve bu hakların muhtemel kullanımının kabul edilmesi.

13.3. Taraflar, Hükümetlerarası Anlaşma'nın, Proje Maliyeti'nin (i) yüzde yetmişinin (%70) proje finansmanı kapsamında borç ve (ii) yüzde otuzunun (%30) Proje Şirketi'nce sağlanacak özkaynak katkısı birleşimi ile fonlanmasını hedeflediğini kabul etmektedirler.

13.4. Fizibilite Aşaması Şartları'nın yerine getirilmesinden önce, Proje'nin hem Proje Şirketi hem de ETKB tarafından kabul edilebilir koşul ve şartlarda uygulanması için gerekli finansmanın sağlanmasının mümkün olmadığının belirlenmesi halinde, Proje Şirketi veya ETKB finansmanın sağlanamamasına ilişkin Bildirimi diğer tarafa verecektir. Hem Proje Şirketi'nin hem de ETKB'nin üst yönetimi, finansman için alternatifleri müzakere etmek ve karşılıklı olarak kabul edilebilir bir finansman seçeneği üzerinde mutabık kalmak amacıyla toplanacaktır ve söz konusu Bildirim'den itibaren üç (3) ay içinde Proje Şirketi ve ETKB'nin bir finansman alternatifi üzerinde mutabık kalamaması halinde, Proje Şirketi veya ETKB herhangi bir tazminat ya da sorumluluk olmaksızın, bu husustaki Bildirim'in tebellüğü tarihinden itibaren geçerli olmak üzere buradaki hak ve yükümlülüklerini sona erdirme hakkını haiz olacaktır.

MADDE 14
ELEKTRİK SATIN ALMA ANLAŞMASI

14.1. Proje Şirketi, NGS'de Proje kapsamında üretilecek elektriğin sahibi olacaktır. Her bir Ünite'nin ticari işletmeye geçişinden itibaren geçerli olmak üzere, Proje Şirketi elektriğini her bir Ünite'nin ESA süresi boyunca ESA'ya uygun olarak satacaktır.

14.2. Taraflar (a) Proje Şirketi ile TETAŞ arasında ESA'nın imzalanması için hedeflenen tarihin Uygulama Anlaşması'nın imza tarihini takip eden bir (1) yıl içerisinde bir tarih olması, (b) ESA'nın Proje Şirketi ve TETAŞ'ı tatmin eder hüküm ve şartlarla yapılandırılması ve (c) bu hüküm ve şartların, aşağıdaki prensipleri içermesi ama bunlarla sınırlı olmaması hususunda mutabıktırlar:

(i) Proje Şirketi NGS tarafından üretilecek elektriğin sahibi olacak ve bu elektriği satacaktır;

(ii) ESA'nın süresi, herbir Ünite için ilgili Ünite ile ilgili olarak ESA'da tanımlanacak ticari işletmeye geçiş tarihinden (işletmeye alma ve testlerin tamamlanmasının ardından) ("**ESA Yürürlülük Tarihi**") itibaren yirmi (20) yıldır;

(iii) Proje Şirketi, her uzlaştırma dönemi için her yıl Proje Şirketi tarafından TETAŞ'a bildirilen (ESA mekanizmasına uygun şekilde miktar ve/veya zamanlama bakımından karşılıklı mutabık kalınan ayarlamaya tabi olarak) ve taahhüt edilen, NGS'den üretilecek sabit miktardaki kWh cinsinden elektiriğin %100'ünü Tarife artı yakıt bedeli üzerinden satacak ve TETAŞ bu elektriği satın

alacaktır (yük atma sebebiyle sistem işletmecisi tarafından talimat verilen veya yöneltilen herhangi bir kısıtlama sonucunda NGS'nin üretimi üzerinde herhangi bir azalma olmaksızın);

(iv) Proje Şirketi, her bir Ünite'nin ticari işletmeye başlama tarihinden en az bir yıl önce, her bir ilgili Ünite'nin tüm ESA süresi boyunca tüm Üniteler için TETAŞ tarafından satın alınacak planlanmış aylık elektrik üretim miktarlarını TETAŞ'a sunacaktır;

(v) Proje Şirketi her yıl Nisan ayında TETAŞ'a bir sonraki yıl için uzlaştırma dönemi elektrik üretim miktarı tablosunu sunacaktır. Proje Şirketi bu tabloların ilkini NGS'nin her bir Ünitesi'nin ticari işletmeye geçiş tarihinden dört (4) ay önce sunacaktır; ve

(vi) ESA uyarınca ödeme dönemi her bir Ünite için ticari işletmeye geçiş tarihinden itibaren başlayacaktır.

14.3. Proje Şirketi, TETAŞ'a taahhüt edilenden daha fazla elektriği sağlayabilirse (her türlü fazla üretim Proje Şirketi tarafından TETAŞ'a ESA'da kararlaştırılacak tarihten önce bildirilecektir):

(i) TETAŞ, taahhüt edilen miktardan fazla olan tüm elektriği, değişken işletme bedeli (Radyoaktif Atık ve Kullanılmış Yakıt yönetimi ile İşletmeden Çıkarma fonlarına katkıları dahil), yakıt bedeli bileşenleri ve Uygulama Anlaşması'nda mutabık kalınacak olan marj toplamından oluşan ESA'da belirlenecek olan fiyattan ön alım hakkına sahip olacaktır.

(ii) Eğer mutabık kalınacak bir süre içerisinde TETAŞ yukarıda paragraf (i)'de belirtilen alım hakkı tercihini kullanmazsa Proje Şirketi ilgili fazla miktarı elektrik piyasalarında satmaya hak kazanacaktır.

(iii) Eğer Proje Şirketi mutabık kalınacak bir süre içerisinde ilgili fazla miktarın bir kısmını ya da tamamını yukarıda (ii) paragrafı doğrultusunda elektrik piyasalarında satamadığını TETAŞ'a bildirirse, Proje Şirketi ilgili fazla miktarı değişken işletme bedeli (Radyoaktif Atık ve Kullanılmış Yakıt Yönetimi ile İşletmeden Çıkarma fonlarına katkıları dahil) ve yakıt bedeli bileşenleri toplamından oluşan ve ESA'da kararlaştırılacak olan fiyattan satacak ve TETAŞ ise satın alacaktır.

(iv) Taahhüt edilenden fazla elektriğin elektrik piyasalarında satımının gerçekleşmesi halinde, Proje Şirketi 14. Maddenin 3. Fıkrası uyarınca TETAŞ'ı bilgilendirmez ise, Proje Şirketi, Proje Şirketi ile TETAŞ tarafından karşılıklı anlaşma ile belirlenecek baz fiyat ile ve değişken işletme bedeli (Radyoaktif Atık ve Kullanılmış Yakıt Yönetimi ile İşletmeden Çıkarma fonlarına katkıları dahil) ve yakıt bedeli arasındaki farkın piyasada satılmış olan taahhüt edilmiş elektriği aşan miktar ile çarpılması suretiyle oluşan toplam tutarı TETAŞ'a ödeyecektir.

14.4. Proje Şirketi, hüküm ve şartları Fizibilite Çalışması süresince kararlaştırılacak EÜAŞ Riskten Koruma Anlaşması'nı (her bir Ünite için ilgili Ünite'nin ESA süresi ile eşit süreli olacak şekilde) imzalayabilir.

Proje Şirketi, diğer bağımsız elektrik üreticileri ile uygun risk koruma düzenlemeleri üzerinde mutabık kalmak için ve/veya Tarife artı sabit cezai şart tutarlarının toplamına eşit (EÜAŞ Riskten Koruma Anlaşması'nda belirlenecek olan) tutarda fiyat şartlarına dayanarak eksik elektriğin tedarik edilmesine yönelik olarak Türkiye elektrik piyasasından elektrik almak için Makul Gayret sarfetmesi ve bu riskten koruma düzenlemelerinin bu zamanda yapılmamış olması şartı ile zaman zaman EÜAŞ Riskten Koruma Anlaşması'na başvurabilir.

14.5. ESA bağlamında Tarife, yatırım bedeli, sabit işletme bedeli, değişken işletme bedeli ve Radyoaktif Atık ve Kullanılmış Yakıt yönetimi ile İşletmeden Çıkarma fonlarına katkılarından oluşacaktır.

14.6. TETAŞ, Tarife'den ayrı olarak "maruz kalınan" ve "doğrudan yansıtılan" bazda tazmin edilmek üzere, Nükleer Yakıt tedariki ile ilgili (lisans ücretleri, maliyetler ve tüm (içeriden ya da dışarıdan, ihtiyari ya da zorunlu) rezervler gibi) doğrudan giderlerinin tümünü yansıtan miktarı Proje Şirketi'ne ödeyecektir. Yakıt bedelinin tevsik edilmesi için, TETAŞ tarafından talep edilebilecek belgeler ilk Ünite'nin ticari işletmeye geçiş tarihinden bir yıl önce TETAŞ'a sağlanacaktır ve düzenli olarak güncellenecektir. Proje Şirketi uzun dönem yakıt temini sözleşmelerini vaktinde TETAŞ'a sunacaktır.

14.7. Proje Şirketi, Radyoaktif Atık ve Kullanılmış Yakıt yönetimi ile İşletmeden Çıkarma fonları için işbu Anlaşma'nın 21. ve 22. Maddeleri doğrultusunda katkı sağlayacaktır.

14.8. Her bir Ünite'nin ESA süresince, TETAŞ ve Proje Şirketi birbirlerinden herhangi bir garanti talep etmeyecektir.

14.9. İşletmeye alma ve test dönemi sırasında üretilen elektiğin satım ve alımına ilişkin hüküm ve şartlar, her bir Ünite'nin ESA'sında belirtilecektir. Bu elektriğin satım ve alımına ilişkin hükümler ve bu elektriğe uygulanacak fiyat aşağıdaki şekilde olacaktır:

(i) TETAŞ, işletmeye alım ve test dönemi süresince üretilen ve taraflarca kararlaştırılacak bir zaman periyodu içerisinde TETAŞ'a bildirilen tüm taahhüt edilen elektriği buna ilişkin anlaşmalarda tanımlanacak olan ve değişken işletme bedeli (Radyoaktif Atık ve Kullanılmış Yakıt yönetimi ile İşletmeden Çıkarma fonlarına katkıları dahil), yakıt bedeli bileşenleri ve Uygulama Anlaşması'nda mutabık kalınacak olan marj toplamından oluşan fiyattan ön alım hakkına sahip olacaktır.

(ii) Eğer, mutabık kalınacak bir süre içerisinde, TETAŞ yukarıdaki paragraf (i)'deki alım tercihini kullanmazsa Proje Şirketi ilgili elektriği elektrik piyasalarında satmaya hak kazanacaktır.

(iii) Eğer, mutabık kalınacak bir süre içerisinde, Proje Şirketi ilgili elektriğin bir kısmını ya da tamamını yukarıdaki paragraf (ii) doğrultusunda elektrik piyasalarında satamadığını TETAŞ'a bildirirse, Proje Şirketi ilgili elektriği buna ilişkin anlaşmada tanımlanacak olan ve değişken işletme bedeli (Radyoaktif Atık ve Kullanılmış Yakıt yönetimi ile İşletmeden Çıkarma fonlarına katkıları dahil) ve yakıt bedeli bileşenleri toplamından oluşan fiyattan satacak ve TETAŞ ise bu fiyattan satın alacaktır.

MADDE 15
VERGİLER

15.1. Proje ile ilgili tarh olunacak uygulanacak tüm vergiler ve resimler, Türk Mevzuatı ile birlikte uygun olduğu ölçüde, 8 Mart 1993 tarihinde imzalanan Türkiye Cumhuriyeti ile Japonya arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması'na tabi olacaktır.

MADDE 16
TEŞVİKLER

16.1. Proje'nin uygulanabilmesi için, Proje, 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (tüm ekleri dahil) hükümleri uyarınca tanımlanan Beşinci (5.) Bölge Teşvikleri uyarınca varolan tüm teşviklerden yararlanacaktır.

16.2. Taraflar, Fizibilite Çalışması dönemi boyunca Türkiye Cumhuriyeti'ndeki teşvik rejimine ilişkin ilgili yasal düzenlemeler çerçevesindeki teşvik uygulamalarındaki değişiklikleri tartışacaklardır. Taraflar karşılıklı olarak ek teşvikler üzerinde mutabık kalırlarsa Tarife bu doğrultuda düşürülecektir.

16.3. Hükümet, ekipman, malzeme vb. imalatını desteklemek amacıyla Türkiye Cumhuriyeti'nde Türk Mevzuatı ile uyumlu olacak şekilde nükleer sanayi bölgesi kuracaktır.

16.4. Hükümet NYİF için, EÜAŞ Konsorsiyum'u veya EÜAŞ iştiraklerine Türk Mevzuatı ile uyumlu olacak şekilde bila bedel saha sağlayabilir.

MADDE 17
SİGORTA

17.1. Aksi aşağıdaki 17. Maddenin 2. Fıkrasında yer almadığı sürece, Proje Şirketi, Proje Faaliyetleri'nin yeri, boyutu ve teknik özellikleri dikkate alınarak Türk Mevzuatı ve uluslararası kabul edilen standartlar ve uluslararası nükleer güç santrali endüstrisinin iş uygulamalarına uygun tutarlarda ve Proje'ye ilişkin riskleri kapsayan sigortaları yaptıracak ve sürdürecek ve (uygun hallerde) Yükleniciler'in sigortaları yaptırmasını ve sürdürmesini sağlayacaktır. Fiziksel bir zarar ve/veya kayıp iddiası halinde Proje Şirketi, ilgili zarar ve/veya kayıpların giderilmesi için fiziksel zarar ve/veya kayıp giderimi hukuki işlemlerine başvuracaktır.

17.2. Proje Şirketi, işletici sıfatıyla, IAEA şartları ve Paris Sözleşmesi (2004 tadili ile tadil edilen hali ve gelecekteki tadilleriyle birlikte) uyarınca, nükleer yakıt taşınmasına ilişkin uygun sigortayı yaptıracak ya da Nükleer Yakıt tedarikçisinin bu sigortayı yaptırmasını sağlayacaktır. İlk Nükleer Yakıt'ın Proje Sahası'na varışından önce (Proje süresi boyunca), Proje Şirketi, her halükarda Türk Mevzuatı'nın ve/veya uygulanabilir uluslararası nükleer anlaşmaların ve düzenlemelerin (Türk Mevzuatı ve/veya uygulanabilir uluslararası nükleer anlaşmalar ve düzenlemeler çeliştiği takdirde kapsamı daha ağır olan sigorta şartları uygulanacaktır) gerektirdiği ve ticari olarak mevcut olduğu ölçüde NGS'ye ilişkin zararlar ile ilgili sigortaları ve üçüncü tarafların Nükleer Zararı ile ilgili nükleer sigortayı yaptıracak ve devamlılıklarını sağlayacaktır. Koordinasyon Komitesi veya, gerekmesi halinde ETKB adına görevlendirilen üç (3) adet bağımsız sigorta uzmanı ve Proje Şirketi, üçüncü tarafların Nükleer Zararı ile ilgili bu sigortaların Türk veya uluslararası sigorta piyasalarında ticari olarak mevcut olmadığını veya ETKB tarafından belirlenen bu sigortaların Tarife'nin hesaplanması için uygun olan makul piyasa koşullarında mevcut olmadığını tespit ederse, Hükümet bu gibi sigortaları veya aşan kısmın sigortalarını sağlar. Bu takdirde, Proje Şirketi bu gibi sigortalar için Hükümet'e (i) (Fizibilite Çalışması dönemi boyunca mutabık kalınacak olan hallerde ve şartlarda) sigorta

miktarına eşit teminat mektubu temin etmek için Makul Gayret sarfedecek veya (ii) son çare olarak, bu Makul Gayret'den sonra (ilgili Devlet Makamı tarafından makul biçimde belirlendiği haliyle) primi Hükümet'e tazmin edecektir.

MADDE 18
SORUMLULUK

18.1. Hükümet ve Proje Şirketi, işbu Anlaşma'nın her hangi bir hükmünün ihlali nedeni ile doğan veya sebep olunan her türlü Kayıp ve Zarar'dan birbirlerine karşı sorumlu olacaktır. Fizibilite Aşaması Koşullarının Sağlandığı Tarihten önce, Taraflardan herhangi birinin işbu Anlaşma kapsamındaki sorumluluğu, Proje Şirketi'nin Fizibilite Çalışması ve Ekonomik Etki Değerlemesi Raporu ile ilgili olarak oluşan ve Türkiye Cumhuriyeti'nde tanınmış ve önde gelen bir yeminli mali müşavirlik firması tarafından tasdiklenmiş bilançosunda yansıtılan, fiili maliyetleri artı 10.000.000 Dolar'ı hiçbir şekilde geçemez. Fizibilite Çalışması süresince Taraflar, Fizibilite Aşaması Koşullarının Sağlandığı Tarih'ten sonra işbu Anlaşma'nın hükümlerinden herhangi birinin ihlaline ilişkin sorumluluk limitini müzakere edecek ve mutabakat sağlayacaklardır.

18.2. Herhangi bir Taraf hiçbir koşulda, gelir kaybı (ilgili zamanda herhangi Devlet Makamı veya Proje Şirketi'nin diğerine ödemeye mecbur olduğu muaccel hale gelmiş geliri ödememesi dışında), kar kaybı, şerefiye kaybı, itibar kaybı, kaçırılan fırsat veya elde edilmesi olası tasarrufun kaybı veya özel, cezai, dolaylı veya arızi zarardan sorumlu olmayacaktır.

18.3. Proje ile ilgili doğabilecek Nükleer Zararlar için Proje Şirketi'nin üçüncü taraf sorumluluğu , Nükleer Sorumluluk Kanunu da dahil Türk Mevzuatı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uygulanabilir uluslararası nükleer anlaşmalara ve düzenlemelere (Türk Mevzuatı ile uygulanabilir uluslararası nükleer anlaşmaları ve düzenlemelerinin yükümlülükleri arasında çelişki olması halinde daha ağır yükümlülükler uygulanacaktır) tabi olacaktır. Proje Şirketi'nin üçüncü tarafların Nükleer Zararı ile ilgili sorumluluğu, Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu Paris Sözleşmesi (2004 tadili ile tadil edilen hali ve gelecekteki tadilleriyle birlikte) uyarınca işleticilere uygulananlar ile aynı olacaktır. Proje ile ilgili olarak doğan Nükleer Zarar'a ilişkin tüm üçüncü tarafların talepleri Paris Sözleşmesi ve ilgili Türk Mevzuatı bağlamında işletici sıfatıyla Proje Şirketi'ne yöneltilecektir ve hiç bir koşulda Nükleer Zarar için başka bir Kişi sorumlu olmayacaktır.

18.4. Taraflar, Uygulama Anlaşması müzakeresi süresince, işbu Anlaşma'dan kaynaklanan risk azaltma stratejileri ve diğer olası sorumluluklar üzerinde müzakere edeceklerdir.

MADDE 19
UYGULAMA ANLAŞMASI

19.1. ETKB ve Proje Şirketi, Proje Faaliyetleri ile ilgili olarak, işbu 19. Maddede atıf yapılan hususlar da dahil ve bunlarla sınırlı olmaksızın, bir Uygulama Anlaşması akdedeceklerdir.

19.2. Yerli Tedarik Planı

Yerli Tedarik Planı'na, Tesisler için gereken ekipman ve tesisat miktarına ilişkin somut ve kapsamlı teklifler ve faaliyet yöntemleri ve anılan hususlar ile ilgili yerel katılım oranlarının nasıl yerine getirileceği de dahildir. Yerli Tedarik Planı'na Tesisler'de uygulanacak olan kural ve standartlar ile birlikte kullanılacak olan ekipmanların (Yerli Tedarik Planı'nda atıf yapıldığı

şekliyle hedeflenen yerli tedarik düzeyini belirlemeye yeterli) üst düzey listesi de dahil olacaktır. Fizibilite Çalışması'nın tamamlanmasından sonra, Proje Şirketi tarafından yerli tedarik amacıyla ETKB'ye bu ekipmanların teknik özellikleri ile birlikte kapsamlı listesi sunulacaktır. Yerli Tedarik Planı, bu tekliflerin ve faaliyet yöntemlerinin nasıl katma değerli sektörler yaratacağını ve Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal refahının gelişimine nasıl katkı sağlayacağını da kapsayacak ve yerel sektörlerde kıyaslamalı rekabetin kurulması ile sonuçlanacaktır. Bu kapsamda, Yerli Tedarik Planı yerel sanayi ve tasarım ve araştırma ve geliştirme ve bunlarla sınırlı olmaksızın yerli tedariğin nasıl gerçekleştirileceğine dair bilgilere ilişkin net ve önemli verileri içerecektir.

19.3. İnsan Kaynakları Geliştirme Planı

Türk vatandaşları ve Kuruluşlar, Proje'nin her safhasına ilişkin mal tedariki, hizmetlerin sunumu ve işlerin icrası için tedarik zincirinin üyeleri olarak Proje Şirketi tarafından geniş ölçüde istihdam edilecektir. İnsan Kaynakları Geliştirme Planı, Fizibilite Çalışması'nın tamamlanmasının ardından Proje Şirketi tarafından ETKB'ye sunulacak ve Proje Şirketi tarafından Türk vatandaşlarının istihdamı ve Proje hizmetlerinin sağlanması için gereken değerlendirmeyi yapacak ve (İnsan Kaynakları Kalkınma Planı'nda belirtildiği şekilde) bu Plan'a kalifiye Türk vatandaşları için eğitim programı da dahil olacaktır. Söz konusu eğitim programına saha içi tam kapsamlı simülatör dahil olacaktır. İnsan Kaynakları Geliştirme Planı, sayılanlar da dahil fakat bunlarla sınırlı olmamak üzere aşağıdakileri de içerecektir:

(i) NGS'nin organizasyon yapısı;

(ii) Yurt dışında ya da yurt içinde eğitilecek Türk vatandaşlarının sayısı;

(iii) Türk vatandaşları için burs programı;

(iv) inşa ve işletme dönemi süresince meslek grupları/eğitim seviyeleri sayı ve tanımları;

(v) dil eğitimine dair bilgi;

(vi) işe alım, eğitim ve geliştirme programları;

(vii) işçi hakları, çalışma saat ve koşulları hususunda Türk vatandaşları ve yabancı işçiler arasında eşitlik; ve

(viii) simulatör eğitimi programları.

19.4. Sosyal Sorumluluk, Kamuoyu Kabulü ve Kamuoyu Farkındalığı Planı

(i) Sosyal sorumluluk, sosyal ve ekonomik faaliyetler ile birlikte bölgesel kalkınmanın kolaylaştırılması için bölgesel istihdam ve kalkınmayı, sosyal ve ekonomik oluşumları ve (herhangi bir sınırlama olmaksızın ve Proje'nin kapsamını karşılayacak şekilde) yatırım ve önlemleri içerir.

(ii) Sosyal Sorumluluk, Kamuoyu Kabulü ve Kamuoyu Farkındalığı Planı, Proje Şirketi tarafından ETKB'ye sunulacaktır. Hükümet'in Proje Şirketi'ne gereken sahayı bila bedel sağlamasına bağlı olarak, Proje Şirketi, sosyal sorumluluk kapsamında, yerel halkı eğiterek kalifiye personel alımı ihtiyacını karşılama amacı ile uyumlu olarak, bölgesel istihdama uzun dönemli yatırımlar yapacağını

ve yüksek seviye ve son teknoloji ekipmanların kullanıldığı teknik ve meslek yüksekokullarının kurulmasına katkıda bulunacağını taahhüt eder. Bu kapsamda, Proje Şirketi ayrıca teknik ve meslek yüksekokulları kurulmasını takiben lisans ve yüksek lisans seviyesinde eğitim sağlayan yükseköğretim kurumlarının kurulmasında yer almayı taahhüt eder.

(iii) Eğitim kurumlarının kurulacağı araziler Hükümet tarafından bila bedel sağlanacaktır ve tesisler ve yapılara ilişkin plan ve projeler Hükümet'in onayına tabi olacaktır.

(iv) Proje Şirketi, işbu 19. Madde uyarınca sosyal sorumluluklarını ifa ederken Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu'nun sonuçlarını da dikkate alacaktır.

(v) Taraflar kamuoyu kabulü çalışmalarının yürütülmesi sırasında işbirliği yapacak ve birbirlerine makul destek sağlayacak ve Proje'nin Fizibilite Çalışması aşaması süresince detaylı faaliyet programı üzerinde mutabık kalmaya çalışacaklardır.

19.5. Teknoloji Transferi Planı ve Fikri Mülkiyet Hakları

(i) Proje Şirketi, teknolojiyi ve ilgili hakları, mutabık kalınacak hükümler ve koşullara tabi olmak kaydı ile, kararlaştırılacak ticari koşullar (ilgili olduğu yerlerde lisanslar da dahil) ve ilgili teknoloji sahipleri ile Proje Şirketi arasındaki uygun düzenlemelerin sonuçlarına tabi olarak ETKB tarafından belirlenmiş Devlet Makamı'na aktaracak veya ilgili teknoloji sahiplerinin transfer etmesini sağlayacaktır.

(ii) Proje Şirketi, Türkiye Cumhuriyeti'nde nükleer endüstri ile ilgili teknolojinin transferi için gereken Yerli Tedarik Planı ve İnsan Kaynakları Geliştirme Planı'nın geliştirilmesi ile bağlantılı (diğer konular ile birlikte ilgili teknolojinin tür ve yapısını ve gerekli ticari ve lisans anlaşmalarını belirten) bir Teknoloji Transfer Planı oluşturacaktır. Fizibilite Çalışmasının tamamlanmasından sonra Teknoloji Transfer Planı Proje Şirketi tarafından ETKB'ye sunulacaktır.

(iii) Taraflar, Proje'ye ilişkin fikri mülkiyet haklarının uygulanabilir Türk Mevzuatı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu yürürlükteki ilgili uluslararası anlaşmalar doğrultusunda yeterli ve etkili bir şekilde korunmasını sağlayacaktır.

(iv) Uygulanabilir teknoloji transferi hükümlerine aşağıda yer alan koşullar dahil olacaktır:

(a) teknoloji transferinin kapsamı;

(b) teknoloji transferine konu hususların ücretleri (hem aktarım hem de kullanım ücretleri); ve

(c) Proje Şirketi'nin, Sponsorlar'ın veya tümü veya bir kısmı transfer edilen hususlara ilişkin fikri mülkiyet haklarının sahiplerinin lehine olarak Hükümet tarafından tazmin edilmesi.

(v) Taraflar, herhangi bir teknoloji transferinin, uygulanabilir teknolojinin ait olduğu ülke Hukuk'una tabi olacağını beyan ve kabul ederler.

19.6. NTEM

(i) NTEM, Proje Şirketi tarafından tasarlanacak ve inşa edilecektir. NTEM, Proje Şirketi'nin işgücüne yüksek kalitede eğitim sağlamak suretiyle santral filosunun verimli işletim ve sürekliliğini desteklemek ve Türkiye Cumhuriyeti'nde insan kaynağı kapasitesini geliştirilmek için birinci sınıf bir eğitim merkezi olacaktır.

(ii) NTEM ayrıca, işbu Anlaşma'da tanımlanan temel görevini yerine getirmesinden sonra, müsait kapasitede olursa, nükleer enerji alanında Türkiye Cumhuriyeti'nde öğrenim ya da eğitim gören insanlar için bir operasyonel uygulama yeri olarak da hizmet verebilecektir. Lise ya da üniversite öğrencilerinin yanı sıra bilim insanları, öğretim görevlileri, kamu görevlileri ve diğer ilgili kişiler de NTEM'den, eğitimleri ve araştırmalarının önemli bir parçası olarak, uygulamalı eğitimleri için faydalanabileceklerdir. NTEM, gerekli olduğu takdirde, güvenlik kurumları ve yerel endüstri tarafından özel eğitim programları için de kullanılabilecektir.

(iii) NTEM personeli için uygun eğitim odaları ve ofislerine ilave olarak NTEM, yüksek kaliteli tam kapsamlı eğitim simülatörü, alet ve araçlar ve eğitim kontrol cihazları, önemli santral ekipmanlarının modelleri (mekanik ve elektriksel bileşenleri ve sistemleri) gibi çeşitli eğitim araçlarına sahip olacak ve laboratuvarlar güncel enerji santrali şemasını ve ekipmanını içerecektir. Son olarak, mümkün olduğu zamanlarda elektronik öğrenme aletleri kullanılacak, böylelikle geleneksel eğitim yöntemleri etkili bir şekilde tamamlanacak ve eğitim uygulamalarının başarısı artırılacaktır. NTEM'in gerekli nitelik ve nicelikteki iş gücü ile iş programı ve eğitim kapasitesi Fizibilite Çalışmasının tamamlanmasının ardından Proje Şirketi tarafından hazırlanacaktır.

(iv) Fizibilite Çalışması esnasında, Taraflar, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti tarafından halihazırda fikir birliğine varıldığı üzere, Proje Şirketi ile işbirliği içinde, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Japonya Hükümeti tarafından müştereken Türkiye Cumhuriyeti'nde bir üniversite kurulması durumunda NTEM'in nasıl işbirliği ve destek sağlayacağını ayrıca tartışacaktır.

19.7. Çevresel Güvenlik ve Sosyal Kılavuzlar

Taraflar, Uygulama Anlaşması müzakereleri süresince, Proje'nin (Türk Mevzuatı'nda bulunan ilgili gerekliliklere ek olarak) uyması gereken çevresel güvenlik ve sosyal kılavuzlarını görüşecektir.

19.8. Olayların Çözümü

ETKB, Proje Şirketi ve ilgili Devlet Makamları; Hükümet, ilgili Devlet Makamları ve Proje Şirketi'nin kontrolü dışındaki, mücbir sebep dahil, olayların nasıl çözümleneceğini Uygulama Anlaşması'nda kararlaştıracaktır.

19.9. Tarife

Fizibilite Çalışması'nın tamamlanmasından sonra Taraflar, Tarife Modeli üzerinde karşılıklı olarak mutabık kalacaktır. ETKB ve Proje Şirketi, ilgili Devlet Makamları ile birlikte bu amaçlar için tahsis edilmiş bir komite kuracaktır.

19.10. Gecikme Tazminatı

ETKB ve Proje Şirketi, Üniteler'in ticari işletme tarihinde gecikme olması halinde, gecikme tazminatı tutarını ve şartlarını kararlaştıracaktır.

19.11. Altyapı

ETKB ve Proje Şirketi, Hükümet tarafından (i) geliştirilecek, (ii) Proje Şirketi'ne temin edilecek ve (iii) her halukarda bila bedel bakımı yapılacak olan, Proje için gerekli olan Proje Sahası dışındaki altyapılar üzerinde mutabık kalacaktır.

MADDE 20
SANTRAL EMNİYETİ

20.1. Proje Şirketi, NGS, ilgili Tesisler, nükleer malzemeler ve personel için Türk Mevzuatı ile ve IAEA'nın Nükleer Maddelerin ve Nükleer Tesislerin Fiziksel Korumasına İlişkin Nükleer Emniyet Tavsiyeleri'nin Türk Mevzuatı'nda uygulanabilmesi için uyarlanmış hali ile uyumlu olacak şekilde fiziksel koruma sağlayacaktır.

20.2. NGS, ilgili Tesisler, nükleer malzemeler ve personel için fiziksel korumanın Türk Mevzuatı ile ve IAEA'nın Nükleer Maddelerin ve Nükleer Tesislerin Fiziksel Korumasına İlişkin Nükleer Emniyet Tavsiyelerinin Türk Mevzuatı'nda uygulabilmesi için uyarlanmış hali ile uyumlu olacak şekilde İlgili Devlet Makamları Proje Şirketi'yle işbirliği yapacaktır.

MADDE 21
KULLANILMIŞ YAKIT VE RADYOAKTİF ATIK YÖNETİMİ

21.1. Proje Şirketi, Kullanılmış Yakıt ve Radyoaktif Atık'ın, Hükümet'in sorumluluğu altındaki nihai bertaraf tesis(ler)ine taşınmasına kadar, Kullanılmış Yakıt ve Radyoaktif Atık yönetiminden sorumludur ve Hükümet, Kullanılmış Yakıt ve Radyoaktif Atık'ın nihai bertarafı için her iki durumda da Türk Mevzuatı ile uyumlu olarak gerekli önlemleri alacaktır.

21.2. Proje Şirketi, Kullanılmış Yakıt ve Radyoaktif Atık yönetiminin tüm masraflarının karşılanması için, fonlara Türk Mevzuatı'na uygun olarak belirlenen ödemeleri yapacaktır.

21.3. Fizibilite Çalışması sırasında ETKB, Proje Şirketi ile birlikte, Kullanılmış Yakıt ve Radyoaktif Atık yönetimi için ilgili taraflar arasında katkı miktarının düzeyinin, stratejinin ve sorumluluk dağılımının tanımlanması ve işbirliği için özel ortak bir komite kuracaktır.

21.4. Fizibilite Çalışması dönemi boyunca, Hükümet, özel bir Radyoaktif Atık İdaresi kurulmasını ve ön plan ve arka plan yakıt döngüsü yönetiminin özel yapısını planlayacaktır.

21.5. Aynı dönem boyunca, komite, ayrıca aşağıdakileri belirlemek için işbirliği yapacaktır:

(i) Kullanılmış Yakıt ve Radyoaktif Atık fonunun (süre, iskonto oranı, fonların kullanımı ve diğer hususlar dahil) yapısı ve yönetimi; ve

(ii) Kullanılmış Yakıt ve Radyoaktif Atık'ın, Hükümet tarafından nihai bertaraf (buna ilişkin tarihler belirlenecektir) için taşınmasına kadar Türk Mevzuatı'na uygun olarak Kullanılmış Yakıt ve Radyoaktif Atık yönetimi.

MADDE 22
İŞLETMEDEN ÇIKARMA

22.1. Proje Şirketi, İşletmeden Çıkarma'dan sorumludur ve Türk Mevzuatı uyarınca İşletmeden Çıkarma için gereken tüm masrafları karşılayacak fona belirlenen ödemeleri yapacaktır.

22.2. Fizibilite Çalışması sırasında ETKB, Proje Şirketi ile birlikte, İşletmeden Çıkarma ve NGS ve ilgili tesislerin İşletmeden Çıkarma sırasında üretilen Radyoaktif Atık'ın bakımı, iyileştirilmesi, depolanması ve nihai bertarafı için ilgili taraflar arasında katkı miktarı, strateji ve sorumluluk dağılımının belirlenmesi ve işbirliği için özel ortak bir komite kuracaktır.

22.3. Fizibilite Çalışması dönemi boyunca bahsi geçen komite, ayrıca, fonun (süre, iskonto oranı, fonların kullanımı, erken İşletmeden Çıkarma ve diğer hususlar dahil) yapısını ve yönetimini belirlemek için iş birliği yapacaktır.

MADDE 23
GİZLİLİK

23.1. "**Gizli Bilgi**" herhangi bir ortak çalışma, Fizibilite Çalışması, Ekonomik Etki Değerlendirme Raporu, iş, gizli bilgiye ilişkin sözlü görüşmelerin yazılı özetleri, temsilcilerden alınan yazılı görüşler, testler, örnekler, modeller, piyasa analizi veya diğer operasyonlar veya ticari sırlar, çalışanların isim ve uzmanlıkları, teknik bilgi, formüller, süreçler, yazılı fikirler, icatlar, şemalar ve diğer yazılı teknik, iş, finans, şirket ve ürün geliştirme bilgi ve verileri, çizimler, şartnameler, raporlar ve el kılavuzları dahil ve bunlarla sınırlı olmaksızın somut, görsel ya da herhangi bir biçimde taraflardan biri tarafından ("**İfşa Eden Taraf**") diğer tarafa ("**Alan Taraf**") ifşa edilen, Proje ve işbu Anlaşma tahtında öngörülen işlemlere ilişkin tüm gizli veya özel bilgiyi ifade eder. İfşa Eden Taraf tarafından aksi öngörülmedikçe, İfşa Eden Taraf'ça, Alan Taraf'a gizlidir gibi ibarelerle işaretli veya niteliği gereği gizli olduğu anlaşabilecek herhangi bir şekilde ifşa edilen tüm bilgi ve veriler gizli addedilecektir. Şüpheye mahal vermemek adına belirtmek gerekir ki; Sponsorlar tarafından Hükümet'e veya herhangi bir Devlet Makamı'na yapılan ifşalar (söz konusu ifşanın Hükümet tarafından talep edilmiş olması halinde) Proje Şirketi tarafından Hükümet'e yapılan ifşalar olarak addedilecektir. Fizibilite Çalışması'nın ve Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu'nun ifası ve işbu Anlaşma'nın müzakereleri sırasında İfşa Eden Taraf'ça Alan Taraf'a Geçerlilik Tarihi'nden önce ifşa edilen herhangi bir gizli bilgi işbu 23. Maddeye tabi olacaktır.

23.2. Yukarıda belirtilenlere halel getirmeksizin, Gizli Bilgi'ye aşağıdakiler dahil değildir:

(i) İşbu Anlaşma tarihinde kamu kullanımında olan veya Alan Taraf'ın fiili hatası veya ihmali dışında bir nedenden dolayı kamu kullanımına açık hale gelen bilgiler;

(ii) Alan Taraf tarafından üçüncü bir kişiden hukuka uygun olarak işbu Anlaşma'yı ve başka şekilde İfşa Eden Taraf'ın haklarını ihlal etmeksizin alınan bilgiler;

(iii) ifşa tarihi itibarıyla Alan Taraf'ça halihazırda bilinen bilgiler; veya

(iv) Alan Taraf'ın, Gizli Bilgi'yi veya İfşa Eden Taraf'ın gizlilik dahilinde üçüncü tarafa ifşa ettiği diğer bilgileri hiçbir şekilde kullanmadığını ispatlaması şartıyla, Alan Taraf'ın bağımsız olarak geliştirdiği bilgiler.

23.3. İfşa Eden Taraf'ın, Gizli Bilgi'yi, Alan Taraf'a ifşası dikkate alınarak, Alan Taraf aşağıdakileri kabul eder:

(i) tüm Gizli Bilgiler'e çok gizli olarak muamele edeceğini;

(ii) Gizli Bilgi'ye erişimi olan insan sayısını mümkün olan en yüksek ölçüde sınırlayacağını;

(iii) aksi işbu Anlaşma'da belirtilmediği sürece, İfşa Eden Taraf'ın önceden yazılı izni olmaksızın, Gizli Bilgi'yi fotokopi, çoğaltma veya elektronik medya yoluyla da dahil, Proje'nin tümünün ya da bir bölümünün uygulanmasına herhangi bir şekilde dahil olmamış üçüncü bir kişiye satmayacağını, ticaretini yapmayacağını, yayınlamayacağını veya başka şekilde ifşa etmeyeceğini veya kullanmayacağını;

(iv) Gizli Bilgi'nin yalnızca Proje'nin uygulanması için gerekli olan ölçüde kullanılmasını veya dağıtılmasını sağlayacağını;

(v) kullanılan ya da depolanan tüm Gizli Bilgi'yi, makul ölçüdeki özen yükümlülüğünden daha az özenli olmamak kaydıyla, kendi Gizli Bilgi'sinin kamuya ifşasına karşı göstereceği ile aynı derecede özen göstererek koruyacağını;

(vi) Gizli Bilgi'yi sadece memurlar, yöneticiler, çalışanlar, temsilciler, (diğerlerinin yanı sıra, hukuki danışman, muhasebe uzmanları, finans danışmanları gibi) danışmanlar ve Alan Taraf'ın avukatları gibi Proje'nin uygulanması için Gizli Bilgi'yi bilme ihtiyacı duyan ve Gizli Bilgi'nin gizliliğini en az işbu Anlaşma kapsamındakiler kadar sınırlayıcı düzenlemelere tabi olarak sürdürmekle yükümlü olan kişilere ifşa edeceğini; ve

(vii) işbu Anlaşma uyarınca Gizli Bilgi'nin ifşa edildiği tüm Kişiler'in bu bilgileri gizli tutmalarını ve yetkili olmayan hiçbir Kişi'ye ifşa etmemelerini veya açıklamamalarını sağlamakla sorumlu olacağını.

23.4. Alan Taraf'ın yürürlükteki herhangi bir hukuki gereklilik veya mahkeme kararı veya yetkili devlet kurumu emri veya tanınan borsa düzenlemeleri nedeni ile Gizli Bilgi'yi ifşa etmesi gerekir ise, Alan Taraf, bu emri ifşadan önce yazılı olarak derhal İfşa Eden Taraf'a bildirir ve Alan Taraf, işbu Anlaşma kapsamındaki ifşa etmeme yükümlülüğünü ihlal etmeden yalnızca hukuken gereken ölçüdeki Gizli Bilgi'yi ifşa etmeye yetkili olacaktır ve Gizli Bilgi'nin kalan kısmının gizli tutulması adına sağlam güvenceler edinilmesini sağlamak için Makul Gayret'i sarf edecektir.

23.5. İfşa Eden Taraf'ça ifşa edilen Gizli Bilgi kapsamındaki veya Gizli Bilgi'ye dair tüm hak, sahiplik ve menfaatler, münhasıran İfşa Eden Taraf'ın mülkiyetinde kalacaktır.

23.6. İşbu Anlaşma'nın feshi ya da sona ermesi haline bakılmaksızın, Alan Taraf, aksi Taraflar'ca yazılı olarak kararlaştırılmadıkça, işbu 23. Maddede yer alan şart ve yükümlülüklerle herhangi bir süre sınırlaması olmaksızın bağlı olmaya devam edecektir.

23.7. İfşa Eden Taraf, Alan Taraf'ın işbu 23. Maddede düzenlenen yükümlülüklerini ihlali halinde, aynen ifa ve önleyici tedbir olarak hukuki yolları istemeye yetkili olacaktır. Bu hukuki yollar herhangi bir ihlal için münhasır hukuki yol olarak addedilmeyecek ve uygulanabilir Hukuk uyarınca başvurulabilecek diğer hukuki yollara ilave olacaktır.

23.8. Yukarıda belirtilenlerden ayrı olarak Taraflar, işbu Anlaşma uyarınca herhangi bir tahkim davasının içeriğini gizli tutacaklar ve bu tahkim esnasında herhangi bir Taraf'a ifşa edilen herhangi bir döküman veya bilgiyi diğer Taraf'ın yazılı izini olmaksızın ifşa etmeyeceklerdir. Belirli hassasiyeti olan teknik ve finansal bilgilerin ifşası sadece avukatlar, gerekli danışmanlar ve anılan tahkim davasına doğrudan dahil olan hakemlere sınırlı olacaktır.

23.9. İşbu Proje kapsamında İfşa Eden Taraf'ça Alan Taraf'a aktarılan her bilgi, İfşa Eden Taraf'a uygulanabilir ihracat kontrol Kanunları'ndan kaynaklanan sınırlamalar da dahil, İfşa Eden Taraf'a ilişkin olarak uygulanabilir kaynak ülkenin Kanunları'na tabi olacaktır. İfşa Eden Taraf ilgili olduğu yerlerde, Alan Taraf'a sınırlamaları önceden sunacak ve onu bilgilendirecektir.

MADDE 24
NÜKLEER YAKIT İMALAT FABRİKASI (NYİF)

24.1. Proje Şirketi, ETKB ve İştirakler'i ve/veya yakıt imalatı işi ile iştigal eden Japon Konsorsiyumu ortakları arasındaki iletişimi kolaylaştıracak ve bu ilgili kişilerden NYİF'nin kapsamı ve hesap modelinin incelenmesi için bağımsız değerlendirme yapmasını talep edecektir. Bu ilgili kişiler NYİF'yi yapmayı tercih etsin ya da etmesin, anılan iletişimi sağlamakla Proje Şirketi NYİF'ye ilişkin yükümlülüğünü yerine getirmiş olacaktır. EÜAŞ ve/veya EÜAŞ Konsorsiyumu NYİF'nin uygulamasından sorumlu olacak ve kendisi ya da bir ya da daha fazla Kişi ile birlikte NYİF'yi tasarlayacak, inşa edecek ve işletecektir. Hükümet NYİF için bila bedel saha tahsis edecektir.

MADDE 25
CEZALAR VE TAZMİNAT, FESİH

25.1. İşbu Anlaşma, 12. Maddenin 2. Fıkrasında bahsi geçen Fizibilite Aşaması Şartları'ndan herhangi birisi İşbirliği Zaptı'nın hem Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti hem de Japonya Hükümeti için geçerli olduğu tarihten itibaren on sekiz (18) ay içerisinde tamamlanmamışsa (**"Fizibilite Aşaması Koşullarının Sağlandığı Son Tarih"**) veya Taraflar'ca bu koşullardan feragat edilmemişse, aksi Taraflar'ca kararlaştırılmadıkça, kendiliğinden sona erer. Yukarıda belirtilen duruma bağlı olmaksızın, (a) Proje Şirketi'nin 12. Maddenin 1. Fıkrası uyarınca hazırlanması gereken her bir raporu teslim etmiş olması, (b) Hükümet'in, Proje Şirketi'ne bu raporlardan herhangi biri ile ilgili olarak tatmin olmadığı yönünde bildirimde bulunmamış olması ve Proje Şirketi'nin bu memnuniyetsizliğin sebebini düzeltmekte başarısız olmaması ve (c) Proje Şirketi'nin Fizibilite Aşaması Koşullarının Sağlandığı Son Tarih itibarıyla Fizibilite Çalışması'nın tamamlanması sürecini makul şekilde takip ediyor olması şartlarıyla, Fizibilite Şartlarının Yerine Getirilmesine İlişkin Son Tarih, Proje Şirketi'nin Hükümet'e yaptığı Bildirim'le kendiliğinden, Fizibilite Aşaması Koşullarının Sağlandığı Son Tarih'ten itibaren altı (6) ay uzayacaktır ve Proje Şirketi'nin talebi üzerine Hükümet tarafından onay verilmesi halinde ayrıca uzatılabilecektir. İşbu 25. Maddenin 1.

Fıkrasına göre fesih gerçekleştiği takdirde, Hiçbir Taraf diğerine tazminat veya diğer bir tutarın ödenmesi ile sorumlu olmayacaktır.

25.2. Eğer Hükümet, Proje Şirketi'ne Fizibilite Aşaması Şartları'nın yerine getirilmesinden önce herhangi bir zamanda işbu Anlaşma'yı 25. Maddenin 5. Fıkrasında belirtilen nedenler dışında herhangi bir nedenle sona erdirmek istediğini bildirir ise, (i) işbu Anlaşma Bildirim tarihinde kendiliğinden sona erecektir ve (ii) Hükümet, Proje Şirketi'ne Fizibilite Çalışması ve Ekonomik Etki Değerlemesi ile ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti'nde tanınmış ve önde gelen bir yeminli mali müşavirlik firması tarafından tasdiklenmiş kendi bilançosunda yansıtılmış olan masrafları artı 10.000.000 Dolar'ı, ekinde anılan masrafların gösterildiği ödeme talebini içeren Bildirim'in alınmasından itibaren yüz seksen (180) gün içerisinde ödeyecektir.

25.3. Eğer Proje Şirketi, ETKB'ye Fizibilite Aşaması Şartları'nın yerine getirilmesinden önce herhangi bir zamanda işbu Anlaşma'yı 25. Maddenin 5. Fıkrası'nda belirtilen nedenler dışında herhangi bir nedenle sona erdirmek istediğini bildirir ise (i) işbu Anlaşma Bildirim tarihinde kendiliğinden sona erecektir ve (ii) Proje Şirketi Hükümet'e, fesih tarihinde, Fizibilite Çalışması ve Ekonomik Etki Değerlemesi ile ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti'nde tanınmış ve önde gelen bir yeminli mali müşavirlik firması tarafından tasdiklenmiş kendi bilançosunda yansıtılmış olan masrafları artı 10.000.000 Dolar'ı, ekinde anılan masrafların gösterildiği ödeme talebini içeren Bildirim'in alınmasından itibaren yüz seksen (180) gün içerisinde ödeyecektir.

25.4. (i) Taraflar'ca aksi kararlaştırılmamışsa ve (ii) uygulanabilir olduğu takdirde, Fizibilite Aşaması Şartları'nın işbu Anlaşma'nın 12. Maddesinin 2. Fıkrası uyarınca yerine getirilmesinin ardından, işbu Anlaşma Proje Takvimi doğrultusunda NGS'nin ve ilgili Tesisleri'nin İşletmeden Çıkarma döneminin tamamlanması üzerine kendiliğinden sona erecektir.

25.5. Herhangi bir Taraf'ın işbu Anlaşma uyarınca diğer haklarına halel gelmeksizin, herhangi bir Taraf diğer Taraf'a yazılı Bildirim'de bulunmak suretiyle, diğer Taraf'ın işbu Anlaşma uyarınca esaslı yükümlülüklerini ihlal etmesi ve ihlalde bulunan Taraf'ın söz konusu Bildirim'i almasından itibaren, Fizibilite Aşaması Şartları'nın yerine getirilmesinin öncesinde otuz (30) gün içinde veya Fizibilite Aşaması Şartları'nın yerine getirilmesinden sonra herhangi bir zamanda yüz seksen (180) gün içinde aşağıdakilerinin herhangi birini yerine getirmemesi halinde işbu Anlaşma'yı feshedebilir:

(i) Bildirim'de bulunan Taraf'ı makul derecede tatmin edecek şekilde esaslı ihlali (zararların tazmini bu esaslı ihlal için uygun bir giderim ise, bu zararların tam olarak ödenmesi ihlalde bulunan Taraf'ça ilgili esaslı ihlalin giderilmesi olarak addedilecektir) ve etkilerini gidermek (veya bu amaçla uygun önlemleri başlatmak ve bunlara özenle uymak); veya

(ii) Düzeltilemeyecek bir esaslı ihlal olması halinde, söz konusu ihlalin tekrar oluşmasını engellemek için karşı Taraf'ı makul şekilde tatmin edecek önlemleri ortaya koymak ve bunlara özenle uymak.

Şüpheye mahal vermemek adına 7. Maddenin 4. Fıkrasının ihlal edilmesi, işbu 25. Maddenin 5. Fıkrasının amaçları doğrultusunda esaslı bir ihlal sayılır.

25.6. Herhangi bir Taraf'ın, herhalükarda bir Mücbir Sebep olayı nedeni ile (i) Fizibilite Aşaması Şartları'nın yerine getirilmesinden önceki üç (3) aylık dönemde ya da (ii) Fizibilite Aşaması Şartları'nın yerine getirilmesinden sonraki yüz seksen (180) günlük dönemde işbu Anlaşma uyarınca yükümlülüklerini yerine getirmesinin gecikmesi, yasaklanması ya da engellenmesi halinde, herhangi bir Taraf, diğer Taraf'a Anlaşma'yı fesih niyetini bildiren bir Bildirim'de bulunarak işbu Anlaşma'yı feshetme hakkına, diğer Taraf'a Bildirim'de bulunmak suretiyle haiz olacaktır. Herhangi bir feshin geçerlilik kazanmasından önce, Taraflar Proje'nin yapılabilirliğini değerlendirmek için üst düzey yönetici ekiplerini toplantıya çağıracaklar, bundan sonra, her bir Taraf tebellüğ edilme tarihinden itibaren onbeş (15) gün sonra geçerli olacak şekilde fesih Bildirimi'nde bulunmayı seçebilecektir. Hiçbir Taraf, Fizibilite Aşaması Şartları Tamamlanma Tarihi'nden önce fesih halinin meydana gelmesi durumunda, diğer tarafa tazminat veya diğer bir tutarın ödenmesi ile sorumlu olmayacaktır.

25.7. Hükümet'in, Fizibilite Aşaması Şartları'nın tamamlanmasından sonra Türkiye Cumhuriyeti'ndeki sivil nükleer enerji programını sonlandırmayı tercih etmesi halinde, Proje Şirketi, işbu Anlaşma'yı derhal feshetme ve aşağıda yer alan 25. Maddenin 11. Fıkrası uyarınca Fizibilite Çalışması süresince belirlenecek olan ödemeyi alma hakkına haiz olacaktır. Hükümet, bu gibi durumlarda Proje Şirketi'ne yüz seksen (180) gün içinde anılan ödemeyi yapacaktır.

25.8. İşbu Anlaşma, Hükümet'in 11. Maddenin 12. Fıkrasında atıf yapılmış olan herhangi bir anlaşmadan dönmesi ya da anlaşmayı feshetmesi halinde herhangi bir Taraf'ın diğer Taraf'a yazılı Bildirim'i ile sona erecektir.

İşbu 25. Maddenin 8. Fıkrası uyarınca feshin sonuçları Uygulama Anlaşması'nda düzenlenecektir. Şüpheye mahal vermemek adına belirtmek gerekir ki, bu yükümlülük işbu Anlaşma'nın herhangi bir şekilde feshinden veya süresinin dolmasından sonra dahi geçerli olacaktır.

25.9. Hükümet'in (a) Proje Şirketi'nin EÜAŞ veya EÜAŞ Konsorsiyumu hissedarı olmayanlara çıkardığı hisselerin herhangi birini veya (b) NGS'yi ve/veya Tesisler'i Kamulaştırması halinde, işbu Anlaşma Proje Şirketi'nin tercihini bu yönde kullanması halinde sona erecektir ve Hükümet, Uygulama Anlaşması'na uygun şekilde Proje Şirketi'ne tazminat ödeyecektir.

25.10. İşbu Anlaşma uyarınca herhangi bir fesih halinde, Hükümet, herhangi bir masraf olmaksızın, Fizibilite Çalışması süresince elde edilen ve Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu'nda yer alan tüm verileri kullanma hakkına haiz olacaktır. Proje Şirketi, fesih tarihinden itibaren doksan (90) gün içinde Fizibilite Çalışması süresince elde edilen ve Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu'nda yer alan tüm verileri sağlayacaktır.

25.11. Taraflar, Fizibilite Çalışması süresince, Fizibilite Aşaması Şartları'nın yerine gelmesinden sonra meydana gelecek ve 19. Maddenin 10. Fıkrasında gösterilenler de dahil fesih cezai şartı ödemesine (her durumda, "**Fesih Ödemesi**") konu olacak, fesih hallerini, söz konusu Fesih Ödemeleri'ne ilişkin sorumluluğu ve söz konusu Fesih Ödemeleri'nin tutarlarını müzakere edip üzerinde mutabık kalacaktır. Taraflar, Fesih Ödemesi'nin geniş ölçüde: (i) inşaat aşaması, (ii) ESA işletme aşaması ve (iii) işbu Anlaşma'nın geri kalan süresinden oluşan, Fizibilite Aşaması Şartları'nın yerine getirilmesi sonrasındaki Proje aşamasına bağlı olarak değişebileceğini kabul etmektedir ve bu hususta mutabıktır.

25.12. Eğer Hükümetlerarası Anlaşma ve/veya İşbirliği Zaptı herhangi bir tarafın ihlali sonucunda sona ererse veya Uygulama Anlaşması herhangi bir sebeple sona ererse, işbu Anlaşma ve diğer Proje Sözleşmeleri de kendiliğinden sona erecektir. İşbu Anlaşma herhangi bir Taraf'ça herhangi bir sebeple feshedilirse, diğer Proje Sözleşmeleri de kendiliğinden sona erecektir.

MADDE 26
UYGULANACAK HUKUK

26.1. İşbu Anlaşma İsviçre Kanunları'na uygun olarak yürütülecek ve yorumlanacaktır, ancak başka Kanunlar'ın uygulanması sonucunu doğurabilecek kanunlar ihtilafı kuralları dikkate alınmayacaktır.

MADDE 27
UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

27.1. Taraflar, İşbu Anlaşma'nın uygulanması, yorumlanması, süresi, geçerliliği veya icrasına ilişkin anlaşmazlıkları kendi aralarında müzakere ve iştişare yoluyla barışçıl bir şekilde çözmek için çaba gösterecektir. Her bir Taraf, bir temsilci ("**Proje Temsilcisi**") tayin edecek ve her bir Proje Temsilcisi, diğer Proje Temsilcisi ile barışçıl yollarla müzakerede bulunarak herhangi bir uyuşmazlığı çözmek için çaba gösterecektir. Her bir Proje Temsilcisi, her bir ilgili Taraf'ın ilave üyeleri tarafından desteklenebilir.

27.2. Proje Temsilcileri, uyuşmazlık konusu sorunu, herhangi bir Taraf'ça uyuşmazlığın yazılı olarak öne sürülmesinden itibaren otuz (30) gün içerisinde barışçıl yollarla çözemezler ise, 27. Maddenin 13. Fıkrasında belirtilenler hariç kalmak kaydıyla, uyuşmazlık hem Proje Şirketi hem de Hükümet'in üst düzey yönetimine sevkedilecektir.

27.3. Taraflar'ın üst düzey yönetimleri, uyuşmazlığı herhangi bir Taraf'ça öne sürülmesinden itibaren doksan (90) gün içerisinde barışçıl yollarla çözemezler ise, her bir Taraf belirtilmiş olan doksan (90) günlük sürenin sona ermesinden itibaren altı (6) ay içinde diğer Taraf'a yazılı olarak yapacağı Bildirim ile sorunu ICC Kuralları'na uygun olarak nihai ve bağlayıcı tahkime götürmeyi seçebilir.

27.4. İşbu Anlaşma'ya uygun olarak oluşturulan bir tahkim komisyonu, üç (3) hakemden oluşacak olup bunlardan ilki tahkim talebinde bulunan Taraf'ça atanacak ve diğer bir hakem karşı Taraf'ça atanacaktır. Tahkim Komisyonu'nun başkan hakemi olacak üçüncü hakem ise, atanmış olan ilk iki hakemin kararıyla atanacaktır. Üçüncü hakem; (i) Proje Şirketi'nin ya da Japon Konsorsiyumu'nun üyelerinden herhangi birinin ya da Proje Şirketi'nin diğer doğrudan hissedarlarından herhangi birinin kurulu olduğu ülkelerden herhangi birinin vatandaşı; ya da (ii) (mevcut iki hakemin görüşüne göre) Proje veya Proje Şirketi'nde doğrudan ya da dolaylı menfaati olan bir kimse olmayacaktır. Tahkim talebinden itibaren otuz (30) gün içerisinde ilk iki atamadan herhangi biri gerçekleştirilmez ise ya da ilk iki hakem, sonradan atanan hakemin atanmasından itibaren otuz (30) gün içerisinde üçüncü hakemin atanması hususunda anlaşamazlarsa, Taraflar'dan herhangi birinin talebi üzerine, yerine getirilmemiş olan atama Uluslararası Ticaret Odası tarafından ICC Kuralları'nın hakem atanmasına ilişkin olan hükümlerine uygun olarak yapılacaktır. Taraflar, Uluslararası Ticaret Odası tarafından aksi öngürülmemişse, ödeme cetvelini dikkate almaksızın, tahkim komisyonu üyelerine, hakem olarak vermiş oldukları hizmetleri güvence altına almak için yetecek olan tarifelerde ödeme yapacaklarını kabul ederler.

27.5. İşbu Anlaşma uyarınca doğan herhangi bir tahkim usulü ile ilgili olarak, Taraflar'ın yapacakları yazılı anlaşma ile ilave veya alternatif usul kuralları her zaman kabul edilebilir

27.6. İşbu Anlaşma'ya uygun olarak, Taraflar'ca tahkimin, 1958 tarihli Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkındaki New York Sözleşmesi'ni onaylamış veya kabul etmiş başkaca bir ülkede yapılacağı yazılı olarak kararlaştırılmadıkça, Taraflar tahkim yerinin Cenevre, İsviçre olacağını kabul etmiştir. Herhangi bir tahkim usulü sırasında kullanılan dil İngilizce olacaktır ve tahkim komisyonu tarafından her türlü amaç için işbu Anlaşma'nın İngilizce metni kullanılacak ve temel alınacaktır. Herhangi bir Taraf'ça talep edilmesi halinde, tahkim yargılamasının yorumu yazılı argüman ve belgelerin çeviri masrafları, talep eden Taraf'ça karşılanmak üzere sağlanacaktır.

27.7. Taraflar, tahkim komisyonuna, herhangi bir uyuşmazlığın tespit edilmesi için, gerekmesi halinde, Tesisler'i incelemek için makul fırsat sağlayacaktır. Her bir Taraf, karşı Taraf ya da tahkim komisyonu tarafından talep edilmesi halinde, tahkim komisyonu ve karşı Taraf'a komisyon tarafından uyuşmazlığa ilişkin olarak esaslı derecede ilgili oldukları tahkim komisyonu tarafından belirlenen tüm belge ve tanıkları temin edecektir (karşı Taraf'ın hiçbir dokümanı ifşa etmeme hukuki yükümlülüğü altında olması halinde, tahkim komisyonu tarafından bu doğrultuda talep edilmediği müddetçe ve talep edilene kadar, hiçbir dokümanı ifşa etme yükümlülüğü bulunmayacaktır).

27.8. İşbu 27. Maddeye uygun olarak verilen tahkim komisyonu kararı, verilmesi ile birlikte Taraflar için nihai ve bağlayıcı olacaktır ve Taraflar gecikmeksizin bu kararlara uymayı taahhüt ederler. Tahkim kararı üzerindeki yargılama ve kararın icrası herhangi bir yetkili mahkemede yapılabilir, veya hakem kararının kabulü ve uygulanabildiği ölçüde kararın tenfizi ve icrası için başvuru yapılabilir.

27.9. Maddi tazminatlar nihai karara dahil ise, tazminata Dolar üzerinden karar verilecek ve ödeme Dolar olarak yapılacaktır ve muaccel ve ödenebilir tutarlara işbu Anlaşma hükümleri doğrultusunda, uyuşmazlığa yol açan olay, aykırılık veya diğer ihlal tarihinden itibaren başlayan ve hükmün tam olarak ödendiği tarihe kadar işleyen faiz dahil olacaktır. Tahkim komisyonu uygun görmesi halinde, herhangi bir ara veya ihtiyati tedbire de hükmedebilir.

27.10. Taraflar, yargılama işlemlerinin kendisine dair ya da herhangi bir ara veya koruma tedbiri kararının veya nihai kararın iptaline veya karardan vazgeçilmesine dair yargısal müdahaleyle ilgili olarak, tahkimin yapıldığı yerde yetkili yargı mercii dışında başka herhangi bir yerde, yetkili bir mahkeme tarafından yargısal müdahale yapılmasına ilişkin haklarından feragat ederler.

27.11. Her bir Devlet Makamı, Devlet'in malvarlığı ile ilgili bağışıklık dışında, işbu Anlaşma uyarınca işbu Anlaşma'nın icra edilmesi ya da işbu Anlaşma gereğince oluşturulan tahkim komisyonu tarafından verilmiş herhangi bir ara veya tedbir kararının veya nihai kararın icra edilmesi ile ilgili herhangi bir mahkeme işlemine dair bağışıklık talebinden feragat eder.

27.12. İşbu 27. Madde, (i) bağımsız devletlerin işlemlerine ilişkin hüküm verilmesini engelleyen veya bunlara geçerlilik karinesi sağlayan veya (ii) işbu 27. Maddeye herhangi bir diğer yargı merciinin Hukuk'unun uygulanmasını gerektiren İsviçre Hukuku kural ve prensipleri hariç olmak üzere, İsviçre Maddi Hukuku'na uygun olarak yürütülecektir. Şüpheye mahal vermemek adına belirtmek gerekir ki, işbu Anlaşma uyarınca gerçekleştirilecek olan herhangi bir tahkim işlemi tahkim yeri hukukunun usul kurallarına uygun olarak yürütülecektir.

27.13. Her bir Taraf, talep konusu iddiaya ilişkin olarak, tahkim komisyonunun işbu 27. Maddeye uygun olarak oluşturulması sırasında ifa imkansızlığına ya da giderilmesi mümkün olmayacak bir zarara yol açılmasının önlenmesi amacıyla (a) işbu 27. Madde uyarınca herhangi bir hakem kararının icra edilmesi, veya (b) işbu Anlaşma'nın ihlali nedeniyle parasal ya da parasal olmayan tedbir talepleri için yetkili bir mahkemeye başvurabilir.

27.14. Taraflar, herhangi bir uyuşmazlığa ilişkin nihai karar verilene kadar tahkime sunulmuş olsun ya da olmasın tüm yükümlülüklerini yerine getirmeye devam edecektir.

MADDE 28
MÜCBİR SEBEP

28.1. Hiçbir Taraf, ilgili Taraf'ın gerekli özeni göstermesine rağmen kendi kusurundan kaynaklanmaksızın engelleyemediği veya azaltamadığı (ya da engellemek veya azaltmak için makul önlemleri alamadığı) bir Mücbir Sebep hali sebebiyle ilgili Taraf'ın ifasının engellenmesi halinde ve bu şartla ifa etmemekten veya ifada gecikmekten sorumlu olmayacaktır.

28.2. İşbu Anlaşma uyarınca bir olayın veya durumun Mücbir Sebep teşkil etmesi için; söz konusu olay veya durum, etkilenen Taraf'ın makul kontrolü dışında olmalı ve etkilenen Taraf veya İlgili Kişiler'den biri hata veya ihmalleri ile olayın meydana gelmesine sebep olmamış veya buna katkı sağlamamış olmalıdır. "**İlgili Kişiler**" (i) Proje Şirketi'ne ilişkin olduğu takdirde, onun yüklenicilerini, tedarikçilerini ve çalışanlarını ve (ii) Hükümet'e ilişkin olduğu takdirde, Devlet Makamları'nı ve onların ilgili yüklenicilerini, tedarikçilerini ve çalışanlarını ifade eder. Devlet Makamları bakımından Mücbir Sebep'e, (i) doğal afetler, (ii) bağımsız devletler arasındaki savaş eylemleri (Hükümet'in uluslararası hukuk kurallarını ihlal ederek savaş başlattığı durumlar hariç), bağımsız düşman eylemleri veya kuşatma, (iii) Birleşmiş Milletler tarafından Devlet'e karşı aynısı uygulanmadığı müddetçe; bağımsız devletlere karşı uluslararası boykotlar, yaptırımlar veya ambargolar, (iv) ESA veya diğer Proje Sözleşmeleri uyarınca mücbir sebep halleri, ve (v) iç savaşlar, iç çatışma veya ayaklanma, terörist eylemler ve isyanlar, her halükarda (yukarıda geçen (i), (ii), (iii), (iv) ve/veya (v)'te belirtilen nitelikte olsun veya olmasın) belirtilen olay veya sebebin ve bundan kaynaklanan etkilerin Devlet Makamları'nın yükümlülüklerinin veya yükümlülüklerinin bir bölümünün ifasına engel olması, Devlet Makamları'nın kontrolleri dışında olması ve makul ölçüde öngörülebilecek (yukarıda geçen (i), (ii), (iii), (iv) ve/veya (v)'te belirtilen nitelikte olsun veya olmasın) olaylar veya sebepler açısından Devlet Makamları'nın ihmalinden veya Devlet Makamları'nın işbu Anlaşma'yı ihlal etmesinden kaynaklanmamış ya da söz konusu ihmal veya ihlalin buna yol açmamış olması kaydıyla dahildir.

28.3. Proje Şirketi'ne ilişkin olarak Mücbir Sebep'e; (i) doğal afetler (depremler, toprak kaymaları, kasırgalar, seller, yangınlar, yıldırımlar, tsunamiler, volkanik patlamalar ve diğer benzer doğa olayları veya benzeri doğa kaynaklı olay ve oluşumlar), (ii) savaşlar, sivil itaatsizlik, isyanlar, terörist eylemler, uluslararası boykotlar, yaptırımlar ya da ambargolar, (iii) ESA veya diğer Proje Sözleşmeleri uyarınca mücbir sebep halleri, her halükarda (yukarıda geçen (i), (ii), (iii)'te belirtilen nitelikte olsun veya olmasın) belirtilen olay veya sebebin ve bundan kaynaklanan etkilerin Proje Şirketi'nin yükümlülüklerinin veya yükümlülüklerinin bir bölümünün ifasına engel olması, Proje Şirketi'nin kontrolü dışında olması ve makul ölçüde öngörülebilecek (yukarıda geçen (i), (ii), (iii)'te belirtilen nitelikte olsun veya olmasın) olaylar veya sebepler açısından Proje Şirketi'nin ihmalinden veya Proje Şirketi'nin işbu Anlaşma'yı ihlal etmesinden kaynaklanmamış ya da söz konusu ihmal veya ihlalin buna yol açmamış olması kaydıyla dahildir.

28.4. İşbu Anlaşma'nın amacı doğrultusunda, bir Taraf için uygun finansmanın mevcut olmaması mücbir sebep teşkil etmeyecektir.

28.5. Taraflar'dan birinin işbu Anlaşma kapsamındaki yükümlülüklerini veya yükümlülüklerinin bir kısmını yerine getirmesi bir Mücbir Sebep nedeniyle engelleniyorsa, söz konusu Taraf, ifanın yerine getirilmesini borçlu olduğu diğer etkilenen Taraf'a veya Taraflar'a derhal yazılı bildirimde bulunacaktır.

28.6. Bu Bildirim:

i. Taraf'ın ifa edemediği yükümlülükleri veya ilgili kısımlarını belirtecek;

ii. Mücbir Sebep olayını bütün yönleriyle tanımlayacak;

iii. Mücbir Sebep'in süreceği tahmini zamanı verecek; ve

iv. kendisi tarafından Mücbir Sebep'in giderilmesi veya hafifletilmesi için alınması önerilen tedbirleri belirtecektir.

28.7. İşbu Bildirim'in ardından, ve Mücbir Sebep devam ettiği müddetçe, Mücbir Sebep'ten ötürü ifa edilemeyen her türlü yükümlülük veya yükümlülüklerin bir kısmı askıya alınacaktır.

28.8. Mücbir Sebep neticesinde yükümlülüklerini veya yükümlülüklerinin bir kısmını yerine getirmesi engellenen herhangi bir Taraf, Mücbir Sebep'i ortadan kaldırmak veya gidermek ve yükümlülüklerinin ve ilgili kısımlarının tamamının ifasına makul olan en kısa süre içerisinde yeniden başlamak için atabileceği makul adımları atacak ve gerekli ve makul fonları (ve bir Devlet Makamı olması durumunda, diğer Devlet Makamları'nın fiilini ve fonlarını) kullanacaktır.

28.9. Taraflar, herhangi bir Mücbir Sebep olayının veya halinin devamı boyunca, nükleer emniyet ve güvenlik sorunlarını hafifletmek için gerekebilecek tüm eylemleri Türk Mevzuatı uyarınca yerine getirecektir.

28.10. İşbu 28. Maddenin önceki paragraflarındaki hiçbir husus, Paris Sözleşmesi ve ilgili Türk Mevzuatı'na göre Proje Şirketi'nin yükümlülük, sorumluluk ve haklarını etkilemeyecektir.

MADDE 29
BİLDİRİMLER

29.1. Bir Bildirim:

(i) Türkçe ve İngilizce dillerinde yazılı olacaktır ve gönderen doğruluğunu ve tutarlılığını sağlamakla yükümlü olacaktır; ve

(ii) Elden (alındığına dair belgenin ibraz edilmesi şartıyla) veya uluslararası olarak tanınmış bir kurye teslimat hizmetiyle teslim edildiğinde veya aşağıda belirtilen adrese, elektronik postaya veya faks numarasına gönderilmesi veya yapılması gereken veya gönderilmesine veya yapılmasına izin verilen Taraf'a faks iletimi olarak veya elektronik posta ile gönderildiğinde ve aynı şekilde belirtilen kişinin dikkatine yazıldığında ya da ilgili Taraf'ın işbu 29. Madde uyarınca sunulan Bildirim ile herhangi bir zamanda belirtebileceği başka bir adrese veya faks

numarasına gönderildiğinde ve/veya aynı şekilde belirtilen başka bir şahsın dikkatine yazıldığında usulünce yapılmış sayılacaktır.

29.2. [İşbu Anlaşma tarihinde her bir Taraf'ın ilgili bilgileri şu şekildedir:

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti
İsim: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
Adres: Nasuh Akar Mahallesi Türkocağı Caddesi 2/1, Bahçelievler, Ankara, Türkiye
Faks:
Elektronik Posta:
Dikkatine:

Proje Şirketi

İsim:
Adres:
Faks:
Elektronik Posta:
Dikkatine:]

29.3. Daha önce teslim alındığına dair delil bulunmadığında, her türlü Bildirim aşağıdaki 29. Maddenin 4. Fıkrası uyarınca teslim alınmış sayıldığı tarihten itibaren geçerlilik kazanacaktır.

29.4. Aşağıdaki 29. Maddenin 5. Fıkrasına bağlı olarak, herhangi bir Bildirim şu hallerde teslim alınmış sayılır:

(i) Alıcı'ya adresinde elden teslim edilen bir Bildirim halinde, söz konusu adreste teslim üzerine;

(ii) Uluslararası olarak tanınmış kurye teslimat hizmeti halinde, uluslararası olarak tanınmış bir kurye söz konusu iletiyi veya belgeyi ilgili adrese teslim edip, alındığını teyit eden bir imza aldığında;

(iii) Faks halinde, faksın gönderildiği makineden faksın alıcının faks numarasına bütünüyle gönderilmiş olduğunu gösteren bir iletim raporunun sunulmasıyla; ya da

(iv) Elektronik posta halinde, gönderenin iletinin ulaştığına dair teyidi aldığı zamanda.

İlgili Bildirim'in ihlal, tazminat talebi veya feshe ilişkin olması halinde, faks veya elektronik posta ile iletilen herhangi bir Bildirimi takiben, en geç yedi (7) İş Günü içinde yukarıda söz konusu Taraf için belirtilen adrese yazılı Bildirim gönderilmelidir.

29.5. Yukarıdaki 29. Maddenin 4. Fıkrası uyarınca, İş Günü olmayan bir günde veya teslim alınan yerin yerel saatine göre herhangi bir İş Günü'nde 17:00'dan sonra teslim alınan veya alınmış sayılan bir Bildirim, takip eden İş Günü'nde teslim alınmış sayılacaktır.

29.6. Her bir Taraf, burada belirtilen bilgilerin Bildirim'in tebliğine uygun olmaması durumunda, yeni irtibat bilgilerini diğer Taraf'a işbu 29. Madde uyarınca gönderilecek bir Bildirim'le bildirmeyi taahhüt eder.

MADDE 30
YÜRÜRLÜĞE GİRME, TADİL

30.1. İşbirliği Zaptı'nın eki olan işbu Anlaşma hem (a) ETKB'nin Proje Şirketi'ni, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Japonya Hükümeti'nin, İşbirliği Zaptının geçerli olması için gerekli olan kendi iç prosedürlerinin tamamlandığına dair birbirlerini diplomatik kanallarla bilgilendirdikleri son yazılı bildirimin alındığına dair yazıyla bildirdiği ve (b) işbu Anlaşma'nın iki Taraf'ça da imzalandığı tarihte ve bu tarihten itibaren geçerli ve bağlayıcı olacaktır (**"Geçerlilik Tarihi"**).

30.2. İşbu Anlaşma'daki tüm tadiller, İşbirliği Zaptına ek yapılan işbu Anlaşma'nın bütünleyici parçası olacak ve ayrı protokollerde düzenlenecektir.

30.3. Taraflar, Fizibilite Çalışması ve Ekonomik Etki Değerlendirmesi Raporu sonuçlarının işbu Anlaşma'daki bazı hükümlerin tadilini gerektirebileceğini kabul ederler.

MADDE 31
NÜKLEER DÜZENLEYİCİ YAPI

31.1. NGS ve ilgili tesis ve faaliyetler, Türk Mevzuatı'nın nükleer güvenlik, nükleer emniyet ve radyasyondan korunma ile ilgili hükümlerine uygun olarak lisanslanacak ve denetlenecektir.

31.2. Proje Şirketi, NGS'nin sahibi ve işleticisi olacaktır. Proje sırasında uygulanan tüm tesis ve faaliyetlere ilişkin nükleer güvenlik, nükleer emniyet ve radyasyondan korunmada birincil sorumluluk Proje Şirketi'ne ait olacaktır. İşbu sorumluluk herhangi başka bir gerçek kişi veya tüzel kişiye devredilemez. Devlet Makamları tarafından verilen herhangi bir onay, lisans, izin veya diğer türdeki yetkiler ya da Devlet Makamları tarafından gerçekleştirilen herhangi bir inceleme, denetleme ya da diğer düzenleyici faaliyetler Proje Şirketi'nin bu sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır.

31.3. Nükleer güvenlik, herhangi bir sebeple Proje Takvimi nedeniyle aksatılamaz. Başvuruların eksik sunulması, uygulama belgelerinde nükleer güvenliğin tatmin edici şekilde ortaya konulmaması, ilk tasarım olmanın getirdiği belirsizlikler ya da TAEK tarafından talep edilen ek bilgilerin sağlanmasında ve TAEK'e karşı diğer sorumlulukların yerine getirilmesinde gecikilmesi sebepleri ile Proje Takvimi'nde meydana gelen herhangi bir gecikme için TAEK sorumlu tutulmayacaktır.

31.4. Proje Şirketi, IAEA GSR 4. Bölüm Gereklilik 21 ile uyumlu olarak, güvenlik değerlendirmesine ilişkin bağımsız bir doğrulama işlemi yapacaktır. Bağımsız doğrulamanın sonucu, inşaat lisansı başvurusundan sonraki bir yıllık dönem içerisinde TAEK'e sunulacaktır.

31.5. Proje Şirketi, TAEK tarafından talep edilen tüm bilgi ve belgeleri sağlayacak ve NGS ve ilgili tesis ve faaliyetlerin denetlenmesi ve lisanslanması dahil düzenleyici faaliyetler amacıyla tüm tesislere, yerlere ve sahalara TAEK'in erişimini sağlayacaktır.

31.6. Lisanslama sürecinin etkin bir şekilde uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla, Proje için lisanslama temelini oluşturacak düzenlemeler, kılavuzlar ve standartlar listesi Fizibilite Çalışması sırasında belirlenecektir. Liste, Proje Şirketi tarafından TAEK ve ilgili diğer kurumlara danışılarak hazırlanacak ve en geç her bir lisanslama (yer, inşaat ve işletme lisansları) aşamasının başında TAEK'e onay için sunulacaktır. Liste TAEK tarafından

onaylandığında yürürlüğe girecektir. Liste TAEK'in onayıyla tadil edilebilir. Listenin hazırlanması, sunulması, onaylanması ve tadil edilmesi süreçleri Türk Mevzuatı'na uygun olarak gerçekleştirilecektir.

31.7. Lisanslama sürecinin etkin bir şekilde uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla, Proje Şirketi, Fizibilite Çalışması'nın tamamlanmasından geç olmayacak şekilde, TAEK'e, lisans başvurusunda bulunduğu santrali temsil eden ve işletime geçmiş olan bir nükleer güç santralini referans santral olarak önerecektir. İşletmeye geçmiş böyle bir santral bulunmaması halinde, yetkili bir nükleer düzenleyici kurum tarafından kapsamlı nükleer güvenlik değerlendirmesi sonucu lisans verilmiş aynı teknolojiye sahip inşa halindeki bir santral önerilebilir. Proje Şirketi, TAEK ile Proje Şirketi arasında kararlaştırılacak referans santrale ilişkin gerekli bilgi ve belgeleri sağlayacaktır. Referans santralin öneri, sunum ve onay süreci Türk Mevzuatı'na uygun olarak yapılacaktır.

31.8. TAEK'e sunulacak belgelerin ve NGS'nin işletim dili (kontrol panelleri, işletme kayıtları, işletme kılavuzu, güvenlik analiz raporları vb.) Türkçe ve İngilizce olacaktır.

31.9. İşbu Anlaşma'daki hiçbir husus; TAEK'in kararlarını, faaliyetlerini veya yetkisini, nükleer güvenliği, nükleer emniyeti ve radyasyondan korunmayı tehlikeye düşürecek veya azaltacak şekilde etkilemeyecektir.

MADDE 32
MUHTELİF HÜKÜMLER

32.1. İşbu Anlaşma'nın hükümlerinden herhangi birinin veya bir bölümünün veya uygulamalarının yetkili yargı mercii tarafından icra edilemez veya geçersiz sayılması halinde, Taraflar, işbu Anlaşma hükümlerinde hakkaniyete uygun bir düzenleme yapılması hususunda müzakere edecekler ve aksi Taraflar'ca kararlaştırılmadıkça, işbu Anlaşma'daki diğer hükümlerin veya bölümlerin veya uygulamaların geçerliliği veya icra edilebilirliği bundan etkilenmeyecektir.

32.2. Feragat özellikle yazılı olarak düzenlenmedikçe, herhangi bir Taraf Anlaşma'nın hiçbir hükmünden feragat etmiş sayılmayacaktır. Herhangi bir Tarafça herhangi bir hükmün icra edilmemesi (hakkın bu anlaşmanın hükümleri altında belirli bir zaman dilimine tabi olması haricinde) veya herhangi bir Taraf'ın işbu Anlaşma tahtında sağlanan haklara veya kanun yollarına başvurmaması veya ilgili başvurularda gecikmesi veya herhangi bir Taraf'ın temsilcisi veya çalışanı tarafından bildirilen Anlaşma'nın sözlü tadili veya feshi, diğer Taraf'ı işbu Anlaşma tahtındaki yükümlülüklerinden ne kurtaracak ne de bunları sona erdirecek ve anılan Taraf'ın ifayı eksiksiz olarak talep etme haklarından veya işbu Anlaşma tahtındaki herhangi bir hakkından veya kanun yollarından feragat ettiği anlamına gelmeyecektir ve buradaki hükümlerin hiçbirinden feragat edilmiş gibi işlem görmeyecektir. Buradaki herhangi bir yükümlülükten veya haktan feragat mevcut veya gelecekte doğabilecek diğer hiçbir hak veya yükümlülükten feragat teşkil etmez.

32.3. İşbu Anlaşma'nın feshi, ifası ya da süresinin dolması Taraflar'ın 23. Madde (*Gizlilik*), 25. Madde (25. Maddesinin 8. Fıkrası dahil ve fakat bununla sınırlı olmamak üzere) (Cezalar ve Tazminat, Fesih), 26. Madde (Uygulanacak Hukuk) ve 27. Madde (Uyuşmazlık Çözümü)'ye göre doğan yükümlülüklerini ortadan kaldırmayacaktır.

32.4. İşbirliği Zaptı'nın ekini teşkil eden işbu Anlaşma, Taraflar arasında işbu konu ile ilgili anlaşmanın tamamını oluşturur ve daha önceki anlaşmaların veya mutabakatların yerini alır. İşbu Anlaşma'da yer almayan hiçbir sözlü veya yazılı mutabakatlar, hükümler veya şartlar mevcut değildir ve hiçbir Taraf işbu Anlaşma'da yer almayan herhangi bir açık veya zımni beyana dayanmamaktadır.

32.5. Taraflar, işbu Anlaşma'nın, imtiyaz veren bir Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmesi teşkil etmediğini ve Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmesi olarak yorumlanamayacağını kabul ederler.

32.6. İşbu Anlaşma'daki hiçbir husus, Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet veya hazine garantisi olarak sayılamayacaktır.

İşbu Anlaşma, [ ] tarihinde Ankara'da iki asıl nüsha ve tüm metinler aynı derecede geçerli olacak şekilde Türkçe ve İngilizce dillerinde imzalanmıştır. Yorum farklılığı olması halinde, İngilizce metin esas alınacaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ

Temsilen

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

Tarafından : _____
İsim :
Unvan :

[PROJE ŞİRKETİ]

Tarafından : _____
İsim :
Unvan :

EK I
FİZİBİLİTE ÇALIŞMASI

1 Fizibilite Çalışması Yönetici Özeti

1.1 Proje'nin ana hatları
1.2 Proje'nin teknik, ekonomik ve finansal fizibilite özeti
1.3 Ticari risklerin özeti
1.4 Ekonomik etki değerlendirmesi etkileri (EkED)

2 Geliştirme Programı

2.1 Proje'nin arka planı / Proje'nin geçmişi
2.2 Düzenleyici ve lisanslama geliştirme planı
2.2.1 Nükleer enerjinin tanıtımına ilişkin kanunlar (nükleer hukuki sorumluluk, kullanılmış nükleer yakıt ve radyoaktif atık yönetimi ve işletmeden çıkarma yükümlülükleri dâhil)
2.2.2 Lisanslama süreci
2.2.2.1 Nükleer düzenleme yapısı
2.2.2.2 Lisanlamaya temel oluşturacak düzenlemeler, kılavuz ve standartlar
2.2.2.3 Referans santral
2.2.2.4 Güvenlik değerlendirmelerinin bağımsız doğrulanması
2.2.2.5 Diğer nükleer düzenleyici hususlar
2.3 Öngörülen Proje organizasyonu ve ortaklık (Proje geliştirme süresince)
2.3.1 Organizasyon (ortaklık ve sözleşmesel bağlantılar, yapılandırma, personel vb.)
2.3.2 Proje Sözleşmeleri ve Proje'ye ilişkin diğer sözleşmeler
2.4 Proje Takvimi
2.4.1 Proje'nin önemli aşamaları
2.4.2 Aşamalı yatırım kararları için kritik süreçler
2.5 Tesislerin veya altyapının inşaatı
2.5.1 Saha / konum
2.5.2 Teknik tanım
2.5.2.1 Tasarım koşulları
2.5.2.2 Kodlar & standartlar
2.5.2.3 Tasarım yükü (Normal işletme süresince yükler / kaza koşulları süresince yükler / deprem yükü / tasarımlar için doğa koşulları yükü)
2.5.2.4 Santral düzeni ve genel düzenleme
2.5.2.5 Sistem tasarımı (nükleer adalar, konvansiyonel adalar, santral dengesi)
2.5.2.6 Mühendislik tasarımı ve mimari tasarım
2.5.2.7 Nükleer yakıt döngüsü
2.5.3 Arazi ve mülkiyet
2.5.4 İnşaat aşamasındaki sözleşmeler
2.5.4.1 MTİ (mühendislik, tedarik ve inşaat)
2.5.4.2 Yapı sahibi mühendislik sözleşmesi

2.5.4.3 İnşaat ile ilgili diğer sözleşmeler

2.5.5 Ara aşamalar

2.5.6 İnşaat süresince proje organizasyonu (insan kaynakları, sağlık & güvenlik vb.)

2.5.7 Saha çiti dışındaki altyapı geliştirme planı

2.6 İnsan Kaynakları Geliştirme Planı, Yerli Tedarik Planı, Teknoloji Transferi Planı ile Sosyal Sorumluluk, Kamuoyu Kabulü ve Kamuoyu Farkındalığı Planı

2.6.1 İnsan kaynakları geliştirme planı

2.6.2 Yerli tedarik planı

2.6.3 Teknoloji transferi planı

2.6.4 Sosyal sorumluluk, kamuoyu kabulü ve kamuoyu farkındalığı planı

3 Teknik Fizibilite Çalışması

3.1 Proje & teknik Fizibilite Çalışması için mühendislik yönetimi

3.1.1 Proje yönetimi

3.1.2 Proje manuel ve kalite yönetim sisteminin kurulması

3.1.3 Mühendislik manuellerinin kurulması

3.1.4 Teknik Fizibilite Çalışma programının kurulması

3.2 Genel Faaliyetler

3.2.1 Belge ve coğrafi bilgi sistemi (CBS) yönetim sistemi

3.2.2 Masaüstü çalışma – mevcut verilerin incelenmesi

3.2.3 Boşluk analizi

3.2.4 Eksik verilerin belirlenmesi (3.2.3 sonucunda gerekirse)

3.2.5 Veri toplama

3.3 Saha'nın Uygunluğu (güvenlik ile ilgili konular)

3.3.1 Hava gözlemi & topografya (sayısal yükseklik modeli)

3.3.2 Kara sahası araştırmaları / Saha'ya yakın bölge ve Saha çevresindeki fay dağılımı

3.3.3 Kara saha araştırmaları / jeoteknik araştırmalar

3.3.4 Jeoloji ve sismoloji / sismik tehlike değerlendirmesi

3.3.5 Kıyı saha araştırmaları / Saha'ya yakın bölge ve Saha çevresinde fay dağılımı

3.3.6 Hidrolojik harici doğal tehlikeler (sel ve yeraltı suyu)

3.3.7 Diğer harici tehlikeler

3.3.8 Ulaştırma ve taş ocağı

3.3.9 Atmosferik dağılım modellemesi

3.3.10 Demografik araştırmalar, acil durum planlaması (ADP) ve arazi kullanımı araştırma çalışmaları

3.4 Çevresel etki değerlendirmesi (temel) ve saha lisans hazırlığına ilişkin saha karakterizasyonu

3.4.1 Korunan alanlar

3.4.2 Radyolojik karakterizasyon

3.4.3 Ornitolojik ve kuşlara ilişkin araştırma ve karasal ekoloji (fauna ve flora)

3.4.4 Deniz ekolojisi ve deniz suyu karakterizasyonu
3.4.5 Yüzey suyu, yeraltı suyu karakterizasyonu ve su ekolojisi
3.4.6 Hava kalitesi
3.4.7 Gürültü ve titreşim
3.4.8 Arkeoloji ve kültürel miras
3.4.9 Meteorolojik veriler (iklim değişikliği dâhil)
3.4.10 Denizbilim
3.4.11 Toprak özellikleri & arazi kullanımı
3.4.12 Tarımsal alan
3.4.13 Termal &jeotermal su kaynakları
3.4.14 Rekreasyon alanı
3.4.15 Sosyo-ekonomik durum

3.5 Ön mühendislik geliştirmesi ile ilgili saha karakterizasyonu

3.5.1 Saha çevre uzunluğu & hazırlık arsa planı
3.5.2 Isı havuzu çalışmaları (seçeneklendirme)
3.5.3 Platform & türbin dairesi ayarlaması

3.6 İletim çalışmaları

3.6.1 Nükleer güç santrali çıktısının yeterliliği
3.6.2 Proje Şirketi ile işbirliği halinde TEİAŞ tarafından yapılacak olan Şebeke analizi ve kapsam belirlenmesi (istikrar analizi dâhil)

4 Ticari Fizibilite Çalışması

4.1 Finansman Planı

4.1.1 MTİ maliyetleri, finansman ve ESA para biriminin yapılandırılması
4.1.2 Fon Kullanımı
4.1.2.1 Proje bütçe özeti
4.1.2.2 Tesislerin veya altyapının mühendislik ve inşaatı için MTİ masrafları
4.1.2.3 Proje'nin gelişimi, tesislerin veya altyapının inşaatı için proje sahibinin masrafları (masraflar dâhil)
4.1.2.4 Diğer masraflar (finansal maliyetler, danışmanlık ücretleri vb...)
4.1.2.5 Harcama profili (olağandışı harcamalar dâhil)
4.1.3 Fon kaynakları ve finansman varsayımları
4.1.3.1 Finansman takvimi
4.1.3.2 Toplam yatırım maliyeti için hedeflenen borç özkaynak oranı
4.1.3.2.1 Japon hükümeti ihracat kredisi kuruluşları ve ticari bankaların likiditesi ve nükleer güç proje finansmanı için isteği
4.1.3.2.2 Nükleer güç proje finansmanı için kredi verenlerin beklenen gerekliliklerı
4.1.3.3 Finansal kapanış öncesi fonlama
4.1.3.4 Finansal kapanış sonrası özsermaye ve hissedar kredisi katkısı
4.1.3.5 Finansal kapanış sonrası borç düzenlemeleri
4.1.3.6 Erken üretim gelirlerinin fonlama kaynağı olarak kullanımı
4.1.4 Beklenen garantiler ile sağlanan ve alınan taahhütler
4.1.5 Riskten koruma politikası ve sigorta stratejisi dâhil olmak üzere araçlar

4.2 İş Planı

4.2.1 İşletme süresince Proje organizasyonu

4.2.1.1 İşletme süresince önerilen istihdam

4.2.1.1.1 Yerel kaynakların durumu

4.2.1.1.2 Yabancı çalışanların istihdamı

4.2.1.1.3 Entegrasyon maliyetlerinin detayları

4.2.1.1.4 Proje Şirketi'nin istihdam maliyetlerinin detayları

4.2.1.2 Sağlık, emniyet ve güvenlik

4.2.2 Operasyonel varsayımlar ve santral performansları

4.2.2.1 Kapasite

4.2.2.2 Bakım programı

4.2.2.3 Kapasite faktörü & sevk varsayımları

4.2.2.4 Santral ömrü

4.2.2.5 Emisyon ve çevre uyumu

4.2.3 İşletme süresince Proje sermaye harcamaları

4.2.4 İşletme giderleri

4.2.4.1 Sabit ve değişken işletme gideri varsayımı

4.2.4.2 Üretime yönelik yakıt giderleri varsayımı

4.2.4.3 Bakım giderleri varsayımı

4.2.4.4 İşletmeden Çıkarma, Radyoaktif Atık bertaraf yönetimi maliyetleri varsayımı (Kullanılmış Yakıt dâhil)

4.2.4.5 Gerekli sigorta ve ilgili maliyet

4.2.5 Her bir Ünite'nin ESA'sı süresince işletme gelirleri

4.2.5.1 Tarife Modeli

4.2.6 ESA sonrası imtiyaz rejimi

4.2.7 Kullanılmış Yakıt ve Radyoaktif Atık yönetimi fonu ve kullanımı

4.2.8 İşletmeden Çıkarma fonu ve kullanımı

4.2.9 Farklılaştırılmış getiri oranları

4.2.10 Hukuk, vergi ve muhasebe varsayımları

4.3 Ticari Risk Analizi

4.3.1 Tüm risklerin özeti

4.3.2 Risk azaltma ve seçenek değerlendirme

4.3.3 Duyarlılık analizi

4.4 Proje Ekonomisi

4.4.1 Finansal modelleme

4.4.2 Hissedarlar için Proje değerleme

4.4.3 Kredi verenlerin bakış açısıyla fizibilite değerlendirmesi

4.4.3.1 Likidite ve istek

4.4.3.2 Proje ortaklarından gerekli taahhütler ve garantiler

4.4.3.3 Nükleer enerji proje finansmanı için kredi verenlerin gereksinimleri

EK: 6

Akkuyu NGS ÇED Raporu Özeti

DAVA KONUSU: Mersin İli Gülnar İlçesi Büyükeceli Beldesi'nde Akkuyu NGS Elektrik Üretim AŞ tarafından yapılması planlanan Akkuyu Nükleer Güç Santralı Projesi (Nükleer Güç Santralı, Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rıhtım, Deniz Dolgu Alanı ve Yaşam Merkezi) hakkında **Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 01.12.2014 tarih ve 3688 sayılı işlemiyle verilen ÇED OLUMLU KARARININ** öncelikle **YÜRÜTMESİNİN DURDURULMASINA,** ardından **İPTALİNE,**

- Yürütmenin durdurulması talebi ile ilgili karar verildikten sonra, dava konusu ÇED olumlu kararına dayanak olan, Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan ve 06.10.2010 tarih ve 27721 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 2010\918 karar numaralı "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde Akkuyu Sahası'nda Bir Nükleer Güç Santralının Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliğine İlişkin Anlaşma"nın, Anayasa'nın 04/b-6 Maddesi'ne aykırı bir biçimde Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmış olması ve Anayasa'da gösterilen biçimde, usulüne uygun bir biçimde onaylanmaması bu antlaşmanın iptalini gerektirdiğinden anlaşmanın iptali için ***ANAYASA MAHKEMESİ'NE GÖNDERİLMESİ VE YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ İLE İPTALİNİN İSTENMESİNE***

karar verilmesi taleplerimiz hakkındadır.

AÇIKLAMALAR:

HUKUKA AYKIRILIKLAR:

A) Nükleer Santral Projesi ÇED Olumlu Kararına Giden Hukuki Yol

Mersin-Akkuyu'da kurulması planlanan Türkiye'nin ilk nükleer santralı için 2004'te yeniden başlayan çalışmalar sonunda, Eylül 2008'de açılan ihaleye teklif veren tek şirket, devlet destekli bir Rus şirketi oldu. Teklifin yüksekliği ve teklif veren başka bir şirketin bulunmaması kamuoyunda tartışmalara yol açtıysa da, Rusya Federasyonu (RF), 18–20 milyar dolarlık bu projeye 7 milyar dolarlık bir kredi sağlama sözü vermesi sayesinde teklif kabul edildi.

Bundan sonra olay farklı bir yola girdi. TMMOB'nin açtığı dava üzerine Danıştay, 10 Kasım 2009'da, ihalenin dayandırıldığı yönetmeliğin üç maddesi hakkında yürütmeyi durdurma kararı verdi. Bu maddeler, nükleer santrala "yer tahsisi" ve "aktif elektrik enerjisi birim satış fiyatını oluşturma usul ve esasları" ile ilgiliydi. Bu karar üzerine, Türkiye'de devletin genel enerji ve ekonomi politikasına uygun

olarak elektrik ticaret ve taahhüt faaliyetlerini yürüten ve ihalenin yapılmasından sorumlu olan Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt AŞ (TETAŞ), 20 Kasım 2009'da ihaleyi iptal etti. Çünkü temyize gitse, süre daha uzayacaktı ve yasal süreci muhtemelen aşamayacaktı.

Bunun ardından hükümet, Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu arasında nükleer enerji alanında hükümetler arası bir işbirliği çerçeve anlaşması imzalanmasına karar verdi.

Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu arasında 12 Mayıs 2010'da imzalanan anlaşma, TBMM tarafından 15 Temmuz'da onandı ve 6 Ekim 2010'da Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Rusya Federasyonu Konseyi de anlaşmayı 24 Kasım 2010'da onadı. Bu anlaşma sayesinde, ihaleye çıkılmadan, nükleer santral yapımının "hükümetten hükümete" formülüyle hayata geçirilmesinin yolu açılmış oldu. Diğer yandan, Türkiye'nin nükleer enerji sürecinde yeni ve çok tartışmalı, hatta kimilerine göre şaibeli; çevre, enerji ve ekonomi politikaları açısından da sakıncalı bir safhaya geçilmiş oldu.

A.1. Dava Konusu Edilen ÇED Olumlu Kararının Dayanağı Olan"-Nükleer Güç Santralının Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliğine İlişkin Anlaşma" ve Bu anlaşmanın Anayasa'ya Aykırılığı Nedeniyle Anlaşmanın, ÇED Olumlu kararı hakkında Yürütmenin Durdurulması Kararı Verilmesi ardından, Anayasa Mahkemesi'ne Gönderilmesi İstemi Hakkında

15/7/2010 tarih ve 6007 sayılı *"Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyetinde Akkuyu Sahasında Bir Nükleer Güç Santralının Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliğine İlişkin Anlaşma'nın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun"* Cumhurbaşkanı tarafından onaylanarak, 21.7.2010 tarih ve 27648 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu Kanun Anayasa Mahkemesi önüne gitmiştir. Anayasa Mahkemesi Kanun'u Anayasa'ya aykırı bulmamıştır. Buna karşın, tam da bu davada anlaşmanın iptali gerekçesinde ileri sürdüğümüz bir gerekçeyle, Kanun'a dayalı olarak onaylanan Anayasal olarak nasıl denetlenebileceğini de belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin yargısal denetim kapsamında görmediği uluslararası anlaşmalar "Usulüne Göre Yürürlüğe Giren" anlaşmalar için geçerlidir. Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesini talep

ettiğimiz anlaşma usulüne göre yürürlüğe konulmadığı için Anayasa Mahkemesi'nin denetimine tabidir.

A.1.1. Anayasa Açısından Anlaşma'nın Değerlendirilmesi

Anayasaya göre milletlerarası antlaşmaları onaylama yetkisi, Bakanlar Kurulu'na değil, Cumhurbaşkanı'na aittir (m.104/b-6).

6.10.2010 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu kararnamesinden de görüleceği üzere, andlaşmanın onaylanmasının Cumhurbaşkanınca değil, "Bakanlar Kurulunca kararlaştırıldığı" belirtilmiştir.

Anayasa'ya aykırı onaylanmış bir antlaşmanın da yine Anayasa'nın 90. Maddesi'nin 5. Fıkrası'na aykırı olacağı açıktır. **Bu fıkraya göre, "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz." denilmektedir. Ancak Bakanlar kurulu tarafından onaylanması kararlaştırılan ve onaylanan antlaşmanın usulüne göre yürürlüğe konulduğunu söylemek mümkün değildir.** Bu nedenle de Anayasa'ya aykırılık iddiasını bu antlaşma için ileri sürmek mümkündür.

A.1.2. Anlaşmanın Uluslararası Niteliği ve Butlan

Bu antlaşmanın uluslararası anlaşma niteliği taşıyıp taşımadığı, Anayasa yargısı ile birlikte uluslararası hukuk bağlamında da tartışılmalıdır. Bu bağlamda antlaşmanın tabi olacağı biçim kuralları ile birlikte içeriğini birlikte tartışmak gerekir.

Anayasa açısından usulüne göre onaylanmamış bu andlaşma metni iç hukuk açısından iptal edilebilir nitelik taşımaktadır. Uluslararası hukuk kuralları açısından, 1969 Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'ne göre ise, geçerlilik şartlarına uymayan bir andlaşmanın batıl sayılması gerektiği kabul edilmektedir. Bu durumda andlaşma "yürürlüğe girdiği" andan itibaren hiç yapılmamış gibi hüküm doğurması gerekmektedir.

A.2. AKKUYU NGS PROJESİ ÇED SÜRECİNİN ÇED YÖNETMELİĞİ HÜKÜMLERİNE AYKIRILIKLARI HAKKINDAKİ BEYANLARIMIZ

2 Aralık 2011 tarihinde Akkuyu Nükleer Güç Santralı Projesi ÇED Başvuru dosyası, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na sunulmuştur. Başvuru dosyasının, 17.07.2008 tarihli ve 26939 Sayılı ÇED Yönetmeliği'nin yürürlükte olduğu dönemde sunulması nedeniyle, aşağı-

da Akkuyu NGS ÇED sürecine kapsamında gerçekleştirilen halkın katılım toplantısı, kapsam ve özel format belirlemesi, İnceleme ve Değerlendirme Komisyon toplantıları 17.07.2008 tarihli ÇED Yönetmeliği hükümleri uyarınca gerçekleştirilmiştir. Ancak, ÇED Olumlu Kararı"nın hangi yönetmelik hükmü uyarınca verildiği hususu hukuken belirsizdir.

Yeni yönetmeliğin Geçici 1. Maddesi'nde yer alan lehe olan uygulanır ibaresini proje sahibinin lehine olan uygulanır olarak yorumlayan Bakanlık, Akkuyu NGS projesi ÇED sürecine ilişkin 17.07.2008 Tarihli ÇED Yönetmeliği'ne göre hukuka aykırı olan durumların, hukuka uygun olmasına neden olmuştur. Ancak; bahsedildiği üzere, 25.11.2014 tarihi öncesinde tüketilen usulü işlemlerin hukuka uygun olup olmadığını, 25.11.2014 tarihli ÇED Yönetmeliği kapsamında değerlendirilmesi, yine bu işlemlerle ilgili 25.11.2014 tarihli ÇED Yönetmeliği'nin proje sahibinin "lehine olan hükümlerinin uygulanması" yönünde takdir yetkisi kullanılmasının hukuka uygunluğu bulunmamaktadır.

A.2.1.1. BİR ÇED SÜRECİNDE İKİ KEZ ÖZEL FORMAT BELİRLEMEK HUKUKA AYKIRIDIR.

Proje kapsamında, Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü'nün 30.10.2012 tarih ve 16564 sayılı yazısı ile 21 Mayıs 2012 tarihli Kapsam ve Özel Formatı'nda yer alan Akkuyu NGS'ye bağlantıyı sağlayacak enerji iletim hatları ve trafo merkezlerinin çevresel etki değerlendirme süreçleri, dava konu ÇED sürecinin dışarısında bırakılmıştır.

ÇED Raporu özel formatının sonradan değiştirilebileceğine ilişkin bir yasal hüküm bulunmamaktadır. Kaldı ki, Akkuyu NGS ÇED süreci 2008 ÇED Yönetmeliği hükümleri kapsamında işletilmekte, ve 2008 tarihli ÇED Yönetmeliğin 25. Maddesi'nin 1. Fıkrası gereğince de entegre projeler için Tek ÇED Raporu düzenlenmesi yasal zorunluluktur.

ÇED Yönetmeliği'nde, Bakanlığın belirlenmiş ÇED raporu özel formatını gerekli görülmesi durumunda değiştirilebileceğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. İdare'nin yönetmelikte düzenlenmemiş bir işlemi tesis etmesi ve ÇED raporu Özel formatını, proje sahibinin isteği üzerine değiştirmesi hukuka aykırıdır.

Ayrıca, entegre projeye bağlı ünitelerin, proje kapsamında çıkarılıp ayrı bir ÇED sürecine tutulması, ÇED Yönetmeliği'nin 25. Maddesine de aykırıdır.

A.2.1.2. ENTEGRE PROJE BİRDEN FAZLA ÇED SÜRECİ UYGULANMALIDIR. İDARE'NİN AKSİ YÖNDE KULLANDIĞI TAKDİR YETKİSİ, KÜMÜLATİF ETKİ DEĞERLENDİRMESİNİ ENGELLEMEKTEDİR.

Her ne kadar Akkuyu NGS Projesi Nihai ÇED Raporu'nda bahsedilmese de, Akkuyu NGS projesi entegre proje niteliği taşımaktadır.

Hangi yönetmelik hükmü uygulanırsa uygulansın, Entegre proje niteliği taşıyan Akkuyu NGS Projesi'nin kümülatif etkisinin değerlendirilmesi için, Tek ÇED süreci işletilmesi gerekmektedir. Entegre projenin birden fazla ÇED sürecine tabi tutulması, kümülatif etki değerlendirmesinin yapılmasını engellemektedir.

A.2.1.3. DAVALI İDARE, ÇED YÖNETMELİĞİ'NİN 20. MADDESİ'NDEN ALDIĞI TAKDİR YETKİSİNİ HUKUKA AYKIRI OLARAK KULLANMIŞTIR.

2008 tarihli ÇED Yönetmelik hükümlerine göre, halkın katılımı, bilgilenme, kapsam belirleme ve özel format verme işlemlerinin, on iki işgünü içerisinde tamamlanması zorunlu iken; bu süre idarenin keyfiliğe erişen takdir yetkisi ile makul olmayan ek süre ile uzatılmıştır. İş bu nedenle, model 20'de düzenlenen süre uzatmaya ilişkin takdir yetkisi, hukuka aykırı olarak uygulanmıştır.

A.2.1.4. ÇED RAPORU BAKANLIĞA YASAL SÜRESİ İÇİNDE SUNULMADIĞI İÇİN AKKUYU NGS PROJESİ ÇED SÜRECİ GEÇERSİZ SAYILMALIDIR

Akkuyu NGS ÇED sürecinde, 21 Mayıs 2012 tarihinde özel format verilmiş, özel format tarihinden "yaklaşık 14 Ay sonra" 9 Temmuz 2013 tarihinde Akkuyu NGS Projesi ÇED Raporu Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na sunulmuştur. Anılan süreç içerisinde, raporun sunulmasına ilişkin ek süre verilmemiştir. Nihai ÇED Raporu'nda ek süre verildiğine ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır. Bu nedenle, ÇED Raporu, 2008 Tarihli ÇED Yönetmeliği'ne aykırı olarak, yasal süresi içerisinde sunulmamıştır.

ÇED Raporu'nun 14 ay sonra sunulmuş olması, 2014 tarihli ÇED Yönetmeliği gereğince hukuka uygun olarak nitelendirilecekse;

bu durumda, Bakanlığın 2014 tarihli ÇED Yönetmeliği'nin proje sahibinin lehine olduğu yönünde takdir yetkisi kullanması hukuka aykırıdır. Zira, yönetmelik hükmünden, kimin lehine olan kuralın uygulanacağı hususu belirli değildir. Proje sahibinin lehine olan hükmün uygulanması, Çevre Kanunu ve ÇED Yönetmeliği'nin amacına aykırılık taşımaktadır.

A.2.1.5. NİHAİ ÇED RAPORU YASAL SÜRESİNDE SUNULMAMIŞTIR.

2008 tarihli ÇED Yönetmeliği'nde Proje sahibi inceleme değerlendirme toplantılarının sona erdirilmesinden sonraki beş iş günü içinde Komisyon tarafından incelenerek son şekli verilen iki adet nihai ÇED Raporu ile Nihai ÇED Raporu ve eklerinin taahhüdü altında olduğunu belirten taahhüt yazısı ve noter onaylı imza sirkülerini Bakanlığa sunmak zorundadır.

Akkuyu NGS Projesi Nihai ÇED Raporu'nun sunulması işlemi, 2008 Tarihli ÇED Yönetmeliği hükümleri uyarınca gerçekleştirilmiştir. Anılan işlem, 2008 tarihli ÇED Yönetmeliği kapsamında tüketildiği için, bu usulü işlemlerin 2014 tarihli ÇED Yönetmeliği kapsamında değerlendirilmesi yukarıda izah edilen nedenlerle hukuka aykırılık teşkil edecektir.

B.1. Kalkınma Planları Doğrultusunda Nükleer Güç Santralı Projesine İlişkin ÇED Olumlu Kararı Hukuka Aykırıdır

9'uncu Kalkınma Planı'na (2007-2013), elektrik arzında çeşitlendirme yaratmak niyetiyle elektrik üretim kaynakları arasına nükleer enerjinin dahil edilmesi hedefi konulmuştu. Bu hedefin gerçekleştirilmesi ise nükleer atıkların çözüme bağlanmasıyla ilişkilendirilmiştir.

10. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda da nükleer enerji vurgusu bulunmaktadır. Bu planın Durum Analizi Bölümü'nde, "Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde Türkiye'nin enerji tüketimi büyümeye devam etmiş, ancak yaşanan küresel krizin olumsuz etkileri nedeniyle enerji tüketimindeki artış beklenenin altında gerçekleşmiştir. Birincil enerji tüketimi 2007-2011 döneminde yıllık ortalama yüzde 2,8, elektrik enerjisi tüketimi ise 2007-2012 döneminde yıllık ortalama yüzde 5,6 artmıştır. Türkiye ekonomisinde krizin etkilerinin hafiflemeye başladığı 2009 yılı sonrasında ise bu artışlar daha belirgin bir nitelik arz etmiştir" denilmektedir.

Buna karşın, “ÇED olumlu” kararına dayanan projenin, Sosyal ve Ekonomik Değerlendirmeler Bölümü’nde ise projenin gerekçesinde, Kalkınma Planı’nda belirtilen enerji talebi şişirilmiş ve şu ifadelere yer verilmiştir: “Talep artışı yaklaşık yıllık %8 oranındadır ve 2012 yılının ilk yarısındaki tüketim 119,3 milyar kWs seviyesinde gerçekleşmiştir. Kişi başına tüketim 1990 yılındaki 800 kWs/yıl seviyesinden yaklaşık 2.300 kWs/yıl seviyesine yükselmiştir. 2023 yılındaki talebin 450 milyar kWs dolayında olması beklenmektedir”.

Nükleer Santral ile ilgili Kalkınma Planı’ndaki hedeflerin tutturulması, ancak planın bütünlüğü içinde sosyal ve ekonomik hedeflerle uyumlu olmasına bağlıdır. Her nükleer santral projesi, dayanağı Kalkınma Planı’nda var diye, plan hükümlerine uygun demek mümkün değildir. Bu doğrultuda mevcut ÇED olumlu kararı alan projeyi Kalkınma Planı’nın enerjide; verimlilik, kalite, ucuzluk ve alternatif olma nitelikleri itibariyle değerlendirmek gerekir.

Mersin Akkuyu’da kurulmak istenen nükleer santral, Türkiye’nin enerjide dışa bağımlılığını arttıracak, çevresel risklerini çoğaltacaktır. Oysaki, Türkiye’de nükleer santral tartışmaları başladığında kurulacak santralın dışa bağımlılığı azaltacağına vurgu yapılmıştır. Özellikle doğalgaz konusunda bağımlı olduğumuz Rusya ile yapılan nükleer santral kurulmasına yönelik uluslararası anlaşma, kurulmak istenen nükleer santralın dışa bağımlılığı azaltma olasılığını sıfıra indirmiştir.

Rusya ile yapılan nükleer santral anlaşması sonrasında, üretilen enerjiye Türkiye Cumhuriyeti alım garantisi vermiştir. Alım fiyatının da kilovatsaat başına, 12,35 dolar sent olması kararlaştırıldı. Anlaşma imzalandığında Merkez Bankası dolar kuru 1,52 TL’yi gösteriyordu. 17 Ekim itibariyle 1 doların karşılığı 2,25 TL’yi buldu. Nükleer santral projesi gerçekleşirse, Rusya bize elektriği dört yıl önce imzaladığı anlaşmadaki fiyatın bir buçuk katı fazlasına satacak. O da, dolar bu fiyatta kalırsa. Dolar arttıkça zararımız daha da büyüyecek. Görüldüğü gibi “ucuz” diye tanıtılan nükleer enerji daha inşaat başlamadan 1,5 kat pahalanmıştır.

Türkiye’nin dışa bağımlı, riskli, pahalı ve gözden düşmüş nükleer teknoloji yerine, yenilenebilir enerji kaynakları ve enerji verimliliğine yatırım yapması hem ülke ekonomisi hem de çevre ve canlıların yaşamlarının korunması açısından bir elzemdir.

Bu doğrultuda mevcut ÇED olumlu kararına konu projenin ucuz, nitelikli, güvenli, yenilenebilir olmadığı gibi çevre dostu olmadığı da gözetilerek mevcut Kalkınma Planı hükümlerine aykırılı gözetilerek anılan proje için verilen ÇED olumlu kararının iptali gerekir.

B.1.1. ÇED Olumlu Kararı Alan Nükleer Santral Projesi Türkiye'nin Enerji Sorununu Daha da Derinleştirecek ve Enerjinin Daha Pahalıya Mal Olmasına Yol Açacaktır

2015 yılı itibariyle dünya genelinde enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar konusunda güncel tahminler ortaya çıkmaktadır. Bu güncel tahminlere göre petrolün fiyatının düşmesi ile birlikte Türkiye'nin büyüme hızında ve beklenilen enerji harcamalarında da bir daralma görülecektir.

Türkiye'nin elektrik talebi artışına yönelik ÇED Raporu'nda yapılan vurgular abartılıdır. Dikkatli incelenirse projenin hedeflerinde belirtilen artış oranıyla (%6), projenin gerekçesinde belirtilen artış oranı (%1,6) birbiriyle çelişmektedir. Son yıllarda Türkiye'nin elektrik talebinin düştüğü resmi raporlara da yansımıştır. TEİAŞ'ın yaptığı Üretim Kapasite Projeksiyonu raporları da bu yüzden son yıllarda birkaç kez revize edilmiştir.

TEİAŞ tarafından tahminler revize edilmiş ve **2020 yılında Türkiye'nin elektrik ihtiyacının anlaşma imzalandığı zamana kıyasla yaklaşık 70 milyar kWs daha az olacağı belirtilmiştir. Talepte meydana gelen azalma, Akkuyu Nükleer Santralı'nın tam kapasite çalıştığında üreteceği miktarın iki katıdır. Akkuyu Nükleer Santralı'nın yılda 35 milyar kWs elektrik üretmesi beklenmektedir. Santralın yapımı için anlaşma imzalandığı tarihle 2014 sonuna kadar geçen sürede Türkiye'nin elektrik talebi bu üretim miktarının iki katına denk düşen bir miktarda (70 milyar kWs) azalmıştır. Elektrik talebinin düşmesi sonucunda sadece Akkuyu'ya değil, Sinop'ta yapılacak santrala da gerek kalmadığı ortadır.**

B.2. Yer Seçimi Kriterleri Açısından Hukuka Aykırılıklar

Seçilen yer, Akkuyu olarak tespit edilmiştir. Proje kapsamında seçilen yerin Akkuyu olarak tespit edilmesine ilişkin ileri sürülen ifadeler hukuki ve bilimsel dayanaktan yoksundur.

B.2.1. Yer Seçiminin Dayanağı Olarak Gösterilen Yer Lisansı ve Hukuka Aykırılıklar

- Akkuyu Nükleer Santral Projesi'nin geçerli bir yer lisansı yoktur.

- Bu projenin neden burada yapıldığına ilişkin hukuka uygun bir açıklama bulunmamaktadır.

- Projenin gerçekleştirilmesi düşünülen alana ilişkin olarak Çevre Kanunu 10. Maddesi uyarınca lisans verilebilir. Bu nedenle ÇED süreci başlamadan önce TEK'e ait olan bir yer lisansına dayalı olarak yer seçimi yapılamaz.

B.2.2. Proje Alanının Deprem Riski Taşıyan Bir Alan Olması, Depreme Dayanıklı Olarak Yapıldığı İddia Edilen Projenin Doğru Bir Yer Seçimine Sahip Olduğunu Göstermez.

Proje kapsamında ve yer lisansında deprem raporlarının güncellendiği vurgulanmaktadır. Ancak, anılan yapı bir samanlık değildir. Bir ülkenin kaderini ilgilendiren nükleer santral projesidir. Proje inşaatının depreme dayanaklı olması projenin yer seçiminin doğru olduğunu göstermez.

B.2.3. Flora ve Fauna Çalışmaları Açısından Hukuka Aykırılıklar

2012 yılında her mevsim bir izleme yapıldığı belirtilmektedir; ancak nihai rapor 24 Eylül 2014 yılında sunulmuştur. Bununla birlikte yukarda anılan Danıştay kararı da gözetilerek flora ve fauna çalışmaları Akdeniz biyolojik çeşitliliğini etkileyecek alan içinde, gerçek etkilerin tespit edilebileceği bir alanda saha çalışmasına dayalı olarak yapılması gerekirken, projenin 1. 2. ve 3. Etkileme alanlarına yönelik bir flora ve fauna çalışması yapılmamıştır. Bu nedenle Akdeniz biyolojik çeşitliliğinin korunmasına dair pek çok uluslararası anlaşmanın yükümlülüklerini yerine getirme, endemik tür ve çeşitlerin korunmasını sağlama olanağı da bulunmamaktadır.

B.3. Seçilen Teknoloji Açısından Hukuka Aykırılıklar

Akkuyu'da kurulması öngörülen santral projesi yanlış bir projedir ve iptal edilmesi gerekir. Çünkü Akkuyu aktif fay hatlarına yakındır. Olası büyük bir deprem ve onu izleyebilecek dev dalgalar santralı hasara uğratabilecek ve ülkemizde de nükleer bir kazaya sebep olabilecektir. Bu konuyu, "Biz Rusya'ya söyledik, santralı daha güvenli yapacaklar" vb. gayri ciddi ifadelerle geçiştirmek mümkün değildir.

B.3.1. Alternatif Teknolojilerle Karşılaştırma Açısından Değerlendirildiğinde de Enerji Açığını Kapatmak Gerekçesiyle Nükleer Santrala Yönelinmesi Hukuka Aykırıdır.

Nükleer santral projesinin alternatif teknolojilerle karşılaştırılmasının yapılabilmesi için nükleer santrallarla ilgili gerçek

bilgilerin sunulması kadar alternatif teknolojilerle ilgili de bilgilerin sunulması gerekir. İdare bu konuda bilgi ve belge sunan şirketin sunduğu görüşlerle bağlı değildir. Öncelikli olarak idare, devletin resmi belgelerine dayanmalıdır. Ancak aşağıda açıklayacağımız proje alternatifleri tartışılırken, şirketin sunduğu veriler esas alınmış ve projeye ÇED olumlu kararı verilmiştir. Bu durum, alternatiflerle ilgili objektif bir değerlendirme yapılmadığını göstermektedir. Bu durumda da bu yatırımın gerçekleştirilmesinin diğer alternatif teknolojilere yönelinmemesi açısından hukuki belirliliğe olanak verecek bir değerlendirme yapılmamıştır.

C. Temel Hak ve Özgürlükler Açısından Nükleer Santral Projesi ve Hukuka Aykırılıklar

Nükleer santral yatırımı en temelde girişimci olan firmanın ekonomik ve sosyal haklar arasında sayılan çalışma hakkı etrafında kullandığı bir haktır. Bu hakkın korunması devletin iktisadi gücüyle orantılı olarak hayat bulacaktır. Ancak esas olan, proje sahibinin çalışma hakkının, devletin varlık zemini olan yurttaşların temel hak ve özgürlüklerini kullanmasını engelleyecek biçimde hayat bulamayacağı kuralıdır.

Nükleer santral projesinin, tüm vatandaşlar, ülkede yaşayan herkes, uluslararası ilişkiler bağlamında ve kirleten öder prensibi uyarınca ilgili ülkeler ve hatta doğurabileceği sonuçlar bakımından tüm insanlık açısından önemi göz önüne alındığında, halkın katılımı toplantısının küçük bir beldeyle sınırlandırılması, halka projenin doğurabileceği olası risklerle alakalı bilgi verilmesi bir yana; projenin yürütülmesi ile alakalı bilgi talep eden yurttaşlarla bu bilgilerin paylaşılmaması, idarenin en başından beri kasıtlı olarak bilgi ve belge sakladığı dolayısıyla ortaya çıkan ve çıkması muhtemel ihlallerde, birinci dereceden ve doğrudan sorumlu olduğu anlamına gelmektedir.

D. "Kirleten Öder" İlkesi Açısından Nükleer Santral Projesindeki Hukuka Aykırılıklar

Nükleer atıkların bertarafına ilişkin bir bilgi vermeyen ancak evsel atıklardan, inşaat atıklarına kadar bertaraf konusunda bilgi veren bu ÇED Raporu'nda nükleer atıkların bertarafına ilişkin bilgilerin yer almamasını iyiniyetli okuyamayız. Ortadaki hukuk ihlalini, yaşam hakkı ihlalini görmezden gelemeyiz. Bu belirsizlik projede mevcutken bu

projeye olumlu kararının verilmesi de bu hak ihlaline ortak olmaktır ve idarenin sorumluluğunu doğurur. Anayasa'nın 56. Maddesi'nde "herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir ve devlet ve vatandaş çevre kirliliğini önleme ve çevre sağlığını korumakla ödevlidir" demektedir. Devlet çevre sağlığını koruma ve çevre kirliliğini önleme görevini yerine getirmemiştir. Sonuçlar meydana geldikten sonra tazminatla ödenemeyecek ve telafi edilemeyecek durumlar ortaya çıkacaktır. Canlıları, çevreyi; radyoaktif etkilere karşı anca sonuç ortaya çıkmadan önce bu sonuçların ortaya çıkmasını önleyerek koruyabilirsiniz. Oysa bu etki meydana geldikten sonra siz bunu hiçbir tazminatla vs. telafi edemezsiniz. Bu sebeplerle idarenin sorumluluğu bu eksik rapora onay verdiği anda doğmuştur. Tüm bu sebeplerle ÇED Olumlu Kararı'nın iptali gerekir.

E. Nükleer santral ÇED olumlu kararının halk sağlığı ve canlı yaşamına etkileri hususundaki bilgileri yanıltıcıdır. Bu nedenle de dava konusu edilen işlemin iptali gerekir

E.1. Nükleer santralın canlı yaşamı üzerine etkileri belirsiz bırakılmış, bu etkiler önemsiz gösterilmeye çalışılmıştır, idarenin işlemlerinde belirsizliğe yer yoktur. Bu nedenle anılan ÇED Olumlu Kararı'nın iptali gerekçelerimiz

E.2. Dava konusu edilen ÇED olumlu kararının halk sağlığına etkilerinin gereği gibi irdelenmemiş olması, sağlık hakkı olmak üzere temel hak ve özgürlükleri ihlal etmesi nedeniyle iptal gerekçelerimiz

E.2.1.Dava konusu işlemlerin dayandığı raporda bu santralların risk potansiyelleri bilimsel kurallara uygun, dürüst bir biçimde ortaya konulmamıştır.

E.2.2. Raporda güvenlik prensipleri için neler yapılacağı belirtilmemiş, hatalı bilgiler verilmiş, güvenlik ve sağlık için değerlendirilmesi zorunlu pek çok konuya yer verilmemiştir.

EK: 7

Nükleer Karşıtı Platformlar Tarafından Yapılan Bazı Basın Açıklamaları

29 Ekim 2013

SİNOP NÜKLEER KARŞITI PLATFORM BASIN AÇIKLAMASI
ŞİMDİ MÜCADELE ZAMANIDIR!
SİNOP NÜKLEER SANTRAL İSTEMİYOR!

Ülkemizde siyasi iktidarlar 40 yıldır bir nükleer masalın peşinden gitmekteler. Akkuyu, Sinop ve İğneada 1970'li yıllarda nükleer santral için seçilen bölgelerdi. O yıllardan bu yana teknoloji değişti, araştırma ve inceleme yöntemleri değişti. Yaşanan kazalarla nükleerin inandırıcılığı kalmadı. Ancak değişmeyen tek şey siyasi iktidarların ve lobilerin rant ve kâr hırsı! Kamusal kaynaklara yönelik talan sürüyor. Mevcut siyasi iktidar da karanlık lobilere sözünde ısrarcı davranıyor. Özellikle Başbakan ve yatırımcı Bakanlar Türkiye'de nükleer santral yapılmasını teknolojik ilerleme ve medeni dünyaya entegre olmak olarak sunuyorlar.

Hâlbuki geçen süre zarfında yaşanan kazalar, "güvenilir nükleer" mitini tüm dünyada yerle bir etti. Çernobil'in sonuçlarını hepimiz biliyoruz. Fukuşima'nın sonuçları ortada: Adeta Japonya'nın çehresi değişti. Çernobil kazası sadece Çernobil'in değil Avrupa'nın, Karadeniz'in kaderini etkiledi. Kazadan önce Çernobil'in sokaklarında çocuklar oynuyordu. Tabiat, ağaçlar, hayvanlar her şey olması gerektiği gibiydi. Oysa son 27 yıldır Çernobil ve civarı tüm yaşamın sona erdiği ıssız bir bölge haline geldi.

Mart 2011 yılında Fukuşima nükleer felaketinden sonra yaşananlar… Japonya nükleer santral patlaması ve ardından radyasyon seviyesinin yükselmesi, nükleer santralların dünyamızı hızlı bir şekilde yok edeceğini bir kez daha gösterdi.

Bireysel olarak dahi nükleeri desteklemek, karşı durmamak, adımıza verilen kararları kabullenmek veya önemsememek hayatımızda, gelecek nesillerimizde çok büyük değişikliklere sebebiyet verecektir.

Sevgili basın emekçileri, değerli Sinoplular;

Türkiye ile Japonya arasında Sinop/İnceburun mevkiine Fukuşima benzeri kazaların yaşanabileceği santral üniteleri kurulması konusunda ön anlaşma 29 Ekim 2013 günü İstanbul/Dolmabahçe Sarayı'nda; **Tayyip Erdoğan** ile Japon Başbakanı **Shinzo Abe** arasında imzalandı. Ve her iki ülkenin meclislerinde görüşülmesi için çalışmalar hızlandırılmaya çalışılıyor. Hepinizin bildiği gibi geçtiğimiz günlerde "nükleer ihraç anlaşmaları" nedeniyle Japonya Meclisi de karıştı. Ocak ayında Erdoğan'ın Japonya ziyaretinden önce tartışılması planlanan yasa teklifi Haziran 2014'e ertelendi. Abe ile Erdoğan arasında imzala-

nan anlaşmaya göre; Türk tarafı bedelsiz olarak; Sinop İnceburun Mevkii'ni Japon ve Fransız şirketlerine devredecek. Santralın, yardımcı tesislerinin ve üretilecek elektriğin sahibi; Japon-Fransız Konsorsiyumu olacak.

Söz konusu anlaşmaya göre de projenin yaklaşık; 22 milyar ABD dolarına mal olması beklenmekte olup, en pahalı enerjiyi üretecektir.

Nükleer santralın artan enerji ihtiyacı nedeniyle zorunlu olduğunu ifade eden siyasi iktidara buradan sesleniyoruz.

Ülkemizde "Enerji Krizi" yoktur. "Enerji Yönetimi Krizi" vardır.

Türkiye'nin öz kaynakları kamusal bir hizmet anlayışı ile yönetildiğinde, demokratik ve katılımcı planlamayla çevreye uyumlu teknolojilere yatırım yapıldığında, Türkiye hiçbir zaman enerjisiz kalmayacaktır. Yıllarca söyledik: Öz kaynaklar açısından var olan kurulu enerji kapasitesi yeterlidir. Yeni yatırımlar bir yana Türkiye'de enerji tasarrufu ve verimliliği ile ciddi paralar harcamadan ve çevreyi kirletmeden elektrik talebinin karşılanması mümkündür. Bilimsel çalışmalar göstermektedir ki; ülkemizde %30'lara varan enerji tasarrufu potansiyeli bulunmaktadır. Bunun %15'lik bölümü ise sadece bilinçli kullanım ve sağlıklı planlama ile karşılanabilecek durumdadır.

Nükleer santralların siyasi iktidar tarafından güvenilir, gerçekçi ve sürdürülebilir olduğu iddia edilmektedir. Ancak; Three Mile Island/ABD, Çernobil/Ukrayna ve Fukuşima/Japonya kazaları göstermektedir ki nükleer santrallar güvenilir değildir. Başbakan bu kazaları "tüp patlaması" ve "uçak kazalarıyla" benzeştirmektedir. Bu tutum, hepimizin hayatını ilgilendiren bir konuda iktidarın ne denli ciddiyetten uzak olduğunu göstermektedir. Hepiniz hatırlayacaksınız. Eskiden nükleer yanlıları derlerdi ki: "Evet biz de Rus teknolojisine, geri teknolojiyle yapılan nükleere karşıyız, ama Japon teknolojisinde risk sıfır!"

Fukuşima'yla bu tez de çöktü. Fukuşima'dan sonra nükleer yanlılarının sarılabilecekleri bir yalan da kalmadı!

Sevgili arkadaşlar, değerli basın emekçileri,

Nükleer santralların zararı tek kaza riskiyle de sınırlı değildir: Nükleer santralı bugün kapatıyoruz deseniz bile, binayı ve atıkları yok edemiyorsunuz. Sorunlar hep önümüzde ve gelecek yıllara miras olarak kalmaktadır.

Yaşadığımız çevre bizlere geçmiş nesillerden miras değil, gelecek nesiller için emanettir. Bu emanete sahip çıkmak zorundayız. Yaşam alanlarımıza sahip çıkmak zorundayız.

Bizler ne Sinop'ta ne Türkiye'de ne de Dünya'nın herhangi bir yerinde nükleer santral istemiyoruz. Doğası, turizmi, yeşili ve mavisi ile Sinop bu ülkenin

ender yörelerinden birisidir. Bu yöreye nükleer santral düşünen zihniyet doğa katilidir.

Buradan Sinop'u nükleer ve kirli enerji santrallarıyla kapitalizmin "kalorifer dairesi" haline getirmek isteyenlere sesleniyoruz: Ülkemizi siyasi iktidarların bilim dışı kararlarına terk etmeyeceğiz. Önceki dönemlerde olduğu gibi, kirli enerji politikalarını uygulamaya koymayı hedefleyen iktidarların yarattığı bilgi kirliliğine karşı duracağız. Kamuoyunu bilimsel bilgiler ışığında bilgilendireceğiz. Ne Sinop'ta ne de Türkiye'nin bir başka yerine nükleer santrallara izin vermeyeceğiz.

Bu amaçlarla; Sinop Nükleer Karşıtı Platformu'nun kuruluşunu kamuoyuna, siz değerli basın emekçilerine, Sinop halkına ve tüm ilgililere saygılarımızla duyuruyoruz.

SİNOP NÜKLEER KARŞITI PLATFORM

8 Aralık 2013 Pazar

ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI BASIN BÜLTENİ
SİNOP NÜKLEER KARŞITI PLATFORM KURULDU

Elektrik Mühendisleri Odası (EMO)'nın sekreteryasını yürüttüğü Nükleer Karşıtı Platform, Sinop'ta yeniden örgütlendi. Yaklaşık 55 sendika, demokratik kitle örgütü ve siyasi partinin içinde aktif olarak yer alması beklenen Sinop NKP'nin kuruluşu EMO Yönetim Kurulu Başkanı Cengiz Göltaş'ın katılımıyla ve kitlesel basın açıklamasıyla kamuoyuna duyuruldu. Sinop NKP, halkla birlikte mücadele vurgusu yaparken, EMO 43. Dönem Enerji Çalışma Grubu Nükleer Enerji Alt Çalışma Grubu tarafından hazırlanan EMO Nükleer Enerji Raporu'nun ilk tanıtımı da Sinop'ta yapıldı.

KESK Eğitim Sen Sinop Şubesi'nde 8 Aralık 2013 tarihinde düzenlenen sohbet toplantısında konuşan EMO Yönetim Kurulu Başkanı Cengiz Göltaş, Sinop'ta uzun erimli bir mücadele sürecinin yürütüldüğünü, 26 Nisan 2006 tarihinde Türkiye'nin en büyük çevre mitinginin yapıldığını anımsatarak, Sinop'ta nükleer santral kurma girişimlerinin hızlandırıldığı bu dönemde mücadelenin yükseltilmesinin önemine dikkat çekti. Göltaş, sadece yerelde bir mücadelenin yeterli olmadığını; Akkuyu ile birlikte düşünülerek, nükleer santral konusunda enerji politikalarındaki yanlışlık da ortaya konularak mücadelenin örgütlenmesi gerektiğini kaydetti.

EMO'nun Aralık 2013'de yayımlanan Nükleer Enerji Raporu'nun ilk tanıtımını da Sinop'ta yapan Cengiz Göltaş, NKP mücadelesinin ne sadece teknik, ne de ekonomik, ne de yerel bir çalışma olmayacağını vurguladığı konuşmasında Gezi Parkı ve Gerze Termik Santral karşıtı mücadelelere de atıfta bulundu. Mücadelenin başarılı olması için gerici-faşist-piyasacı anlayışla mücadeleyi de kapsaması gerektiğini kaydeden Göltaş, ocak ayında NKP'nin ortak bir eşgüdüm toplantısı ve kongre yapmasını da önerdi. Göltaş, Japon Meclisi'nde Türkiye'de Japonların nükleer santral kurmasına karşı geliştirilen refleks konusunda bilgi verirken, Japonya'nın nükleer karşıtı hareketinden katılımların sağlanacağı bir etkinliğin Sinop'ta gerçekleştirilmesine destek vereceklerini de ifade etti.

Sinop NKP Dönem Sözcüsü Zeki Karataş, örgütlenmenin yeniden canlandırılması konusunda gelişmeleri aktarırken, Sinop'ta ocak ayından itibaren gerçekleştirmeyi planladıkları etkinlikler hakkında bilgi verdi. Toplantıya kişisel ya da çeşitli kurumlar adına katılan temsilciler de söz alarak hem nükleer santral konusunda teknik sorular sordular, hem de mücadelenin geliştirilmesine yönelik öneriler dile getirdiler. Öneriler kapsamında halkla kurulacak ile-

tişimin geliştirilmesinin yanı sıra istihdam ve ekonomik canlanma konusunda Sinop'ta yapılan propagandaya karşı halka gerçeklerin anlatılmasının önemi üzerinde duruldu.

EMO Yönetim Kurulu Başkanı Cengiz Göltaş, sorular üzerine, nükleer teknolojinin, tıp, tarım gibi alanlarda kullanılmasına yönelik bir itiraz olmadığını; nükleer silahlanma ve nükleer santrala karşı olunduğunu vurguladı. Enerji kaynaklarında tek bir kaynağın ön plana çıkarılmasına yönelik itirazın haklılığına da dikkat çekti. Dünyanın vazgeçtiği nükleer santralların ülkemize pazarlanmasına itiraz edildiğini anlatan Göltaş, enerji verimliliği üzerinde durarak, ülkemizin ikinci el elektronik ürünlerin çöplüğü haline getirilmek istenmesine de itiraz etti. Göltaş, çılgın tüketim felsefesine itirazın da nükleer santral karşıtı mücadelenin parçası olması gerektiğini anlattı.

Sohbet toplantısının ardından Sinop Uğur Mumcu Meydanı'nda toplanan nükleer karşıtları, sloganlar ve alkışlarla tepkilerini dile getirdiler. Kanser sonucu yaşamını yitiren nükleer santral karşıtı mücadelecilerin de isimlerinin yazıldığı dövizlerle meydanda yerlerini aldığı kitlesel basın açıklaması sırasında, katılımcılar "Nükleere inat, yaşasın hayat", "Kurtuluş yok tek başına, ya hep beraber, ya hiçbirimiz", "Radyasyondan ölüyoruz, Sinop'ta nükleer santral istemiyoruz", "Nükleer santral istemiyoruz" sloganları attılar. Sinop NKP adına Dönem Sözcüsü Zeki Karataş tarafından meydanda yapılan kitlesel basın açıklamasında, Çernobil ve Fukuşima nükleer santral kazalarının yarattığı felakete dikkat çekilirken, Japon teknolojisine yönelik övgüyle ileri sürülen nükleer santral tezlerinin de Fukuşima›yla çöktüğüne işaret edildi. «Fukuşima›dan sonra nükleer yanlıların sarılabilecekleri bir yalan da kalmadı» denilen açıklamada, kirli enerji politikalarına karşı duruşun sürdürüleceği, bilimsel bilgiler ışığında kamuoyunun bilgilendirileceği sözü verilerek Sinop NKP›nin kuruluşu ilan edildi. Sinop NKP adına yapılan açıklamanın ardından söz alan EMO Yönetim Kurulu Başkanı Cengiz Göltaş da katılımcıları selamlarken mücadelenin sürdürüleceği vurgusunu yaptı.

17 Ocak 2014-İstanbul

"Fukuşima Nükleer Santralı Felaketine Küresel Yurttaş Tepkisi"

Mayıs 2013'de Türkiye ve Japonya Sinop'ta nükleer santral kurulması konulu bir anlaşma imzaladılar. Japon Mitsubushi Heavy Industries ve Fransız Areva şirketlerinin bu santralın inşası ve işletimini üstleneceği söyleniyor. 2010 yılında Rusya'yla Akkuyu'da Türkiye'nin ilk nükleer santralının inşası için benzer bir anlaşma imzalamıştı. Rusya'yla olan anlaşma, nükleer camiada daha önce benzeri görülmemiş "yap-sahiplen-işlet" modeline dayandırıldığı için, zihinlerde özellikle güvenlik konularında pek çok rahatsız edici soru uyanmasına sebep olmuştu.

Türkiye çok ciddi ve tehlike potansiyeli içeren eden bu projelere son sürat girerken, sosyal, jeolojik ve çevresel etkilerinin ne olacağını hesap etmekte yetersiz kalıyor. 2011'de Fukuşima'da,1986'da Çernobil'de olduğu gibi işler ters giderse, bölgede hem milyonlarca insan hem de hassas dengelerde yaşam mücadelesi veren doğal yaşam topluluklarının ölüm tehlikesi ile karşılaşacağını görmezden geliyor. Türkiye'nin güncel politik fay hatları, ekonomik düzeni, teknoloji ve yetişmiş uzman eksikleri, düzenleme ve denetleme altyapısındaki yetersizlikler birleştiğinde, bu büyük çaplı projelerin etkin ve güvenli bir biçimde yürütülebilmesi zor görünüyor. Diğer yandan, Türkiye tıpkı Japonya gibi sismik olarak son derece aktif bir coğrafya üzerinde bulunuyor fakat Japonya'nın aksine büyük depremlerin getireceği risklere hazırlıklı değil. Türklerin güvenlik kültürü Japonlarınkinden çok farklı; risk yönetimi de Türkiye'de bambaşka şekilde algılanmakta. Sadece bunlar dahi Türkiye'de nükleer santral kurulması ve işletilmesinin risklerini olağanüstü şekilde yükseltmekte.

Mektubumuz, Japon ulusunun temsilcileri olan milletvekillerine hitaben yazılmıştır; yakında açılacak olan Japon Parlamentosunun gündemine gelecek, Türkiye ile hükümetler arası nükleer anlaşmayı reddetmeleri için bir çağrıdır. Bu içten çağrının gerisindeki sebepler takip eden paragraflarda detaylı olarak açıklanmıştır.

Türkiye mevcut hükümetin git gide otoriterleşen yönetiminde, çağdaş bir demokrasinin pratiklerinden giderek uzaklaşan bir seyir izlemekte; can alıcı meseleler hakkında yurttaşların görüşleri yönetimce dikkate alınmamaktadır. Ekolojik olarak sürdürülebilir enerji seçeneklerini kenara iten hükümet, içeriği belirsiz nükleer projelerini, ne parti programında ne de TBMM'de herhangi bir tartışma konusu dahi yapmadan halkımıza dayatmıştır. Bu nükleer anlaşmaları hayata geçirme yöntemi, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) on yıllık iktidarının diğer antidemokratik uygulamalarıyla benzer bir çizgi arz etmektedir.

Türk halkının büyük çoğunluğu nükleer tesis ve silahlara karşıdır. IPSOS tarafından Nisan 2011'de yapılan *"Fukuşima Nükleer Santralı Felaketine Küresel Yurttaş Tepkisi"* başlıklı uluslararası anketin sonuçları, Türk halkının %80'inin nükleer enerji istemediği gerçeğini net olarak ortaya koymaktadır. Ancak yurttaşlar ve STK'lar, ne nükleer enerji, ne de diğer hayati meselelerde endişelerini ya da itirazlarını dile getirecek kanallara sahip değildirler. Normal demokrasilerde yurttaşların değişimi gerçekleştirmek üzere kullanabileceği kanallar, AKP rejimi tarafından bloke edilmiştir. Nitekim Uluslararası Gazetecileri Koruma Komitesi'nin açıklamasına göre, hapishanelerinde en çok gazeteci bulunan ülkeler sıralamasında peş peşe ikinci kere, Türkiye 2013'de de dünya birincisi olmuştur. Türkiye'nin yakın takipçileri İran ve Çin'dir.

Basın özgürlüğü, ifade ve toplanma özgürlüğü Türkiye'de giderek kısıtlanırken, işlevsel bir demokrasiden beklenen "güçlerin denetimi ve dengelenmesi" şartı, rejimin yürütücüleri tarafından gereksiz sayılmaktadır. Aslında tek parti yönetiminin, "tek adam" yönetimine dönüştüğü söylenebilir. Başbakan yakınlarda, "güçler ayrımı" ilkesinin kendi gündemi bakımından bir ayak bağı olduğunu kamuoyuna bizzat kendisi açıklamıştır. AKP, meclisteki oy çokluğunu kullanarak, tek başına Türkiye'nin sosyal ve fiziki yapısını şekillendirmektedir. Kararlar, ülkenin savunma ya da enerji üretimi gibi stratejik meselelerinde bile, uzmanlara ve bilim insanlarına danışılmadan alınmaktadır. Türkiye'nin nükleer plan ve projeleri de aynı bu şekil dışlayıcı bir karar alma yöntemiyle sonuca bağlanmış, hızlıca paketlenivermiştir. Hükümetin, halkın itirazlarını dikkate alması, saygı göstermesi gibi bir yaklaşım kesinlikle söz konusu değildir; bu gibi dayatmacı politikalara kamuoyu önünde karşı gelmeye cesaret edenler hükümet tarafından "vatan haini" olarak nitelenmekte, güvenlik güçlerince de bu nitelemeye uygun davranışa tabi tutulmaktadır. Barışçıl gösterilerde, polisin aşırı güç kullanımı yerleşik bir davranış haline gelmiştir. Haziran 2013'deki karışıklıklarda yaralanan "Gezi Protestocuları"nın sayısı sekiz bini geçmiş, bunların bir kısmı ömür boyu sakat kalmış, bir çocuk ise hala komada bulunmaktadır. On iki yurttaş, polis şiddetinden kurtulmayı başarsa da gözlerini kaybetmiş; on bir kişi ise ne yazık ki yaşamını yitirmiştir. Bir ay içinde üç bin tutuklama yapılmıştır. Türk demokrasisinin etkileyici rakamsal tablosu budur.

Uluslararası Şeffaflık Örgütü tarafından hazırlanan 2013 Dünya Yolsuzluk Raporunda, Türkiye yolsuzlukta 117 ülke arasında 53'üncü sırada yer almıştı. Ancak bu sıralama, medya haber masaları Türk bakanların yolsuzluk ve rüşvet skandalı haberleriyle dolmadan aylar öncesinde yapılmıştı. Türk halkı 17 Aralık'tan bu yana yolsuzluk soruşturmasının şok edici gelişmelerini izliyor. Bu soruşturmanın pek de sonuç vermesi beklenmemekte zira bu süreç Türkiye'nin çağdaş ve güçlü bir demokrasiyi yönetecek kapasitede, saydam ve hesap ve-

rir bir hükümete sahip olması için yürütülmüyor. AKP içindeki üzeri örtülü koalisyonu oluşturan grupların arasının derin bir çatlakla açılması sonrası, daha fazla gücü elde etmek için bu grupların rekabet etmeleri sebebiyle yaşanıyor. Yakın zamanda açığa çıkan yolsuzluk soruşturması iktidardaki AKP'ye geri dönülemez bir hasar vermiş ve hükümet tamamen karışmış durumdayken, Başbakan Erdoğan stratejik konular ve nükleer anlaşmayla ilgili birkaç günlük temaslarda bulunmak üzere kalkıp Japonya'yı ziyarete gitti. Türk medyası bu resmi temasların detaylarına tam olarak vakıf değil, zira Başbakan Erdoğan kendisi hakkında eleştirel haberler yapan medya kuruluşlarının mensuplarını gezi heyetine almadı, bu şekilde halkın tarafsız bilgi edinme hakkı kısıtlamıştır. Mayıs ayında Japonya ile imzalanan nükleer anlaşmanın altında imzası bulunan dört bakanın, Aralık ayında yolsuzluk ithamları karşısında görevlerini bırakmak zorunda kaldığını burada hemen not etmekte yarar var.

Eğer Japon muhatapları, Türk Başbakanının girişimlerini ciddiye alacak olurlarsa, büyük depremlerin sıklıkla görüldüğü Türk topraklarında gelecekte oluşacak riskleri bertaraf etmek sadece yakın nesillerin değil gelecekteki sayısız neslin üzerine yük olacak; bunun vebalini elbet Japonlar da taşıyacaktır. Seçtiği birbirinden çok farklı reaktör tiplerinin bağımsız işletimini temin edecek ne finansal, ne kurumsal,ne beşeri ve teknolojik kaynaklara sahip bir ülke olarak, Türkiye'nin nükleer girişimleri fazlasıyla iddialı. Hükümet, Japonya ile ayrı Rusya ile ayrı olmak üzere birbirinden çok farklı nükleer reaktör teknolojileri için onlarca milyar dolarlık anlaşmaların altına peş peşe imzalar attı. **Akkuyu'da Rosatom**, **Sinop'ta da Atmea** daha önce dünyada hiç kullanılmamış reaktör tasarımları inşa edecek. Birbirinden çok farklı iki yabancı kuruluş eliyle nükleer enerji üretimine adım atan ülke olarak Türkiye, dünya nükleer endüstrisi için benzersiz ve tuhaf bir örnek teşkil ediyor.

Rejimin diğer mega projeleriyle birlikte, bu pahalı nükleer yatırımlar ülkenin var olan rekor bütçe açığını astronomik seviyelere yükseltecek. Yaklaşan seçimleri gözeterek, dev harcamalar konusunda eleştirileri bertaraf etmek üzere 2012 ve 2013 bütçeleri, AKP çoğunluk oyu ile meclisten Sayıştay'ın denetim uygulamalarına tabi tutulmadan geçirildi. Dolayısıyla, Türk halkı bu nükleer santrallara sonsuza dek ev sahipliği yapmanın ve altmış yıl işletmenin gerçek ekonomik maliyetleri hakkında bilgilendirilmemiştir.

Olası nükleer santral inşa sahalarının tehdidi yakınlarında yaşayan yerel halk, ulusal STK'lar, çevre ve meslek kuruluşları, insan hakları örgütleri, sendikalar senelerdir teyakkuz halinde. Türkiye'de çevre hareketi çok güçlüdür; temiz bir çevrede yaşama haklarını savunmak üzere nükleer karşıtı imza kampanyaları, kitlesel mitingler düzenlenmiştir. STK'lar hükümetin çıkarttığı ilk nükleer

yasayı yargıya taşımış ve davayı kazanmıştır. Yüksek mahkeme nükleer yasayı anayasaya aykırı bulup, yürütmesini durdurmasına rağmen hükümet planlarından vazgeçmemiştir. İleride olabilecek benzer davaları bertaraf etmek üzere, Başbakan Erdoğan ve bakanları, nükleer yasanın Türk halkının çıkarlarına aykırı içeriğini uluslararası anlaşma formatının içine yerleştirdiler. Böylece, nükleere geçiş süreci, ulusal hukukun uygulama çerçevesinden çıkartıldı. TBMM onayından geçti mi, bu anlaşmalar kesin ve değişmez kanun olarak geçerlilik kazanmakta. AKP meclisteki oy çokluğunu etkili şekilde kullanarak bir kanun taslağını hızlıca meclis onayından zaten geçirebilmektedir. Ne yazık ki Japonya ile imzalanan nükleer anlaşma da, 9 Ocak tarihli TBMM oturumunun bitimine dakikalar kala, tek cümle tartışmaya konu olmadan oylanmış ve kanunlaşmıştır. Böylesi bir durum, nükleer endüstri tarihinde şimdiye dek görülmüş duyulmuş değildir.

Politik manzaranın haricinde, teknolojik altyapı da Türkiye'nin nükleer enerji edinmesi bakımından uygunsuzdur. Projelerden beklenen başarıların önündeki diğer bir engeli, hiçbir işletim deneyimi geçmişi bulunmayan, Türkiye'nin yetersiz nükleer denetleme kurumu teşkil etmekte. Projelerin ilerlemesi Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'ndan (TAEK) kurulum ve işletme lisansı almalarına bağlı. Santralların uzun vadeli düzenlemelere uygun şekilde işletilip işletilmediğinin izlenmesi ve denetiminin yapılmasından Kurum sorumlu olacak. Hem Rusya'nın hem de Japonya'nın inşa etmeyi önerdikleri reaktör modellerinin daha önce hiç denenmemiş tasarımlar olması, elde takip edilecek herhangi bir lisanslama rehberliği bulunmaması, işleri daha da karmaşık hale getirmekte. Bu arada TAEK, Rusya'nın Akkuyu'da inşa sürecini gerçekten de "hiç denenmemiş" bir biçimde başlatmasına göz yumarak, rengini belli etti bile: Rus nükleer şirketi, zorunlu ÇED onayını henüz almadan, yasa dışı şekilde alelacele arazi düzleme, ağaç kesme işine girişti. Yasallık konusunda kendilerine soru yöneltildiğinde, şirket yetkilileri nükleer sahayı Mersin valiliğinden aldıkları "taş ocağı ruhsatı" ile kazdıklarını açıkladılar!

Çernobil felaketi döneminde kamu sağlığını koruma konusundaki yetersizlikleri sebebiyle, TAEK'in halk arasında kötü bir şöhreti bulunmakta. Kurum, 1986'daki radyasyon tehdidi konusunda yaşamsal bilgileri paylaşarak halkı korumaktansa, gerçekleri karartmış ve perdelemişti ki hala da bu şekilde davranmaya devam ediyor. TAEK, Çernobil patlaması ardından oluşan radyasyon bulutunun serpintilerinin Türkiye'yi vurduğu "sıcak" alanlara dair tek bir harita yayımlamamıştır.

TAEK, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın standartlarında etkili şekilde performans gösterecek bağımsız yapı ve uzmanlık birikimine sahip değildir.

Siyasileşmiş bir kurumdur, bürokratik olarak Başbakanlığa bağlıdır; bir yanda denetim diğer yanda da pazarlama yapmak gibi birbiriyle çelişen sorumlulukları yerine getirmek durumundadır. Kurum, yakın zamanda tamamen tesadüfen ortaya dökülen uluslararası boyutta bir yeni nükleer skandalın da üzerini örttü. Kaçak olarak ülkeye sokulan nükleer yakıt artıklarının, Türkiye'nin en büyük üçüncü kenti olan İzmir'in havalimanın dibinde, Gaziemir ilçesindeki bir kurşun fabrikasında eritilmek üzere bir yol izlediği 2007'de anlaşıldı. TAEK bu konuda sorumluluk almayı reddetti, fabrika arazisinin dikenli tel ile çevrelenmesi ile yetindi. Fabrikanın dibinde yaşayan mahalleli, radyasyon tehlikesiyle baş başa, kaderine terk edildi.

Bu gibi somut gerçekler bir yana, nükleer anlaşmayla ortaya çıkan bambaşka bir tehlikeye daha dikkat çekmek şart: bu pakt Türkiye'yi uluslar arası bir çatışma ortamının tehlikeli ve bilinmez sularına doğru çekiyor. Türkler, II. Dünya Savaşının dışında kalıp, tahribinden kurtulmuş, savaş sonrası dönemde komşularıyla barışçıl ilişkiler yürütmüş bir ulustur. Cumhuriyetimizin kurucusunun " Yurtta Barış, Dünya'da Barış" söylemi onlarca yıl boyunca Türk dış politikasının merkezini oluşturmuştur. Ancak kabul etmek gerek ki son dönemde Türk hükümetinin aktif dış politikası tamamen değişmiştir, Türkiye'nin dünyaya bakışı artık geleneksel barış söylemini barındırmamaktadır. AKP'nin Suriye politikası bu değişimin net bir yansımasıdır. *"Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti Arasında Nükleer Enerjinin Barışçıl Amaçlarla Kullanımına Dair İşbirliği Anlaşması"* adındaki barışçıl ifadesiyle çelişen şekilde, Türkiye'nin nükleer silah yapımında kullanılan insan yapımı bir madde olan plütonyumu Japonya'dan satın alıp, sınırları ötesine-üçüncü ülkelere-satmasının yolunu açmaktadır.

Radyasyon sınır tanımaz. İnsanlık henüz Çernobil ve Fukuşima felaketlerinin verdiği hasarın gerçek boyutunu kavramaktan hayli uzakken, hem Rusya hem de Japonya'nın dünyaya nükleer tesis ve malzeme pazarlamayı sürdürmesi ahlaken sorgulanmalıdır. Türkiye zaten 1986 nükleer felaketinin sessiz kurbanıdır; radyasyona bağlı kanser salgının ülkenin genç nüfusunu pençesine aldığı ortadadır.

Son bir kez daha altını çizmekte yarar olan mesele, Türk hükümetinin şaibe altında olduğudur. Bugünün politikacılarının ilgi alanları, Türk halkının gelecek beklentisi ve gerçek çıkarlarıyla örtüşmemektedir. Türk halkı sayısız yolsuzluk suçlamasıyla karşı karşıya olan politikacılar tarafından imzalanmış, uzun vadeli nükleer anlaşmaların yükünün altına sokulmamalıdır. Japonya ve Rusya ile yapılan anlaşmalar askıya alınmalıdır. Geleceğin masum nesilleri bu trajik dayatmanın sonuçlarından kurtarılmalıdır. Politikacılar bunu yapmasa

da, gelecek seçimlerle beklenen iktidar değişimini sağlayan Türk halkı, günü geldiğinde bu anlaşmaları kendisi yırtıp atacaktır.

Japon karar alıcılara ve politikacılara Türkiye'deki gerçek durumu iletmiş olmayı umuyoruz. Japon yatırımcılar da Türkiye ile bu dönemde kurdukları ekonomik bağlantıların pek de sağlam bir zemine oturmadığına, umarız dikkat ederler. Japonya Parlamentosu, nükleer anlaşmanın onaylanmasını tartışırken oylama öncesi, umarız bu gerçekleri hesaba katacaktır. Fukuşima felaketine karşı bir savaş vermekte olan ülkenin liderleri olarak Japon milletvekillerin dürüst davranacağını ve bu anlaşmayı reddedeceklerini umarız. Nükleer endüstrinin Türkiye gibi ülkelere ihracat yapmasını reddederek, Japon politikacıların olgun bir davranış sergileyeceklerini, insanların sağlıklı ve refah içinde yaşama hakkına saygı duymayan, çıkarcı politikacılar olarak hatırlanmaktan imtina edeceklerini umarız. Gelin, harika güzellikteki kainatta, yeryüzünü kuşatan bir çemberde el ele verip demokrasi ve barış rüyasını gerçek yapalım.

Nükleer Karşıtı Platform-NKP

BASINA VE KAMUOYUNA

11 Mart 2014

SİNOP FUKUŞİMA OLMASIN

Değerli Basın Emekçileri, Sevgili Sinoplular;

Bugün 11 Mart 2014, Japonya'da yaşanan Fukuşima nükleer felaketinin üzerinden 3 yıl geçti. Fukuşima Nükleer Santral felaketi sırasında binlerce k insan hayatını kaybetti. 160.000 kişi üç yıldır radyoaktiviteye maruz kalmış evlerinden uzakta yaşıyor. Bazıları ayda bir kez evlerini ziyaret edebiliyor ama geceleri kalmalarına izin verilmiyor. Nükleer enerjiye bir kez bulaştınız mı adeta bin yıl lanetleniyorsunuz. O yüzden de Sinop ve Mersin'deki mücadele çok önemli.

Değerli Basın Emekçileri;

Sinop/İnceburun mevkiine yapılması düşünülen Nükleer Güç Santralı da Japon Mitsubishi firması ile Fransız Areva ortaklığının kurması düşünülüyor. Bize göre her iki firma da sabıkalıdır. Mitsubishi firması Fukuşima Nükleer Santralını yapan firma. Areva ise Finlandiya da yaptığı santralı hala bitiremedi ve son ürettiği reaktör reaktör güvenlik açısından Fransa Atom enerjisi kurumundan onay alabilmiş değildir. Yani Sinop/ İnceburun da kurmayı düşündükleri santral güvenlik açısından izinsiz olacaktır.

Biz bu oluşuma Sinop Nükleer Karşıtları olarak izin vermeyeceğiz.

11 Mart 2011 Fukuşima felaketinin yıl dönümüne denk gelen süreçte bizler Sinop'ta bir dizi etkinlikler gerçekleştirdik. Yirmiye yakın Ulusal basınımızın temsilcileri 7/ 9 Mart 2014 tarihleri arasında Sinop'umuzu ziyaret ettiler. Sinop ve NGS kurulması düşünülen yerlerde incelemelerde bulundular ve bir dizi röportaj gerçekleştirdiler. Biz Nükleer karşıtları da basın mensuplarıyla birlikte Abalı/ Soğucak köylülerini ziyaret ettik bilgilendirmeler gerçekleştirdik. Şehir merkezinde; Nükleer fizikçi Prf. Dr. Hayrettin Kılıç, Elektrik Mühendisleri odası eski genel başkanlarından N. Bülent Damar ve Japon Araştırmacı bilim insanı Dr. Kumiko Tsuchida'nın katılımıyla "Nükleer Santrallar ve Fukuşima" konulu bir panel gerçekleştirdik. Ve son olarak da Nükleer Karşıtı Platform 5. Nükleer Karşıtı Kongreyi Sinop'ta gerçekleştirdi. Yine 11 mart 2014 Salı günü saat 18.30 da Masal Düğün Salonunda KESK Sinop Şubeler platformunun organizasyonunda Japon Gazeteci Toshiya Morita, Milliyet gazetesinden Mehveş Evin, Yeşil Düşünce derneğinden Cenk Levi ile Alper Ökten'in katılımıyla bir panel gerçekleştirilecektir. Panele Sinop halkının katılımı önemlidir.

NÜKLEERE İNAT YAŞASIN HAYAT;

SİNOP NÜKLEER İSTEMİYOR.

SİNOP NÜKLEER KARŞITI PLATFORM

BASINA ve KAMUOYUNA

07.04.2014

ABALI KÖYÜ İNCEBURUN MEVKİİNDE AĞAÇ KATLİAMI YAPILIYOR

Değerli basın mensupları ve saygıdeğer Sinoplular;

Gördüğünüz üzere, Sinop İli Merkez İlçe Abalı Köyü sınırları içerisindeki bizlerin nefes almasını sağlayan ormanlık alanlarımız acımasızca katledilerek Nükleer Santral yapımı öncesi ağaçsız alan yaratılarak ormansızlaştırılmaktadır. 35 Hektarlık alanda devam eden on binlerce ağaç kesimi, "Endüstriyel Plantasyon sahalarındaki planlı ormancılık faaliyetleri" olarak rutin faaliyet olarak gösterilemez. Orman kesimini, bir gençleştirme ve iyileştirme faaliyeti olarak gösterip kamuoyu yanıltılmak istenmektedir.

Son bir yıl içerisinde 130 hektarlık alan ormansızlaştırılarak, toplam 225 bin ağaç katledilmiştir.

İnceburun Yarımadası içerisinde, 1. Derece Doğal Sit olan Hamsilos Tabiat Parkını, 2.nci Derece Doğal Sit alanı olan Akliman mevkii ile 1.nci ve 3.ncü Doğal Sit alanı statüsündeki Sarıkum Gölü ve çevresi bulunmaktadır. Sarıkum Gölü aynı zamanda sulak alan, önemli bitki ve kuş alanı ile koruma altındadır. Bozburun Yaban Hayatı geliştirme ve özel avlağı bu saha içerisindedir.

İnceburun, birçok medeniyetin hüküm sürdüğü İlimizin tarihi, kültürel, arkeolojik ve doğal değerlerinin bir arada görüldüğü ayrılmaz bir parçamızdır.

60 km^2'lik İnceburun Yarımadasının tamamı nükleer saha ilan edilip, Abalı Köyü, Kurtkuyusu, Soğucak ve Saraycık Mahalleleri ile Sarıkum Köyü tamamen kaldırılacaktır. Bu sınırlar içinde bulunan ve koordinatları belirlenmiş 10.517.882 m^2'lik saha Sinop Nükleer Santral Projesi uygulaması çerçevesinde "Nükleer Santral yapımı" için Orman ve Su İşleri Bakanlığının 26.12.2013 tarihli ve 378 sayılı "olur" u ile 36 ay süreyle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na tahsis edilmiştir. Önümüzdeki günlerde de bu saha içerisinde araştırmalar için kesim faaliyetleri yapılacaktır.

Abalı Köyü sınırlarındaki bu saha için verilen "olur" da ÇED izni bulunmakta mıdır ki ağaç katliamı yapılmaktadır?

Türkiye ve Japonya Hükümetleri tarafından kendi meclislerince Sinop halkına sorulmadan Sinop İli Merkez İlçe Abalı Köyü sınırları içerisindeki İnceburun mevkii ne yapılması düşünülen nükleer santral konusundaki kararlarından başka karar var mıdır?

Biz Sinop halkı olarak Siyasal iktidarın, Sinop halkına rağmen aldıkları kararları tanımıyoruz ve onaylamıyoruz.

Taksim Gezi Parkı direnişi örneğinde olduğu gibi yaşam alanlarına sahip çıkan yurttaşlarımızın, İnceburun'daki yüz binlerce ağaç kesimine seyirci kalmayacağımızı hatırlatır, Konuyla ilgili olarak Ulusal ve de Uluslararası hukuk yoluyla da gerekli başvurularımızı yapacağımızı belirtiriz.

Sinop Nükleer karşıtları olarak "Derhal ağaç kesimi durdurulmalıdır" diyoruz.

Yine bu konuda 26 Nisan 2014 tarihinde Sinop'ta tüm Türkiye'yi kapsayan bir mitingi de Sinop'ta yapacağımızı şimdiden duyuruyoruz.

SİNOP NÜKLEER KARŞITI PLATFORM

BASINA ve KAMUOYUNA

30.05.2014

İSTANBULDA NÜKLEER ZIRVA

Değerli basın mensupları ve Saygıdeğer Sinoplular;

Bu gün ve yarın İstanbul'da Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca da desteklenen ve Nükleer Mühendisler Derneği ile Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim Derneği'nce düzenlenen Nükleer Santrallar Zirve (a) si yapılıyor.

Sözde; "Gelişen ekonomimize bağlı olarak ihtiyaç duyulan enerji yoğunluğumuz, coğrafi konumumuz, enerjide dışa bağımlılığımız ve Ülkemizin önemli bir geçiş merkezi olmasından dolayı Türkiye büyük enerji projelerini uygulamak zorundadır. Enerjide dışa bağımlılığımızın önlenmesi için yapılacak olan bu projeler; konunun uzmanları olan tüm tarafların bir araya gelmesini gerektirmektedir." denilerek; sanki Nükleer enerji dışa bağımlı olmayan, ucuz ve temiz enerji imiş gibi tanıtılarak ilimizi ve ülkemizi kirli enerjinin atıklarının depolanacağı bir alana dönüştürülmek isteniyor.

Biz biliyoruz ki nükleer santrallar; belli bir kesime rant sağlanması için planlanmaktadır. Enerji Bakanı Taner Yıldız, bizi Soma felaketine götüren hataları bugün nükleer santrallar için yapıyor. Santralları kurması planlanan şirketler, yaptığı yatırımın masrafını ancak elektrik satışından kazanabileceği için, kârını artırmak adına güvenlik önlemlerinden kısabilirler. Bu çok endişe verici. Nükleer endüstri; dünyanın neresinde olursun olsun güvenilir bir endüstri değil. Ama Türkiye'deki durum daha da korkutucudur. Güvenlik ve denetim konusunda hiçbir deneyimimiz yok. Aynen Soma'da olduğu gibi.Dahası herhangi kaza olması durumunda, sorumluluk Rusya ve Japonya'da olmayacak. Nasıl ateş düştüğü yeri yakıyorsa, herhangi bir nükleer kazanın tüm insani ve ekonomik maliyetlerini de Türkiye halkları olarak biz göğüslemek zorunda kalacağız. İstanbul'da yapılan bu konferansın amacı nükleer enerji için yatırım yapacak şirketlerin ilgisini arttırmak.Bu bir çeşit Pazar yeri. Türkiye kamuoyu ise bu toplantıda değil. Türkiye kamuoyunun %64'ünün, Sinop'unda %80'inin nükleer enerjiye hayır dediğini tekrar hatırlamanın zamanıdır. Biz buna izin vermeyeceğiz. Ne Sinop / İnceburun mevkiinin, ne Akkuyu'nun, nede Türkiye'nin bir başka yerinin Nükleer santrallarla ve dolayısıyla da Radyasyonla kirlenmesine izin vermeyeceğiz.

Soma'da yaşananları haftalardır birlikte izliyor ve yaşıyoruz. Bir kömür medeninde yaşanan kazayı önleyemeyen AKP iktidarı olası bir Nükleer kazayı nasıl

önleyecektir? Bu nedenledir ki AKP iktidarı Nükleer santral yapamaz. Ayrıca; Türkiye'de Enerji Sorunu yoktur. Enerji Yönetimi Sorunu vardır.

Sinop Nükleer karşıtları olarak; Taksim Gezi Parkı direnişi örneğinde olduğu gibi tüm yurttaşlarımızın yaşam alanlarına sahip çıkmalarını, nükleer santral kurulması planlamalarının durdurulması yönünde siyasi iktidara baskı oluşturmalarını ve Siyasi iktidarında nükleer santral zırvasından vazgeçmesini talep ediyoruz. Dostlar bu gün aramızda İzmir'den gelerek bize destek vermek ve Nükleer Santrallara karşı durmak için bir hafta boyunca Giresun'dan Sinop'a bisikletle gelen "KARŞI BİSİKLET" grubu bulunmaktadır. Arkadaşlarımız beş gün boyunca sürekli yol almış ve her uğradıkları il ve ilçede Nükleere karşı pedal bastıklarını ve ne Sinop'ta, ne Akkuyu'da ve nede Türkiye'nin bir başka yerinde nükleer santral istemediklerini belirten açıklamalar yapmışlardır.

Şimdi sözü Karşı Bisiklet grubuna bırakıyoruz.

SİNOP NÜKLEER KARŞITI PLATFORM

NÜKLEER KARŞITI PLATFORM BASIN AÇIKLAMASI

05.06.2014

Dünya Çevre Günü'nde Hayalet Çernobil'den Dondurulmuş Fukuşima'ya "Nükleer Güvensizlik" dersleri…

ÇEVRECİ NÜKLEER YALANI'NA HAYIR!

Stockholm'de 5-16 Haziran 1972 tarihlerinde gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı'nın ardından 5 Haziran tarihi; Dünya Çevre Günü olarak kabul edilmiştir. Aradan geçen 42 yılda dünyamız her yıl biraz daha kirletilmekte, tüketim çılgınlığı ve kâr hırsı, insanlığın tükenişiyle paralel bir dünya yıkımını getirmektedir. Çernobil ve Fukuşima büyük nükleer felaketleri de en büyük çevre katliamlarındandır.

Nükleer santrallar konusundaki güvenlik önlemleri, her geçen gün daha da tartışılır hale gelmekte; güvenlik maliyetleri giderek artmaktadır. Ne yazık ki Fukuşima'da, güvenlik ve disiplin kültürüyle tanınan bir ülkede dahi nükleer santralların büyük bir canlı ve çevre katliamına yol açtığına tanık olduk.

Hayalet Çernobil'den Dondurulmuş Fukuşima'ya

Nükleer santral facialarının olduğu bölgeler, "girilmez" hale gelmiş, canlı yaşamına kapatılmıştır. Bugün Fukuşima'nın daha fazla çevre zararına yol açmasını engelleyebilmek için santral ve çevresindeki alanların dondurulması planından söz edilmektedir. "Hayalet kent" Çernobil'in ardından "dondurulmuş kent" kavramının gündemimize gireceği anlaşılmaktadır.

Tüm dünya nükleer santralları sorgularken, ülkemizde nükleer güvenlik kriterlerini **"tüpgaz"**a indirgeyebilen bir cehalet içerisinde nükleer santral kurulmak istenmektedir. Böyle bir ortamda ülkemizde ihalesiz yapılan anlaşmalarla Akkuyu ve Sinop'ta nükleer santral hazırlıkları yürütülmektedir.

Nükleerde AKP'ci Güvenlik Anlayışı

AKP iktidarı Akkuyu ve Sinop için anlaşmalar yaptıktan yıllar sonra Nükleer Enerji Kanun Tasarı Taslağı hazırlayabilmiştir. Henüz taslak aşamasında olan bu düzenleme girişiminin bu kadar gecikmiş olması bile AKP iktidarının nükleer gibi tehlikeli bir konudaki güvenlik anlayışının zafiyetini açıkça ortaya koymaktadır. Tasarının amaç maddesine bakıldığında nükleer enerji konusunun bugüne kadar AKP iktidarınca ne kadar ciddiyetsiz bir biçimde ele alındığı görülmektedir. Amaç maddesinde "…, birey, toplum ve çevrenin, nükleer enerji kullanımından kaynaklanan muhtemel olumsuz etkilere karşı korunması için nükleer enerji ile ilgili faaliyetlerin düzenlenmesi, izlenmesi ve denet-

lenmesi"nden söz edilmektedir. Nükleer santral için 2010 yılında Rusya ile bir anlaşma imzalanmış, anlaşmanın imzalanmasından dört yıl sonra nükleer güvenlikle ilgili ulusal yasa taslağı hazırlanmış ve Rusya'yla yapılan anlaşma hükümleri ulusal mevzuatın kapsamı dışında bırakılmıştır. Hazırlanan taslağın içeriği de aynı ciddiyetsizliğin bir yansımasıdır. Radyoaktif atık, işletmeden çıkarma ve kapatma konusu "mümkün ve makul olan" gibi ne olduğu bilimsel olarak açıklanamayan muğlak ifadelere bağlanmıştır:

"Radyoaktif atıkların bireylere, topluma ve çevreye etkilerinin mümkün ve makul olan en düşük düzeyde tutularak güvenli şekilde yönetilmesi esastır."

Nükleerde Temel Yasa: Belirsizlik

Taslağa göre Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın belirleyeceği üyelerden oluşacak olan Nükleer Düzenleme Kurulu'nun görevleri arasında "Nükleer tesislere ve radyoaktif atık tesislerine yer seçimi, inşaat, işletme ve işletmeden çıkarma ile ilgili verilecek lisans veya iznin teknik, hukuki, idari ve mali kapsam ve şartlarını belirlemek ve değiştirmek" sayılmaktadır. Dolayısıyla nükleer santrallarla ilgili hiçbir temel ölçüt yasayla öngörülmemekte, Başbakan'a bağlı olacak kurula bırakılmaktadır. Yine taslağın bir başka maddesinde; "Nükleer enerji kullanımı için bu Kanun kapsamında verilen lisans veya izinlere ilişkin süreçler, başvuru koşulları ve usulleri, lisans veya izinlerin geçerlilik süreleri, iptal, askıya alma veya yenileme koşulları ile lisans veya izne ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir" denilmektedir. Görüldüğü gibi lisansın iptali ve askıya alınması gibi en temel uygulamaların dahi ölçütlerine yer verilmemekte, kurula geniş bir yetki tanınmaktadır.

Yine AKP iktidarınca nükleer santrallar, çevre etki değerlendirme süreçlerinden muaf tutulmak istenmiştir. Ulusal ve uluslararası kamuoyundan gelen ve gelecek olan tepkiler dikkate alınarak göstermelik bir ÇED süreci işletilmektedir. Akkuyu NGS İnceleme Değerlendirme Komisyonu'nun 1-2 Ekim 2013 tarihlerinde gerçekleştirdiği toplantı sonunda; sunulan ÇED raporunun usule ve hukuka aykırı oluşu, gerçeği yansıtmayan bilgilerden oluşması, bir ÇED raporundan beklenen araştırma ve incelemeleri ihtiva etmemesi nedeniyle Rapor Şirkete iade edilmiştir.Akkuyu'da kurulacak bir nükleer santral için ÇED sürecinin olumlu bir şekilde sonuçlandırılması olanağı da bulunmamaktadır. Hiçbir rapor ya da açıklama, Akkuyu'da kurulacak nükleer santralınneden olabileceği felaketlerin üzerini kapatamaz.

Pazarlamada Son Nokta: Çevreci Nükleer

5 Haziran Dünya Çevre Günü'nde üzerinde durulması gereken önemli bir nokta; nükleer enerji lobisinin dünyada artan çevre duyarlılığını kendine malzeme yapma arayışıdır. Nükleer sızıntı nedeniyle dünyanın belli bölgeleri

girilmez hale gelirken, nükleer santralların kömür ve doğalgaz kullanan termik santrallar gibi atmosfere salınım yapmadığı gerekçesiyle çevreci olduğu ileri sürülebilmektedir. Ağaçlar, çimenler ve çiçeklerle çevrilmiş maket görüntüleri eşliğinde "çevreci" gömleği giydirilmeye çalışılan nükleer santrallar, atmosfere hiç salınım yapmadıkları gerekçesiyle çevreci enerji üretim teknolojisi olarak pazarlanmaktadır. Bu pazarlama teknikleri içinde değerlendirilemeyecek büyük bir kandırmacadır. İklim değişikliği ve sera gazının yarattığı çevre kirliliğine karşı nükleerle dünyayı yaşanmaz hale getirmek gibi bir seçeneksizlik "çevrecilik" olarak yutturulamaz. Bugünlerin moda söylemi olan belli çıkar gruplarını kapsayan "kazan kazan" değil, gerçekte hepimizin kaybedeceği bu kirli oyunlara insanların çevreci duyarlılıklarının alet edilmesine izin verilmemelidir.

Nükleer Karşıtı Platform olarak, ülkemizde nükleer santral kurma girişimlerine son verilmesini, yapılan anlaşmaların iptal edilmesini talep ediyor, nükleer santral karşıtı uyarıların yetkililerce dikkate alınmasını bekliyoruz.

SİNOP NÜKLEER KARŞITI PLATFORM

SİNOP ŞEHİR KULUBÜ ÖNÜNDEKİ İSİMSİZ YOLUN "SONER, ÖNER, GÜNEŞ YOLU"OLMASINI İSTİYORUZ…

5 Haziran 2014

"Üç karanfil verdik sana her biri engin bir deniz…"

Soner, Öner ve Güneş'i 2006 yılında Nükleer Karşıtı mücadelenin bir uğrağı olan **Nükleersiz Yaşam Şenliği** için geldikleri ilimizde talihsiz bir şekilde kaybettik. Nükleerin değil ama nükleer karşıtı mücadelenin ilk bedelleriydi onlar. Her yaz üç karanfilimizi türlü etkinliklerle anıyoruz. Anıları mücadelemize ışık tutuyor.

Bu yıl ise Gezi ruhuyla Sinop Park Forumunda ortaklaşarak, her yıl anma etkinliğini yaptığımız Atatürk Anıtı ile Sinop Şehir Kulübünün arasındaki yola **"Soner, Öner, Güneş Yolu"** adını vermeyi kararlaştırmıştık. Bu doğrultuda KESK Sinop Şubeler Platformu öncülüğünde; Sinop Belediye Başkanlığına resmi başvuru yapıldı. Ekim ayında toplanan Belediye Meclisinde başvuru oy çokluğuyla kabul edildi. Ve yasal süreç içerisinde onaylanmak üzere Sinop Valiliği Makamına sunuldu. Ancak; Sinop Valiliği hiçbir gerekçe göstermeyerek Sinop Belediye Meclisi Kararını onaylamadı.

Sinop Nükleer Karşıtı Platform olarak başvuruyu yineliyoruz: Şimdi doludizgin, çoğul ve yeniden…

Soner, Öner ve Güneş yaşamsal önemdedir, çünkü nükleere ve kirli enerjiye karşı yaşamın önemini yaşamları pahasına göstermişlerdir. Umudun, yaşamın ve yarınların sesi, nükleer karşıtı mücadelenin simgesi olmuşlardır. Yok edilmek istenen kentin Nükleer Karşıtı geçmişidir.

'Ne geçmiş tükendi, ne yarınlar' diyerek, geleceğimize sahip çıkıyoruz ve bizler, 3500 imza ile öneriyi destekleyen yurttaşlar olarak, **Sinop Şehir Kulübü** ile **Atatürk Anıtı** arasında kalan yola; **"Soner, Öner, Güneş Yolu"** adının verilmesini talep eden 3500 imzayı 6 Haziran 2014 Cuma günü saat 09:30 da Sinop Valiliği Makamına sunuyoruz. Ve bizler hep birlikte; Atatürk Anıtı ile Sinop Şehir Kulübünün arasındaki yolun **"Soner, Öner, Güneş Yolu"** olması kararının onaylanmasını talep ediyoruz.

SİNOP NÜKLEER KARŞITI PLATFORM

BASIN AÇIKLAMASI

19 Haziran 2014

ŞİMDİ MÜCADELE ZAMANIDIR!
SİNOP NÜKLEER SANTRAL İSTEMİYOR!

Ülkemizde siyasi iktidarlar 40 yıldır bir nükleer masalın peşinden gitmekteler. Akkuyu, Sinop ve İğneada 1970'li yıllarda nükleer santral için seçilen bölgelerdi.

Devlet politikası haline gelmiş neoliberal politikaların meyvelerini hep birlikte görmeye başladık. Kamu hizmetlerinin özel hukuk kişileri eliyle gördürülmesi, şirketleştirme ve yenidünya düzenine uyum adıyla başlayan süreç, devletin ekonomi alanından elini çekmesi ve daha fazla demokrasiye zemin hazırlanması propagandasıyla bugünlere geldi. Geldiğimiz noktada ise devlet eliyle yaratılan yeni bir sermaye sınıfı, tüm ekonomik hayatı denetim altına alan bir devlet ve sıfır noktasında bir demokrasiyle bizi karşı karşıya bıraktı.

Bu bağlamda Siyasi iktidar Sinop İlini gözden çıkarmış görünerek nükleer santralları bize dayatmaya çalışıyor. Biz Sinop halkı bu dayatmalara boyun eğmeyeceğiz. Nükleere karşı Sinop halkını bilinçlendirme çalışmalarımız sürüyor. Bu nedenle bir dizi etkinlik ve bilgilendirme çalışmaları düzenledik.

20-21 Haziran 2014 tarihlerinde **"Nükleere Karşı Uluslararası Karikatürler Sergisi"** ve **" Nükleer Santrallar ve Sinop"** konulu bir panel düzenliyoruz.

Önce; 20 Haziran 2014 Cuma Günü saat 15.30 da Uluslararası değerlerimiz olan karikatür Sanatçıları **Seyit Saatçi** ve **Aşkın Ayrancıoğlu**'nun düzenlemesini yaptıkları **"Nükleere Karşı Uluslararası Karikatürler Sergisi"**ni açacağız. Bu sergiye Dünyaca ünlü karikatüristler Nükleer Karşıtı karikatürleriyle katılacaklar. Sergimiz iki gün boyunca izlenebilecektir.

Yine aynı gün saat 19.00 da Kaledibi Rıhtım Parkta bir panel düzenliyoruz.

Panel Yöneticisi: (Elektrik Mühendisi) **Erhan Karaçay** olacaktır.

Panelistlerimiz; **Prof. Dr. Aziz Konukman, Oya Koca** ve **Okan Alpar** olacaktır. Panelistlerimiz Sinop'umuzun değerleri olup, Sinop'umuzun değerlerinin de Nükleerle ilgili söyleyecekleri olacaktır diye de düşünüyoruz.

Tüm Sinop Halkını Etkinliklerimize destek vermeye çağırıyoruz.

SİNOP NÜKLEER KARŞITI PLATFORM

BASIN AÇIKLAMASI

20 Temmuz 2014

ÜÇ FİDANIMIZ ÖLMEDİ MÜCADELEMİZDE YAŞIYOR!

Onları 2006'da düzenlediğimiz Sinop Nükleersiz Yaşam Şenliği etkinliklerimiz esnasında Akliman mevkiinde Karadeniz bizden aldı. 8 yıldır her yıl bu alanda onları anıyoruz. Acıları yüreğimizi dağlıyor. 8 yıldır bir başka sürdürüyoruz Nükleer karşıtı mücadelemizi. Anıları, mücadele biçimleri yolumuzu aydınlatacaktır. İşte bu nedenle bu gün; Ailesi, yol arkadaşları ve biz yoldaşları yine birlikteyiz.

Şimdi sizlere son bir yıl içerisinde yaşadığımız yaşanmışlıklarımızdan kısaca aktarmak istiyorum;

Gezi direnişi sırasında Sinop'ta yatığımız etkinliklerde Sinop Nükleer Karşıtları ve Sinop Park Forum'u bileşenleri Soner, Öner ve Güneş'in adlarının ölümsüzleştirilmesi için bir öneri sundular kamuoyuna… Şu anda bulunduğumuz yer, yani Şehir kulübü ve Atatürk anıtı arasındaki bu isimsiz yola "SONER, ÖNER, GÜNEŞ YOLU" adının verilmesi talebi geldi. Bir oturum boyunca tartışıldı bu yol ismi ve sonunda bütün katılımcıların oybirliğiyle bu yolun adının "SONER, ÖNER, GÜNEŞ YOLU" olması kararlaştırıldı. Bundan sonrası yasal prosedürlerin yerine getirilmesine kalmıştı. Bunu da KESK Sinop Şubeler Platformu üstlendi.

Ve üstünde bulunduğumuz yolun adının verilmesi için Sinop Belediye başkanlığına başvuruda bulundu. Sinop Belediye Başkanlığı / Belediye Meclisi; Oy çokluğuyla öneriyi kabul etti ve 07.10.2013 tarihinde 5393 sayılı Belediye Kanunu kapsamında Sinop Valiliğine onay için gönderdi. Ancak Sinop Valiliği sadece " 07.10.2013 tarih ve 113 sayılı Belediye Meclis kararının uygulanması Valiliğimce uygun görülmemiştir." diyerek Seçilmişlerin aldığı kararı atanmış yönetici olarak uygun görmemiştir.

Bu defa biz Sinop NKP olarak bir imza kampanyası başlattık ve kısa sürede topladığımız 3500 imza ile kararın uygulanması için Sinop valiliğine kararını tekrar gözden geçirmesi için başvuruda bulunduk. Ama aldığımız yanıt gene aynıydı. Nükleer lobi ve Siyasal iktidarın temsilcileri Bu yola "SONER, ÖNER, GÜNEŞ YOLU" adının verilmesi durumunda Nükleer karşıtı mücadeleyi bir adım öne taşıdığımızı düşündüler. Bu nedenle uygun görmediler.

Biz bu gün Sinop Nükleer Karşıtları olarak bu yolun tabelasını Sinop Belediye Meclisinin aldığı karar doğrultusunda yolun başına asacağız. Söktükleri

taktirde her hafta aynı günlerde kitlesel olarak tekrar asacağız. Bu yolun adı SONER, ÖNER, GÜNEŞ ile özdeşleşmiştir ve adı “SONER, ÖNER, GÜNEŞ YOLU” olarak kalacaktır.

Böylece üç fidanın bizimle çıktığı yolda Nükleer karşıtı mücadelemizi Sinop Nükleer Santralı projesini iptal ettirene kadar sürdüreceğiz.

ŞİMDİ MÜCADELE ZAMANIDIR!

SİNOP NÜKLEER SANTRAL İSTEMİYOR!

SİNOP NÜKLEER KARŞITI PLATFORM

NÜKLEER KARŞITI PLATFORM BASIN AÇIKLAMASI

6 Ağustos 2014

Nükleer Silahlanma, Nükleer Santral ve Dünyada Giderek Büyüyen Bir Tehdit

69 YILDIR DİNMEYEN ACI: HİROŞİMA&NAGAZAKİ!!!

ABD'nin 2. Dünya Savaşı'nda 6 Ağustos'ta Hiroşima'ya, 3 gün sonra da Nagazaki'ye atom bombası atmasının üzerinden geçen 69 yıl boyunca, nükleer silahlanma karşıtı girişimlere paralel olarak devletler, barışçıl kullanım amaçlı anlaşmalarla nükleer silahlanmayı dizginlemeye çalışmaktadırlar. Ne yazık ki nükleer silahlanma yarışı devam etmekte; kaos içindeki dünyada nükleer silahlanma giderek daha büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Türkiye'de ise Akkuyu ve Sinop yerellerinde yapılması planlanan nükleer enerji santralı ile üzeri örtülen bir nükleer silahlanma sevdası "teknolojik gelişim" olarak topluma dayatılmaya çalışılmaktadır.

ABD-SSCB karşıtlığında biçimlenen iki kutuplu dünyada güç dengesinin simgesi olan nükleer silahlanma, 2. Dünya Savaşı'nda ilk ve tek deneme olarak tarihe geçen Hiroşima ve Nagazaki'de 210.000den fazla insanın ölümü, daha fazla insanın yaralanması ve genetik yapısının bozulmasıyla etkisi nesiller boyu devam eden yıkıma karşı hala durdurulamamıştır. İki kutuplu dünyanın yok oluşunun ardından bugün ABD emperyalizminin dünya üzerindeki egemenliği de sorgulanmakta, yeni şekillenen güç dengesinde de yine nükleer silahlanma arayışı dikkat çekmektedir. Kapitalizmin krizleri içerisinde giderek artan bölgesel savaş ve terör ortamı, nükleer silahlanma tehdidini dünya için daha da büyütmektedir.

Bugün resmi olarak ABD, Rusya, İngiltere, Fransa ve Çin'in ardından Hindistan, Pakistan, İsrail ve Kuzey Kore olmak üzere 9 ülkenin nükleer silah yaptığı, buna karşılık Türkiye'nin de aralarında bulunduğu çok sayıda ülkede ise nükleer silahların bulundurulduğu bilinmektedir. Ne yazık ki ülkemizin içinde yer aldığı Ortadoğu, enerji paylaşım savaşlarının olduğu kadar, "nükleer güç" kavgasının da göbeğinde yer almaktadır. İran başta olmak üzere bugüne kadar Irak, Suriye gibi komşularımız da nükleer silahlanma nedeniyle uzun süre dünya kamuoyunun gündeminde tutulmuşlardır. Bölge ülkelerinin nükleer silahlanma arayışına, egemen emperyalist güçlerin bölgede hakimiyet sağlamak üzere gerçekleştirdiği doğrudan işgal dahil her türlü müdahaleleri için "nükleer silahlanma endişesini" gerekçe olarak kullanmaları da eşlik etmektedir.

Tüm bu karmaşık güç dengeleri ve politik kavgaların arasında bilinen değişmez gerçek, canlıların var olabildiği tek bir dünya bulunduğudur. ABD'nin 6Ağustos 1945 tarihinde Hiroşima'ya gönderdiği "Küçük Oğlan" isimli atom bombasıyla çocuk-kadın 140.000 sivilin yok edildiği bir katliam yaşanmıştır. Şehrin yarısının bir anda yok olduğu bu patlamadan 3 gün sonra Nagazaki kenti hedef alınmış ve buraya da "Şişko adam" adını verdikleri bombayı atmışlar ve bu bombayla da 70.000 insan yaşamını yitirmiştir. Bugün Hiroşima ve Nagazaki katliamlarının 69. yılında, nükleer silahlanmaya ve bu bağlamda Nükleer santrallara bir kez daha "Hayır" diyoruz.

Bu gün ise bu olanlardan ders almayan Türkiye; Japon ve Fransız şirketlerinin ortaklaşa kuracağı bir Nükleer Santral kurma projesine izin vermek istemektedir. Japonya ise 1945'den ders almamış gibi bizim ülkemizde Nükleer santral kurmak istemektedir. Bunca yaşanmış acılara rağmen halen ülkemizin iki güzel beldesinde Sinop/ İnceburun ve Mersin/ Akkuyu'da nükleer santral planlama sevdasında olan siyasi iktidara Sinop'tan sesleniyoruz. Ne Sinop'ta Ne Akkuyu'da nede Türkiye'nin bir başka yerinde Nükleer Santral yapılmasına izin vermeyeceğiz.

Nükleer silahlanmanın önlenmesi için halen elinde nükleer silah bulunduran dünyanın egemen büyük güçlerinin öncelikli sorumluluğu bulunmaktadır. Bu ülkelerin "Bizde nükleer silah var. Bunu dünya kabul etsin. Başka ülkeler nükleer silah yapmasın" tavrından uzaklaşarak, "Biz de dahil kimse nükleer silah yapmasın ve var olan silahlar imha edilsin" anlayışıyla hareket etmeleri, nükleer silahlanma yarışının durdurulması için önemli ve gerekli bir adım olacaktır. Uluslararası düzlemde nükleer silahlanmaya son verilmesi için ivedilikle harekete geçilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de İncirlik Üssü'nde bulundurulan nükleer silahlar da bir an önce sökülmeli, nükleer enerji üretimi görüntüsü altında nükleer silahlanma sevdasından vazgeçilmelidir.

NÜKLEER SANTRALLARA HAYIR.

NÜKLEER SİLAH VE NÜKLEER SANTRAL YAPILMASINA İZİN VERMEYECEĞİZ.

SİNOP NÜKLEER KARŞITI PLATFORM
YÜRÜTME KURULU